

W. H.

227 $\frac{n}{7} - 3, 2$

W e r k e

des heiligen

Alphons Maria von Liguori.

Dritte Abtheilung.

Moraltheologische Werke.

Zweiter Band.

HOMO APOSTOLICUS. TOM. II.

W e r k e

des heiligen

Alphons Maria von Ligorio.

Dritte Abtheilung.

Thomistische Werke.

Neunter Band.

HOMO APOSTOLICUS TOM II

W e r k e

des heiligen

Alphons Maria von Liguori.

Dritte Abtheilung.

Hortheologische Werke.

Zweiter Band.

Monom apostolicum.

MONOM APOSTOLICUM. TOMUS SECUNDUS. Pars II. LIBER.

RATISBONAE 1812.
Sumptibus G. Josephi Manz.

Sämmtliche
W e r k e

des heiligen

Alphons Maria von Liguori.

Dritte Abtheilung.

Moraltheologische Werke.

Z w e i t e r B a n d.

Homo apostolicus.

TOMUS SECUNDUS.

RATISBONAE, 1842.

Sumtibus **G. Josephi Manz.**

H O M O A P O S T O L I C U S

INSTRUCTUS IN SUA VOCATIONE AD AUDIENDAS CONFESSIONES.

SIVE

PRAXIS ET INSTRUCTIO CONFESSARIORUM,

AUCTORE

SANCTO ALPHONSO MARIA
DE LIGORIO,

Episcopo S. Agathæ Gothorum, etc. etc.

ADSUNT IN FINE OPERIS APPENDICES PERUTILES.

EDITIO NOVA.

TOMUS SECUNDUS.

DE PRÆCEPTIS ECCLESIAE, DE STATIBUS PARTICULARIBUS, NIMIRUM
RELIGIOSO, ECCLESIASTICO, ET LAICALI, DE SACRAMENTIS IN
GENERE, ET DE SACRAMENTIS EUCHARISTIÆ ET POENITENTIÆ.

RATISBONAE, 1842.

Sumtibus **G. Josephi Manz.**

TOMUS II.

TRACTATUS XII. De præceptis Ecclesiæ.

**TRACTATUS XIII. De præceptis circa statum religiosum,
clericalem, et laicalem.**

**TRACTATUS XIV. De Sacramentis in genere, et in specie,
de Baptismo, et Chrismate.**

TRACTATUS XV. De Sacramento Eucharistiæ.

TRACTATUS XVI. De Sacramento Pœnitentiæ.

INDEX

TRACTATUUM ET CAPITUM,

Quibus adduntur omnia summaria, ad hoc ut præ oculis habeantur cunctæ materiæ, quæ in hoc secundo tomo continentur.

TRACTATUS XII.

De præceptis Ecclesiæ.

CAPUT I. *De jejunio ecclesiastico.*

pag. 1

PUNCT. I. *De jejunii obligatione.*

ibid.

De abstinentia a carnibus 2. De lacticiniis 3. et 4. De larido 5. De tribus Bullis Benedicti XIV. 6. An dispensati ad carnes possint vesci piscibus 7. De carne suina 8. De unica comestione 9. De interruptione prandii 10. De electuariis, etc. 11. De portionibus 12. De vino et birra. 13. De sorbetto 14. De chocolate 15. De collatiuncula serotina 16. ad 19. Si quis pluries vescitur carnibus aut alio cibo, etc. De parva materia 20. De hora refectionis 21.

PUNCT. II. *De causis excusantibus a jejunio.*

pag. 16

1. De dispensatione, et quis dispensare potest 22. II. De impotentia physica 23. De impotentia morali 24. De adolescentibus, et senibus 25. III. De labore 26 et 27. De viatoribus 28. ad 30. De artificibus opulentis 31. Si artifex potest sine gravi incommodo jejunare 32. Qui sine causa suscipit aliquem laborem 33. IV. De pietate, et quis hac causa sit excusatus 34.

CAPUT. II. *De præcepto annuæ confessionis et Communionis.*

pag. 24.

De præcepto annuæ confessionis; an obliget qui tantum habet venialia; et an debeat prævenire qui prævidet, etc. 35. An qui anno præterito neglexit confessionem, teneatur confiteri quamprimum; et quot peccata committit qui neglexit illam 36. An qui confitetur anno sequenti, satisfaciat præteritæ obligationi 37. Poenæ in transgressores 38. De præcepto Communionis paschalis 39. An qui eam neglexit teneatur ad quamprimum, etc.; et an teneatur prævenire, etc. 40. An excommunicati, etc.; et in carcere detenti, etc. Debet in parochia fieri 41. A tali obligatione eximuntur sacerdotes peregrini, et servi monasteriorum 42. Qua ætate, et quando pueri communicare debent 43. Quando amentes 44.

TRACTATUS XIII.

De præceptis particularibus certo hominum statui propriis.CAPUT. I. *De statu religioso.* pag. 31PUNCT. I. *De obligatione professionis religiosæ.* ibid.

Quid sit status religiosus, et quoniam possit approbare religiones 1. Religiosus tenetur tendere ad perfectionem; quando peccat contra hanc obligationem; et quando peccat Prælati non corrigendo illum 2. Aetas, acceptatio, et spontanea deliberatio requisita ad professionem. Causæ nullitatis, etc. 3. An Episcopi teneantur ad vota, et regulas, et an fugitivi, et expulsi; causæ expulsionis 4.

PUNCT. II. *De votorum obligatione.* pag. 34

I. Circa votum paupertatis. De manuscriptis 5. De peculio 6. Quando peccatur contra votum paupertatis 7. De prohibitione donorum 8. et 9. Quanta erit materia gravis, et quando Religiosus teneatur ad restituendum 10. An sufficiat licentia præsumpta 11. Quid si injuste denegata fuerit licentia? Quando Prælati negaturus fuisset licentiam, si scivisset, etc. An abbatissæ possint donare, et licentiam dare 12. Quid si Religiosus impendit in usus turpes, et vanos cum licentia generali 13. An Prælati possit dare licentiam exponendi ludo 14. II. Circa votum castitatis, et circa clausuram 15. III. Circa votum obedientiæ, quando obligat, et circa quæ 16. Si capitulum præcipit pristinam observantiam. Inobedientia est duplex peccatum. An in dubio sit obligatio obediendi 17. Si præceptum sit revelandi secretum 18. Si superveniat nova circumstantia 19. Si inferior dat licentiam negatam a Superiore 20. Cui tenentur moniales obedire 21. Quid circa electionem abbatissæ 22.

PUNCT. III. *Cuinam ingredi religionem vetitum est.* pag. 46

An ingredi possint filii relinquendo parentes in necessitate; et an professi teneantur egredi ut succurrant parentibus 23. An possint ingredi invitis parentibus. An parentes si relinquuntur filii in necessitate; quid si fratres aut sorores 24. Qui avertit aliquem a statu religioso 25. Qui vocationem negligit 26. An ingredi possint debitores 27. An Episcopi 28. An parochi 29.

CAPUT. II. *De statu clericali* 30. pag. 51PUNCT. I. *Cuinam conferri possint et debeant beneficia.* ibid.

Quotuplex sit beneficium 31. Quot modis acquiritur. De jure patronatus 32. An etiam beneficia simplicia conferenda sint dignioribus 33. An patroni debeant digniores præsentare 34. An ad prælaturas, etc. 35. An sit valida minus digni electio 36. An elector teneatur ad restitutionem 37. An peccet dignus qui concurrat cum digniori 38. An examinatores non denuntiando, etc. 39. De pluralitate beneficiorum 40. et 41.

PUNCT. II. *De qualitate, et obligatione beneficiariorum, et quot modis beneficia amittuntur.* pag. 60

Qualitates beneficiariorum. De intentione intra annum suscipiendi Ordines, etc. 42. Qui recipit parochiam cum animo dubio, aut

conditionato 43. Qui recipit beneficium cum animo illud abdicandi 44. Munia beneficiati. Quoad fructus, etc. An de illis vivere potest 45. Quibus debet erogare superflua 46. An loci pauperibus 47. An consanguineis 48. An pensionarii teneantur erogare superflua 49. De residentia canonicorum 50. Pœnæ non residentium 51. Causæ excusantes; et I. Infirmitatis 52. II. Necessitatis 53. An excommunicatus, etc. 54. An irregularis, etc. 55. III. Utilitatis. De eo qui assistit, etc. De pœnitentiaro, et theologo 56. De examinatore, visitatore, etc. 57. Quot modis amittuntur beneficia; præcipue renuntiatione, et jure; præsertim si intercedit simonia 58. De pensionibus 59. Quæ artes, et officia sunt clericis interdicta 60. De bonorum ecclesiasticorum alienatione 61. De solemnitatibus requisitis 62.

CAPUT III. *De statu, et officiis nonnullorum sæcularium.* pag. 72

PUNCT. I. *De iudicibus, et scribis.* ibid.

De iudicibus. Quando iudex potest condemnare, aut inquirere, aut pœnam diminuere. Et an possit ex scientia privata judicare 63. et 64. Et an possit judicare cum opinione minus probabili 65. An possit cum commissario stipendium partiri; et an possit dona acceptare 66. An possit sibi retinere pretium injustæ sententiæ 67. De scribis 68.

PUNCT. II. *De advocatis, et procuratoribus.* pag. 77

An monachi, et clerici possint agere advocatos. Et quando advocatus tenetur defendere 69. Quas causas potest defendere, et quanto salario, etc. 70. Si causa est justa, etc. Si conveniatur de salario in litis prosecutione, aut pactio fiat de quota litis 71. De procuratoribus, si habent advocatum gratis; si ipsi se offerant, etc. 72.

PUNCT. III. *De accusatore, testibus, et reo.* pag. 80

De accusatoribus. Quando debeat fieri accusatio, aut denuntiatio. An custodes, etc. 73. Clerici quando possunt accusare. Et an debeat præcedere correctio. Præsertim si in communitate vivitur 74. De monitoriis 75. De denuntiationibus Hæreticorum 76. De blasphemis hæreticalibus 77. De superstitionibus 78. De testibus. Quando tenentur, etc. 79. Qui omittit dicere veritatem 80. Qui occultat veritatem 81. De reis. Quando reus teneatur confiteri 82. An cum pœna est magna 83. Si falsum delictum sibi imponit 84. Si falsum delictum imponit accusatori 85. An reus possit resistere; et an teneatur fugere, etc. 86. An possit carcerem effringere; et an custodem pecunia corrumpere. An alii possint auxilium ei in hoc præbere, etc. 87.

TRACTATUS XIV.

De Sacramentis in genere, et præsertim de Baptismo, et Confirmatione.

CAPUT I. *De Sacramentis in genere.* pag. 89

De attentione et intentione 1. Quæ intentio requiratur in ministro 2. De administratione sub conditione 3. An denegandum sit

Sacramentum peccatori 4. Quando Communio 5. Si sponsi sint in peccato 6.

CAPUT II. De Sacramento Baptismi. pag. 94

PUNCTUM I. De materia, forma, et ministro Baptismi. *ibid.*

Quotuplex est Baptismus 7. De materia remota 8. De proxima; et an possit abscindi mater 9. An possit baptizari proles in utero, etc. et in quo membro, etc. 10. 11. et 12. An requiratur trina ablutio 13. De forma 14. De ministro 15. De ordine ministrorum 16. De exteris qui baptizantur 17. De Baptismi dilatione; et de Baptismo domi, etc. 18.

PUNCTUM II. De iis qui baptizare possunt. pag. 103

Pœna rabaptizantium 19. De fœtibus abortivis, et de filiis infidelium 20. Si parentes repugnant 21. An liceat vendere filios infidelibus 22. De Baptismo sub conditione 23. De infantibus expositis 24. De Baptizatis a laicis 25. Ab hæreticis 26. Si Baptismus est dubius 27. Dispositiones ad Baptismum 28. De cæremoniis, et I. de aqua consecrata 29. II. De ecclesia 30.

PUNCT. III. De patrinis et eorum munere. pag. 108

Munus patrinorum 31. Qualitas 32. Quando et a quibus contrahitur cognatio, etc. 33. An parentes, etc. 34. An patrini debeant designari 35. Cujus sexus 36. Quibus sit vetitum esse patrinos 37. Quando in hoc peccat parochus 38.

CAP. III. De Confirmatione. pag. 112

De materia remota 39. An Chrisma debeat esse benedictum; et an a simplici sacerdote possit, etc. 40. De materia proxima; et an sit materia extensio manuum quam adhibet Episcopus, etc. 41. An manu dextera, aut instrumento, etc. 42. De forma 43. De ministro. An possit esse simplex sacerdos 44. Quid si exterus sit chrismandus 45. De obligatione ministrandi Confirmationem 46. De obligatione eam suscipiendi 47. An qui suscipit Ordines etc. 48. An amentibus et infantibus, etc. 49. De cæremoniis 50. De patrino 51. De aliis cæremoniis 52. De effectibus Confirmationis 53.

TRACTATUS XV.

De Sacramento Eucharistiæ.

CAP. I. De essentia Eucharistiæ. 122

In quo consistit essentia Eucharistiæ, et in quo ratio specifica. et unde desumitur unitas 1. An sit necessaria necessitate medii 2. An consecratio in unica specie sit illicita et invalida. Non licet consecrare in una specie tantum 3. Casus excepti 4. Effectus Eucharistiæ 5. An quamdiu durant species, etc. 6. Qui communicat cum veniali 7. De cæteris agatur in appendice III. de examine Ordinand. §. 11. de Sacrif. Missæ, ex n. 95 et seqq.

CAP. II. De administratione Eucharistiæ. pag. 127

Quomodo teneantur parochi servare Eucharistiam, et ad eam dispensandam. An regularis, et quilibet sacerdos possint Communionem ministrare 8. Et an diaconi 9. An Viaticum possit in necessitate administrari a clericis, et etiam a laicis, et an

a seipsis, etc. 10. An sacerdos ex devotione possit communicare ex se ipso 11. Quomodo debeat, et possit dari Viaticum 12. An possit dari Viaticum digitis posterioribus; et an Communio 13. An in utraque specie; et an pars Hostiæ majoris. An pueris et amentibus 14. An peccatoribus publicis, et an condemnatis 15. An in Missa defunctorum 16. In qua hora potest dari Communio 17. Si remanent fragmenta 18.

CAP. III. *De perceptione Eucharistiæ.* pag. 135

PUNCT. I. *De obligatione sumendi Eucharistiam.* ibid.

De Viatico, et quando sumendum est 19. Si infirmus vexatur vomitu 20. Si tussi 21. De præcepto paschali, vide Tract. XII. n. 39.

PUNCT. II. *De animæ dispositione.* pag. 136

De confessione præmittenda 22. Qui post confessionem remittitur peccati 23. Quænam necessitas excusat a prius confitendo 24. Si sacerdos in celebrando recordetur peccati, aut censuræ 25. Si desit confessarius 26. Si peccatum est reservatum 27. An tunc dicendum sit reservatum 28. Si annexa est excommunicatio 29. Quomodo intelligendum est, Quamprimum. 30. An tale præceptum obliget post consecrationem 31. An obliget celebrantem sacrilege 32. An obliget laicos. 33. An possit communicare qui dubitat de peccato 34.

PUNCT. III. *De dispositione corporis.* pag. 145

De jejunio naturali. In dubio jejunii. Si horologia sint discordantia. Frangit jejunium quod ab extra suscipitur 35. De reliquiis ciborum 36. De reliquiis aquæ, sacchari, etc. 37. De tabaco per nares sumpto 38. An fumus tabaci, etc. 39. De tabaci foliis, et aromatibus dentibus contritis 40. De aqua, aut similibus per narices voluntarie haustis, aut casu 41. An capilli, lapilli, charta, etc. frangant jejunium 42 et 43. Qui, non facta digestionem, etc. 44. Exspuere statim a Communionem 45. In quibus casibus non requiratur jejunium, et I. in Viatico. An possit replicari Viaticum 46. Et quoties 47. An qui ex devotione paucis ante diebus communicavit, etc. 48. An qui eodem mane 49. An possint omitti verba: accipe Viaticum 50. An possit celebrare non jejunus ad dandum Viaticum 51. II. Non requiritur jejunium, si timetur de injuria Sacramenti 52. III. Si timetur scandalum; si celebrans recordetur se non esse jejunum 53. IV. Si perficiendum sit Sacrificium. Quid agendum, si advertatur error vini; et quid in dubio, etc. 54. V. An ad evitandam mortem possit celebrare non jejunus 55. An pollutio impediat Communionem 56. An copula conjugalitatis 57. Qui externe est sordidus, aut leprosus, vel menstruata, aut accedit immodeste. Sacerdos qui laicorum more communicat 58.

CAP. IV. *De Sacrificio Missæ.* pag. 159

Videnda quæ dicuntur in examine Ordinandorum in append. III. Licitum esse recipere stipendium etiam divitibus 59. Qui pro una Missa recipit duplex stipendium 60. Quodnam judicatur justum stipendium 61. Potest exigi majus taxa; sed potest prohiberi minus; an qui accipit minus, possit diminueré Missas 62. Qui omittit celebrare Missam, quam promisit pro parvo stipendio 63. Qui paciscitur

de stipendio 64. Qui retinet sibi partem; aut celebrat per alium, collato ei minori stipendio; et cui restituenda est pars retenta 65. Si eleemosyna pinguis data est intuitu personæ 66. De capellanis 67. De administratoribus ecclesiarum 68. Si celebrans partem retentam remittit; et si executor testamenti, etc. 69. Qui colligit eleemosynas, etc. 70. Qui permutat Missas 71. Pro quo debeant applicare Missas curati 72. Pro quo alii beneficiati, et capellani Monialium, etc.; et an aliquando possint applicare pro aliis, aut abstinere. Si infirmantur etc. De Missa conventuali 73. An Missæ præscribantur 74. An capellanus possit mutare ecclesiam, altare, etc. Si non celebrat in altari privilegiato. Si celebrat per alium 75. De reductione 76. Deficientibus redditibus, an possit Episcopus diminueré Missas 77. An possit reductionem facere capellanus. De Missis Gregorianis 78. An Religiosus possit applicare contra voluntatem Prælati 79. An sufficiat applicatio habitualis 80. De applicatione in confuso 81. De conditionata 82. Si in die Defunctorum, etc. De altari privilegiato 83. Peccat graviter qui festinanter celebrat 84. ad 86. De resolutionibus sacrae Congregationis Rituum 87. Catalogus Decretorum Sacrae Congregationis 88. De requisitis ad celebrandum, vide Appendice III. in fin. ex num. 97.

Catalogus quorundam decretorum notabiliorem sacrae Congregationis circa celebrationem. pag. 175

TRACTATUS XVI.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAP. I. De materia et forma. pag. 182

De materia remota et proxima 1. An religiosi debeant confiteri semel in mense 2. An peccata confessa sint materia apta 3. An distinguenda peccata jam confessa a non confessis 4. An sit necessarium verbum te. An verba a peccatis tuis. An cætera verba. An per verbum absolvo possint absolvi censuræ. Requiritur præsentia pœnitentis 5. De absolutione sub conditione 6.

CAP. II. De contritione et proposito. pag. 187

PUNCT. I. De contritione. pag. 188

In quo consistat contritio 8. Ex quo motivo producitur 9. Quando tenemur ad contritionem 10. An in articulo mortis, etc. 11. An sufficiat dolor generalis 12. An actus Fidei, Spei, etc. 13. An sufficiat attritio sine amore prædominante 14. 15. et 16. An sufficiat attritio ex timore pœnarum temporalium 17. An detur Sacramentum validum, et informe 18. An dolor debeat præcedere confessionem 19. Quantum temporis perduret dolor 20. An dolor debeat elici in ordine ad confessionem 21. Qui mox se reconciliat, an novum dolorem elicere debeat 22. De dolore peccatorum venialium 23.

PUNCT. II. De proposito. pag. 200

Propositum I. debet esse firmum. An qui credit se lapsurum, etc. 24. II. debet esse universale 25. III. debet esse efficax.

An relapsus sit semper signum invaliditatis confessionum. Et an propositum debeat esse explicitum 26.

CAP. III. *De confessione.*

pag. 203

PUNCT. I. *De conditionibus confessionis.*

ibid.

Confessio I. debet esse vocalis II. debet esse secreta 27. III. Debet esse vera. Qui mentitur in confessione, etc. 28. IV. Debet esse integra. De circumstantiis aggravantibus 29. De peccatis dubiis 30. 31. et 32. De peccatis dubie confessis 33. Qui confessus est peccatum dubium, cum novit esse certum, etc. 34. Quomodo excuset impotentia physica mutos, surdos, ignorantes linguam, et moribundos 35. De moribundo qui dedit signa pœnitentiae per testes 36. De iis qui nullum dant signum 37. De iis qui in actuali peccato corripuntur 38. Quando excuset impotentia moralis 39. Qui debet complicem aperire, etc. 40. Non potest confessarius inquirere nomen complicitis 41.

PUNCT. II. *Quandonam confessio sit invalida, et quomodo revalidanda*

pag. 216

Quandonam confessio sit nulla ex parte confessarii 42. Quandonam ex parte pœnitentis. De complice in peccato turpi 43. Quomodo convalidanda confessio apud eundem confessarium; et an sufficiat recordari pœnitentiae impositae 44. De rudibus qui non explicarunt nec species, nec numerum 45. Quando repetenda est confessio 46.

CAP. IV. *De satisfactione, sive de pœnitentia.*

pag. 220

PUNCT. I. *De impositione pœnitentiae.*

ibid.

De obligatione imponendi pœnitentiam. An post absolutionem, etc. 47. Pœnitentia debet imponi ex obligatione 48. Quando possit diminui. De infirmis corpore 49. De infirmis spiritu 50. et 51. Quae species pœnitentiarum debeant imponi 52. 53. et 54.

PUNCT. II. *De acceptatione et satisfactione pœnitentiae.*

p. 228

Obligatio acceptandi pœnitentiam 55. Obligatio adimplendi eam 56. Qui differt pœnitentiam 57. An requiratur intentio satisfaciendi 58. Si pœnitens obliviscatur pœnitentiae 59. Quid si adimpleat in mortali 60. Quis possit mutare pœnitentiam 61.

PUNCT. III. *De satisfactione per indulgentias.*

pag. 233

De indulgentiis 62. An quis possit lucrari plenariam ex parte 63. De jubilæo, et de pluribus declaratis circa jubilæum a Benedicto XIV. 64. An opera debeant omnia in una hebdomada adimpleri; et hic de oratione, et eleemosyna, et etiam de commutatione 65. An ex invalida confessione auferantur reservatio, et censura 66. An peccet absolutus postea non adimplendo opera 67. Qui reservati obliviscitur 68. Qui peccat in confidentiam jubilæi 69. An antequam damno satisfiat, etc. 70. In jubilæo a quibus casibus, et censuris potest absolvi 71. Nonnulla circa annum sanctum adnotantur 72.

CAP. V. *De ministro Sacramenti Pœnitentiae.*

pag. 239

PUNCT. I. *De approbatione confessarii.*

pag. 240

Necessitas approbationis 73. Non est necessarium examen 74. Si approbatio injuste revocetur. An successor possit ad examen revocare, etc. 75. An sacerdos simplex possit absolvere a venialibus 76. An parochus possit sibi adsciscere parochum alterius diœcesis 77. An ejusdem diœcesis 78. Quinam Episco-

pus approbare possit 79. An Regulares approbati in una diœcesi, etc. 80.

PUNCT. II. *De jurisdictione confessarii.* pag. 245

Quinam habeat jurisdictionem ordinariam, et quinam delegatam 81.

An delegata spiret morte, etc. Si habetur a principe aut ad causarum universitatem 82. De consensu præsumpto Episcopi

83. Qui absolvit cum jurisdictione dubia 84. Quis possit sibi eligere confessarium 85. Quilibet potest confiteri approbato

86. Cuinam confiteri possunt peregrini 87. Cuinam Religiosi

88. Cui Moniales 89. De titulo colorato, et de errore com-

muni 90. De jurisdictione probabili 91. An excommunicati,

etc. possint absolvere moribundos 92. An sacerdotes simplices.

coram approbatis 93. Casus excepti 94. De confessario com-

plice in peccato turpi 95. An confessarii simplices coram Su-

periore possint absolvere, etc. 96. An a casibus papalibus 97.

An moribundus teneatur per litteras facultatem petere a Su-

periore 98.

CAP. VI. *De officio, et aliis muneribus confessarii.* pag. 259

De scientia necessaria confessario 99. et 100. Quot sunt munera

confessarii 101. I. De examine 102. et 103. II. De iudicio

peccatorum 104. III. De instructione 105. IV. De admonitione

106. et 107. Si admonitio non est profutura 108 ad 112. Si ma-

trimonium est nullum 113. Si sponsi sint parati ad nuptias

114. Si adest obligatio restitutionis. Si admonitio sit postmo-

dum profutura 115. Si pœnitens interrogat, etc. Si adest dam-

num commune. In dubio an admonitio, etc. 116. V. De ab-

solutione 117. Quae certitudo ad absolutionem, etc. 118. Si

pœnitens pro se habeat opinionem probabilem 119. Si pœ-

nitens negat aut tacet peccatum 120. VI. De corrigendis erro-

ribus. De errore circa Sacramenti valorem 121. Circa resti-

tutionem a qua pœnitens dissuasus est, etc. 122. Aut ad quam

non fuit obligatus 123. An possit admoneri pœnitens licentia

eius non petita 124. VII. De obligatione administrandi hoc

Sacramentum. An cum periculo mortis, etc. 125. An sacer-

dos simplex teneatur ad se habilem reddendum 126 et 127.

CAP. VII. *De casuum reservatione.* pag. 287

Reservatio est jurisdictionis restrictio 128. Ignorantes non excu-

santur a casu, bene quidem a censura. Differentia inter casus

papales, et episcopales. 129. Qui reservare possit, etc. De ca-

sibus Regularium 130. De reservatione injusta; et an Supe-

rior absolvendo possit ad alium remittere pro non reservatis,

etc. 131. An peccata venialia, aut interna, aut non consummata,

etc. 132. Quando inferior potest absolvere, etc.; et an pœnitens

debeat se præsentare, etc. 133. Si injuste negatur facultas,

etc. Si negatur a Praelato regulari 134. De peregrinis, quando

casus est reservatus tantum extra, aut tantum in patria 135.

Quomodo intelligendum in fraudem reservationis 136. An qui

peccat in patria possit absolvi extra illam ab habente facultatem

137. An possit absolvi in patria qui peccat extra? Et an pec-

cans in patria possit absolvi a censura extra illam? Et an

peccans extra, incurrat censuram ibi reservatam? 138. Qui re-

cipit in bona fide absolutionem a simplici confessario 139. Qui

obliviscitur de reservato apud Superiorem, etc. 140. An ex confessione nulliter facta apud Superiorem, etc. 141. An simplex confessarius possit absolvere dubie reservatum 142. Qui post confessionem cognoscit pro certo reservatum 143. Qui peccat in confidentiam licentiae 144. An licentia extendatur ad peccata post illam commissa 145. De facultatibus Episcoporum, et regularium remissive 146.

CAP. VIII. De sigillo confessionis. pag. 299

Obligatio sigilli 147. De iis qui tenentur ad sigillum 148. An teneatur qui est requisitus de consilio a confessario ex pœnitentis licentia 149. An consultus ab ipso pœnitente 150. An qui legit folium confessionis 151. Cadunt sub sigillo. I. Peccata etiam levia. II. Peccata complicitis, sed ex licentia pœnitentis potest admoneri complex 152. III. Objectum peccati. IV. Pœnitentia. V. Circumstantiae, sed non impertinentes. VI. Revelationes, et virtutes quando, etc. VII. Scrupuli 153. VIII. Defectus naturales 154. Casus de pœnitente surdo 155. Casus in quibus non adest obligatio sigilli. De licentia pœnitentis; et an liceat eum admonere intra confessionem, quin ab eo petatur licentia 156. Casus in quibus læditur sigillum. I. Qui diceret in monasterio, etc. 157. Qui diceret in oppido, etc. 158. II. Qui utitur notitia confessionis ad gubernationem, cum gravamine, etc. 159. Si redit pœnitens malae conscientiae 160. An confessarius possit sibi cavere de damnis, etc. 161. An possit praeberi schedula confessionis, etc. 162. Si pœnitens minetur mortem, etc. 163. An liceat uti opinionibus probabilibus, etc. 164.

CAP. IX. De sollicitatione in confessione. pag. 315

Bulla Gregorii XV. 165. Punct. I. Claus. I. In actu etc. 166. Claus. II. Sive ante, etc. 167. Claus. III. Occasione confessionis 168. Prætextu confessionis. 169. Claus. IV. Extra confessionem, etc. An requiratur simulatio, etc. 170. Punct. II. Casus in quibus denuntiandum est 171. Casus in quibus non 172. Si mulier sollicitat confessarium 173. An confessarius divertens ad tactus, etc. 174. Si emendatus, etc. 175. Punct. I. I. An pœnitens possit absolvi antequam denuntiet; et an teneatur epistolam, etc.; et si, cum possit ex se, repugnet, etc. 176. De excommunicatione quam incurrit 177. Si admonitio non est profutura 178. Debet fieri denuntiatio, licet non probetur, etiam ab aliis qui sciunt, etc.; et licet sit occulta sollicitatio 179. Punct. IV. Quid si sollicitatio dubia 180. Qui laudat pulchritudinem, etc. 181. Casus particulares 182. De inhabilitate sollicitantium ad celebrandum 183.

PUNCT. I. Expenduntur clausulae appositae in Bulla Gregorii. pag. 315

PUNCT. II. Qui denuntiari debeant. pag. 320

PUNCT. III. Quis teneatur ad denuntiandum. pag. 323

PUNCT. IV. De sollicitationibus dubiis. pag. 326

TRACTATUS XII.

DE

PRAECEPTIS ECCLESIAE.

1. — PRAECEPTA Ecclesiae sunt multa, sed principaliora, et communiora populo christiano sunt quinque: 1. Sacro interesse diebus dominicis, et festis de praecepto (sed de hoc jam satis in tertio praecepto decalogi); 2. jejunare in quadragesima, vigiliis, quatuor temporibus; 3. abstinere a carnibus feria sexta, et sabbato; 4. confiteri saltem semel in anno, et communicare in Paschate; 5. non celebrare nuptias temporibus vetitis, et de hoc agetur in *Tract. de matrimonio*. Itaque restat hic agendum de 2. 3. et 4. praeceptis. In I. capite erit sermo de jejunio, et hic etiam agetur de abstinentia a carnibus; in II. capite de confessione et Communionem annuali.

CAPUT I.

DE JEJUNIO ECCLESIASTICO.

PUNCTUM I.

De jejunii obligatione.

De abstinentia a carnibus 2. De lacticiniis 3. et 4. De larido 5. De tribus Bullis Benedicti XIV. 6. An dispensati ad carnes possint vesci piscibus 7. De carne suina 8. De unica comestione 9. De interruptione prandii 10. De electuariis, etc. 11. De potionibus 12. De vino et birra. 13. De sorbetto 14. De chocolate 15. De collatiuncula serotina 16. ad 19. Si quis pluries vescitur carnibus aut alio cibo, etc. 20. De hora refectionis 21.

2. — TRES sunt conditiones quas requirit jejunium ecclesiasticum, abstinentia a carnibus, unica comestio, et hora refectionis. Praecipue jejunium consistit in abstinentia a

carnibus eorum animalium, quæ in terra nascuntur, et respirant juxta regulam *S. Thomæ* (1); aut communiter inter carnes, et non inter pisces reputantur juxta sententiam communem aliorum. In dubio autem an esus carniū aliqujus animalis tempore jejunii sit licitus vel illicitus, nec adsit legitima consuetudo, videndum erit, ait *Benedict. XIV.* (2), ex regula Angelici *an hujusmodi animal sit simile, aut dissimile iis, quorum esus diebus jejunii interdictus est, et an illius carnes humano corpori validius nutriendo, et corroborando idoneæ dignoscantur, quemadmodum late probat Tamburinus tum l. 4. in Dec. c. 5. §. 1. n. 10. tum ad 4. præc. Eccl. c. 3. n. 2.* Et si ita nec quid certi definiri potest, subjungit idem *Benedict.* rem deferendam esse ad Sedis apostolicæ judicium. Hinc dicunt *Bonac. Regin. Conc. Tamb. Holz. Elbel*, etc. non esse vetitas testudines, ranas, limaces (vulgo dictas *maruzzæ*), locustas (vulgo *grilli*), aut conchilia. Idem dicunt *Holz. et Elbel* de lutris (vulgo *lutrie*), de castoribus, et de anatibus cujusdam generis. Contra aves, licet quædam earum nu'riantur in aquis, nihilominus omnes pro veris carnibus habentur, ut sunt fulicæ, corvi marini, et similes (3). Ab isto præcepto sunt immunes amentes, et pueri ante usum rationis. An autem eximantur pueri qui ante septennium perfecto usu rationis dotati sunt, vide quod dictum fuit *Tract. II. n. 37.*

3. — In quadragesima autem adultis prohibentur sub gravi, non solum carnes, sed etiam ova, et lacticinia, ut habetur ex prop. 32. ab *Alexandro VII.* proscripta, quæ dicebat: *Non est evidens quod consuetudo non comedendi ova, et lacticinia in quadragesima obliget.* Hic quæritur I. an in vigiliis, et quatuor temporibus extra quadragesimam sint universe interdicta lacticinia? Nonnulli (sed pauci) affirmant ex can. *Denique 6. dist. 4.* ubi *S. Gregorius* scripsit: *Par autem est, ut jejunemus a caseo et oris.* Et hujus sententiæ videtur esse *S. Thomas* (4) dicens, Ecclesiam interdicere fidelibus tam carnes, quam ova. Sed nos dicimus cum sententia communi, in vigiliis non vetari lacticinia, nisi ubi inolevit consuetudo abstinendi; ita *N. var. S. Antonin. Laym. Sanch. Concina*, et alii cum *Salm.* qui pro hac re ad-

(1) 2. 2. q. 147. a. 8. — (2) *De Synodo l. 11. c. 5. n. 12.*
— (3) *lib. 3. n. 1011 et 1012.* — (4) 2. 2. q. 147. a. 8.

ducunt etiam Concil. Tolet. Nec obstat dictus can. *Denique*, quia ibi S. Gregorius quæsitus fuit de solo jejunio quadragesimali, et congrue responsio arrisit petitioni; et S. Thomas de eadem quadragesima loquitur, nam de aliis jejuniis disserens cit. a. S. ad 3. dicit: *et ideo in quolibet jejunio interdicitur esus carnum; in jejunio autem quadragesimali interdiciuntur etiam ova*. Igitur extra quadragesimam de jure non interdiciuntur ova. Nec obstat quod exprimitur in Bulla, *In suprema* N. SS. P. Benedict XIV. *In quadragesima aliisque diebus carnum et lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, etc.* Nam, ut scripsit probabiliter quidem auctor modernus (*P. de Petio Teatinus in addit. ad Fel. Pot.*), per prædicta verba non reprobatur sententia contraria, cum possint intelligi relative ad tempus solummodo quadragesimale, non vero aliis: sed nodus omnis solvitur ex aliis verbis Pontificis *de Synodo* (1) ubi Pontifex sic loquitur: *In cæteris vero jejuniis extra quadragesimam ab Episcopo prohiberi non debent ova, et lacticinia in iis locis, in quibus eorum usus legitima consuetudine jam quidem inolevit*. Si Episcopis insinuat quod prohibere non possunt, evidens est quod reipsa quidem non prohibuit, nec declaravit prohibita esse, saltem ubi consuetudo viget iis vescendi (2).

4. — Quæritur 2. an ubi adest consuetudo abstinendi a lacticiniis, incolæ teneantur sub gravi ab illis abstinere? Negant *Sanch. Villalob. Tamb.*, etc. quia de ea non constat (uti dicunt) an introducta sit cum animo se obligandi sub gravi, uti necesse erat. Sed affirmat communis sententia, quam nos sequimur cum *Less. L. ym. Conc. Salm. Bonac. Viva*, et aliis cum *S. Thoma* (3); quia sicut diximus *Tract. II. n. 79. in fin.* cum talis abstinence sit gravis oneris, et cum videatur ita constanter observari, bene quidem præsumitur introducta esse, et continuata animo se obligandi, aliter faciliter cessasset; et posito quod præsumptio stet pro obligatione, pro ea stat possessio, et non pro libertate (4). Et idem dicemus propter eandem rationem de obligatione Monialium ad Horas canonicas. Vide in *appendice III. de examine Ord. n. 61. in fine Tom. III.*

(1) *Lib. 11. c. 5. n. 13.* — (2) *lib. 3. n. 1009.* — (3) *cit. qu. 147. a. 8. ad 3.* — (4) *lib. 3. n. 1009. sub. III.*

5. — Quæritur 3. an iis quibus permittuntur lacticinia, permittatur laridum? Affirmant *Silvest. Ostiens. Abb.*, etc., et *P. Viva* appellat probabile, citans *Laym.* et *Azor.* (sed ego inveni *Laym.* omnino id improbare, et *Azorium* non damnare tantum). *Tamburinus* cum *Diana* et *Henriq.* admittit solum cum liquefactum est; sed ego judico sequendam esse primam sententiam communem *Sanch. Bonac. Conc. Ronc. Elbel, Milante*, et aliorum qui omnino negant, quia pinguedo est vera caro (1).

6. — Quæritur 4. an dispensati ad carnes, aut ad lacticinia, possint diebus jejunii vesci piscibus? Sed hic ante omnia notanda sunt ea quæ sancita sunt, et declarata a SS. P. Benedicto XIV. circa jejunium in tribus suis Bullis. Et 1. in Bulla *Non ambigimus* data die 30. Martii 1741 declaratum fuit neminem posse dispensari ad carnes *sine legitima causa et de utriusque medici consilio*, nempe medici et parochi, aut confessarii; et super declaratum fuit ad dispensandum cum integro populo, aut communitate, requiri gravissimam et urgentem necessitatem, ac dispensationem impetrandam esse a Sede apostolica toties quoties opus fuerit: et tunc sic dispensatos teneri ad unicam comestionem, ac non esse miscendas licitas atque interdictas epulas, nempe carnes, et pisces, ut declaravit in rescripto ad Episcopum Compostellæ, quod affertur in Bulla *Libentissime*. 2. In Bulla *In suprema* ejusdem anni, die vero 22. Augusti, declaratum fuit iisdem duobus præceptis teneri quemlibet privatam cum quo dispensatum esset, et non tantum in quadragesima, sed etiam in omnibus aliis jejunii diebus. 3. In Bulla *Libentissime* sub die 10. Junii 1745. declaratum fuit dispensatos ad carnes in collatiuncula serotina *eo cibo eaque portione debere uti, quibus utuntur jejunantes meticulosæ conscientiæ*. 4. Debere ipsosmet observare normam præscriptam jejunantibus. 5. Cibos vetitos dispensatis ad carnes esse pisces (etiam in Dominicis quadragesimæ); ita ut in eadem mensa non possint simul apponi carnes et pisces. Epulas interdictas (sunt verba Bullæ) *esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse*; subjungendo ibi quod permittuntur pisces dispensatis ad lacticinia.

7. — His positis, dubitabatur a quodam an in mensa pri-

(1) lib. 3. n. 1010.

vata liceret dispensatis ad carnes vesci aliquo pisce? Super hoc scripsit prænominatus *de Petio*. inhibitionem esse factam tantum pro conviviiis ob scandalum, non autem pro illis in mensa privata qui moderate vellent aliquo pisciculo vesci, ablato scandalo, et non ex gula. Sed esto istæ limitationes ponantur, attamen omnino improbabilis est talis opinio (ne dicam inventum), dum 1. Bulla loquitur generaliter. 2. Pontifex in tantum exprimit convivia in citata Bulla, non quia præceptum cadere velit tantum super illa, sed ut ostendat quo fuisset prætergressa gulæ indulgendi licentia, ut etiam ad convivia epulæ interdictæ inferantur, quod utique temeritatem majorem sapit. 3. Relictis subtilitatibus ratiocinationibusque inanibus ex eo quod in posterioribus Bullis statuitur, luce meridiana clarius videbitur longe aberasse *de Petio*. In Bulla enim *In Suprema* sic statuitur: *Nos quibuscumque... dispensari contigerit, ab omnibus omnino, et nemine excepto (nota) unicam comestionem, et licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas declaramus, atque decernimus.* Ergo sicuti nemini, sive in privato, sive in convivio licet plures comestiones adhibere, ita nec epulas interdictas (quales sunt pisces), cum ad utrumque obliget omnes, nemine excepto; alias deberent excipi qui privatim et non in convivio pisces comesturi essent. 4. Interrogatus Pontifex quænam epulæ sint interdictæ conjungi cum licitis, respondit epulas licitas pro iis quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas; epulas interdictas esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse: ergo pisces interdicti sunt iis quibus conceduntur carnes absolute, quales sunt ii qui etiam privatim comedunt. 5. Pontifex ibidem declarat pisces non interdicti iis, qui sunt dispensati ad lacticinia; ergo sunt interdicti dispensatis ad carnes. Quid clarius desideratur?

8. — Quæritur 5. an dispensatis ad carnes tempore jejuniorum, sit vetita caro suina? Affirmat absolute *P. Con.* ex quodam Decreto quod adducit Clementis XI. Romæ edito die 24. Februarii an 1702. Sed communiter negant *Lugo, Sanch. Croix, Tamb. Salm.* cum *Trull. Villalob.*, etc. quia esset nimis scrupulosum (uti dicunt) imo magis molestum, quam jejunium ipsum, si quilibet dispensatus examinare deberet, quæ carnes sibi essent nocivæ, quæ vero non. Nec obstat Edictum (non jam Decretum) præfatum Clementis,

ubi duo præcepta fuerunt, unum ut dispensati tenerentur ad unicam comestionem, aliud ne iisdem permitterentur carnes insalubres: non obstat, dico, quia illud Edictum non fuit generale, sed particulare pro statu romano, ut attestatur *Viva* et alii, et ut declaravit idem Benedictus XIV. cum erat Archiepiscopus Bononiensis in *notific. tom. I. n. 24.* Et postea in Bulla *Non ambigimus*, cum meminisset laudatum Edictum, licet universale fecisset præceptum unicæ comestionis, sub silentio tamen præterivit præceptum de abstinendo a carnibus non salubribus; unde argumentatur non voluisse Pontificem hoc præceptum fieri universale. Sed ut loquar in particulari de carne suina, non mihi videtur quod possit dici absolute nociva, dum ista, ut scribit celebris medicus *Hoffmanno*, maximam habet cum sanguine humano convenientiam. Sed dicet aliquis, cur talis caro interdicta fuit Hebræis, nonne quia nociva? Sed respondetur quod in Palæstina (regione valde calida) ibi ideo potuit ut nociva prohiberi, quia ibi sues (juxta *Calm. in Levit. 11. 8.*) sunt faciliores lepra inficiari; quod in aliis partibus non ita accedit: sicut etiam vetita fuit caro leporis sed in istis regionibus lepores certe non reputantur nocivi. Præterea *S. Thomas* (1) dicit carnes vetitas fuisse Judæis, aliæ ob nimiam humiditatem, aut siccitatem; aliæ ob immunditiam, ut carnes suillæ; et revera ratio talis prohibitionis allata a *Moyse* est, quia illæ erant carnes immundæ Hebræis: *Horum carnibus non vescimini, quia immunda sunt vobis, Levit 11. 8.* Dicuntur immundæ, quia, ut scribit *Plutarchus*, *nullum animal ita gaudet cæno ac sordidis locis.* Insuper ait *Natalis de Alexandro*, et idem prius scripserat *Tertullianus* (*Lib. 2. contra Marcionem c. 18.*), carnem suillam fuisse prohibitam Judæis ad frænandam gulam, et incontinentiam.

9. — Secunda conditio jejunii est unica comestio. Dubitabatur prius an dispensati ad carnes ad illam tenerentur, eo quia cessante abstinentia a carnibus, cessabat quoque essentia jejunii? Sed hodie (ut diximus) declaratum habemus a Benedicto XIV. jejunium duo continere præcepta, unde licet cesset primum de abstinentia a carnibus, non cessat secundum (licet minus principale) de unica comestione;

(1) 1. 2. q. 102. art. 6. ad 1.

excipitur tamen casus quo dispensatio ad carnes concedatur ob infirmitatem aut debilitatem virium, ut dicunt DD. communiter, et ut ab eodem Pontifice declaratum est in Bulla *In Suprema*, ubi dicitur: *Dummodo nulla certa et periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, vel aliter necessario fieri exigat* (1).

Tertia conditio est hora refectionis, quæ est circa meridiem. Fit quæstio an peccet notabiliter antevergens horam sine causa? Illud notabiliter alii intelligunt plus quam horam, sed alii probabilius tantum horam. Ceterum anticipare infra horam omnibus licet. An autem anticipatio notabilis sit mortalis, affirmant *Azor. Sanch, Ronc., etc.*; sed communius negant *Less. Tolet. Pal. Laym. Roncag. Holzm. et Salm.* cum aliis pluribus. Quia hora non est de essentia jejunii, sed tantum circumstantia accidentalis, quæ licet olim graviter obligabat, hodie tamen, ut ajunt *Holzman*, et *Roncaglia*, postquam ex consuetudine mutata est hora prandii, designatio temporis non videtur inducta tanquam de substantia jejunii (2).

10. — Permittitur nihilominus 1. interrumpi prandium ob aliquod negotium quod intercedit. Sine causa cæteroquin non licet prandium interrumpere, et denuo ad mensam redire; sed hoc intelligitur moraliter; nam etiam sine causa, et quamvis aliquis terminasset prandium, potest iterum comedere, si commensales proseguuntur prandere, aut si in mensa afferuntur aliæ epulæ, quæ non expectabantur; ita *Sanch. Salm. et Villalob.* Imo *Filliuc. Tamb. et Elbel* concedunt generaliter posse sumi alium cibum post sesquiquadrantem. Certum est autem per horam, sine causa, prandium interrumpi: sed si aliquo negotio quis intercipitur, utique potest ad horam interrumpere; imo *Lexana, Diana, Fag. Tamb., etc.* concedunt usque ad duas: sed id jure merito ait *Holzm.* licere, cum quis cibo sufficienti non fuerit refectus, et jejunium sub gravi incommodo tolerare non potest, tunc potest prandium reassumere, quia Ecclesia non intendit aliquem obligare diem ducere sine sufficiente refectione (3). Probabiliter tamen dicunt *Croix, Fagund. et Tamb.* licere prandium protrahere usque ad duas horas;

(1) *lib. 3. n. 1015 v.* Quær. hic. *circa med.* — (2) *n. 1016.*
— (3) *lib. 3. n. 1020.* Quær. III. et IV.

et *Elbel* cum *Gobat* admittunt usque ad tres aut quatuor horas, saltem pro Germanicis, inspecta eorum consuetudine (1).

11. — Permittitur 2. aliquod sumere ratione medicinæ, ut sunt electualia (quæ sunt quædam conservæ ex saccharo et juniperis, aut cedro, etc. confectæ) de quibus loquitur S. Thomas (2), et sic dicit: *Electuaria assumuntur ad digestionem, unde non solvunt jejunium, nisi forte aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate assumat per modum cibi*. Itaque licet assumere hæc electuaria ob quamlibet causam justam, nempe ad vehiculum cibi, ad stomachi roborationem, ad vocem conservandam, ad auferendum oris foetorem et hujusmodi. Ita etiam permittitur sumere parum cibi v. g. unciam) ad depellendam debilitatem, ut communiter *Azor*, *Less*. *Tol*. *Laym.*, etc. Nonnulli hoc permittunt toties, quoties bibendum erit, ne potus noceat; sed hoc, ut recte dicunt alii, vix potest permitti semel atque iterum in die (3).

12. — Permittuntur 3. omnes potiones, quæ per modum potus accipiuntur, ut sunt *Caffe* et *The*, *Salviæ*, etc. non autem lactis, aut juris, quia licet hæc potiones sorbeantur, tamen non habent rationem potus, sed cibi, et potius ad nutritionem, quam ad cibi vehiculum referuntur. Et idem dicitur de succo fructuum, aut pomorum, vulgo *melloni d'acqua* (contra id quod quidam modernus anonimus improbabiler scripsit), et etiam uvarum dentibus confectarum, aut tunc pressarum (4).

13. — Dixi *uvarum tunc pressarum*, non *vini*, quia licet antiqui fideles etiam a vino abstinerent, hodie vinum non est prohibitum, licet biberetur ad sedandam famem, ut communiter tenent *Azor*. *Sanch*. *Less*. *Navar*. *Layman*. *Bonac.*, etc. cum *Salm.*, qui ob præsentem consuetudinem hanc sententiam vocant certam. Et etiam S. Gregorius tunc temporis in cit. c. *Denique*, dist. 4. permittebat vinum sine ulla exceptione: *Vinum quoque ita bibere permittitur; ut ebrietatem omnino fugiamus*. Et idem dicitur de *cerevisia* seu *birra* (quæ conficitur ex aqua hordeacea, et aliis ingredientibus), quæ etiam pro vero potu accipitur (5).

14. — Idem dicimus de aqua mixta saccharo, et succo

(1) *Ibid*. Quær. V. — (2) 2. 2. q. 147. a. 6. ad 3. — (3) lib. 3. n. 1018. et 1019. — (4) n. 1021. — (5) lib. 3. n. 1022.

cinnamomi vel mali cedrini, vulgo dicta *sorbetto*, vel *limonata*, ut docet communis sententia cum *Wigandt*, *Concina*, *Elbel*, *Salm. Viva*, *Croix*, etc. dum (ut dicunt) semper ac parva quantitas harum rerum misceatur cum magna quantitate aquæ, reputatur potio naturalis. Nec debet existimari quod per congelationem mutet naturam, quia naturæ mutatio importat privationem essentiæ; sed aqua congelata in os immissa statim liquefit, et ad priorem statum redit. Et quod congelatio non mutet naturam, etiam habemus ex Rubrica Missæ (c. 10. n. 11.) approbata a S. Pio V. ubi dicitur quod, cum in celebrando Missam congelantur post consecrationem species vini, non debent iterum consecrari (quod utique deberet fieri omnino, si congelatio mutaret naturam specierum), sed debent liquefieri igne, et postea sumi (1).

15. — Quæstio magna est inter DD. an potio *chocolatis* frangat jejunium. Multi negant, *Card. Brancatius*, *Escob. Hurtad. Holzm. Viva* etc. modo aquæ portio sit in quantitate excedente; dicentes ex hoc sumi rationem potionis, ideoque dicunt posse sumi toties quoties libuerit in die. Alii vero affirmant, ut *Sanch. Sylvius*, *Laym. Ronc. et Tambur.* dicentes eam potionem tantum habere rationem potus, quæ ad alimenti vehiculum inservit, non autem illam quæ ipsa est alimentum, ut est lac, et jus, et ita est etiam de chocolate, unde concludunt per illud frangi jejunium, nisi sumatur in parva materia. Quid ego vero sentio dicam: mihi utique *chocolate* pro potu non probatur, dum vere illud nutrit, et non videtur simplex potus. Sed nihilominus dico licere illud sumere ob duas rationes; prima est, quia si chocolate non habet rationem potus, communiter tamen a multis judicatur habere rationem medicinæ, et sicut diximus cum S. *Thoma* posse sumi electuaria, licet nutrant, ita etiam chocolate, et in hoc convenit etiam *P. Concina*. Secunda ratio magis universalis, quia hodie talis potio est in usu apud omnes, ut testantur *Salmant. Viv. Holzm. Tamb. et Ronc.* qui, stante hac consuetudine, pro comperto habent posse licite sumi. Sed tam ratione medicinæ, quam consuetudinis, puto cum *Salm. et Milante*, non posse permitti amplius quam semel in die. Sed tota nunc opinionum varietas est circa quantitatem in qua possit sumi, quin jejunium lædatur. *P. Concina*

(1) *Ibid.* Quær. II. —

dicit posse admitti sub medecinæ ratione ; sed dumtaxat in aquam ponendo *parum pulveris*, quod utique est nimis rigidum, et a nemine usque adhuc assertum. Alii ut *Salm.* cum *Leone*, et *Turriano* permittunt usque ad duas uncias. Sed ut meam in medium proferam sententiam, cum *Episcopo Milante* rationabilius mihi videtur, posse admitti juxta usum communem sesquiunciam, cum ea aquæ quantitate, quam capere potest vas usuale, quia hæc est quantitas illa, quæ communiter est in usu.

16. — Permittitur vespere refectiuncula juxta consuetudinem, quæ hodie viget in locis a Prælati tolerata: nam *S. Thomas* (1) de jejuniis disserens, dicit: *Ex hoc ipso quod Prælati dissimulant, videntur annuere.* Et in hoc certe standum magis auctoritati AA. modernorum, licet inferiores numero, quam antiquis, qui nihil poterant attestari de consuetudinibus modernis. Nulli dubium est quod antiquitus jejunium rigorosius observabatur, sed juxta modernam disciplinam ab omnibus admittitur serotina refectiuncula. In hoc debet attendi quid consuetudo permittat tam circa quantitatem, quam circa qualitatem ciborum. Circa quantitatem (quicquid dicat *P. Concina*, qui nihil aliud permittit, nisi tres uncia), alii permittunt quartam partem cœnæ consuetæ: sed hæc regula mihi non probatur, quia aut potest esse nimis indulgens (saltem respectu aliquorum) aut saltem est nimis obscura, et scrupulosa. Melius igitur est sententiam sequi aliorum, communiter hodie acceptam, ut testantur *Castropal. Ronc. Salmant. Viva, Bonac. Holzm. Elbel, Tamb. Dian. Spor. Milante, Croix, Felix Pot. Maz-zot.*, etc. quæ omnibus indiscriminatim (etiam illis qui parvo cibo indigent, ut etiam communiter dicunt) permittit quantitatem octo unciarum, et aliquid aliud (nempe duas alias uncias, quod est parva materia, uti dicitur *num. 21.*) ei qui majori nutrimento opus haberet (2). In vigilia Nativitatis communiter admittitur collaciuncula duplo major, nempe 16. unciarum, ratione talis solemnitatis, etiamsi talis vigilia incidat in sabbato 4. temporum; non autem in sabbato sancto, nec in vigilia Pentecostes. Nonnulli, uti *Salmant.*, permittunt in vigilia Nativitatis usque ad satietatem refici, dicendo talem esse consuetudinem: sed ego

1) 2. 2. q. 147. a. 4. ad 3. — (2) lib. 3. n. 1025.

de illa valde dubito in nostris regionibus; tanto magis quod *P. Mazzotta, Pasqual. et Renzi* omnino eam negant. Si quis autem vellet in eadem vigilia anticipare collatiunculam in mane, ut coenet vesperi, rationabiliter advertit *Sanch.* (contra id quod sentiunt alii) non posse excedere octo uncias, quia tunc non adhuc incoepit festivitas, quæ incipit a vesperis (1).

17. — Circa autem qualitatem ciborum, certum est permitti fructus, panem, herbas, et dulciaria: sed quæritur 1. an permittantur pisces? Multi AA., ut *Sporer, Marchant. Pasqu. Elbel, Tambur. Vivald. et Burghaber*, dicunt juxta hodiernam consuetudinem vesperi cibum sumi de piscibus etiam recentibus et magnis, ut licet mane. Cæterum in hisce partibus recepta est consuetudo comedendi pisciculos recentes, et ut dicunt *Viva, et Mazzotta*, cum *Bonac.* etiam licere sumere in modica quantitate (v. gr. duas aut tres uncias) aliquid piscis grandioris. Idem confirmat *Milante* (2), qui testatur nunc temporis etiam communitatibus religiosis ministrari vespere pisciculos recentes in quadragesima, et quoad majores sic scribit: *Attenta præsentī disciplina, sine ullo scrupulo posse etiam magnos pisces permitti existimo, cum debito moderamine* (3).

18. — Quæritur 2. an liceat sumere 8. uncias panis in aqua cum oleo decocti? Nonnulli admittunt, sed hæc opinio jure merito a *Salmantic. Viva, Ronc. Tambur.* et ab aliis communiter refellitur, quia panis, per coctionem et fermentationem in aqua, certam diversam naturam acquirit; nam ita consubstantiatur cum aqua ut numquam postea possit segregari; saltem hoc consuetudo non admittit. Vix ergo potest permitti cum *Tamb.* panem in vinum, aut aquam infundere, et illico illum sumere; quia tunc non intercedit fermentatio; aut cum *Roncag.* permitti possunt 4. aut cum *Salmanticensibus* ad summum 5. unciae panis aridi decocti in aqua. Et idem dicendum de leguminibus aqua elixatis. Probabiliter postea *Castr. Laym. Bonac. Azor. Viva Maz-zot. et Salmant.* permittunt vesci jusculo cocto cum oleo, aut aceto, aut vino decocto; advertendo tamen cum *Viva* quod oleum, acetum, et vinum decoctum computanda sunt

(1) *ib. v.* In vigilia. — (2) *In prop. Alex. VII. Exercit. 23.* — (3) *lib. 3. n. 1026. et 1028.*

in pondus 8. unciarum, dum hæc non habent rationem potus (1).

19. — Quoad dispensatos cum quæsitus fuisset noster Pontifex Benedictus XIV. an ipsi in refectiuncula possent uti carne, respondit (ut legitur in Bulla *Libentissime*) ita: *Non licere, sed opus habere eo cibo eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ et meticulosæ conscientiae*. Post hanc responsionem multi DD. dicebant dispensatos ad carnes, aut ad lacticinia posse in refectiuncula casei parum (parum casei dictum est, non ovum) sumere, modo uncia, aut sesquiuncia non excederetur, et hoc videbatur probabile juxta usum qui apud multos observabatur; sed postea cum a quodam confessario ad sacram Pœnitentiarum datæ fuissent litteræ de hoc, et cum ipse Pontifex de sua sententia quæsitus esset, respondit Pœnitentiaria Papam oretenus declarasse vetitum esse etiam caseum; quam quidem declarationem hic afferro: *Sacra Pœnitentiaria.... optime conscia mentis Sanctitatis suæ, de auctoritate speciali ejusdem respondit, quod in serotina refectiuncula non licet carnem, vel lacticinia adhibere. Romæ in S. Pœnit. die 10. Februarii 1756*. Et cum adhuc dubitatum fuisset a quibusdam de fide præstanda huic responso, ab eodem confessario scriptum fuit ad ipsum Pontificem, et hoc responsum venit: *Sacra Pœnitentiaria de mandato sanctissimi Domini, qui suis oculis retroscriptam epistolam dignatus est legere, respondet quod Sanctitas sua dixerit.... vera esse, et pro veris habenda quæ constat ab eadem Pœnitentiaria fuisse rescripta. Romæ die 23. Julii 1756.*, et hæc responsa originaria apud me conservantur. Nonnulli postea dixerunt præfatam declarationem opus habere promulgatione, ut obligare possit; sed juxta illud quod diximus *Tract. II. num. 73. et 74.* cum declaratio ab ipso legislatore, qui declarat mentem suam, facta est, non indiget promulgatione (2). Et *Salm. in append. Tract. VI. pag. 98. num. 27.* afferentes præfatam Bullam, varias illationes deducunt, et inter eas est ista: *Infertur 2 (sunt verba Salm.) nec ova, nec lacticinia esse materiam collationis serotinæ pro his qui dispensati sunt, et hanc dant rationem; ex eo quod horum ciborum ab iis qui rigorese jejunant in tali collatione*

(1) *Lib. 3. n. 1029.* — (2) *lib. 3. n. 1027. v.* Hic notand.

esus non adhibetur. Nunc ad hujusmodi confirmationem notum sit nuperrime nostrum regnantem Pontificem Clementem XIII. edidisse Bullam incipientem, *Appetente, etc.* sub die 20. Decemb. 1759, qua Pontifex, cum abusum aliquorum noverit sumendi extra prandium quasdam potiones lacte mixtas, illum condemnavit, declaravitque prædecessorem Pontificem Benedictum XIV. censuisse non licere dispensatis uti nec carnibus, nec lacticiniis, nisi in unica comestione, extra quam ipsos non aliter gerendos esse dixit, quam alii qui nulla dispensatione fruuntur. Hæc verba Bullæ: *Nova infringendis jejunii legibus vel opinionem commenta, vel a vera jejunii vi et natura abhorrentes consuetudines humani pravitate ingenii novissime sint in vectæ, ea omnia, quantum juvante Domino fieri potest, radicitus convellenda curetis.* In quibus profecto abusum illum censemus omnino numerandum, quem rumor quidam ad nos pertulit; cum nonnulli, quibus ob justas et legitimas causas ab abstinentia carniū dispensatum fuerit, licere sibi putant potiones lacte permixtas sumere, contra quod prædicto Prædecessori nostro visum fuerit, qui censuit, tam dispensatos a carniū obstinentia, quam quovis modo jejunantes, unica excepta comestione, in omnibus æquiparandos iis esse, quibuscum nulla est dispensatio; ac propterea tantummodo ad unicam comestionem posse carnem, vel quæ ex carne trahunt originem, adhibere. Et quæ sint ea, quæ a carne trahunt originem, habetur a can. *Denique, dist. 4.* ubi dicitur: *Quæ trahunt originem sementinam a carnibus, ut sunt ova, et lacticinia.* Itaque concludendum, dispensatis in collatiuncula nullum alium permitti cibum, nisi illum qui non dispensatis conceditur.

20. — Si quis autem frangit jejunium, manifestare debet confessario quomodo violavit illud, an pluries comedendo, an carne vescendo; nam quoties quis vescitur carne aut lacticiniis, toties peccat; sed si comedisset cibos communes, sed pluries in quantitate notabili, non amplius teneretur ad jejunium; ita tenent communiter. *Azor. Cajet. Suar. Tol. Castrop. Sanch. Laym. Anacl. Roncag. Holzm. Salm. etc.* contra paucos: quia essentia præcepti de abstinentia a carnibus consistit in abstinentia, quare semper durat obligatio ab illis abstinendi: sed essentia præcepti non comedendi pluries consistit in unica comestione, ut docet S. Tho-

mas (1): *Ecclesiæ moderatione statutum est, ut semel in die a jejunantibus comedatur.* Quare destructa essentia precepti secunda comestione, jam præceptum solutum est, nec potest amplius observari (2). Quæstio autem fit, an qui inculpabiliter bis comedit in quantitate notabili, debeat in reliquo diei abstinere ab alio cibo? *Laym. Bonac. Castrop. Holzm. Sporer*, etc. negant eadem ratione; sed probabilius mihi videtur oppositum *Azorii, Valent. Sa, et Nav.* quia licet qui violat jejunium inadvertenter, jam materialiter illud frangit; nihilominus videtur, advertendo postea ad obligationem, teneri ad illud observandum, ne solvat illud formaliter (3).

Dictum est *in quantitate notabili*, nempe ultra duas uncias, quæ putatur materia parva, ut dicunt *Sanch. Viva, Salmant. Vivald. Turrian. Leone, Tambur. Leand. Sporer, Busenb. Elbel*, et alii. Sed si quis pluries in die sumeret aliquid parvum, quod deveniat ad grave, peccaret graviter, ut habetur ex prop. 29. ex damnatis ab *Alexand. VII.* Nota etiam quod in carne possit etiam dari parvitas materiæ, sed hæc est multo magis limitata: dicunt *Salm. Diana, et Roncagl.* quod quantitas excedens octavam partem unciae est materia gravis (4). Permittunt *Salm.* cum *Diana* posse sumi duo crustula ex ovis, et butyro confecta (vulgo *ciambelle*); sed melius dicunt *Ledesma, et Villal.* quod solum potest excusari ratione parvitatatis materiæ (5).

21. — Tertia conditio demum jejunii est hora refectionis. Hæc hora olim erat hora post occasum solis. Deinde antea acta fuit ad horam Nonæ. Sed a sæculo XIV. fuit anticipata ad horam Sextæ, nempe ad meridiem. Hinc dubitatum fuit an notabilis hujus horæ anticipatio in refectione sit gravis culpa? Affirmat prima sententia cum *Azorio, Sylvio, Sanch. Natal. Alex. Antoine, Franzoja, Cuniliati*, ac *Navar. Abul. Covar.* et aliis apud *Salm.* et *Concinam*, qui pro hac sententia refert adesse 24. auctores (6). Id probatur ex *can. Solent.*

(1) 2. 2. p. 147, a. 6. — (2) lib. 3. n. 1030. — (3) ib. Quær. 11. — (4) n. 1029. v. n. confess. — (5) ibid. — (6) *Azor.* tom. 1. lib. 7. c. 11. qu. 4. *Sylvius* tom. 3. in 2. 2. q. 147 art. 7. ad concl. 3. *Sanch.* l. 5. cons. de obs. jejun. c. 1. dub. 28. *Nat. Alex.* l. 4. c. 5. art. 7. reg. 13. *Antoine* tr. de virtute moral. part. 1. post. cap. 3. append. de jejun. eccl. q. 2. *Franzoja* in *Bus.* pag. 213. *Anim.* 3. *Cunil.* tract. 12. cap.

50. dist. I. Concilii Cabillonensis, ubi dicitur: *Nullatenus jejunare credendi sunt, qui ante manducaverint quam vespertinum celebratur officium.* Hinc clare educitur quod eo tempore (in quo refectio erat præscripta ad horam Nonæ) hora jam spectabat ad substantiam jejunii. Proinde S. Thomas scripsit: *Cum Ecclesia instituit certum tempus comedendi jejunantibus, qui nimis notabiliter anticipat, jejunium solvit* (1). Alii vero negant hodie culpam esse gravem anticipationem refectionis, ut Lessius, Toled. Bonac. Layman. et Salmanticenses, cum plurimis, qui observari possunt apud nostrum opus morale (2). Dicunt isti, juxta præsentem consuetudinem, horam non pertinere ab substantiam jejunii. Sed hæc ratio (pace tot auctorum) minime suadet, nam ipsimet, ut sunt Laym. et Salmanticenses (3), non negant olim præceptum observandi horam fuisse grave, et quidem ad substantiam jejunii pertinuisse. Hoc posito, donec non probetur hodierna consuetudo antiquo gravi præcepto derogasse, illud sine dubio possidet; sed hæc consuetudo non probatur, ve saltem non est certa, stantibus tot auctoribus qui illam negant. Quapropter, licet quondam secundæ sententiæ adhæsi, re tamen melius animadversa, nunc illam minime probabilem censeo. Deinde dubitatur quænam sit notabilis hæc anticipatio vetita sub gravi? hora enim jejunii moraliter mensuranda est, ut docet S. Thomas: *Ad jejunium requiritur hora determinata non secundum subtilem examinationem, sed secundum grossam æstimationem, sufficit enim quod sit circa horam nonam* (4). Hinc alii dicunt anticipationem notabilem esse plus quam hora; idque asserunt Salm. ab omnibus admitti; sed Natalis Alexand. reprobatur. Alii vero communiter assignant, tamquam gravem, anticipationem unius integræ horæ: ita Natalis Alexand. Sylrius, Azor. Holzman, Concina, Antoine, Cuniliati, et Franzoja locis citatis. Aliqui autem auctores asserunt Mendicantes habere privilegium a Leone X. anti-

1. §. 2. n. 2. Alii apud Salm. tr. 23. cap. 2. n. 86. Conc. tom. 5. pag. 275. qu. 7.

(1) S. Thom. in 4. dist. 15. qu. 3. a. 4. qu. 3. — (2) Opus nostrum lib. 3 n. 1016. vers. Quær. — (3) Salm. tr. 23. c. 2. n. 9. Laym. de observ. jejun. l. 4. tract. 8. c. 1. n. 11. — (4) S. Th. 2. 2. q. 147. a. 7. ad 2.

cipandi refectionem per duas horas in hyeme, et per tres in æstate. Sed *Franzoja* et *Natalis Alexand.* dicunt de hoc privilegio documenta non ostendi, imo inquisitione adhibita non reperiri. Dicunt vero *Azorius*, *Silvest Palud.* et *Nav.*, posse excusare a culpa hanc anticipationem quamcumque rationabilem causam, nimirum negotii urgentis, debilis complexionis, necessitatis prædicandi, docendi vel legendi in mensa, incipiendi iter, inserviendi hospitibus, exercendi urbanitatem cum amicis; attamen mihi suasum non est quamcumque harum causarum satis esse ad excusandum a præcepto, quod etiam hodie est grave, sicut ostendimus.

PUNCTUM II.

De causis excusantibus a jejunio.

1. De dispensatione, et quis dispensare potest 22. II. De impotentia physica 23. De impotentia morali 24. De adolescentibus, et senibus 25. III. De labore 26 et 27. De viatoribus 28. ad 30. De artificibus opulentis 31. Si artifex potest sine gravi incommodo jejunare 32. Qui sine causa suscipit aliquem laborem 33. IV. De pietate, et quis hac causa sit excusatus 34.

22. — QUATUOR sunt causæ quæ excusant a jejunio: dispensatio, impotentia, labor, et pietas: de singulis seorsim loquamur. I. Excusat *dispensatio*. Potest dispensare in jejunio 1. Papa quoad universum populum fidelem. 2. Episcopi, sed isti cum solis suis subditis, et tantum in particulari; nam ad dispensandum cum integra communitate circa qualitatem ciborum, Sedi apostolicæ reservatum est, ut declaravit Benedictus XIV. in Bulla *Non ambigimus*. Dubitatur an Episcopus ob causam particularem possit dispensare, aut commutare jejunium universale una vice, aliqua urgente causa occurrente, v. g. si adesset periculum quod alias jejunium non observaretur. Multi DD. id affirmant, ut *Azor.* *Sanch.* *Cajet.* *Laym.* *Salmant.*, etc.; sed Benedictus XIV. in Bulla *Prodiit jamdudum* §. 10. dixit contrariam opinionem esse communioem, et magis in ratione fundatam, et ita ipsum respondisse aliquibus Episcopis Italiæ: nihilominus dixit, quod cum pontificia auctoritas eo pertingat, quo ordinaria nequit pervenire, ideoque Episcopis licentiam pro illo anno impertitus est, ut transferre possent vigiliam

S. Mathiæ, quæ in ultimo bacchanaliorum die contigerat (1). 3. Parochi etiam possunt dispensare in jejunio cum aliquo suo subdito, ut dictum est *Tract. II. n. 59*. Et hoc etiam præsentem Episcopo, ut communiter dicunt *Sanch. Azor. Conc. Salm.*, etc. quia talis jurisdictio competit parochis ob consuetudinem, quæ utique jurisdictionem confert, ex *cap. Contingat, de foro comp.* Et idem possunt vicarii parochorum qui exercent actus parochiales, modo parochus non repugnet; *Sanch. Palat Salm.*, etc. (2). 4. Prælati regulares, etsi locales, eorum vicarii idem possunt cum subditis, et cum seipsis. Sed omnes isti Superiores nominati, excepto Papa, nequeunt dispensare nisi ex justa causa, secus dispensatio est irrita (3). Quod autem ad subditum spectat, ait *sanctus Thomas* (4), quod si causa quæ a jejunio eximit, fuerit evidens, potest subditus a se eximi, præsertim cum sibi non esset facile Superiorem adire (hoc intelligitur ob suæ conscientiae majorem quietem): sed si causa est dubia, debet tunc sine dubio ad Prælatum confugere. Hic notandum quod si festum patroni in aliquem diem jejunii inciderit, debet jejunium ad præcedentem diem transferri; sic docet *Bened. XIV. in Bulla Prodiit*, die 30. Jan. 1751. cum *C. jet. Sanch. Consil. lib. 5. c. 1. d. 5. num. 27.* et aliis communiter.

23. — II. Excusat *impotentia*, aut physica, aut moralis. Ob *impotentiam physicam*, excusantur 1. infirmi, quibus jejunium potest esse notabili nocumento; et ita pariter convalescentes, aut debiles qui nequeunt alimento sufficienti in unica comestione se reficere. 2. Mulieres prægnantes, aut lactantes, quibus imo non est permissum jejunare (nisi semel aut bis, si mulier est robusta); sed amplius in die jejunii permissum est eis vesci etiam carnibus, si qua est debilis, aut puer fuerit infirmus (5). 3. Pauperes excusantur, qui destituti sunt cibo unicæ comestioni sufficienti; ut dicunt omnes cum *S. Thomas* (6), qui excusat eos, qui non possunt nisi habere quod eis ad victum sufficiat. Unde valde probabiliter dicunt *Sanch. cum Angel. et Ronc. ac Salmanticensibus*, quod ii qui nihil aliud, quam panem et herbas aut legumina habent, non tenentur ad unicam refectiorem; cum hujusmodi cibi tenuis sint alimenti, et in tan-

(1) *Lib. 3. n. 1032. ad 2. v. Episcopi* — (2) *ib. ad 3. v. Parochi* — (3) *Ib. ad 4. v. Possunt* — (4) *2. 2. q. 147. a. 4.* — (5) *lib. 3. n. 1033.* — (6) *2. 2. q. 147. a. 4. ad 4.*

tum eis sufficiunt qui ad hæc obsonia sunt assueti, quia pluries in die ad repletionem se reficere solent (1).

24. — Ob impotentiam *moralem* excusantur, 1. omnes qui jejunare nequeunt sine gravi incommodo, aut difficultate extrinseca. Hinc 2. excusantur illi quibus jejunium gravem capitis dolorem affert; *Castrop. Less. Sanch. Laym. Salmant.*, etc. Dicunt nonnulli hujusmodi teneri mane collationunculam sumere, et sero coenare ad refectionem; sed probabiliter eos excusant ab hoc onere *Filliuc. Elbel, Viva, Tamb. Fagund.* et alii multi; quia refectionem usque ad vesperam differre nunc temporis est medium extraordinarium et difficile, cum in eo non leve perferatur incommodum: proptereaque antiqua disciplina immutata est. 3. Milites sive in castris sive in stationibus morentur, *Roncaglia, Concina, Pasq. Salmanticens.* et alii communiter. 4. Uxores, si jejunando gravem paterentur virorem indignationem: et viri, si aliter fiant impotentes ad reddendum conjugale debitum; *Sanch. Cajet. Nav. Laym. Salm. Concina*, etc. Dictum est *impotentes ad reddendum*, non vero excusantur si tantum fiant minus potentes ad reddendum, vel impotentes ad petendum; nisi casus esset quod vir, abstinendo a petitione, nequiret amovere ab uxore periculum incontinentiæ, aut suspicionem quod ipse aliam diligat mulierem (2).

25. — Excusantur 5. adolescentes qui non adhuc expleverint 21. annum. 6. Senes sexagenarii. Sed hic dubitatur an hujusmodi senes exempti sint etiamsi sint viribus validi? Negant *Bonac. Laym, Filliuc.*, etc.; sed multi probabiliter affirmant, ut *Sanch. Castrop. Azor. Ronc. Holzm. Salm. Mazzotta, Elbel, Viva*, et alii; tum quia hæc est consuetudo universalis: tum quia esset nimis scrupulosum ei cui discutiendum esset, an ipse sit, vel ne satis robustus ad jejunium sustinendum: tum etiam quia (et hæc est potior ratio) hujusmodi senes ob defectum caloris naturalis nequeunt semel alimentum sufficiens sumere, egentque cibo frequentiori; et licet nonnulli in tali ætate robusti videantur, eorum tamen robur est de facili illusivum, et inconstans, cum negari non possit horum vires in diem deficere, et in interitum prolabi, adeo ut, si in morbum incidunt, difficulter

(1) l. 3. n. 1033. v. Excusantur pauperes. — (2) lib. 3. n. 1034. ad 4. v. Excusantur.

convalescunt perfecte. De qua re scripsit *Galenus* senibus simili ratione ac iis, qui ex morbo convalescunt, victum esse curandum (1). Et ad excusandum sexagenarium a jejunio sufficit annum 60. esse inceptum, ut dicunt *Castrop. Angles, Sa, Naldo, Viva, Busemb. Mazzotta*, etc., quia in favorabilibus annus inceptus habetur pro completo (2). Alii excusant a jejunio etiam mulieres quinquagenarias, sed hæc opinio (nisi aliqua particularis circumstantia concurreret infirmitatis, aut debilitatis) est a multis reprobata, a *Laym. Tamb. Croix*, etc. Quare *Diana* dubitat de ejus probabilitate (3). Qui autem voveret jejunare, et expresse diceret *usque ad mortem*, aut *per totum vitæ meæ cursum*; (quidquid alii dicunt) nos dicimus hunc teneri ad jejunandum etiam post annum sexagesimum. Secus vero judicandum (ut tenent *Elbet* et *Anaclet.*) de eo qui sine tali expressione, et nihil ad ætatem sexageniarum advertens voveret; quia supervenit notabilis mutatio, quæ, esto non fuerit prævisa, excusat a voto, juxta dicta *Tract. V. n. 23. et 35. de voto*. Et idem nos dicimus utendo distinctione de jejuniis regulæ, quæ a Religiosis promittuntur (4).

26.—III. Excusat labor. Imprimis adnotanda est prop. damnata 30. ab *Alexandro VII.* quæ dicebat: *Omnes officiales qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii*, etc. Hæc propositio merito damnata fuit, quia erat nimis generalis, et juxta eam excusaretur quicumque laborat, sive ex officio, sive animi gratia, sive labor sit compatibilis cum jejunio, sive incompatibilis, quod falsum est. Cæterum et hodie nemo est qui dubitet quin omnes artes, quæ sine nimia corporis defatigatione excerceri non possunt, excusent a jejunio. Hinc ab illo excusantur fossores, agricolæ, lapicidæ, figuli, textores, lanarii, fullones, bajuli, aurigæ, nautæ, remigantes, fabri lignarii, ferrarii, murarii, tabellarii, sutores, furnarii, coqui qui multas dapes multis personis parant, si fere per diem laborant, typographi prælum versantes. Servi qui occupantur in laboribus majoribus non autem famulæ, quæ nent, vel in aliquem levem laborem incumbunt; mercium venditores qui urbem percursant; ecclesias ornantes, scalas huc illuc circumferendo. Sed hi om-

(1) n. 1035. et 1036. — (2) ib. in fin. — (3) n. 1037. — (4) lib. 3. n. 1038.

nes intelliguntur tunc excusari, cum majorem diei partem consumunt in hujusmodi laboribus (1).

27. — Barbitonsores ordinarie non excusantur, nisi quia aliqui (ut dicunt communiter *Sanchez, Less. Castropal. Concina, Mazzotta, etc.*) ob laboris quantitatem, aut ob debilitatem complexionis, jejunando suam artem exercere non possent. Idem dicimus de sartoribus cum *Roncaglia, Concina*, et *Salmant.* Idem quoque dicimus de notariis, scriptoribus, pictoribus, et horologiorum artificibus, sed de illis nimirum qui horologia parva conficiunt. nam pro magnis labore magno opus est (2). Alii vero absolute excusant molitores, argentarios, et sculptores. Sed pro istis pariter expendendæ sunt circumstantiæ, præ oculis semper habendo illam regulam communiter acceptam, quod qui artem exercere nequit (licet de se non laboriosam) sine magno incommodo, spectata sua debilitate, aut alia particulari causa, non tenetur ad jejunium (3).

28. — Excusantur a jejunio etiam illi qui per magnam diei partem longum iter pedestre agunt, ut sunt muliones et agasones. Advertendum tamen quod si quis eorum, completo itinere, et alia refectione non sumpta prius, cibum quantum satis accipiat, tunc secundam refectionem sumere non potest, nisi die sequenti iter prosecuturus esset. Præterea quisque (si commode potest) tenetur differe, ne reddatur liber a jejunio, ut docet *S. Thomas* (4), quem sequuntur *Less. Laym. Tol., etc.* et juxta id quod paula post dicemus n. 33. Sed si quis jam iter incoeperit, et interim dies jejunii contigerit, non tenetur iter interrumpere, ut jejundet, ut dicunt communiter *Sanch. Laym. Abul. Sporer. etc.* (5).

29. — Quæritur 1. quale iter sufficiat ad excusandum? Putat *Pasqualigus* satis esse iter septem milliariorum, sed hæc opinio ab aliis rejicitur, qui saltem requirunt iter 4. aut 5. leucarum (nempe 12. aut 15. milliariorum, nam terna milliaria conficiunt leucam unam, sive unam horam itineris, ut dicit *Croix*); ita *Palus, Viva, Salm. Diana, et Trull.*; sed *Croix* cum *Bonac. Fil., etc.* requirit saltem 5. leucas. Si tamen via esset difficilis et aspera, aut iter agens esset debilis, aut itineri non assuetus, adeo ut sine gravi difficul-

(1) n. 1041. — (2) *ibid.* v. Barbitonsores. — (3) *ib.* v. Alii. — (4) 2. 2. qu. 147. art. 4. ad 3. — (5) lib. 3. n. 1047. —

tate jejunare nequiret, tunc dicunt *Sanch. Salmant. Ronc. et Croix* satis esse ad eum excusandum iter etiam sex milliariorum (1).

30. — Quæritur 2. an excusetur a jejunio iter faciens equo aut rheda? Ab Alexandro VII. damnata fuit hæc 31. propos. *Excusantur absolute omnes illi qui iter agunt equitando, utcumque iter agent, etiamsi iter necessarium non sit, et etiamsi iter diei conficiant.* Cæterum communiter DD. excusant eos qui ita per plures dies iter agunt: *Laym. et Viva*, requirunt iter octo dierum; sed hoc videtur nimis rigidum. Attamen idem *Viva* advertit non excusari a jejunio qui iter agendo sine gravi incommodo jejunare potest. Et contra etiam recte dicunt *Azor. Sanch. Tolet. Ronc. Salm. Croix*, etc. etiam iter unius diei posse excusare aliquem qui illud magno labore conficere deberet (ut contingit cursoribus), aut esset viribus debilis, aut tempus pluvium, et via aspera et laboriosa, aut iter esset extraordinarium. Sed iter 8. aut 10. leucarum non esse extraordinarium putant *Sanch. Tolet. Salmant. Corell.*, etc. (contra *Machado, Dianam*, etc.). Rationabiliter ait *Viva* itineranti potius vescendum esse lacticiniis, et servare jejunium, quam cibis levioribus vesci, qui eum sustentare non valent, et postea pluries refici (2).

31. — Quæritur 3. an artifices divites artes laboriosas exercentes teneantur jejunare? Affirmat *P. Concina* cum *Durando*, et *Armilla*. Sed communiter negant *Silv. Sanch. Nav. Less. Ronc. Tol. Viva, Salm. Elbel*, et alii plures, quia in bonum publicum vergit, ne artifices ab opere propriæ artis desistant: nam si diebus jejuniorum tantum pauperes illis deberent vacare, respublica detrimentum sentiret. Et pro hoc omnes citati AA. afferunt expressam declarationem Eugenii IV. an. 1440. ubi dixit: *Artifices laboriosas artes exercitantes, et rustici, sive divites, sive pauperes, non tenentur jejunare sub præcepto peccati mortalis*, etc. (3).

32. — Quæritur 4. an teneantur ad jejunium artifices qui sine gravi incommodo jejunare possunt? Alii ut *Tamb. Pasqual. et Leand.* absolute id negant, tum ex consuetudine

(1) *ibid* v. Sed dubit I. — (2) *lib. 3. n. 1047.* Dubit. 2. — (3) *n. 1042.* —

contraria, tum quia leges non considerant casus extraordinarios. Alii vero communius, et probabilius affirmant, ut *Bon. Regin. Conc. et Viva*, semper ac jejunando grave incommodum non patiantur; modo hoc manifestum sit, cum in dubio præsumptio stat pro exemptione a jejunio. Hæc secunda sententia speculative videtur probabilior, dum lex generaliter obligat quemlibet qui sine gravi incommodo jejunare potest, sed in praxi difficulter invenitur qui ex hujusmodi laboribus non fatigatus, aut debilis pro crastino labore derelinquatur (1). Idem dicimus de illo artifice qui diem aut biduum vacat a labore, quia licet sit sententia communis cum *Azorio, Sanch. Roncag. Bonac. Croix*, etc. quod illo biduo non tenetur ad jejunium (in primo die ob laborem hesternum, in secundo ob crastinum), nihilominus si præciso gravi incommodo potest jejunare, tenetur, ut recte dicunt *Bonac. et Viva*, contra *Sanch. et Elbel* (2).

33. — Quæritur 5. an peccet qui sine justa causa laborem assumit, quo liberatur a jejunio? Alii negant, ut *Ronc. Bon.*, etc. modo eo fine laborem non suscipiat, ut a jejunio eximatur. Alii ut *Salm. Pasq.* etc. eum excusant, licet in jejunii fraudem talem laborem assumat, dicentes licite eum suo jure uti, quo liberatur a jejunio. Nos vero dicimus peccare, licet non laboret in fraudem, et ita tenent *Palaut, Sanchez, Layman, Croix*, et alii, ut enim diximus *Tract. II. n. 20.* omnis lex exposcit, ne sine juxta causa impedimentum apponatur, quominus observetur. Et idem aperte docet *S. Thom.* (3). dum dicit peccare eum qui alicui operi vacat, ex quo postea impeditur a Missa audienda; et rationem affert: *Qui enim vult aliquid, cum quo aliud esse non potest, ex consequenti vult illo carere.* Dictum est peccare; ceterum si quis opus aggreditur animo jejunandi, iste postea non peccaret, si illo defatigatus jejunium solveret; nam omnes communiter, *Laym. Conc. Silvest. Sanch. Palaut*, etc. conveniunt in affirmando, quod licet quis in fraudem præcepti aut alio fine pravo jam aliquo labore gravi defunctus est, jejunare non tenetur; quia tunc jam evasit moraliter impotens ad jejunandum. Insuper, ait *Sanchez*, quod si quis laboraret ex aliquo fine honesto, v. g. ut viseret conjunctos, ut venationi, aut ludo pilæ indulgeat, iste non peccaret: sed

(1) n. 1043. — (2) n. 1044. — (3) 1. 2. q. 71. a. 5.

huic sic generatim asserto recte contradicunt *Abelly*, et *Sporer*, si iter, aut labor suscipiatur ex puro animi solatio. Qui vero aliquem laborem gravem aggreditur ob magnum lucrum, dicunt probabiliter *Navarr. Cajet. Laym. Sanch. Spor. Elbel*, etc. eum non peccare, licet non laboraret ex proprio officio (1). Huc refertur quod dictum est *Tract. VI. n. 22.*; nam juxta *L. un. c. de sent.* magni lucri amissio pro gravi damno habetur.

34. — IV. Excusat *pietas*, cum v. g. deberet quis in aliquod pium opus se applicare, quod esset majoris meriti quam jejunium. Et hoc admittunt *Sanch. Bon. Armilla, Gabr. Salm.*, etc. (contra alios), licet opus non exerceretur ex officio, aut obedientia, sed ex mera devotione; modo in aliud tempus differri non possit (2). Hinc excusant DD. 1. eos qui magno labore assistunt pluribus infirmis, *Castrop. Holzm. Salmant.*, etc.; 2. eos qui peregrinationem aggressi sunt, quæ valde conferret gloriæ Dei, et populi communi ædificationi, aut propriæ animæ magno profectui, ut *Sanch. Castrop. Silvest. Holzm. Salm.*, etc. modo non possint eam commode differe, ut dictum est, et ut recte limitant *Less. Laym. Salm. Holzm.* cum *S. Thoma* (3) qui sic ait: *Si peregrinatio, aut operis labor commode differri possit, aut diminui absque detrimento corporalis salutis, non sunt Ecclesiæ jejunia prætermittenda.* Sed si peregrinatio jam incepta esset, et interim aliqua dies jejunii accideret, non debet ideo interrumpi, *Laym. Abul. Sanch. Salm. Sporer*, etc.; 3. concionatores qui in quadragesima quotidie concionantur, ratione studii, et corporis agitatione; et præcipue hoc valeret pro Missionariis, qui vehementiori agitatione prædicant; ita dicunt communiter *Wigandt, Caj. Nav. Tolet. Salmant*, etc. Cæterum ex me dico quod sacri oratores, qui potius exemplo quam verbis prædicare debent, pro viribus efficere deberent jejunium observare. Nec assentire possum (generaliter loquendo) iis DD. qui etiam excusant eos concionatores qui ter aut quater in hebdomada concionantur; 4. multi excusant cantores qui jejunando vocem admitterent, et lectores scientiarum (*Sanch.* addit et magistros Grammaticæ) quia

(1) *Lib. 3. n. 1046.* — (2) *n. 1048.* — (3) *2. 2. q. 147. a. 4. ad 3.*

magno studio et labore indigerent. Et idem dicunt de advocatis, et iudicibus, qui animum valde intentum deberent ad studia adjungere, ut suis muneribus satisfaciant, nam isti ob spirituum consummationem opus habent cibo, sin majori, saltem frequentiori. Ita *Castrop. Ronc. Salm. Sanch. Spor. Viva*, etc. excusant confessarios, qui extraordinarium laborem subituri sunt, ut satisfaciant poenitentibus qui frequenti concursu confluunt. Sed bene advertit *Tamburin.* omnes istos tunc excusari, cum jejunando suas partes adimplere non possent: et eam impotentiam debere esse patentem, quia in dubio possidet lex jejunii. Insuper advertunt *Laym. Nav. Cajet. Silvest. Tol. et Sporer*, quod si quis non haberet causam sufficientem qua excusari possit a jejunio quadragesimali: sed contra ipse in bona fide putaret justam causam habere præcepto satisfaciendi ter vel quater tantum in hebdomada jejunando, non debet confessarius hunc obligare ut quotidie jejuset, cum adest periculum ne postea quotidie omittat jejunium.

CAPUT II.

DE PRÆCEPTO CONFESSIONIS, ET COMMUNIONIS ANNUAE.

De præcepto annuæ confessionis; an obliget qui tantum habet venialia; et an debeat prævenire qui prævidet, etc. 35. An qui anno præterito neglexit confessionem, teneatur confiteri quamprimum; et quot peccata committit qui negligit illam 36. An qui confitetur anno sequenti, satisfaciat præteritæ obligationi 37. Pœnæ in transgressores 38. De præcepto Communionis paschalis 39. An qui eam negligit teneatur ad quamprimum, etc.? Et an teneatur prævenire, etc. 40. An excommunicati, etc; carcere detenti, etc. Debet in parochia fieri 41. A tali obligatione eximuntur sacerdotes peregrini, et servi monasteriorum 42. Qua ætate, et quando pueri communicare debent 43. Quando amentes 44.

35. — ET I. quoad confessionem sciendum est, quod in Conc. Lateranen. sub Innoc. III. statutum fuit, ut quisque fidelis, cum ad rationis usum pervenerit, omnia peccata sua debeat saltem semel in anno confiteri; ita in *cap. Omnis utriusque sexus de pœnit. et rem.* ubi hæc habentur: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata, saltem semel in anno,*

fideliter confiteatur proprio sacerdoti. Dicitur 1. *Omnis fidelis* : intelligitur omnis baptizatus, etsi hæreticus. Dicitur 2. *Postquam ad annos, etc.* intelligitur qui ad Dei cognitionem pervenit, saltem *crasso modo*, et si peccavit, et poenam meritus est. Quare (ut diximus *Tract. II. n. 37.*) tenentur ad hoc præceptum, qui ante septennium peccaverunt, si jam usum rationis adepti sunt; nam Concilium obligat universe quemlibet qui jam ad annos discretionis pervenit. Dicitur 3. *Omnia sua peccata.* Hic quæstio fit, an teneantur confiteri in anno qui eo anno non peccarunt mortaliter? Affirmant *Silvester*, et alii cum *S. Bon.* Sed communis sententia et verior negat cum *S. Anton. Cano, Suar. Cajet. Lugo, etc.* quia Ecclesia, præcipiendo confessionem, præcipit eam quæ facienda est juxta Jesu Christi institutionem; Dominus autem non præcipit nisi confessionem mortalium dumtaxat, ut declaravit Trident. *Sess. 14. c. 5. de Pœnit.* Et hoc deducitur ex eodem textu allato, ubi dicitur: *Omnia sua peccata fideliter confiteatur.* Dicendo *omnia*, certe intelliguntur sola mortalia; cum certum sit apud omnes non esse obligationem confitendi venialia omnia volenti ea confiteri. Dicitur 4. *Saltem semel in anno.* Hic annus proprie deberet incipere a Januario, et terminare in Decembri; sed juxta communem consuetudinem accipitur a Paschate ad Pascha, ut dicunt *Suar. Lugo, Concina, Holzm., etc.* (1). Hic fit aliud dubium: cum quis prævidet sibi inposterum non fore commoditatem confitendi toto anno, an debeat prævenire, et confiteri antequam finiat annus? Negant *Holzman*, sed nos affirmamus cum *Busemb. et Lugo* (2), quia cum iste jam peccaverit mortaliter, jam contraxit obligationem confitendi in illo anno, quare si prævidit quod postea non possit adimplere illud, tenetur prævenire. Dicitur 5. *Fideliter confiteatur*, ideoque non satisfit per confessionem invalidam, et tanto minus per sacrilegam: propterea merito damnata est propositio 54. ab Alexand. VII. quæ dicebat: *Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.* Ratio, quia confessio nulla non est vera confessio. Dicitur 6. *Proprio sacerdoti*, intelligitur non tantum parochus, sed quilibet sacerdos ad confessiones approbatus, ut explicat *Glossa*, et intelligunt *Fagnanus, Cabass. et alii communi-*

(1) *Lib. 6. n. 662.* — (2) *n. 671.*

ter. Et hoc hodie non revocatur in dubium ex universali consuetudine, quæ adest: ideoque S. C. anno 1584 declaravit quod si Episcopus juberet ne quis confessarius in Paschate audiret confessiones poenitentium sine licentia curati, talis Decreti nullam habendam fore rationem (1).

36. — Quæritur I. an qui, cum teneretur confiteri, elabi annum effecit, teneatur confiteri quamprimum? Negant S. Antonin. Sot. Silvest. Tol., etc. dicendo quod, licet adsit præceptum divinum confitendi pluries in vita, nihilominus respectu confessionis annualis præceptum est ecclesiasticum, et hoc est addictum anno; quare eo transacto cessat præceptum. Sed affirmat sententia communior, quam nos sequimur cum Gonet, Suar. Navarr. Lug. Tourn. et cum Lambertini (2), tum ob præceptum divinum Ecclesiæ determinationi relictum: et Ecclesia determinavit obligare saltem semel in anno, ut tenet sententia probabilior, et communior (3): tum ob præceptum ecclesiasticum, quod impositum est, ut quisque confiteatur saltem semel in anno non ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationem (4). Quot autem peccata committat, qui elapso anno non confessus est? Dicunt Silv. Laym. Valent., etc. unum peccatum committi continuatum; sed probabiliter dicunt Bonac. Suar. Lugo, Vasq. etc., toties peccari quoties occasiones opportunæ offeruntur, et negliguntur: cum illud peccatum non perseverat in aliquo effectum, sed tantum in malo proposito, propter quod jam multiplicantur peccata, cum per longum tempus perdurat, ut diximus Tract. III. n. 46.

37. — Quæritur 2. an qui anno sequenti confitetur peccata præteriti anni, satisfaciat præcepto utriusque anni? Alii affirmant, alii vero negant, Sed verior sententia Castr. Viva, Hurtad. Salm., etc. sic distinguit: Si ipse confitetur peccata mortalia, tam præteriti, quam præsentis anni, tum recte satisfacit utriusque præcepto, quia jam præcepti finem adimplet, qui est reconciliatio cum Deo a peccatis illius anni: non ita vero si confitetur peccata gravia tantum præteriti anni in posteriore anno; si post peractam confessionem labitur in alia peccata mortalia, tenetur iterum confiteri, ut satisfaciat præcepto posterioris anni: dum communiter dicunt Suar. Laym. Castropal. Salmant. Lugo, etc.

(1) N. 669. in fine et 672. — (2) Notif. tom. 3. pag. 97. — (3) lib. 6. n. 663. — (4) n. 668. et 297. —

quod si quis in principio anni confitetur sola venialia, tenetur denuo confiteri. Itaque illa confessio mortalium prioris anni non habet vim satisfaciendi præcepto anni posterioris (1).

38. — Ex lege communi ob relatum *cap. Omnis utriusque etc.*, confessionis et Communionis violantibus præceptum duæ poenæ impositæ sunt, interdicti nimirum, et privationis sepulturæ ecclesiasticæ. Sed hæ poenæ non incurruntur nisi post judicis sententiam. Impuberes sunt universaliter excusati, ut dicunt communiter DD. (2). In qua occasione, et tempore præter hoc urgeat præceptum confessionis, sermonem faciemus, cum de hoc Sacramento Poenitentiae agetur.

39. — Quoad præceptum Communionis paschalis, advertendum illud esse tam divinum, quam ecclesiasticum. *Divinum*, propter id quod dixit Dominus apud Joan. 6. 54.: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Est etiam *ecclesiasticum*, propter id quod in cit. *cap. Omnis* præcipitur: *Suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum.* Et in Trident. sess. 13. can. 9.: *Si quis negaverit omnes fideles teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ, anathema sit.* Annus hujus obligationis computandus est a Paschate ad Pascha, juxta communem consuetudinem hodie receptam. Tempus paschale incipit a dominica Palmarum, et terminat dominica in Albis, ex declaratione Eugenii IV. in Bulla *Fide digna*, an 1440. Episcopi tamen ex privilegio, vel consuetudine possunt hoc tempus prorogare, prout solent (3).

40. — Sicut diximus de confessione, ita dicimus de Communione, quod si quis tempore paschali non potuit communicare, tenetur ad quamprimum communicandum; quia urget præceptum tam divinum (ab Ecclesia determinatum ut observetur quodlibet Pascha), quam ecclesiasticum, quod assignat tempus paschale non ad finiendam, sed ad sollicitandam satisfactionem (4). Fit dubium, utrum si quis prævidens non posse communicare in Pascha, teneatur antici-

(1) n. 669. — (2) n. 674. — (3) lib. 6. n. 256. et 296. — (4) n. 297.

pare Communionem: de confessione affirmavimus, quia cum quis peccaverit mortaliter, jam obligationem contraxit confitendi intra annum; quare prævidendo auferendam sibi fore in posterum facultatem confitendi antequam annus finiatur, tenetur prævenire. Sed hoc non procedit pro Communionem, ut recte ait *Suar. Azor. Holzm.*, etc. (contra *Laym.* et *Habert*); quia debitum communicandi juxta sententiam communem non incipit, nisi incepto tempore paschali, qua de re ante illud tempus non adhuc contracta est obligatio; et si quis prævenit, non satisfacit præcepto (1); et hoc ita est, ut si quis ob impedimentum prævisum anticiparet, et postea cessaret impedimentum, etiam teneretur communicare in Paschate, ut recte dicunt *Lugo, Salm.*, etc. contra *Tamb.* (2). Dubium minime est quin, incepto tempore paschali, si quis prævidet se impeditum iri communicare postea, tenetur illico communicare (3).

41. — Notandum I. quod excommunicati et carceribus detendi, cum possint, tenentur procurare absolutionem, aut libertatem, quo possint præcepto paschali satisfacere, cum illud sit præceptum divinum, ut dictum est (4). Notandum II. neminem posse extra parochiam præcepto Communionis satisfacere; aut saltem extra cathedralem (ut probabiliter admittunt *Bonac.* et *Busemb.* contra *Lugo*; et ipse ignoro an hoc sit satis probabile, si deest usus communis, qui præsumere faciat consensum Episcopi) sine licentia parochi, aut Episcopi, vel ejus vicarii; sufficit tamen in hoc licentia præsumpta, seu interpretativa, ut dicunt *Suar. Lugo, Salm. Busemb.*, dummodo adsit moralis certitudo consensus illius (5). Nonnulli affirmarunt licere Communionem paschalem fieri in ecclesiis Regularium, ratione eorum privilegiorum; sed communiter id reprobatur a *Suar. Lugo, Salmant. Tambur.*, etc. cum *Decr. S. C.* nec privilegia suffragantur, dum sæpe Pontifices declararunt quoad Communionem paschalem illæsum servandum jus parochorum. Et præcipue *Clem. VIII.* anno. 1592. postquam declaravit Regulares quovis tempore etiam paschali licite posse audire confessiones sæcularium, subjunxit: *Dummodo tamen Sacramentum Eucharistiæ festo paschalis Resurrectionis in*

(1) *N. 298.* — (2) *n. 297. circa fin. v.* Dicit. — (3) *lib. 6. n. 298. in fin.* — (4) *n. 299.* — (5) *n. 300.* —

propria parochia ab eorum parrocho sumant. Idemque statuit Clem. X. (1). Imo apud Benedictum XIV. (2) adest Decretum sacr. Congregat. 9. Julii 1644, et confirmatum die 11. Junii 1650, quo sancitum est posse Episcopos prohibere Regularibus, ne die Paschatis ministrent Eucharistiam sæcularibus, etiamsi ipsi satisfecissent præcepto Ecclesiæ. Et quamvis die 31. Januarii 1682. ab eadem S. C. ad instantiam parochorum Lovaniensium, qui contendebant PP. Societatis Jesu non posse ministrare Eucharistiam toto tempore paschali, responsum fuit, posse ministrare, *excepto die Paschatis*, tamen intelligendum est, præsupposita Episcopi prohibitione.

42. — Notandum III. a tali obligatione eximi 1. Sacerdotes, qui ubicumque celebrant satisfaciunt præcepto, juxta communem sententiam: si vero non celebrarent, tenerentur communicare in parochia. 2. Peregrini, qui longe absunt a propria parochia, possunt communicare in quacumque ecclesia; nec tenentur communicare in loci parochia, ubi reperiuntur; ita communissime *Cajet. Sot. Azor. Suar. Lugo, Sanch. Bonac. Castrop, Salmant.*, etc. (contra *Barb. Tourn. et Ronc.*) Ratio est quia tunc illi non habent proprium pastorem, qui eos recognoscere debet, quare penitus cessat finis communicandi in parochia (3), 3. Famuli monasteriorum, qui in eadem clausura degunt, et sub obedientia suorum Prælatorum, ut jure merito sustinet *Lambertini* (4) cum *Wigandt*, et pluribus Decretis S. C. contra *Castrop. Bonac, Salmant. Ronc.*, etc. qui eximunt omnes qui incolunt monasteria. Et licet Societas Jesu habeat privilegium pro omnibus domesticis, qui in suis domibus morantur, tamen P. Zaccharia (5) refert S. C. multoties declarasse hoc privilegium ad alias religiones minime extendi (6).

43. — Notandum IV. pueris ante usum rationis, et perpetuo amentibus prohiberi Communionem ex Concilio Lateranensi. Sed quæritur an pueri statim ac usum rationis adepti sunt, et confessionis sunt capaces, possint et debeant communicare? Affirmant *Pallud. S. Anton.*, etc.; sed communiter et probabiliter negant alii; nam cum majorem reverentiam exposcat Communio, et propterea majorem

(1) *Lambertini, Not. 18. n. 7.* — (2) *De Syn. l. 9 c. 16. n. 3.* — (3) *lib. 6. n. 240. ad 9. v. Huic.* — (4) *Notif. 55* — (5) *Ap. Croix lib. 6. p. 1. n. 614.* — (6) *l. 6. n. 240 ad 10.*

quoque expostulat cognitionem; saltem quia hæc obligatio sic a communi Ecclesiæ usu intellecta est. Cæterum valde probabiliter dicunt *Suar. Sot. Laym. Castrop.*, etc. cum *S. Thoma* (1) quod licet hujusmodi parvuli non teneantur, semper ac tamen discernere valeant hunc cœlestem panem a terreno, possunt admitti ad Communionem: *Quia* (ait *S. Doctor*) *possunt aliquam devotionem concipere. Et id confirmatur ex can. penult. 26. qu. 6. ubi dicitur: Cui Pœnitentiæ Sacramentum conceditur, neque Eucharistiæ Sacramentum denegari debet, si desiderat.* Et illis pueris, qui in extremo vitæ sunt constituti, non solum potest, sed etiam debet dari Communio, ut communiter præfati *DD.* cum *Bened. XIV.* (2); quia in tali articulo, cum usu rationis polleant, ex præcepto divino tenentur communicare. Extra tamen periculum mortis, dicunt communiter *DD.* (regulariter loquendo) obligationem communicandi incipere ab anno nono, et non posse differri ultra 12. aut ad plus 14. ita *Suar. Laym. Antoine, Croix*, etc. *S. Carolus* præcepit parochis ut instruerent pro Communionem pueros, qui ad 10. annum pervenissent (3).

44. — Quæritur hic denique an possit ministrari Eucharistia amentibus? Jam dictum est quod perpetuo amentibus omnino neganda est Communio, etiam in mortis articulo, ut habetur ex Rituali romano (*de Euch.*) Aliis vero qui sunt amentes, sed non semper fuerunt rationis expertus, potest dari (ut dicit ipsummet Rituale), cum habent aliquod lucis intervallum; aut ut dicit *S. Thomas* (4): *Si prius quando erant compotes mentis, apparuit in eis devotio hujus Sacramenti, nisi timeatur periculum expuitionis; et idem dicit Catechismus rom. (5).* Ex quo bene inferunt multi *DD.* sufficere ad dandam Eucharistiam fatuo in mortis articulo, ut ipse dudum pie vixerit (6). Semifatuis vero dicunt *Castr. Wigandt, Laym. Holzm. Salm.*, etc. quod tantum in vitæ extremo, et præcepto paschali possit ministrari Communio, semper ac discernere valent a cibo terreno. Idem asserunt *Laym., Castrop. et Salm.* de mutis et surdis a nativitate, modo constet ex signis ipsos intelligere in Sacramento contineri divinam personam (7).

(1) 3. p. q. 80. a. 9. — (2) *De Synod. lib. 7. c. 12. n. 3.* — (3) *Lib. 6. n. 301. v.* Sed hic. — (4) 3. p. q. 80. a. 9. — (5) p. 2. n. 70. — (6) l. 6. n. 302. — (7) n. 303.

TRACTATUS XIII.

DE

PRAECEPTIS PARTICULARIBUS CERTO HOMINUM STATUI PROPRIIS.

CAPUT I.

DE STATU RELIGIOSO.

PUNCTUM I.

De obligatione professionis religiosæ.

Quid sit status religiosus, et quinam possit approbare religiones 1. Religiosus tenetur tendere ad perfectionem; quando peccat contra hanc obligationem, et quando peccat Prælati non corrigendo illum 2. Aetas, acceptatio, et spontanea deliberatio requisita ad professionem. Causæ nullitatis, etc. 3. An Episcopi teneantur ad vota, et regulas, et an fugitivi, et expulsi. Causæ expulsionis 4.

1. — **RELIGIO**, loquendo juxta vitæ statum, definitur: *Est status ab Ecclesia approbatus fidelium in communi viventium, et ad perfectionem tendentium per vota paupertatis, castitatis, et obedientiæ.* Dicitur 1. *ab Ecclesia approbatus*, quia religiones prius approbantur etiam ab Episcopis, sed a Concilio lateranensi statutum fuit, ut in posterum approbarentur tantum a Sede apostolica.

2. — Dicitur 2. *ad perfectionem tendentium*, quia quilibet Religiosus vi suæ professionis tenetur tendere ad perfectionem, dum tenetur observare ea quæ sunt sui status propria; quæ quidem sunt consilii non autem præcepti. Ideoque graviter peccat Religiosus contra hanc obligationem, 1. Si regulas sui ordinis violet ex contemptu, nempe si aut eas putat esse vanas, aut quia non vult se illis subicere; cæterum, ut dicit *S. Thomas* (1), in regulis alio modo delinquere (etiam frequenter), si illæ per se non obligant ad grave, non excedit culpam venialem. At licet regula

(1) 2. 2. q. 186. a. 9. ad 3.

ad nullam obliget culpam, numquam excusabitur a veniali, qui advertenter, et citra justam causam eas violat: *Laym. Sanch. Valent.* et alii cum eodem *S. Thoma* (1); 2. si suo exemplo alios inducat ad regulæ relaxationem, aut alicujus regulæ majoris momenti, ut est illa silentii, orationis, aut hujusmodi, cum damno gravi communis disciplinæ (2); 3. si absolute statuit nihili habere perfectionem. Sed quæritur an peccet graviter qui vellet observare eas dumtaxat regulas, quæ obligant ad mortale, et alias negligere? Multi eum excusant, multi vero non. Sed scire dicit *Sanchez* difficulter futurum esse, ut iste excusetur a mortali, saltem ex aliis capitibus, nimirum ob periculum cui se exponit aut delinquendi contra vota, aut inducendi (ut dictum est) regulæ relaxationem in communitatem (3). Et hic advertendum quod, licet subditi non peccarent nisi venialiter, nihilominus Prælati, qui negligunt eos corrigere, peccant graviter, cum defectus sunt multi, et hujusmodi, ut possint relaxare disciplinam, ut sunt silentii solutiones, orationis omissiones, jejuniorum, etc. Et ita peccat etiam graviter (uti dicit *P. Suarez*, et alii) qui officio fungitur zelatoris, si nimis negligit certiores facere Superiorem de defectibus, quos observat (4). Insuper dicit *S. Thomas* (5) Prælatum (si opus est) posse etiam subditum verberare, et conviciis exprobrare, modo id non efficiat ex iracundia, neque coram exteris, aut novitiis.

3. — Dicitur 3. *per vota paupertatis*, etc. quia religionis essentia in illis tribus votis consistit. Hic notandum 1. ad valorem professionis religiosæ non requiri ut vota sint solemnia; sunt tamen tria necessaria: I. Ut subjectus sexdecim sit annos natus, et ut integrum annum in novitiatu versatus sit, et nullum habeat impedimentum ex substantialibus pro illo Ordine, quem professurus est, ut statuit *Trid. Sess. 25. c. 15. de reg. et mon.* Et quoad mulieres declaravit insuper *S. C.* ut nemini detur habitus ante 12. annos, contra *Sanch. et Villalob.*, etc. Præterea, ut antequam suscipiatur habitus, et antequam emittatur professio, debeat Episcopus aut ejus vicarius voluntatem uniuscujusque puellæ explorare, secus graviter peccaretur, licet pro-

(1) *Lib. 4. n. 10.* — (2) *ib. Resp. III.* — (3) *lib. 4. n. 11.* — (4) *n. 13.* — (5) *2. 2. qu. 72. a. 2. ad 2.*

fessio esset valida. Et notant *Salmanticenses*, Episcopum posse explorare voluntatem puellarum etiam in monasteriis exemptis (1). II. Requiritur acceptatio Prælati, et capitularium, juxta cujusque ordinis statuta. Et error circa substantiam tam quoad partem Prælati, quam profitentis vitiat professionem (2). III. Requiritur ut professio sit spontanea, et non sit facta ex timore incusso ab aliis ad hunc finem, aut timore reverentiali parentum, aut precibus importunis et sæpe repetitis, ex quibus timet novitius gravem indignationem, nisi profiteatur (3). Qui vero professionem nullam emisit, et religionem vellet deserere, debet intra quinquennium reclamare, alias non amplius audiretur, juxta *Trid. Sess. 25. c. 19.*, quia præsumitur ratam habuisse. Et super hoc puncto juvat hic notare nonnulla sancita a Benedicto XIV. in Bulla, *Si datam* (47. in tom. 6. Bull. edit. Mech pag. 26) nempe 1. Non posse Superiorem aliquem expellere, nisi prius cognita judicialiter causa; 2. causas nullitatis debere cognosci tam a Prælato regulari locali, quam ab Ordinario loci; 3. professum, non obstante quod non reclamaverit intra quinquennium, posse tamen a Sede apostolica obtinere restitutionem *in integrum*; 4. Professum non posse statim post primam sententiam egredi a religione, sed debere expectare secundam, si pendet appellatio (4).

4. — Notandum 2. Episcopos regulares non remanere absolutos a votis, nisi in quantum eorum observantia repugnat statui episcopali; ita *S. Thomas* (5) et communiter alii ex *c. Statutum, n. 18. qu. 1.* Quapropter *S. Doctor* docet Episcopum regularem non posse testamentum facere (6). Contra vero probabilissimum est Episcopum regularem non teneri ad regulas sui Ordinis, ut infertur ex *c. citato*, ubi sic legitur: *Monachus quem canonica electio a jugo regulæ absolvit*, etc. Et sic nec tenetur aliis votis suæ religionis propriis (7). Religiosus vero ad parochiam promotus tenetur tam ad vota, quam ad regulam, juxta sententiam probabiliorē; ac tenetur deferre habitum (8). Ad hæc omnia tenentur etiam Religiosi fugitivi; et notetur quod quicquid isti acquirunt, monasterio acquirunt. Ejecti vero obstricti remanent voto castitatis, sed quoad paupertatem, omnium

(1) *Lib. 4. n. 5.* — (2) *n. 6.* — (3) *n. 7.* — (4) *n. 8.* (5) 2, 2. q. 88. a. 11. ad 4. — (6) *lib. 4. n. 2.* — (7) *lib. 4. n. 3.* — (8) *n. 4.*

quæ acquirunt usus est ipsorum, dominium est monasterii; et quoad obedientiam, et regulas, ac etiam divinum officium, ad ea non tenentur usquedum erunt denuo acceptati. Causæ ejiciendi aliquem Religiosum sunt hæ: 1. Si, dum receptus fuit, aliquod essentielle impedimentum reticuerit, aut aliquem defectum valde nocivum communitati, ut est lepra, aut aliquis morbus id genus; 2. si aliquod infame crimen commisit, quod toti religioni erit damno; 3. si est incorrigibilis in aliis criminibus. Olim ob quolibet grave delictum, licet semel admissum, poterant Religiosi ejici; sed Urbanus VIII. anno 1644. declaravit neminem (excepta Societate Jesu) posse expelli, nisi sit incorrigibilis, sed ut tantum possint puniri jejuniis, et carcere: quod semper observandum est cum monialibus incorrigibilibus (1).

PUNCTUM II.

De votorum obligatione.

I. Circa votum paupertatis. De manuscriptis 5. De peculio 6. Quando peccatur contra votum paupertatis 7. De prohibitionem donorum 8. et 9. Quanta erit materia gravis, et quando Religiosus tenetur ad restituendum 10. An sufficiat licentia præsumpta 11. Quid si injuste denegata fuerit licentia? Quando Prælati negaturus fuisset licentiam, si scivisset, etc. An abbatissæ possint donare, et licentiam dare? 12. Quid si Religiosus impendit in usus turpes, et vanos cum licentia generali 13. An Prælati possit dare licentiam exponendi ludo 14. II. Circa votum castitatis, et circa clausuram 15. III. Circa votum obedientie, quando obligat, et circa quæ 16. Si capitulum præcipit pristinam observantiam. Inobedientia est duplex peccatum. An in dubio sit obligatio obediendi 17. Si præceptum sit revelandi secretum 18. Si superveniat nova circumstantia 19. Si inferior dat licentiam negatam a Superiore 20. Cui tenentur moniales obedire 21. Quid circa electionem abbatissæ 22.

5. — Ex voto *paupertatis* vetitum est Religiosis possidere, aut disponere quicquidlibet pretio æstimabile. Excipiuntur manuscripta, ut bene dicunt *de Lugo, Tournely, Sporer, Salmant.*, etc. (contra *Henno*), quia hæc potius sunt spiritualia, cum sint partus mentis. Et hoc probatur tam ex Brevi Benedicti XIII. ubi dictum fuit quod Religiosi ad episcopatum promoti, debent omnia sua bona in manus Superiorum tradere, non tamen manuscripta; quam ex alia

(1) *N. 79. et seqq.*

declaratione Clementis VIII. ubi habetur quod Religiosi possunt disponere de manuscriptis, etiam sine licentia. Idem dicunt *Salm. de reliquiis sacris* (1).

6. — Voto autem paupertatis non repugnat, 1. possidere bona in communi, ut docet *S. Thomas* (2), et expressum est in *Trid. sess. 25. c. 3. de reg. et mon.* et in *Extrav. Ex iis, de verb. signif.* Non repugnat 2. peculium, sive vitalitium, quod retinent Religiosi in multis ordinibus cum licentia Prælati: quia licet juxta Concilium *sess. 25. c. 2.* videatur non posse dubitari quin hoc sit prohibitum, cum ibi dicatur: *Nemini liceat bona immobilia, vel mobilia... etiam nomine conventus possidere.* Nihilominus ex consuetudine, hodie quasi universali facta, tolerata a S. Sede, utique licet habere peculium cum licentia Superiorum pro usibus necessariis et honestis, modo Religiosus sit paratus se eo privare ad Prælati nutum; dum votum paupertatis, quamvis abrogari nequeat quoad substantiam, potest tamen (ut dicunt DD. communiter) mutari quoad modum, juxta consuetudinem, quæ præsumitur justa, quoties practicatur etiam a Religiosis timoratis, et tolerata est a Superioribus consciis et, cum facile possint, non contradicentibus. Sed hic advertendum 1. quod si quis Prælatus permetteret sine præcisa necessitate usum peculii ubi non adest, ego nescirem eum excusare a culpa gravi, non jam ob voti læsionis rationem, sed ob laxitatem, quæ ex tali usu oriretur. Advertendum 2. quod Superiores, qui in aliquo monasterio vellent restaurare vitam communem, subditi non possunt repugnare, ut dicunt communiter *Suar. Nav. Less.* et alii; quia licet non sit contra votum non observare vitam communem, est tamen contra votum eam recusare; semper ac (intelligitur) a Prælati sufficienter prospiceretur uniuscujusque necessitatibus (3).

7. — Certum autem est Religiosum peccare contra votum: 1. Si eorum, quæ ei data sunt ad aliquem certum usum, aliquid ad alium applicet, dum neutiquam potest illis uti nisi in quantum concedat Superior (4); 2. si res datas sibi usui, commodo, aut mutuo dederit aliis. Dicunt tamen *Laym. Sanch. Peyrin.* et *de Alexand.* in opusculo de mo-

(1) *lib. 4. n. 14.* — (2) *2. 2. q. 186. a. 3.* — (3) *lib. 4. n. 15. circa finem.* — (4) *n. 19.* —

nialibus, non peccare graviter, si esset certus de restitutione (1); 3. si recipit pro usu proprio, aut si consumit, aut donat aliquid sine licentia Prælati, et tunc tenetur ad restitutionem. Idem erit, si sine licentia recipit pecuniam, ut de ea ad proprium arbitrium disponat, licet in opera pietatis, dum Religiosus nequit habere neque proprietatem, neque usum rei independentem a Prælato; vide *Rodriguez*, p. 3. tr. 3. c. 1. cum *Azor*. Idem pariter dicendum, si occultat aliquid, ut subtrahat illud a Prælati dispositione. Idem quoque, si remittit debitori aliquid de eo quod ipse jam acquisivit, vel si remisit aliquam hæreditatem, aut legatum sibi relictum; non autem, si nollet acceptare aliquam donationem sibi factam, ratio, quia Religiosus, antequam donationem acceptet, nullum super eam jus acquirit; sed super hæreditatem, aut legatum Religioso relictum, mortuo testatore, statim monasterium jus acquirit, ut communiter dicunt *Lugo*, *Sanch. Tourn.*, etc. Posset in hoc peccare tantum contra charitatem, impediendo bonum sui monasterii; non vero contra votum, quod obligat non alienare acquisitum, non autem ad acquirendum (2). Sicut autem negatur Religioso posse donare sine licentia, ita et testari. Dicit tamen *P. de Alexand.* quod si Religiosus ex licentia relinquit aliquid alicui, secuta ejus morte, et Prælatus promittit adimplere illius voluntatem, tenetur Prælatus stare promissis, sicut tenetur dominus servare promissa facta servo, ut dicunt *Lessius* et *Sanch.* (3).

8. — Sed loquendo præcipue de donis, refert hic adnotare quæ statuit Clemens VIII. in sua Bulla *Religiosæ* 28. I. Prohibuit Religiosis subditis, et Superioribus sub pœna privationis officii, et vocis activæ et passivæ, et inhabilitatis *ipso facto incurrendæ*, quicquidlibet donare sive nomine proprio, sive conventus, etiam suis Religiosis, aut Prælati, nisi adsit consensus capituli generalis, præter esculenta, et poculenta, aut res devotionis modici pretii, aut si daretur aliquid in eleemosynam necessariam, aut si exerceretur hospitalitas; sed omnia hæc cum licentia Superiorum. II. Prohibuit Superioribus parare convivia contraria frugalitati religiosæ ob quamcumque personam, aut festivitatem, III. Statuit ne quisquis accipiat dona contra præfatam Bullam,

(1) n. 27. — (2) lib. 4. n. 20. — (3) n. 22.

acquirat ullum dominium, sed ut teneatur restituere monasterio, et ne absolvi possit, nisi prius restituat; ac ne talis restitutio possit condonari aut fieri pauperibus. Sed Urbanus VIII. in Bulla *Nuper* 158, licet confirmasset, et innovasset Bullam Clementis; attamen aliquibus moderationibus eam temperavit: 1. Quoad dona, permisit ea quæ fiunt *propter actum virtutis, et meriti*, nempe propter remunerationem sive gratitudinem, aut propter eleemosynam (quæ revera, ut dicit *La-Croix*, non venit sub nomine *munerum*), sed etiam cum consensu Prælati localis, dicendo sufficere licentiam oretenus datam. II. Quoad convivia, permisit ea quæ fiunt in adventum Ordinariorum, aut benefactorum, modo non adversentur decentiæ religiosæ. III. Quoad restitutionem donorum, dixit posse eam fieri etiam monasterio propinquiori, si commode non posset fieri proprio. Et hic notandum cum *auctore Instructionum confess. nov.* (1), hunc casum de recipiendis donis a Religiosis contra Bullam Clementis esse reservatum Papæ (licet sine censura), dum Urbanus statuit ne confessarii, ordinarii possent absolvere præfatum casum post publicationem suæ Bullæ; et si donum excederet decem scuta, qui dona recipit, ne posset quidem absolvi a sacra Pœnitentiaria nisi facta prius restitutione doni: quod etiam confirmatum fuit a Bened. XIV. in Bulla *Pastor bonus*, die 13. Aprilis, an 1744. (2).

9. — Multi DD. apud *Salmant* (3) dixerunt Bullam Clementis non fuisse receptam, aut saltem abiisse in desuetudinem, ideoque non obligare. Idem postea dixerunt alii (qui valde adhærent *Salmanticensibus*) de Bulla Urbani, dicendo quod cum ista sit declarativa illius Bullæ Clementis, et novum jus non constituat, sicut hodie non obligat illa Clementis, ita pariter nec obligat hæc Urbani. Sed hæc opinio nescio quomodo sustineri possit, ut bene advertit *instructor confessariorum nov.* (4). Urbanus enim non solum declaravit ac moderavit Bullam Clementis, sed etiam eam confirmavit, et innovavit, et damnavit omnem contrarium usum usque tunc introductum. Dicunt tamen *La-Croix* et *P. Mazzotta* (5) quod, cum illæ Bullæ emanatæ fuerint ad impe-

(1) *Pars. 2 n. 439.* — (2) *lib. 7. n. 470. ad XI.* — (3) *lib. 3. tr. 13. de rest. c. 6. n. 10.* — (4) *Part. 2. n. 439.* — (5) *Croix l. 3. part. 2. n. 808. et Mazzot. de donat. tom. 2. pag. 54. c. 4. §. 1.*

diendam ambitionem, et bonorum dispositionem, non incurruntur illæ poenæ in iis appositæ, si dentur duo scuta; quia respectu poenarum præscriptarum non reputatur gravis talis summa. Nec prohibentur convivium, et donationes moderatæ ex justa causa, v. g. ut animi erga monasterium alliciantur ad hoc ut ab aliqua vexatione eximatur, aut ob meram benevolentiam, ut dicit *Croix*. Quanta vero sit summa quæ hodie permittitur Superioribus, aut subditis, ut possit donari, dicunt hoc dependere ab usu approbato, juxta quem in quolibet Ordine præfatæ Bullæ receptæ sunt.

10. — Discutienda remanent multa dubia super hac materia. Dubitatur 1. quæ quantitas a Religioso impensa sine licentia sit gravis? Aliqui dicunt idem judicium ferendum esse de Religiosorum furtis respectu monasterii, ac de furtis filiorum respectu parentum. Sed recte hoc non admittunt *Sanch.* et *Lugo*, quia filii sunt capaces possidendi, non autem Religiosi; et item sunt magis inviti Prælati in furtis Religiosorum, quam parentes in furtis filiorum. Cæterum dicunt DD. communiter quod, ut sit grave furtum Religiosi de bonis monasterii, requiritur major quantitas quam in aliis furtis. Circa hoc variæ sunt opiniones: *Azorius*, *Nav.* *Castrop.* *Sanch.*, etc. assignant pro materia gravi 4. scuta, et quid amplius pro conventibus ditioribus; sed hæc opinio videtur nimis indulgens. *Solus*, et *Rodriguez* assignant duo scuta pro materia gravi, et *Croix* (1) habet uti certum. *Lugo* putat esse materiam gravem sex carolenos, et octo pro monasterio opulento, etsi Religiosus accipit de portione suo usui assignata; sed si daret aliis Religiosis monasterii, ampliat usque ad 5. scuta, modo non sint pecunia. Admittunt postea *Sanch.* *Bonac.* *Salm.*, etc. non esse culpam gravem accipere res comestibiles multis vicibus, et in materia levi, licet postea devenirent ad materiam gravem, cum præsumantur Prælati non esse graviter inviti; modo (limitant) damnum conventus non sit multum, et non sit de rebus pretiosis (2). Cum autem materia est gravis, an teneatur Religiosus ad restituendum, si nihil aliud habet quam solam portionem monasterii, quæ sibi usui contigit; alii affirmant, sed alii negant, ut *Peliz de Leone*, *Fagundez*, *Salm.*, etc. quia non præsumitur (ut dicunt) Prælatus velle

(1) *Lib. 3. part. 2. n. 808.* — (2) *Lib. 4. n. 24.* —

obligare suum subditum ad restituendum cum tanto incommodo. Et hoc non videtur improbabile in casu quo illa portio est absolute necessaria Religioso pro suis usibus ordinariis (1).

11. — Dubitatur 2. an ad non lædendam paupertatem sufficiat licentia præsumpta? Nulli dubium est quod sufficit tacita, sive præsumpta de *præsenti*, ut esset si Superior jam videret id quod Religiosus impendit aut accipit, et, cum posset faciliter prohibere, non prohiberet (quamvis, recte ait *Tourn.* hæc non possit esse regula generalis): aut, ut dicunt *Sanch. Castrop. Pelliz. Salm.* etc. si in illa religione adesset aliqua consuetudo recipiendi, aut impendendi aliquid sine licentia, et Prælatus tolerasset (2); ratio est, quia in hujusmodi casibus licentia tacita æquivalet expressæ. Major difficultas est an sufficiat licentia præsumpta de *futuro*, sive ratihabitio, nempe quod si Religiosus eam peteret, utique Prælatus annueret? Hanc non admittit *Sanch.*; sed eam admittunt *Suar. Azor. Nav. Valent. Holz. Elbel*, et alii, et non improbabiler, quoties præsumptio est rationabilis; quia tunc subditus jam procedit cum dependentia a voluntate Superioris, et hoc efficit quod ipse liberetur a culpa proprietatis. Et pro hac sententia est *S. Thomas* etiam (3), qui dicit quod Religiosus non potest facere elemosynas *sine licentia abbatis, vel expresse habita, vel probabiliter præsumpta*. Et quod *S. doctor* intelligit de præsumptione non de *præsenti*, sed de *futuro*, quæ est ratihabitio, se explicat alibi (4) ubi sic dicit: *Non esse proprietarium Religiosum, qui donat aliquid ponens spem in ratihabitione Prælati*. Cæterum tales subditi dispositiones ex licentia præsumpta, ut plurimum sunt illicitæ saltem venialiter; quia Superiores, saltem quoad modum, sunt inviti, et non raro etiam graviter, et præcipue quando illæ sunt expresse ab ipso prohibitæ (5).

12. — Dubitatur 3. an Prælati immerito licentiam negante, excusetur subditus a voto paupertatis? Respondetur negative: modo (limitatur) periculum damni non sit ita in mora, ut subditus habeat tum jus ad concessionem licentiæ, quia in tali casu præsumitur saltem adesse licentia Superio-

(1) *Lib. 4. n. 26.* — (2) *n. 17. et 18.* — (3) *2. 2. qu. 32. art. 8. ad 1.* — (4) *In 4. dist. 15. qu. 2. art. 5. qu. 4.* — (5) *lib. 4. n. 18. v.* Hæc docent. —

rum majorum; et in aliquo casu potest judicari votum non obligare; ita communiter *Castrop. Holz. de Alex.* et alii cum *S. Thoma* (1) ubi sic dicit: *Si vero sit subitum periculum non patiens tantam moram, ut ad Superiorem recurri possit, ipsa necessitas dispensationem habet annexam; quia necessitas non subditur legi* (2). Dubitatur 5. an possit subditus cum licentia dare aliquid alicui, qui si notus fuisset Prælato, licentia data non fuisset? Si præsumeretur quod Prælatus licentiam revocaturus esset, non potest; secus si præsumeretur quod non revocaturus esset, si sciret, licet a principio eam fuisset negaturus. In dubio autem ad Superiorem recurrendum est; sed in casu quo esset difficile Superiorem adire, præsumptio stat pro licentia jam data; ita *Molin. et de Alexand.* (3). Dubitatur 5. an abbatissæ possint donationes (intelligi licitas) facere, et licentias dare aliis eas faciendi? Respondetur affirmative, semper ac sunt moderatæ, et rationabiles, quia abbatissæ jam habent bonorum administrationem. Possunt etiam de redditibus elemosynas facere, et possunt etiam ecclesiis applicare, et ampliare ædificia domus, aut monasterii redditus adaugere (4). Quosnam autem contractus, aut condonationes possit facere abbatissa, et ejus capitulum, vide quod dictum est in opere (5).

13. — Dubitatur 6. (et hoc punctum maximi ponderis est) an Religiosus habens licentiam generalem a suo Superiore aliquid expendendi pro suo libitu, si expendat illud in usus turpes aut vanos, peccet contra votum, et teneatur ad restitutionem tam ipse quam summam recipiens? Affirmat prima sententia, quam nos sequimur, et est communissima cum *Castrop. Sanch. Silvest. Molin. Salmant. Roncaglia*, etc.; tum quia Prælatus, dando licentiam, non intendit eam dare ad usus illicitos, tum quia, licet intenderet, licentia esset invalida, cum Prælatus non sit dominus, sed simplex administrator bonorum monasterii. Contra secunda sententia negat, quam tuentur *P. de Alexand. Rebell. Bord.* et alii. Hi dicunt: Cum licentia est illimitata comprehendit usus tam licitos, quam illicitos, et licet Prælatus sit simplex administrator, nulla lege tamen habetur quod ejus facultas re-

(1) 1. 2. qu. 96. art. 6. in fin. — (2) lib. 4. n. 33. — (3) n. 34. — (4) n. 36. (5) *ibid.* v. Potest abbatissa.

stringatur ad solos usus licitos; hinc licet ejus licentia esset illicita, tamen non est invalida. Sed Prælati (subjungunt) dando licentiam, non est quod velit illam concedere etiam ad usus turpes, nec quod limitet ad solos honestos, sed aufert de medio impedimentum quod subditus habebat, ne talem summam suo libitu expenderet defectu licentiæ. Et licet licentia Prælati esset invalida, dicunt saltem præsumi rei restitutionem remissam esse a religione, ne fama subditi, aut Prælati, aut personæ quæ talem summam accepit, periclitetur. Sed, hoc non obstante, a prima sententia desiscere nescio, quia satis mihi non probatur, quod Prælati possit unquam hanc licentiam, sive specialem, sive generalem concedere ad usus illicitos; dum super bonis monasterii non habet aliam facultatem, quam eam quæ sibi a sacris Canonibus, aut a religione conceditur; et hanc facultatem ei nec Canones, nec religio concedunt, quæ non præsumitur dare eam in perniciem suorum subditorum. Quoad restitutionem, dicunt *Sanch. Molin. et Salm.* cum aliis, sufficere ut ille qui rem recipit restituat ipsimet Religioso, modo ille non sit denuo illa abusurus. Sed hoc non potest convenire cum Bulla Urbani superius allata, ubi præcipitur ut restitutio fiat monasterio. Insuper dicunt *Castr. Salm.*, etc. quod si mulier ob turpem sui corporis usum acceperit a Religioso, excusatur a restitutione, si propter ipsam honor religionis, vel Religiosi periclitatur. Sed hoc periculum mihi videtur esse valde difficile eventu. Excusant etiam mulierem, si præsumi posset quod Religiosus intenderet ei donare illam rem, quam deberet restituere ex eo quia illa est pauper: dum Religiosus tum eam expendit in usus honestos. Sed huic etiam obstant præfatæ Bullæ, cum præcipiatur ut restitutio fiat monasterio; et ut a conventu non possit remitti, nec concedi ut fiat pauperibus (1).

14. — Dubitatur 7. an Prælati possit dare licentiam Religioso, ut aliquam summam ludo exponat? Potest utique, si ludus est licitus, solatii nimirum, et non meræ sortis, et si summa est modica, et Religiosus non sit strictioris observantiæ, ut diximus *tract. X. n. 220*. Et ut dicunt *Azor. Less. Mol. et Salmant.* in hoc potest Religiosus uti etiam licentia tacita, aut præsumpta. Si vero summa est magna,

(1) *Lib. 4. n. 30. et 31.*

aut ludus est per se illicitus, jam numero præcedenti diximus invalidam esse licentiam sive generalem, sive expressam (1).

15. — II. Quoad votum castitatis, jam notum est quod quilibet Religiosus qui illud lædit, peccat etiam sacrilegii, et scandali præterea, si ob ejus peccatum aliquod famæ detrimentum religio passura esset. Ob castitatis tutelam introducta est clausura, non tantum pro monialibus, sed etiam pro Religiosis, qui per Clementinam *Nullus*, non possunt e monasterio egredi nisi ex causa, et cum socio, et cum licentia Prælati, singulis vicibus danda in particulari, non generali. Et communiter dicunt DD. hujus præcepti transgressionem esse gravem, nisi esset semel atque iterum (nunquam de nocte) et præciso sandalo (2).

16. — III. Quoad votum obedientiæ debent notari multa. Notandum 1. quod si Prælatus non exprimit præceptum, dicendo: *Impono jubeo*, etc. non inducitur præcise obligatio obediendi; ita *Salmant.* cum *Suar.* et *Pelliz.* Sed addo ego, oportere distinguere consuetudinem uniuscujusque Instituti; nam in aliquibus Superiores pro *jubeo* solent dicere *oro, placeat R. V.* etc. Attamen quocumque modo imponatur obedientia, dicunt communiter DD. *Suar. Sanch. Vasq. Medin.*, etc. non obligare sub gravi, nisi dicatur: *In virtute sanctæ obedientiæ*, aut *in nomine Jesu Christi*, aut *sub pœna excommunicationis ipso facto* (3). Notandum 2. quod Superior potest præcipere omnia quæ directe, vel indirecte respiciunt regulam, aut illius majorem observantiam; non autem illa quæ sunt contra regulam (modo ille ex legitima causa non dispenset), aut supra regulam, nisi hoc faceret ad probandam subditorum obedientiam. Non potest autem imponere obedientiam, ut exerceantur quædam corporis macerationes, aut alia extraordinaria onera (nisi esset in pœnam), nec ut acceptetur episcopatus, aut aliud beneficium, sive sit curatum, sive simplex, nec ut ad infideles proficiscatur cum manifesto periculo vitæ, aut captivitatis; nec ut assistant extraneis peste infestis, nisi cum non adest qui eis Sacramenta necessaria ministret. Dictum *extraneis*, quia tenentur obedire in assistendo illis, qui sunt ejus Ordinis;

(1) *Lib. 4. n. 32.* — (2) *n. 37.* — (3) *n. 48.*

Sanch. Cajet. Sporer, et alii communiter (1). Notandum hic quod dicitur in Trident. (*Sess. 25. de reg. et mon. c. 4.*): *Non licet Regularibus a suis conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab iisdem missi, aut vocati fuerint.*

17. — Notandum 3. quod non peccant Religiosi non observando primitivam regulam, postquam introductus est usus contrarius, ut dicunt *Turrecrem, Sanch. Cajet. Salmant.*, etc. Dubitatur hic an peccent non obediendo Capitulo generali, quod præciperet primam observantiam? Negant *Castr. Laym. Spor.*, etc, nisi esset quod religio, nisi reformaret, esset potius nocumento Religiosis, quam utilitati. Sed alii absolute, et probabilius affirmant, ut *Suar. Pelliz. Salm. de Alexand.*, etc. (2). Cæterum certum est quod Capitulum generale, aut provinciale semper aliquod novum statutum utile religioni, quod non sit regulæ difforme, facere potest (3). Notandum 4. quod Religiosus qui transgreditur præceptum Superioris, probabilius, ut dicunt *Suar. Castrop. Pelliz. Salm.*, etc., committit duo peccata: unum contra virtutem religionis, ratione voti; aliud contra virtutem obedientiæ promissæ Prælato, quæ præcise a voto obligat (4). Notandum 5. quod subditus tenetur obedire, quoties quod imponitur non est certum peccatum; ita docent omnes, *S. Antonin. Sylvius, Cajet. Cabass. Tournel.* et alii cum *S. Bernardo, S. Bonav. et S. August.* in *c. Si quod culpatur, dist. 23, q. I.* quia Superior est in possessione suæ potestatis præcipiendi, unde non potest illa privari, nisi constet quod ejus præceptum sit illicitum (5); observetur id quod dictum est *Tract. I. n. 18.* Et idem dicendum de dubio an præceptum excedat, an non, facultatem Superioris, et an præceptum sit supra regulam, ut dicunt *Azor. Sanchez, Valent. Salmant.*, etc. (6). Idem dicitur in dubio an qui præcipit sit legitimus Superior, cum in tali reperitur possessione (7) semper ei obediendum est. Excipitur tamen, si obedientia imposita ex una parte esset nimis molesta subdito, et ex alia esset probabiliter illicita, aut probabiliter excederet potestatem Superioris: aut si obedire afferret subdito periculum grave damni spiritualis, aut temporalis; ita com-

(1) *Lib. 4. n. 39. et 40.* — (2) *n. 42.* — (3) *n. 43.* — (4) *n. 46.* — (5) *n. 47.* — (6) *ibid. v. Inferitur 11.* — (7) *ibid. in fin. v. Dub. 2.*

muniter *Sotus, Less. Tournel. Sanch. Castrop. Salmant. Holzmann, etc.* (1)

18. — Quæritur circa votum obedientiæ: 1. An teneatur subditus obedire Prælato qui ei imponit ut revelet secretum sibi commissum? Respondetur cum *S. Thoma* (2), *S. Anton. Navar.*, etc. negative, quia præceptum naturale prævalet præcepto Superioris. Sed aliter currit, si ex secreti occultatione detrimentum passurus foret Prælatus, aut monasterium, aut alius innocens (3). An autem posset quis revelare secretum ut vitet damnum proprium; vide quod dictum est *Tract. XI. num. 9. in fine.*

19. — Quæritur 2. an possit excusari Religiosus a votis emissis in professione, cum suboriretur aliqua circumstantia, quæ si prævisa fuisset, utique illa vota non emisisset? Jam diximus *Tract. V. n. 23 et 35.* hoc esse probabile cum *S. Thoma, S. Antonin.* et aliis, loquendo de votis simplicibus; exceptis tamen votis religionis, et castitatis, ut recte dicunt *Sanch. Suar. Pontius Castrop. Diana, Salmant.*, etc. contra *Bonac.* qui dicit quod excusaretur ab illis, qui reperiretur in gravi periculo incontinentiæ: sed nos diximus quod si hæc ratio militaret, quasi semper hujusmodi vota frustrarentur. Sed loquendo de votis solemnibus quæ in professione religiosa fiunt, aut in Ordinem sacrorum susceptione, nullam circumstantiam, licet novam, et non prævisam, posse unquam ab illis excusare, ut unanimes omnes, nemine contradicente, affirmant; quia professus, aut in *Sacris* ordinatus, non respicitur ut persona particularis, cui satius erit voto non esse ligatam, sed ut membrum communitatis, cujus bono debet posthaberi bonum privatum (4). Et idem propter eandem rationem currit in votis (licet non solemnibus), quæ fiunt in aliquibus congregationibus virorum aut mulierum, et maxime si adjungitur votum, aut juramentum perseverantiæ, quia tunc (ut diximus *Tract. V. n. 19.*) adest contractus cum congregatione obligatorius pro ambabus partibus; itaque sicut nequit, quacumque adveniente nova circumstantia (intellige sine sua culpa), congregatio subjectum dimittere, ita subjectus nequit a congregatione abire (5).

(1) *Lib. 4. n. 47. r. Communiter.* — — (2) *2. 2. qu. 70. art. 1.* — (3) *lib. 4. n. 49.* — (4) *n. 50.* — (5) *lib. 4. n. 50. v. Et idem.*

20. — Dubitatur 3. an valeat licentia a Prælato inferiore concessa, cum a Superiore denegata est? Affirmandum cum *Holzm. Pelliz. et Croix*, quoties Superior positive non prohibet subito exequi rem petitam; nam denegando tantum licentiam, non intelligitur velle derogare inferioris auctoritati. Si autem Superior interdicit inferiori dare licentiam pro aliqua re, probabiliter dicunt AA. citati, licentiam inferioris esse validam (licet illicitam), semper ac Superior non declaret esse etiam nullam (1).

21. — Dubitatur 4. cui moniales teneantur obedire vi voti? Respondetur: I. summo Pontifici, II. Episcopo, si non sint exemptæ; si autem sunt exemptæ, Prælato Ordinis. Sed circa clausuram etiam exemptæ tenentur obedire Ordinario loci, ex Bulla Greg. XV. *Incrutabilis*, Clementi X. et Clementis XII. vide quod de hoc dicitur *Tom. III. Tract. XX. de priv. n. 80*. Quoad obedientiam generaliter Ordinario debitam, notandum quod moniales non tenentur obedire circa electionem officialium monasterii, ut declaravit S. C. Insuper notandum quod tempore visitationis tenentur moniales denunciare Religiosas regulas violantes, excipe si illæ jam resipuerint, aut si delictum sit occultum, aut cognitum sub secreto naturali, aut posset occultari sine communi damno, aut si ab aliis jam sit manifestatum, aut si prævideatur quod revelatio profutura non esset, aut sibi obfutura, et occultatio non futura esset damno communitati (2). III. Tenentur moniales obedire abbatissæ in hoc quod spectat ad observantiam. Dicunt vero aliqui DD. non posse abbatissam præcipere in virtute obedientiæ, cum non habeat jurisdictionem spiritualem, sed solum præsidere gubernio œconomico monasterii. Sed valde rationabiliter *P. de Alex. cum Pasqual.* et multis aliis contrarium tuetur, cum ex voto obedientiæ teneantur moniales obedire omnibus legitimis Superioribus, et abbatissæ a Pontificibus uti tales in regularum approbatione recognoscuntur (3).

22. — Hic juvat animadvertere, juxta Trident. *Sess. 25. c. 7. de reg. et mon* non posse eligi in abbatissam quæ sit minor 40. annis, et 8. annos non vixerit post professionem in religione, et debere esse ex choristis. Item advertendum quod si moniales fuerint discordes, debet Prælatus assignare

(1) *Ibid. v. Quærit. hic.* — (2) *n. 51.* — (3) *lib. 4. n. 52.*

tempus, quo elapso, ipse deputabit abbatissam, juxta Decretum S. C. In monasteriis non exemptis Prælati erit Episcopus; in exemptis erit Superior regularis, qui accipiet vota una cum Episcopo qui solus assistet. Facta electione, non poterit abbatissa officium exercere, nisi prius confirmationem acceperit a Prælato. Alia levioris momenti observari poterunt in opere (1).

PUNCTUM III.

Cuam ingredi religionem vetitum est.

An ingredi possint filii relinquendo parentes in necessitate? Et an professi teneantur egredi ut succurrant parentibus 23? An possint ingredi invitatis parentibus? An si relinquuntur filii in necessitate; quid si fratres aut sorores 24. Qui avertit aliquem a statu religioso 25. Qui vocationem negligit 26. An ingredi possint debitores 27. An Episcopi 28. An parochi 29.

23. — I. NEQUEUNT religionem ingredi qui relicturi essent parentes in necessitate, semper ac possent illis succurrere, in sæculo manendo; præterquam si in sæculo, ut ait S. Thomas (2), *vident non posse vivere sine peccato mortali, vel non de facili*; et idem dicunt Sanch. Castr. Lez. Peyr. Salm., etc. (3). Pro periculo autem intelligitur, ut dicunt Salm., proximum. Et pro necessitate non intelligitur solum extrema, sed etiam gravis, ut dicunt communiter DD. cum S. Thoma, qui dicit contra, loco citato, quod non sit obligatus filius in sæculo remanere, si (parentes) *possunt aliquantulum sustentari, non honorifice* (4). Notandum tamen quod si filius culpabiliter relinqueret parentes in gravi necessitate, ejus professio non esset invalida. Ideoque ex sententia probabiliori S. Antonin. Cajetan. Sanch. Bonac. Salm. Bord. Busemb., etc. si filius jam professus sit, non tenetur egredi e religione, ut succurrat parentibus in gravi necessitate constitutis. Ratio est, quia professus jam elegit statum, sicut filius qui uxorem duxit. Et hoc docet idem Doctor angelicus (5) dicens: *Professus reputatur mortuus mundo, unde non debet occasione sustentationis parentum exire*

(1) N. 59. — (2) Quodlib. 10. ad 9. — (3) lib. 4. n. 66. — (4) lib. 4. n. 66. v. Sed. — (5) 2. 2. qu. 101. art. 4. ad. 4.

claustro. Dictum est *in necessitate gravi*, quia in extrema utique teneretur filius egredi (1).

24. — Extra casum necessitatis, dicebat Lutherus peccare filios ingrediendo religionem sine parentum consensu. Sed oppositum docuerunt omnes SS. Patres: S. Hieronymus, S. Ambrosius, S. Augustinus, S. Joannes Chrysostomus, Concilium toletanum X. c. ult., S. Thomas, et omnes catholici; dum certum est, ut ait Angelicus (2), filios circa status electionem liberos esse. Et licet deceat (ut dicunt DD.) ut filii, nisi prius patris benedictionem susceperint, non discedant, hoc tamen intelligitur, cum nullum subest periculum, quod pater eos a sancto proposito avertat, sed quia hoc periculum plerumque semper adest, ideoque S. Thomas (3) absolute hortatur filios ne consanguineorum consilio utantur, cum res agitur de vocatione religiosa: *Ab hoc consilio* (ait Sanctus) *amovendi sunt propinqui; propinqui enim in hoc negotio amici non sunt, sed inimici*. Et S. Cyrillus relatus ab ipso S. Thoma (4), explicando effatam Evangelii: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei* (Lucæ 9. 62.), ait: *Aspicit retro, qui dilationem quærit cum propinquis conferendi* (5). Parentes pariter non possunt ingredi religionem, et relinquere filios in gravi necessitate, aut sufficienti educatione destitutos, non proviso qualiter, educari debent, ait S. Thoma loco citato. Sed hoc non intelligitur, ut dicunt Suar. Castrop. Pelliz., etc. (regulariter loquendo). de filiis emancipatis (6). Quoad fratres et sorores, tunc tantum non possunt religionem ingredi, cum illi in necessitate extrema relinquerentur; si autem essent in sola gravi, qui votum emisit religionis, non potest propter hoc illud differre, saltem diutius, sine dispensatione (7).

25. — Sed antequam ulterius procedamus, juvat hic animadvertere quod parentes, qui sine justa et certa causa avertunt filios a statu religioso quocumque modo, sive malis artibus, aut precibus simplicibus, aut promissionibus, nequeunt excusari a peccato mortali; ita communiter S. Antonin. Navar. Tournelly, Abelly, Salm. Conc. Spor. Mazzot., etc. Et (ut dicunt) non solum parentes, sed quicumque

(1) n. 67. — (2) 2. 2. qu. 104. a. 5. — (3) Opusc. 17. cap. 9. concl. 2. — (4) 2. 2. q. 189. art. 10. — (5) vide lib. 4. n. 68. — (6) lib. 4. n. 69. — (7) n. 70.

alius qui abducit proximum a vocatione religiosa, peccat graviter, ob grave damnum quod illi affert. Parentes autem dupliciter peccant, contra charitatem, et contra pietatem; dum ipsi tenentur pietatis officio ad procurandum filiorum spiritualem profectam quam maxime possunt, ut recte advertit *Bonac.* (1).

26. — Sed præterea hic quæritur, an peccet graviter qui vocatus ad religionem, vocationem negligit? Respondit *Less.* (2), quod ex se loquendo, non peccaret; consilia enim divina ad culpam non ligant; tamen subjungit, quod non posset excusari a peccato qui existimaret se damnatum iri, si in sæculo remaneret; en verba Lessii: *si conscientia dictet tibi (quod sæpe accidit) te desertum iri a Deo, nisi divinæ vocationi obtemperes, et te perituum, si manseris in sæculo etc., tunc peccatum est non sequi divinam vocationem.* Cæterum ego sic ratiocinor: Si peccat graviter (ut superius dictum est) quicumque alium a vocatione abducit propter damnum quod illi infert, quomodo a culpa erit immunis, qui novit se certe vocari a Deo ad religionem, et in mundo vult remanere cum suæ salutis æternæ periculo? Ait doctus *Habert* quod qui statum vitæ, ad quem non est vocatus a Deo, eligit, licet (absolute loquendo) possit in eo salvari, attamen cum difficultate salvabitur; nam (ut loquitur) erit ut membrum a suo loco motum, quod cum difficultate suo muneri deservire potest. Non secus qui in sæculo manere vult, neglecta divina vocatione, difficulter salvabitur, cum Deus in sæculo negabit ei ea uberiora auxilia, quæ præparaverat exhibere in religione, et sine his auxiliis posset salvari (absolute loquendo), sed nunquam salvabitur. *S. Greg.* scribens ad Mauritium imperatorem qui interdixerat militibus ingressum in religionem, dixit hanc legem esse injustam, quia multis paradisum claudebat: *Nam plerique sunt* (sunt verba sancti) *qui nisi omnia reliquerint, salvari nullatenus possunt.* Itaque huic periculo salutis æternæ se exponere, nunquam mihi suadere potero vacare culpa. Utrum vero hæc culpa sit gravis aut levis, sapientum judicio relinquo (3), Sed redeamus unde progressi sumus.

27. — II. Nequeunt religionem ingredi debitores, qui ia-

(1) n. 77. — (2) de stat. vitæ eligend. qu. 8. n. 94. — (3) Vide hæc. et alia lib. 4. n. 78. —

grediendo non sunt amplius solvendo, sed in sæculo manerent, sine gravi difficultate, et brevi solvendo fuissent; ita *Azor. Navarr. Sanch. Salm.*, etc. Et licet sit satis probabile quod docet *S. Thomas* (1) (quem sequuntur *S. Anton. Cajet. Silvest. Palud. Arm.*, etc.) qui dicit quod debitor non tenetur in sæculo manere, ut procuret unde debitum solvat, dicendo sufficere si cedat eis bona quæ possidet; quia (rationem afferens) *persona liberi hominis superat omnem æstimationem pecuniæ*. Nihilominus ego puto probabilior primam sententiam, quoties tamen (ut dictum est) brevi soluturus erit, nempe intra biennium, juxta *Sanch. et Nav.*; et sine notabili difficultate solvere poterit, quia (sicut conveniunt DD. primæ sententiæ), si debitori manendo in sæculo brevi tempore immineret probabile periculum labendi in mortale, et vocationem amittendi, tunc potest statim ingredi. Intelligitur etiam modo debita sint certa, dum pro satisfaciendo debitis incertis non adest hæc obligatio, ut communiter docent *Castrop. Suar. Lugo, Sanch. Salm.*, etc. 2). Advertendum tamen quod Sixtus V. in Bulla an. 1587. et Clemens VIII. vetarunt ingredi religionem nimis ære alieno gravatos, qui bona sua dilapidarunt, vel, qui deponere debent rationes, antequam debita solverint, aut rationes reddiderint (3).

28. — III. Nequeunt fieri religiosi Episcopi, nam ipsi nequeunt relinquere suas ecclesias sine justa causa: et hoc tum ob votum quod emittunt in acceptione earum ut docet *S. Thomas* (4), se obligando perpetuo eis inservire; tum ob spirituale conjugium quod Episcopus contrahit cum sua ecclesia, quod conjugium a solo Deo solvi potest, ut exprimitur in *c. Inter corporalia, de translat. Episc.* ubi Innoc. III. sic dixit: *Non enim humana, sed potius divina postestate conjugium spirituale dissolvitur*. Ex quo merito deducunt *Sotus, Sanch. Cajet. Vasquez, et Salm.* (contra *Suar. et Barb.*) permutationem episcopatum prohiberi jure divino; unde ne Papa quidem potest dispensare sine justa causa. Dico *sine justa causa*; nam, ut habetur in *c. nisi, de renunt. bene* potest Papa, propter *liquam utilem, et honestam causam*, permittere renunciationem, vel permutationem. Justæ

(1) 2. 2. qu. 189. a. 6. ad 3. — (2) Lib 4. n. 71. — (3) *ibid.* v. Advertendum. — (4) 2. 2. q. 189. a. 7. et q. 185. a. 4.

causae sunt, ut dicunt DD. I. bonum Ecclesiae universalis, ac etiam particularis, (loquendo de permutationibus) v. gr. si alicui ecclesiae non esset alius idoneus qui promoveri possit. II. Defectus proprius, si Episcopus esset infirmus, aut si aer illi esset nocumento, aut si est senex, aut ignarus, aut irregularis. III. Defectus subditorum, si eorum profectui reditus sit inefficax, aut si officio suo, ut convenit, fungi nequit IV. Evitatio scandali aliorum, sed non intelligitur scandalum eorum qui justitiam proterere vellent (1).

29. — Nihilominus hoc quod dictum est de Episcopis, non procedit de parochis; nam hi, etiam contradicente Episcopo, possunt religionem ingredi, ut declaravit Urbanus II. c. Duo sunt 19. q. 2. sic dicens: *Si quis clericorum in ecclesia sua sub Episcopo populum (nempe proprium ut explicat Glossa) retinet, et saeculariter vivit, si affectus Spiritu sancto in aliquo monasterio, vel regulari canonica salvare se voluerit, etiam Episcopo contradicente, eat liber nostra auctoritate.* Et ut ait S. Thomas (2), Parochus ingrediendo religionem licentia ne Pontificis quidem indiget. Hoc confirmatum est a Benedicto XIV. in sua Bulla *Ex quo dilectus*, ann. 1747: attamen ibi dicit Pontifex, quod parochus antequam ingrediatur, debet Episcopum certiore facere; insuper decrevit ibidem parochiam non vacare, nisi post professionem, adeo ut fructus ad eum spectent durante tempore novitiatus. Et idem dicendum de aliis beneficiatis, ut dicunt Suar. Sanch., sed hi non peccant (ut subjungit idem Benedictus ibidem), si suos Episcopos certiorare omitunt, timentes ne ab ipsis de suo proposito revocentur. Cæterum declarat Pontifex, quod sicut potest Praelatus regularis subditum suum, qui ad strictiorem Ordinem sit digressus, ita Episcopus potest parochum aut clericum suum repetere a religione, si ex transitu suo prima ecclesia gravem sustineret jacturam, etc. Sed si Ecclesia graviter laedetur, esset revocandus. Priora verba sunt Innoc. IV., posteriora Panormitani, quibus utitur Benedictus in sua Bulla, et postea concludit: *Et sic satis provisum est Episcopo* (3).

(1) Lib. 4. n. 76. et 104. — (2) 2. 2. q. 189. art. 7. — (3) lib. 4. n. 74. et 75.

CAPUT II.

DE STATU CLERICALI.

30. — CIRCA clericorum statum quatuor possunt considerari principaliora: Privilegia, munia, officia, et beneficia, quibus eos Ecclesia providet, quo ipsi sustentari possint. De privilegiis agetur *Tom. XX. cap. II.* ubi de privilegiis ex proposito erit sermo. De muneribus, et officiis in examine Ordinandorum in *appendice III.* qui locum habet in calce *Tom. IV.* Hic solum agemus de beneficiis ecclesiasticis, quæ clericis conferuntur.

PUNCTUM I.

Cuinam conferri possint et debeant beneficia?

Quotuplex sit beneficium 31. Quot modis acquiritur. De jure patronatus 32. An etiam beneficia simplicia conferenda sint dignioribus 33. An patroni debeant digniores præsentare 34. An ad prælaturas, etc. 35. An sit valida minus digni electio 36. An elector teneatur ad restitutionem 37. An peccet dignus qui concurrat cum digniori 38. An examinatores non denuntiando, etc. 39. De pluralitate beneficiorum 40. et 41.

31. — BENEFICIUM ecclesiasticum definitur: *Est jus perpetuum auctoritate Ecclesiæ constitutum exercendi officium spirituale in aliqua ecclesia, et percipiendi propter ipsum fructus ex bonis ecclesiæ.* Distinguere oportet beneficia simplicia a duplicibus. Simplicia sunt illa quæ tantum instituta sunt ad Horarum canonicarum recitationem, aut ob altaris servitium, et sunt canonicatus, et capellanix auctoritate Pontificis, aut Episcopi erectæ, et etiam præstimonium, quæ clericis præstantur, ut vacent studio, et hujusmodi. Duplicia sunt illa quæ aliquam jurisdictionem habent, ut episcopatus, et parochiales, et etiam decanatus, præposituræ, archidiaconatus, et hujus generis, quæ aliqua jurisdictione gaudent in clero; aut aliqua præeminentia fulgent, sed sine jurisdictione, v. g. loco distincto in choro residere, aut in processione, ut sunt dignitas primiceriatus, cantoratus, aut sacristæ majoris, et hæc proprio vocabulo appellantur *personatus*; aut denique habent annexum ali-

quod officium ecclesiasticum, ut thesaurarii, œconomi, custodis, sacristæ minoris: et hi habent aliquam administrationem, sed sine jurisdictione, et sine ulla præeminentia (1).

32. — Tribus modis acquiritur beneficium: 1. Collatione libera Pontificis aut Episcopi. 2. Electione aut confirmatione Superioris approbantis idoneitatem electi. 3. Præsentatione, et institutione, sive electione Superioris, quæ subsequitur, cum beneficium est juris patronatus. Jus autem patronatus alterum est laicale, alterum est ecclesiasticum. Et in hoc scire oportet quod si patronus laicus non præsentat intra quatuor menses, ecclesiasticus intra sex, collatio devolvitur ad Prælatum, ad quem institutio spectabat, ut habetur ex *c. Quoniam, de jure patr. et c. un. §. Verum eod. tit. in 6.* (2). Et notandum quod tempus præfatum currit etiam si orta fuerit lis circa præsentationem; modo lis non vertatur inter patronum et Episcopum, ut dicunt *Azor. Salm., etc.* ex cit. *c. Quoniam*. Potest tamen Episcopus prorogare præfatum terminum per alios sex menses, sed non amplius, ut notant *Barb. Salm. ex c. 2. de Concess. præb.* (3). Si autem a patrono laico plures præsentati sint, Episcopus potest eligere quem malit, quia utraque præsentatio est valida; si autem a patrono ecclesiastico, debet eligere prius præsentatum, ex *c. Cum authentice, de jure patr.* Sed si plures a diversis patronis fuerint præsentati, tunc si patronatus est ecclesiasticus, Episcopus debet præferre digniorem, ut habetur expresse ex *Trid. sess. 24. cap. 18.* ubi dicitur: *Episcopus ex dignis eligat digniorem, quem patronus ei præsentet.* Nomine patroni hic intelligitur patronus ecclesiasticus, de quo in hoc loco sit sermo, et intelligitur sive sit unus, sive plures qui haberent jus patronatus. Et sic declararunt mentum Concilii Sixtus V. et S. C., ut referunt *Salmant* (4) cum *Garcia, Barbosa, etc.* Si vero patronatus est laicalis, sufficiens erit si præsentatus sit idoneus, ut declarat Concilium ibidem: *Quod si jus patronatus laicorum fuerit, debeat præsentatus examinari, et non, nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Qua de re tunc Episcopus debet eligere eum qui plures voces habet, ut dicunt communiter *Less. Busemb. cum Laym. et Salmant. cum Sunch.* (5). Et

(1) *Lib. 4. n. 83. et 84.* — (2) *lib. 4. n. 88.* — (3) *n. 89.* — (4) *Tract. 28. cap. un. n. 291.* — (5) *Less. l. 2 c. 34. n. 33. et Salm. ib. n. 292.* —

hoc procedit proculdubio etiam pro beneficiis curatis, de quibus perspicue loquitur Concilium in præfato loco, quicquid dicant *Salmant.*

33. — Sed ad propositum punctum deveniamus, nempe cuinam possint et debeant conferri beneficia? Pro resolutione multa dubia discutienda sunt. 1. An omnia beneficia sint conferenda dignioribus? Quoad cardinalatus, et episcopatus, certum est quod eligendi sunt digniores, ut constat ex Trid. Sess. 24. c. 1. de reform. et ex prop. 47. ex proscriptis ab Innoc. XI. Et idem currit pro beneficiis curatis, ut habetur ex eodem Concilio cit. cap. 2. et cap. 18. Major autem dignitas accipienda ex majori Ecclesiæ aut fidelium utilitate; sed ceteris paribus præferri debet qui pietate, aut prudentia præstat doctiori: nobilior, aut potentior: oriundus, senior, pauperior, et sacerdos non sacerdoti (1). Quomodo autem habendus sit concursus pro ecclesiarum parochialium collatione; ac de appellationibus ab irrationabili Ordinarii judicio admittendis, vel rejiciendis, vide in Bullar. Benedict. XIV. tom. I. Bulla *Cum illud* 68. sub die 14. Decemb. 1741. Dubium vertitur circa beneficia simplicia, an peccet Episcopus eligendo minus dignum? Prima sententia *Soti, Nav., Sanch., etc.*, quam probabilem putant *Salm. Carden., etc.*, negat eum peccare (nempe graviter, quia communiter non excusant saltem a veniali), dum dicunt quod beneficia principaliter sunt instituta in communitalis utilitatem, unde modicum est damnum cum præfertur, non tamen indignus, sed dignus digniori. Excipiuntur tantum canonicatus, quibus sit etiam annexum officium pœnitentiarum, aut instructoris. Hanc sententiam non puto improbabilem, sed existimo certe probabiliorem contrariam, quæ etiam est communior cum *S. Thoma* (2), *Less. Lugo, Castrop. Holzm. Croix, Ronc. Viva, Salm., etc.* Ratio, quia beneficia, ut communiter dicunt DD., non tantum instituta sunt propter Ecclesiæ utilitatem, sed etiam (licet minus principaliter) ob meritorum remunerationem. Ex quo Episcopus duplici ex capite peccat graviter conferendo ea minus dignis, 1. quia lædit justitiæ distributivam, attento jure quod habent digniores, cum Episcopus non sit dominus, ut loquitur *S. Thom.*, sed simplex distributor beneficiorum: 2. ob damnum quod Ecclesiæ suæ infert, dum ubi non præ-

(1) *Lib. 4. n. 91. et 92.* — (2) *2. 2. qu. 63. a. 2. ad 1.*

feruntur digniores, pauci curant digniores se reddere, et hoc non est detrimentum parvi momenti in bonum commune (1). Limitant tamen *Nav. Sot. Less, Lugo*, etc. 1. si posthaberetur dignior semel atque iterum ad beneficium simplex, et etiam ad aliquem canonicatum, qui caret jurisdictione, aut functione magni momenti. 2. Si Beneficium esset tenue. 3. Si eligeret aliquem de familia fundatoris, ut ait *Tournely* cum *Sylvio*. 4. Si electus brevi renuntiaturus esset beneficium; *Holz. cum Pichler* (2).

34. — Quæritur 2. an patroni etiam teneantur præsentare digniorem? Quoad beneficia curata, certum est patronos ecclesiasticos, et patronos episcopatum (qui sunt reges) ad hoc teneri, ut declaravit Trident. *Sess. 24. cap. 1. et 18. de ref.* At idem proculdubio tenendum cum *Lugo, Sanch. Croix, Viva, Ronc. Salm.*, etc. quoad omnia beneficia curata, dum in cit. *cap. 1. Concilium* dicit quod quicumque patronus tenetur præsentare ad curas animarum digniores. Et hoc confirmatur ex eadem prop. 47. Innoc. XI. quæ loquebatur de quocunque beneficio curato. Si autem beneficium fuerit simplex, ut diximus, probabilius est Episcopos teneri ad eligendum digniorem; ita dicimus de patronis qui eos præsentare debent. Excipit *Lugo* tantum eos qui conferunt capellanas contra *Azor. Mol. Vasq.* qui hoc permittunt solum fundatoribus (3). Quæritur 3. an etiam renuntiationes debeant fieri dignioribus? Hic adsunt multæ sententiæ diversæ, quæ in opere observari possunt (4); sed maxime æqua mihi videtur illa *Card. de Lugo*, qui dicit sic rationem, culpæ dimediendam esse a damno, quod ex tali renuntiatione Ecclesiæ obveniret. Unde postea concludit quod raro licitæ sunt renuntiationes beneficiorum curatorum, et præcipue episcopatum, quia istæ ut plurimum fiunt sub onere pensionis, ideoque non fiunt cum diligenti meritorum inquisitione (5).

35. — Quæritur 4. an peccent graviter Religiosi qui eligunt minus dignos, ad prælaturas? Negant aliqui pauci; sed communissime, et rectissime affirmant *Lugo, Viva, Croix, Ronc. Salm.* etc., quia Prælati æque ac Episcopi debent prospicere bono communitatis; et minus digni faci-

(1) *Lib. 4. n. 93.* — (2) *lib. 4. n. 96.* — (3) *n. 97.* — (4) *n. 98.* — (5) *n. 99.* —

liter evadunt indigni, quia minori diligentia incumbunt ad sartam tectam servandam observantiam (1).

36. — Quæritur 5. an electio minus digni sit valida, cum beneficium est curatum? Negant *Sanch. Castrop. Salm.*, etc.; sed probabilius affirmant *Lugo, Fil. Vasq. Holzm. Anacl. Croix*, etc. Et probatur ex Bulla S. Pii V. ubi licet concedatur appellatio digniori, ibi tamen declaratur quod appellatio non impedit quominus executioni mandetur electio minus digni; valida igitur habetur. Nec obstat id quod dicitur in Trid. (Sess. 24. c. 18. de ref.): *Provisiones omnes præter supradictas formas factas subreptitiæ censeantur*. Nam per formas non intelligitur electio, ut adversarii autumant, sed proprie intelligitur ritus præscriptus qui tenendus est in collatione curarum, nimirum, ut intercedant edictum, concursus, et examen (2).

37. — Quæritur 6. an eligens ad beneficium minus dignum teneatur ad restitutionem? Etiam de beneficio simplici, quod sine concursu providetur, affirmant *Silv. Cajet. Bann. Salm.* et alii: quorum alii dicunt restitutionem faciendam esse digniori; alii dicunt faciendam etiam Ecclesiæ. Sed communius *Canus, Nav. Tol. Less. Sanch. Lugo, Castrop. Croix*, eum excusant a restitutione facienda tam digniori, qui nullum jus rigorosum habet super beneficiis, quæ principaliter fuerunt instituta ob bonum publicum, et minus principaliter in præmium meritorum: quam Ecclesiæ quæ non intendit obligare electores, nisi ad non eligendos indignos (in quo casu utique tenerentur restituere Ecclesiæ damnum). Et hanc sententiam puto probabiliorē, juxta id quod dictum fuit *Tract. 1. n. 20.* et *Tr. X. n. 73.* ubi dictum fuit possessorem bonæ fidei non teneri ad restitutionem, quoties non est certus sui debiti (3). Ideoque ad nihil pariter tenetur qui Episcopum sine fraude avocat a conferendo beneficium digniori; ut diximus *Tract. X. n. 63.* (4). Sed majus dubium vertitur an, cum beneficium providetur per concursum, eligens minus dignum teneatur compensare digniori damnum? Communissima est sententia affirmativa cum *Sanchez, Tourn. Less. Lug. Castrop. Holzm. Croix*, etc., quia dignior ob concursum acquirit verum jus in bene-

(1) n. 100. et 101. — (2) lib. 4. n. 103. — (3) n. 106. et 107. — (4) n. 108.

ficiū, ratione pacti quod tunc intercedit inter electorem et concurrentes, quod pactum (ut dicunt) sufficienter explicatur in Edicto. Hoc non obstante etiam excusant electorem non jam a peccato, sed a restitutione, *Sotus, Nav. Ledesm. Henriq.* et alii, dicentes quod pactum, quod supponitur, non est rigorosum, ita ut obliget sub justitia commutativa, sed potius declaratio obligationis quæ Episcopo inest juxta justitiam distributivam (præferendi nempe digniorem), quæ non obligat ad restitutionem. Hanc secundam sententiam mihi animus non est uti probabilem probare, sed nec ut improbabilem audeo damnare; et si revera non constaret de hujusmodi pacto, non esset certa obligatio restituendi. Cæterum iidem DD. contrarii, uti *Sanch. Lugo, Roncag. et Garcias* excusant ab omni restitutione, si excessus dignitatis esset modicus (1).

38. — Quæritur 7. an peccet dignus concurrente cum aliis, quos se digniores putat? Negant *Less. Sot. Azor. Cajet. Vasq. Salm.*, etc., et quidem probabiliter, nam talis videtur esse Ecclesiæ mens, ut omnes digni concurrant, alioquin si dignioribus dumtaxat esset licitum concurrere, pauci concurrerent, et forte iidem digniores, scrupulo perculsi, abstinerent a concursu, quod quidem in Ecclesiæ detrimentum redundaret. Contra affirmant *Sanch. Castr. Nav. Lugo*, etc. semper ac dignus pro comperto haberet alium esse se digniorem quia si unquam electus esset, jam esset causa talis injustæ electionis. Speculative loquendo hæc secunda sententia videtur probabilior; sed in praxi videtur locum non posse habere, quia in nullo casu dignus potest esse certus quod Episcopus non habeat aliquam rationem, sibi latentem, excludendi illum quem ipse putat digniorem (2). Sed hic illud dubium se offert, an hic dignus, si certo cognoscat alium esse digniorem, peccet si acceptet beneficium, et teneatur ad restitutionem damni? Affirmant *Nav. et Castrop.*; sed *Sotus, Sanch. Turr. Salmant.*, etc. probabilius dicunt nec peccare, nec teneri ad restitutionem. Non peccat, quia acceptando beneficium, non jam cooperatur injustæ electioni, ut supponunt adversarii, dum Episcopus, cum jam illud ei contulerit, jam suum peccatum consummavit: quare per accidens habetur, quod postea ac-

(1) *Lib. 4. n. 109.* — (2) *n. 110.*

ceptet vel non. Nec tenetur ad restitutionem, quia, collato beneficio in minus dignum, collatio est valida (ut ostensum est *num. 36.*); unde beneficium non amplius sistit inter bona communia, ideo dignior nullum amplius jus habet. Et hujus sententiæ est etiam *S. Thomas* (1) qui loquendo de episcopatibus, dicit quod elector tenetur præferre meliorem; sed loquendo postea de electo sic ait: *Non autem requiritur ut reputet se aliis meliorem, sed sufficit quod nihil in se inveniat per quod illicitum ei reddatur assumere prælationis officium.* Tanto magis quod nemo, ut paulo ante diximus, potest certus esse injustam fuisse ejus electionem (2).

39. — Quæritur 8. an peccent examinatores, non deferendo ad Episcopum quis sit inter examinatos dignior? Negant *Lugo, Castrop. Croix*, etc., dicendo illos satisfacere, si tantum deferant Episcopo quos idoneos probant, dum Episcopi munus erit declarare quis eorum sit dignior. Sed probabilius et communius affirmant *Azor. Nav. Ronc. Diana, Salm.*, etc., quia licet judicium ad solum Episcopum spectet, attamen hac propterea de causa Concilium statuit concursum, et examinatores, ut ipsi digniorem proponant, ut ita possit Episcopus melius judicare et eligere (3). Examinatores autem debent jurare fungendi fideliter officiis suis, ut præcipit Trident. *Sess. 24. c. 18. de reform.*; secus concursus est nullus ex Decr. S. Congr. Conc. 2. *Decemb. 1628.*

40. — Quæritur 9. an possint unquam conferri plura beneficia uni personæ? Sed hic prius distinguenda sunt beneficia compatiblea ab incompatibleibus, *Compatiblea* sunt omnia simplicia quæ residentia non indigent. *Incompatiblea* autem alia sunt primi, alia secundi generis. *Primi generis* sunt omnia beneficia duplicia quæ hic *num. 31.* adnotata reperiuntur; nempe primo omnia beneficia curata, et ea quæ sunt uniformia sub eodem tecto, ea nimirum quæ eodem loco, et tempore in iisdem functionibus conveniunt; item omnes dignitates, personatus, et officia ecclesiastica quæ ibidem adnotavimus. *Incompatiblea* vero *secundi generis* sunt canonicatus, et cætera beneficia residentiam exi-

(1) 2. 2. q. 185. a. 3. — (2) Vide hæc, et alia lib. 4. cit. n. 110. v. Dub. 2. — (3) n. 111.

gentia. Sed hic antequam ad punctum attingamus, advertere oportet quod si quis duo beneficia incompatibilia recipit, accepto secundo, *ipso jure* vacat primum, et si ipse præsumat sibi retinere utrumque, *ipso facto* privatur utroque, uti constat ex Trident. Sess. 7. c. 4. et sess. 24. c. 17. Hoc est certum de beneficiis incompatibilibus primi generis? dubitatur an idem valeat pro aliis secundi generis: Affirmant *Contin. Tourn. Spor. et Salm.* (1) cum *Azor. Gonsal. Fagn.*, etc.; et probant ex eodem Trident. locis citatis, et ex quadam declaratione S. C. et idem dicunt *Salmant.* cum aliis etiam de beneficiis simplicibus, licet residentiam non requirant (2). Nihilominus *Laym. Busemb.* et alii apud *Salm.* hoc negant cum *Navar.* qui dicit non constare de hac declaratione; et ad Tridentinum respondet: Concilium in posteriore loco, ubi tantum disserit de vacatione, loquitur de beneficiis curatis, non vero de aliis (3). Sed, ut dicunt iidem *Salm.* et *Abelly*, Papa potest dispensare, et dumtaxat in casu evidentis necessitatis, aut utilitatis; secus (ut tenent *Bell. Panormit. Tol. Salm.*) qui plura hujus generis beneficia reciperet, etiam ex Pontificis dispensatione, tutus non esset in conscientia (4).

41. — Cæterum beneficiorum etiam simplicium pluralitas certe Canonibus adversatur, modo primum beneficium congruæ sustentationi sufficiat, ut declaravit Trid. Sess. 24. c. 17. de ref. ubi sic habetur: *Mandat ut unum tantum beneficium singulis conferatur. Quod si unum non sufficiat ad sustentationem, liceat aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri.* Sed majus restat dubium, an pluralitas etiam simplicium sit vetita non tantum jure canonico, sed etiam divino. Alii absolute id negant, ut *Innoc. Lugo, Filliuc. Valant.*, etc.; alii absolute id affirmant, ut *Panormit. et Continuator Tournely* cum aliis, et præcipue cum *Bellarm.* qui tenet Papam sine causa urgentissima dispensare non posse: et hoc tum quia non potest unus duabus ecclesiis deservire, tum quia hæc præsumitur fuisse voluntas fundatorum, ne quis nisi de una ecclesia curam habeat. Sed sententia communis et tenenda cum *S. Thom.* (5), quem sequun-

(1) *Tract. 28. de benefic. n. 664.* — (2) *Vide opus nostrum l. 4. n. 118. v. Quær.* — (3) *lib. 4. n. 116.* — (4) *Ibid. v. Præterea.* — (5) *Quodlib. 9. a. 15.*

tur Azor. Less. Laym. Abel. Holzm. Salm., etc. dicit pluralitatem beneficiorum utique esse illicitam, etiam jure naturali, ita ut ne Papæ quidem dispensatione possint licite retineri, cum unum satis est ad sustentationem. Et non tantum ob primam rationem allatam, quam ob secundam; tum etiam quia perturbaretur ecclesiasticus ordo propter tot rerum confusiones a Joanne XXII. in extrav. *Execrabilis, de præb.* adnotatas nimirum quod, admissa hac pluralitate, aliqui superfluis redundarent, et alii forsan digniores mendicare cogerentur: item quod, cum ecclesiæ non haberent rectorem peculiarum, facile illæ debito obsequio defraudarentur: item quod qui plura habent beneficia, nequit invigilare ad defendenda jura uniuscujusque ecclesiæ: item quia reddituum copia cupiditas et luxus foveantur. Nihilominus dicimus cum eadem sententia, quod hoc non ita illicitum, ut Papa ex justis causis nequeat dispensare (1). Hæ autem causæ sunt, I. *necessitas*, nempe, ut docet S. Thomas (2), *si sit necessitas in pluribus ecclesiis ejus obsequio*. II. *Utilitas*, si beneficiatus melius potest ipse solus, licet absens, sua auctoritate, doctrina, et prudentia, quam alius præsens prodesse, ut ait idem Doctor angelicus loco citato: *Ipse possit plus deservire ecclesiæ, et tantummodo absens, quam alius præsens*. III. *Meritorum prærogativa*, eorum nempe qui possunt ecclesiæ sua doctrina, instructione, aut scriptione, cum dicatur in cap. *De multa*, §. *fin. de præben.*: *Nullus plures dignitates aut personatus habere præsumat; circa sublimes tamen, et litteratas personas; quæ majoribus beneficiis sunt honorandæ, etc.*

(1) Lib. 4. n. 117. — (2) Quodlib. 9. art. 15.

PUNCTUM II.

De qualitate et obligatione beneficiariorum, et quot modis beneficia amittuntur.

Qualitates beneficiariorum. De intentione intra annum suscipiendi Ordines, etc. 42. Qui recipit parochiam cum animo dubio, aut conditionato 43. Qui recipit beneficium cum animo illud relinquendi 44. Munia beneficiati. Quoad fructus, etc. An de illis vivere possit 45. Quibus debet erogare superflua 46. An loci pauperibus 47. An parentibus 48. An pensionarii teneantur erogare superflua 49. De residentia canonicorum 50. Pœnæ non residentium 51. Causæ excusantes, et I. Infirmitatis 52. II. Necessitatis 53. An excommunicatus, etc. 54. An irregularis, etc. 55. III. Utilitatis. De eo qui assistit, etc. De pœnitentiariorum, et theologo 56. De examinatoribus, visitoribus, etc. 57. Quot modis amittuntur beneficia; præcipue renuntiatione, et per jura et præcise, si intercedit simonia 58. De pensionibus 59. Quæ artes, et officia sunt clericis interdicta 60. De bonorum ecclesiasticorum alienatione 61. De solemnitatibus requisitis 62.

42. — PRIMO loco de qualitatibus loquendo, beneficiatus debet esse clericus, saltem tonsuratus. Item non debet esse illegitimus (cum quo tamen potest Episcopus dispensare ad Ordines minores, et ad beneficium simplex). Item quod non sit irregularis, non facinorosus nec excommunicatus. Item habeat scientiam competentem, et ætatem legitimam, nempe ad beneficium simplex 14. annorum (et sufficit inceptorum juxta communem cum decl. S. C. apud *Fagn. tom. III. in I. part. 3. Decretal. de Præbend. cap. Super inordinata, n. 15.*); ad illud autem quod requirit Ordinem subdiaconatus, annum 21. inceptum; pro eo quod requirit diaconatum, annum 22; quod requirit sacerdotium habeat annos 24; pro beneficio curato habeat annos 25. inceptos, ut habetur ex c. *Licet de elect. in 6.* Pro episcopatu denique requiritur ætas 30. annorum completorum, ex c. *Cum in cunctis, n. 16. et seqq. eodem tit.* Adnotandum hic insuper quod in ecclesiis cathedralibus pro dignitatibus quæ sacerdotium non requirunt, exposcitur ætas 22. annorum inceptorum: sed hoc non requiritur pro collegiatis, juxta Declarat. S. C. apud *Fagnan. in cit. cap. de elect. n. 34. et seqq.* Hi beneficiati tenentur intra annum suscipere Ordinem sacrum; et si una tantum hora desideraretur, beneficiatus illud retinere non pos-

set, modo in bona fide illud non præscripsisset per triennium, ut dicunt *Less. et Busemb.* (1). Qui ergo beneficium cui annexus est sacer Ordo suscipit, intentione tenetur habere se promovere faciendi intra annum. Et si beneficium est curatum, qui animum non habet sacerdotio iniciandi, non tantum graviter peccat, ut certum est, sed etiam *ipso jure* beneficio privatus existit, adeo ut teneatur restituere omnes fructus perceptos, excepto si intra annum ab hac voluntate discederet, ut recte dicunt *Less. Nav. Sanch. et Salm.* (contra *Sotum et Tol.*) et ut clare habetur ex *cap. commissa de elect. in 6.* cum ibi dicatur: *Nisi voluntate mutata, promotus fuerit, etc.* Potest tamen Episcopus ad septennium dispensare, ut beneficiatus studiis vacat, substituendo interim beneficio vicarium (2). Sed hoc debet intelligi (ut ait *Laym.*) non posse hujusmodi dispensationem concedi sine gravi necessitate, aut magna utilitate Ecclesiæ, ut apparet ex *cap. Cum ex eo, de elect. in 6.*

43. — Hic dubitatur I. an graviter peccet, aut teneatur ad restitutionem fructuum, qui animo ancipiti, aut conditionato sacerdotio iniciandi, recipit beneficium curatum? Tres ad-sunt sententiæ. Alii absolute negant; alii affirmant, si animus est dubius negant vero si sit conditionatus; ita *Less. Sanch. Salm., etc.*, quia animus conditionatus (ut dicunt) est verus animus. Sed nos affirmamus cum *Soto, Azor. et Conc.*, sive animus sit dubius, sive conditionatus; quia semper ac deest animus sacerdotio iniciandi, semper adest fraus, ratione cujus textus citatus *cap. Commissi*, obligat ad fructuum restitutionem, cum ibi dicatur: *Teneris ad restitutionem fructuum, cum eos receperis fraudulenter.* Cæterum hoc non impedit quominus beneficiatus, accepto beneficio animo absoluto, deinde mutata intentione, possit illud abdicare (3).

44. — Dubitatur 2. an qui recipit beneficium simplex graviter peccet, si illud acceptet animo illud postea deponendi? Certum est (ut supra jam innuimus) graviter peccare, si beneficio annexus est sacer ordo, et ipsi deesset animus iniciandi: ita communiter *Costrop. Sanch. Salm. Busemb., etc.* Sed dubium restat an, cum beneficio non est annexus ordo, peccet qui illud recipit cum intentione illud renuntiandi, et

(1) *Lib. 4. n. 112.* — (2) *n. 113.* — (3) *n. 114.* —

deinde uxorem ducendi? Affirmant *Tolet. Less. et Salm.* putantes hoc gravem ordinationis naturalis et divinæ continere perturbationem. Alii contra, ut *Castropal. et Garzia*, eum excusant ab omni culpa. Sed alii communius, ut *Sanch. Nav. Laym. Vasq. et Busemb.*, dicunt peccare tantum venialiter, non agnoscentes in hoc tam gravem perturbationem, ut pertingat ad mortale saltem ob *S. Antonin.* documentum ex *S. Thoma* excerptum, nempe nihil tamquam grave damnandum, nisi evidens ratio id suadeat (1). Verba *S. Antonini* allata sunt *Tr. 3. n. 66.*

45. — Loquendo secundo loco de beneficiatorum muneribus, hæc sunt plura. Tenentur illi deferre habitum, et tonsuram, recitare Horas canonicas, et restituere fructus, si illas omittunt. Sed de his in examine Ordinandorum in III. appendice *Tom. IV. ex num. 49. ad 84.* Restant tantum hic discutiendæ et obligatio bene administrandi fructus beneficiorum, et obligatio residendi. Et quoad administrationem fructuum, notandum 1. certum esse (quicquid dicant aliqui *AA.* qui videntur potius rigore oblectari, quam ratione) beneficiatum tuto posse ex illis vivere, licet bonis propriis provisus esset; ita communiter *Fagnan. Habert, Petrocor. Anacl. Holzm.* et alii cum *S. Thoma* (2); cum æquum sit ut qui altari servit, ex altari vivat. *Quis militat* (ait apostolus) *suis stipendiis unquam? 1. Cor. 9. 7.)* Sed excipiens cum Angelico casus in quo adesset aliquis pauper in gravi necessitate, aut captivus apud barbaros, quia tunc beneficiatus, cum jam habeat superfluum statui suo, tenetur ei subvenire (3). Cæterum excepto hoc casu, si clericus viveret propriis redditibus, bene potest sibi abdicare ex bonis beneficii, et pro libitu suo insumere quantum ad suos usus impendit, ut dicunt *Less. Anacl. et alii* (4).

46. — Notandum 2. quod si fructus beneficii supersunt clerici sustentationi, etiam certum est quod ille tenetur eos pauperibus erogare; aut alii pio usui applicare, ut communiter admittunt *DD.*, dum a Tridentino nihil aliud præcipitur, nisi ne illos dilapident, sed ut in pia opera applicent. Sed in hoc etiam excipiens est cum *Lugo, et Lessio*, casus, si adessent pauperes in gravi necessitate constituti;

(1) *Lib. 4. n. 113.* Quær. hic I. — (2) 2. 2 qu. 185. a 7. ad 3 — (3) *Vide l. 3. n. 491.* Quær. V. — (4) *vide lib. 3. n. 491.* Quær. I.

quorum pauperum, ait *P. Viva*, teneri Episcopos, et parochos notitiam exquirere (1). At cum desint hujusmodi pauperes, ait *Holzm.* cum *S. Thoma* (2) et aliis, posse beneficium reservare fructus perceptos pro Ecclesiæ aut pauperum necessitatibus futuris (3).

47. — Notandum 3. non teneri præferre loci pauperes, ut dicunt DD. communiter, dum Canones disponunt pro pauperibus in generali. Limitant *Salm.* et *Holzm.* si in loco adessent pauperes in extrema, aut gravi necessitate; sed hæc limitatio communius negatur a *Molina*, *Azor.* et *Bon.* cum *Nav.*, dummodo (intelligendum) fructus distribuuntur aliis pauperibus æque indigentibus; et dummodo non constet aliam fuisse fundatorum voluntatem; et addit *Molina*, dummodo aliud non postulet bonum commune diocesis, v. g. si prospiciendum esset alicujus collegii educandorum paupertati (4).

48. — Notandum 4. sub nomine pauperum comprehendere etiam conjunctos, si vere ipsi egentes ita sint, ut juxta status sui conditionem vivere nequeant quod expressum habetur in Trident. *Sess. 25. cap. 1.* Et hoc valet etiamsi adsint pauperes egentiores ut dicunt communiter *Tolet.* *Molina*, et *Viva* (contra *Laym.*), quia propinquorum sustentatio ad proprium statum pertinet beneficiatorum; quapropter dicitur universaliter cum *Azor.* *Castr.* et *Croix*, quod clericus libere potest ex fructibus beneficii alere se et suos (5).

49. — Quæstio est an pensionarius teneatur pariter erogare pauperibus fructus pensionis statui suo superfluos? Alii, ut *S. nch.* *Mol.* *Salmant.*, distinguunt pro pensionis qualitate, si est laicalis, aut ecclesiastica (prout explicabitur n. 59.): negant si est laicalis; affirmant vero si est ecclesiastica, dicendo tunc pensionem transire cum eadem natura et onere fructuum beneficii. Nihilominus est satis probabilis sententia de *Lugo*, *Vasq.* *Covar.* *Azor.*, etc. quæ universe negat: et *Azor.* refert ita fuisse decisum a Rota romana; ratio est quia, cum jam detracta sit pensio a fructibus beneficii, jam isti reperiuntur pie applicari; qua de re nulla remanet obligatio illos applicandi denuo in opera pia. Et idem dicit *Mastrius* cum *Bonac.* de commendis

(1) *ibid.* — (2) 2. 2. q. 185 a. 7. ad 4. — (3) *ibid.* Quær. IV. — (4) *ibid.* C. ar. III. — (5) *lib. 3. n. 491.* Quær. II.

equitum S. Joannis, S. Jacobi, etc., quibus Greg. XIII. concedit testandi facultatem; sed in hoc contradicunt *Azor. Navar.*, etc. (1). An autem beneficiati teneantur ad restitutionem, si fructus beneficii in usus vanos impendant, vide quod dictum est *Tract. X. n. 7.* ubi etiam fuit sermo de diversis clericorum peculiis, et de eorum facultate in disponendo de illis. Hic tantum superest advertendum, materiam gravem in hoc debere esse majorem quam in furto, ut communiter loquuntur DD. *Coninch.* et *Castrop.* qui requirunt tertiam aut saltem quartam partem fructuum beneficii; sed *Lugo, Croix*, etc. hoc reprobant, et dicunt esse sufficienter gravem vigesimam partem, nempe quina in centena, si ipsa pars pertingit ad summam notabilem (2).

50. — Quoad residentiam vero jam locuti sumus de Episcoporum et parochorum residentia *Tr. VII. ex n. 14.* et *ex n. 62.* Restat hic de residentia clericorum, qui portionem habent in cathedralibus, aut collegiatis: hi ex *Trid. Sess. 24. cap. 12.* possunt abesse tres menses; et hoc tempore licet lucrentur fructus præbendarum, non vero distributionum, quæ (hic obiter advertendum) non possunt a consociis remitti; *quamvis, remissione seclusa, his careant;* ut loquitur Concilium (3). Cæterum quoad fructus præbendarum tribus illis mensibus, ille eos non amittit, licet inutiliter, et sine justa causa canonicus abesset, ut satis probabiliter dicunt *Sanch. Pelliz* et alii, dum Concilium sine ulla limitatione canonicis permittit tanto tempore abesse. Advertatur tamen quod ex *Decr. S. C. Conc. apud Jordan. Pax* (4), canonici nequeunt in mensibus conciliaribus abesse diœcesi, nisi de licentia Episcopi. Et hic notandum amplius Episcopum non posse conjungere tres menses anni præteriti cum tribus aliis anni sequentis, ut declaravit Benedictus XIV. in sua Bulla *Ad universæ* (5); sed hoc bene posse canonicos, dummodo (ait *P. Concina*) abest scandalum, et cultus divinus non minuatur.

51. — Præcipit Tridentinum ibidem canonicos, qui ultra tres menses non resident, primo anno privari dimidia parte fructuum; quod si in absentia perseveraverint, privantur omnibus fructibus illius anni: *Crescente vero contumacia*

(1) *Lib. 3. n. 491* Quær. VI. — (2) *lib. 4. n. 183.* — (3) *lib. 3. n. 67. 5. Dubit. 2* — (4) *Jord. Pax Elucubr. lib. 20. tom. 40. n. 79.* — (5) *lib. 4. n. 122. v. Insuper.* —

(ait Tridentinum), *contra eos juxta sacrorum Canonum constitutiones procedatur*, nempe ad ipsorum beneficiorum privationem. Tenet Bon. (1) canonicos absentes pro illo absentiae tempore non privari ipso facto dictis fructibus, dicens quod decretum Concilii est poenale, ideoque exposcit sententiam. Nos non dubitamus quin sit poenale quoad restitutionem dimidiaë partis fructuum totius anni; sed quoad fructus correspondentes ad absentiae tempus elapso trimestri conciliari, dicimus cum Salm. (2) eos non posse exigi, aut retineri, dum in Concilio dicitur: *Privetur dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, et (nota) residentiae fecit suos*. Si igitur canonicus ratione residentiae facit suos fructus, consequens erit quod non residens non facit suos. Et hoc clarius explicavit Benedictus XIV. in Brevi (quod in Bullario est appositum) Cardinali Delfino directum sub die 19. Januar. 1748, ubi dixit canonicos non canentes in choro nullo pacto ex præbendis et distributionibus facere fructus suos, atque adeo restitutioni obnoxios esse. Igitur sinon canens non acquirit fructus, tanto minus qui non assistit choro (3).

52. — Causæ excusantes totaliter canonicos a chori assistentia sunt tres: *Infirmetas, rationabilis corporis necessitas, et evidens Ecclesiae utilitas*, ut dicitur in *cod. un. de clericis non resid. in 6*. Ita ut his stantibus causis, canonici non privantur nec fructibus, nec distributionibus. Excusat igitur I. *infirmetas*, intelligitur gravis, aut ea quæ probabiliter potest gravis fieri. Hinc excusantur senes, si non possunt sine gravi incommodo adire, aut interesse choro. Cæci tamen tenentur interesse, si sine gravi incommodo possent adire ecclesiam; et ita pariter surdi, qui tamen supplere tenentur submisce recitando partem, quam non audiunt (4).

53. — Excusat II. *necessitas corporis*; qua de re intelligitur excusare timor cujuslibet damni gravis. Ideoque excusantur, qui medicinas sumunt, aut ad balnea, aut ad salubriorem aerem proficiscuntur (5). Hic notatur 1. quod si quis fuerit injuste excommunicatus, aut suspensus, aut si ei injuste denegetur absolutio, et propterea choro non interest,

(1) Tom. 1. D. 5. de onere benef. ad resid. punct. 4. n. 16. cum Macigno. — (2) de legib. c. 2. n. 62. — (3) lib. 3. 675. Dubit 3. et lib. 4. n. 129. — (4) lib. 4. n. 129. Dubit. 1. et 2. n. 163. Quæst. III. — (5) lib. 4. n. 130. v. 11. Excusat.

hic nec fructus, nec distributiones amittit. Notatur 2. quod si ecclesia fuerit polluta aut interdicta, canonici, licet non assistant, lucrantur utrumque, modo ipsi causam non dederint interdicto, aut ecclesiæ violationi (1).

54. — Hic dubitatur 1. an excommunicatus, etsi choro assistat, sit *ipso facto* privatus distributionibus, et fructibus? Affirmat *P. Concina* cum aliis, sed non improbabili-ter negant *Sanch. Bonac. Castr. Salm.*, etc. quia licet ille percet assistendo, et mereatur illis privari, attamen nullibi reperitur imposita talis privatio *ipso facto* (2).

55. — Dubitatur 2. an irregularis sit privatus? Sed hoc dubium dependet ab illo alio, nempe an sola collatio beneficii facta irregulari sit ex se invalida? Si irregularitas fuerit incursa post collationem, certum est apud omnes eum non privari, ideoque canonicus irregularis qui interest, non privatur nec fructibus, nec distributionibus. Quæstio igitur est, an sit nulla provisio, cum irregularitas ante illam incursa fuerit? Negant *Castrop. Ronc. Elbel, Salm.*, etc.; sed probabilius affirmant *Bonac. Tourn. Concina, Holzm.* et alii communissime. Et probatur 1. ex *cap. 1. de cler. pugn. in duello*, ubi dicitur: quod potest dispensari cum clerico irregulari, ut beneficium recipiat; itaque sine dispensatione est incapax. Probatur 2. ex *Trident. Sess. 22. c. 4. de ref.* ubi sic dicitur: *Non fiat provisio nisi iis qui ætatem, et ceteras habilitates habent; alias irrita sit.* Nec dicatur hic loqui de habilitate de jure naturali, non autem positivo; nam respondetur quod ætas utique est de jure positivo, ideoque *Tò ceteras habilitates* debet intelligi de habilitatibus tum de jure naturæ, cum de positivo. Quare probabilius, imo verius irregularis non potest beneficii fructus lucrari (3).

56. — Excusat III. *ecclesiæ utilitas*; intelligitur modo sit gravis Episcopi aut capituli judicio; intelligitur non tantum utilitas ecclesiæ propriæ, sed etiam ecclesiæ universalis, aut diœcesis, ut communiter dicunt *Concina, et Salmant.* cum *Pelliz. Castropal. Bonac.*, etc. contra *Holzm.* qui non admittit bonum ecclesiæ universalis; sed immerito quia istius bonum est præstantius, et in bonum particularis etiam confert. Propterea non carebit nec fructibus, nec distribu-

(1) *n. 30. v. Quando.* — (2) *ibid. v. Cum autem.* — (3) *lib. 4. n. 130. v. Queritur autem.*

tionibus 1. canonicus qui Romæ, aut apud principem degit ut jura sui beneficii (non autem jus proprium ad beneficium) patrocinator, aut missus a capitulo negotiorum Ecclesiæ causa, aut missus ab Episcopo ejus nomine ad limina apostolorum visitanda; aut si Episcopus eum ducit secum (cum possit etiam duos secum ducere) ad præfatam visitationem: aut si fuerit in vicarium capitularem electus; si autem ab Episcopo sibi vicarius fuerit creatus, lucrabitur fructus, non vero distributiones (1). 2. Canonicus pœnitentiarius, si ipse confessiones excipit dum officium recitatur. *Trid. sess. 24. c. 8.* aut in confessionalis expectat eos qui confiteri velint, ut dicunt *Castr. Bonac. Concin. Ronc. Salm.*, etc. cum declaratione S. C. Et idem dicit probabiliter *P. Concina* de canonico in locum pœnitentarii suffecto aut de alio qui tempore concursus ad illum coadjuvandum missus fuerit ab Episcopo. Idem dicunt de canonico curato dum suo ministerio fungitur, *Cast. et Conc.* qui hoc admittunt (contra *Bonacinam*), licet ecclesia, cujus curam habet, esset diversa, sed ipsius diocesis. 3. Canonicus theologus qui tempore officii docet, aut concionatur, aut concioni faciendæ vacat (2).

57. — Lucrantur vero fructus, sed non distributiones (nisi alia esset consuetudo, ut dicunt *Pichler*, et *Concina*) 1. Canonici examinatores examinantes dum recitatur officium. 2. Visitatores diocesis. 3. Duo illi canonici quos sibi Episcopus adsciscere potest. 4. Canonici qui docent in scholis (aut student de licentia Episcopi per quinquennium theologiæ), ut habetur in *cap. in fin. Docentes, de magistris*; quod etiam extendunt communiter DD. cum declar. S. C. etiam ad grammaticam, *Castr. Ronc. et Salmant.* qui rationabiliter extendunt etiam ad logicam, et philosophiam. Et etiam currit pro parochis qui docent, non autem qui student, ut dicunt iidem AA. (3).

58. — Denique notatur quod quadrifariam beneficia amittuntur: 1. morte beneficiati. 2. Sententia judicis. 3. Renuntiatione. 4. Legis dispositione. Sed circa hos postremos modos oportet plura notare. Et I. quoad renuntiationem, aut resignationem beneficii, oportet distinguere plura renuntiationem genera, quæ reperiuntur. Alia dicitur ex-

(1) *Ibid. v. III.* Excusat — (2) *n. 131. r.* Sic pariter. — (3) *lib. 4. n. 131, v. Sentiunt. et 132.*

pressa; alia *tacita*, v. g. ob religionis professionem, aut hujusmodi. Alia est *pura*, sine ullo pacto, aut conditione; alia *conditionata*, nempe in alicujus favorem facta. Et hæc potest esse aut *simplex*, aut *qualificata*, nempe cum pensione, aut cum pacto iterum beneficium recipiendi, quæ dicitur *jus regressus*. Ad hoc ut hæc renuntiatio conditionata vim habeat, multa desiderantur: 1. Ut beneficium jam a resignante sit acquisitum. 2. Ut libere, non minis fiat. 3. Ut fiat in manus Pontificis. 4. Ut a papa acceptetur, vel ab alio qui potest illam admittere; et si renuntiatio est pura, ut sit valida, omnino acceptata esse debet saltem a collatore, ut habetur ex *cap. Admonet, de renunt.* (1). 5. Ut acceptetur a resignatario. 6. Ut patroni consentiant. 7. Ut fiat cum clausula, *non aliter*, etc. 8. Ut, si renuntians sit infirmus, saltem post renuntiationem peractam, superstes sit per 20. dies. 9. Ut renuntiatio publicetur in Curia Romana (2). Quod dicitur de renuntiatione, idem etiam currit pro beneficiorum permutatione. II. Quoad ultimum, quod est legis dispositio, vi hujus ipso facto amittuntur beneficia ob matrimonium, ob religiosam professionem, ob alterius beneficii incompatibilis acceptationem, ut dictum fuit *num. 40*. Item amittuntur beneficia ob simoniæ facinus, et præsertim ob simoniam patratam ab examinadoribus synodalibus in beneficiis curatis; qui si aliquid accipiunt examinis contemplatione, tam ipsi, quam illi qui dederunt, inhabiles fiunt ad recipienda in posterum beneficia; et *ipso facto* privati existunt omnibus beneficiis quæ jam habebant; et hoc ante omnem sententiam, ut habetur ex Trident. *sess. 24. c. 18*. dum dicit Concilium, ab ea simonia *absolvi nequeunt, nisi dimissis beneficiis*. Incurritur etiam privatio beneficiorum, etiam antea obtentorum, ob collationem simoniacam alicujus beneficii. Sed hic distinguendæ sunt multæ species simoniæ: mentalis, conventionalis, realis, et confidentialis. *Mentalis* est, cum aliquis dat temporale cum intentione aliquem obligandi ad præstandum spirituale, aut e converso, sed nullo interveniente pacto. *Conventionalis* est, cum intercedit pactum; sed ex neutra parte executioni mandatum; neutri harum imposita est aliqua poena. *Realis* autem est cum jam pactum est adimpletum; et huic ex Bulla S. Pii V.

(1) *Vide hæc et alia lib. 3. n. 133. et seqq.* — (2) *n. 112.*

Cum primum 1566. præter papalem excommunicationem ipso facto imposita est poena nullitatis collationis beneficii (ita ut ex *Extr. Pii IV. In sublimi*, sub die 5. Maji 1662. simoniacus, si nollet beneficium omittere, absolvi nequeat); et adest præterea poena privationis beneficiorum antea adeptorum; et inhabilitas ad alia in posterum adipiscenda. Sed juxta sententiam probabiliorem, et communioem *Nav. Suar. Sanch. Laym. Anacl. Ronc. Croix*, etc. præfatæ poenæ non incurruntur, nisi simonia ab utraque parte perfecta sit; et hic est stylus Curiae, ut testatur *Nav.* et alii (1). Et licet simonia sit completa, prædictæ duæ ultimæ, poenæ privationis et inhabilitatis non incurruntur, nisi post sententiam condemnatoriam, ut dicunt communissime *Bonac. Castrop. Sanch. Laym. Filliuc. Salm.*, etc. (2), nam in nulla legum invenitur hæc poena ipso facto. Nec obstat Bulla S. Pii, quia (ut dicunt præfati DD.) illa intelligitur suam habere vim in foro externo, cum dicatur ibi *quicumque convictus fuerit*; saltem in eo sensu est tantum recepta. Simonia *confidentialis* denique est cum aliquis renuntiat alteri beneficium cum pacto, ut hic postea retrocedat, aut renuntiet sibi, aut alteri, aut cum onere fructuum portionem sibi præstandi. Huic simoniæ *confidentiali* impositæ sunt eadem poenæ, et insuper ex alia Bulla ejusdem S. Pii *Intolerabilis*, §. 3. sufficit ut simonia completa sit ab una ex partibus (3). At quod spectat ad privationem beneficiorum, quæ jam erant obtenta, et inhabilitatem ad ea in posterum obtinenda, impositas expresse in citata Bulla *Cum primum*, saltem opus est sententia declaratoria delicti, ut dicunt probabiliter *Cajet. Less. Sanch. Castrop. Spor. Mol. Salm.*, etc. contra *Vasqu. Bonac.*, etc. (4). Observa etiam quod dictum est *Tract. IV. n. 51. et 52.*

59. — Lubet hic aliqua adnotare circa pensionem de qua in præcedentibus numeris mentio facta est. Pensio est *jus exigendi aliquam partem ex beneficio alterius*. Ipsa triplex est: temporalis, spiritualis, et media. *Temporalis*, sive *localis* est illa quæ datur sæcularibus, aut clericis ob aliquod temporale munus, v. gr. procuratoris, advocati, cantoris, etc. *Spiritualis*, sive *Ecclesiastica*, est illa quæ datur ob aliquem spiritualem titulum, ut prædicatoris, coadjutoris paro-

(1) *Lib. 3. n. 106. v. Quær. I.* — (2) *n. 112. v. Quær. III.* — (3) *lib. 3. n. 106. Quær. I.* — (4) *n. 112. Quær. III.*

chi etc. *Media* autem est illa quæ non datur ob aliquod munus spirituale, sed est fundata in aliquo titulo spirituali, ut est illa quæ datur ad sustentationem parochi senis, clerici pauperis, etc. (1) Notandum I. quod pensio super beneficium quomodolibet sit, debet a Papa designari. An autem Episcopus possit assignare pensionem in certis casibus necessariis, v. g. ad lites componendas, aut ad compensandam æqualitatem in beneficiorum permutatione, aut ad succurrendum (ut dictum est) paupertati alicujus clerici; alii hoc admittunt cum *Busemb. ex c. 21. de præb. cap. 3. de Coll. et cap. Aquæductus, de rer permut....* Sed *Lessius*, et *Salm.* negant dicentes hoc esse Pontifici reservatum, juxta stylum Curiae romanæ, qui facit legem (2). Notandum 2. pensionem debere esse moderatam, adeo ut tertiam partem beneficii reddituum non excedat (3). Notandum 3. quod, cum beneficium est jurispatronatus, requiritur (ut dictum est num. præcedent.) consensus patroni ad renuntiationem, cum est conditionata, secus vero ad pensionem; ita *Lessius Busemb.* et alii (4). Notandum 4. quod pensionarius, si recipit pensionem uti clericus (non autem uti laicus) tenetur ex Bulla S. Pii V. ad recitandum officium B. Virginis, et omitendo illud fructus non facit suos. Illi tamen qui officium majus recitant excusantur a tali onere; et equites Ordinum Militum satisfaciunt aliis precibus a religione impositis, ut commune est apud omnes DD. (5).

60. — Notandum insuper (loquendo de clericis in generali) I. vetitas esse clericis artes viles, ut hospitis, lanii, gesticulatoris. Vetitum est etiam profiteri chirurgiam in morbis, ubi incisione aut adustione opus est, modo alius idoneus non desit (6). Hoc tamen solum vetitum est clericis in *Sacris*, ut habetur ex *cap. Sententiam, ne clerici*, etc., non autem beneficiatis, ut recte dicunt *Bon. Mol. Tournely, Pontas*, etc. (7). 2. Ordinatis in *Sacris*, et beneficiatis vetitasunt munia judicis in criminalibus, et etiam in civilibus in foro sæculari; *cap. Sed nec. 4. Nec. cler. vel mon.* et advocati in foro sæculari; *cap. Multa I. eod. tit. et cap. Cler. de post.* ubi interdicitur ministris altaris, beneficiatis, et mona-

(1) *Lib. 4. n. 137.* — (2) *Vide hæc, et alia lib. 3. num. 74. et seq.* — (3) *lib. 4. n. 138. ad II.* — (4) *lib. 3. n. 73. et lib. 4. n. 138. ad III.* (5) *lib. 3. n. 74. v.* Sed notand. *et lib. 4. n. 138. ad IV.* (6) *lib. 4. n. 189. et l. 7. n. 184. ad V.* — (7) *lib. 7. n. 385.*

chis, in placitis sæcularibus disputare, excepta defensione orphanorum, aut viduarum, ut dicitur in dicto cap. *Multa*. Et excipit etiam, si defenderent aliquam causam propriam, aut consanguineorum intra quartum gradum, qui defenso-rem non invenirent. Clerici tamen in *Minoribus* licite pos-sunt in quocumque foro causas civiles, et etiam reos in cri-minalibus patrocinari (1). Et monachis etiam permissum est ex licentia Prælati monasterii causas tueri; cap. *Ex parte, de postul.* 3. Vetitum est clericis cum mulieribus co-habitare, modo non sint mater, soror, aut amita, aut talis ut nulla ingeri possit periculi, aut scandali suspicio: et insu-per arma deferre (nisi esset in itinere) ut dicit *Busemb.* (2); venationes clamorosas exercere: observa quod dictum est *Tract. 10. num. 72.* et negotiari, vide in *Tract. cit. num. 192. et seq.*

61. — Denique notandum vetitum esse clericis, et Reli-giosis ecclesiastica bona cujuscumque loci pii sine assensu pontificio alienare, ut ex *Extrav. Ambitosæ, de reb. eccl. non alien.* Sub nomine *alienationis* veniunt permutare, pi-gnori dare, transactiones facere, cum pars remittitur. Sub nomine *Bonorum ecclesiasticorum* veniunt stabilia, debi-torum nomina, annui redditus, jura, et servitutes in bona aliena, greges, et armenta, arbores fructiferæ, et summæ magnæ datæ ad emptiones faciendas stabilium; item ve-niunt bona mobilia pretiosa, quæ possint conservari, ut bibliothecæ, gemmæ, vasa aurea, aut argentea. Sub nomi-ne *loci pii* intelligitur quilibet locus auctoritate Episcopi erectus, ut sunt seminaria, hospitalia, et confraternitates. Si tamen adesset aliquis fundus donatus Ecclesiæ cum fa-cultate, ut arbitrio administratoris alienari possit, bene potest alienari ab eo sine Pontificis assensu, ut probabiliter dicunt *Arm. Bonac. Cov. Croix*, etc.; nam tunc facultas habetur a domino rei. Sed ita pariter, si dominus prohibuis-set alienationem, fundus, etiam accedente Pontificis assen-su, alienari non potest, nisi talis causa supervenisset, ut præsumere faceret consensum donantis (3).

62. — Solemnitates autem pro honorum ecclesiasticorum alienatione sunt sequentes: 1. Communis consultatio. 2. Episcopi, aut capituli, aut cleri, aut Prælati regularis con-

(1) *Lib. 4. n. 190. et 219.* — (2) *n. 191.* — (3) *lib. 4. post n. 187. De alienat. bon. eccl.*

sensus, et etiam domini, si bona beneficii alienentur. 3. Subscriptio ipsorum consentientium. 4. Assensus Papæ, aut S. C. juxta decretum Urbani VIII. sub die 7. Septembris 1624; sed cum petitum esset tenue ex *c. Terrulas*, 12. q. 2. conceditur Episcopo, ut per ipsum liceret alienari. Dubitatur autem quodnam pretium dicatur tenue, alii dicunt esse summam inferiorem centum ducatis; sed *Delbene* cum communi, (ut dicit *La-Croix*) et ut deducitur ex Glossa ad illum textum citatum, dicit esse summam non excedentem 25. scuta aurea, quæ valent 40. scutis Romanis. Subjungit tamen *Fagnanus* in *cap. Nulli, de reb. eccl. non alienand. tom. III. n. 26.* in hoc nihil haberi certi, sed summam remitti arbitrio judicis. Et multi dicunt quod in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis, potest Episcopus licentiam dare pro qualibet alienatione (1); sed hoc debet intelligi, cum tempus non suppetit S. C. adire. An autem alienationes factæ sine solemnitatibus, sed ex justa causa sint non solum illicitæ, sed etiam invalidæ? multi negant; sed alii probabilius cum *Fagnano* affirmant, præsertim si deest Pontificis assensus. Dicit *La-Croix* cum multis aliis quod, cum adest præscriptio 40. aut 30. saltem annorum, tum præsumitur intercessisse assensus pontificius (2). Advertendum quod locatio fundorum ecclesiasticorum, qui quolibet anno fructificant, non potest ultra triennium fieri: beneficiatus tamen, ut dicunt communiter, potest locare bona beneficii, durante sua vita (3).

CAPUT III.

DE STATU, ET OFFICIIS NONNULLORUM SAECULARIUM.

PUNCTUM I.

De judicibus et scribis.

De judicibus. Quando judex potest condemnare, aut inquirere, aut pœnam diminuere. Et an possit ex scientia privata judicare 63. et 64. Et an possit judicare cum opinione minus probabili 65. An possit cum commissario stipendium partiri; et an possit dona acceptare 66. An possit sibi retinere pretium injustæ sententiæ 67. De scribis 68.

63. — IN hoc puncto multa quæ ad forum spectant, omissa facimus; dumtaxat hic adnotabimus ea quæ conscientiam respiciunt, et quædam forensia principaliora.

(1) *Lib. 4. n. 187.* Nota VI. — (2) *ib. v.* Si autem. — (3) *ib.* Nota VII.

64. — Et I. circa iudices, notandum 1. non posse iudicem nonnullum damnare reum, si non est qui accusat; excepto delicto læsæ Majestatis, aut hæresis, aut si reus esset confessus in iudicio coram duobus testibus, aut si delictum esset notorium, aut si publica fama constaret, et indicia satis nota sunt majori parti regionis, aut viciniæ. Ut autem possit procedi ad inquirendum sine publica infamia, et aliquando etiam ad sententiam, sufficit adhuc semiplena probatio, ut est unus testis fide dignus (1). Notandum 2. iudicem inferiorem non posse pœnam diminuere sine aliqua urgente causa, ut potest supremus, quoties intervenit aliqua justa causa (2). Notandum 3. quod si iudex sciat privata notitia aliquem esse reum, qui iuridice constat esse innocens, non potest illum damnare juxta communem sententiam cum *S. Thoma* (3), quia cum iudex sit persona publica, debet ille procedere secundum allegata et probata, nimirum juxta publicam scientiam quæ habetur de causa. Et ita contra dicunt *Sanch. Salm.* et alii cum ipso *Angelico*, quod si quis probatus est reus, sed iudex scit eum esse innocentem, tenetur iudex eum condemnare. Nihilominus hoc ultimum valde probabiliter negant *Silvest. Lessius, Nav. Tol. Bonac. Holzm. Anacl.*, etc. damnare enim innocentem videtur intrinsece malum; sicut esset, si iudex obligaret mulierem cohabitare cum aliquo, quem privatim sciret non esse ejus virum. Ita res se habet circa pœnas corporales; sed in pœnis pecuniariis, et in causis civilibus iudex sine dubio judicare debet juxta id quod probatum est; *Less. Lug. Bonac. Laym.*, etc. dum respublica pro communi utilitate, quæ habetur dum judicium fertur juxta publicam scientiam, potest utique transferre bonorum dominia (4).

65. — Notanda est 4. propositio damnata ab Innoc. XI quæ dicebat: *probabiliter existimo iudicem posse judicare juxta opinionem minus probabilem*. Merito fuit illa proscripta, quia iudex unicuique suum jus distribuere tenetur, et utique majus sibi jus habet illa pars, quæ probabiliores affert rationes. Cum autem causa habet æqualem probabilitatem ex utraque parte, si illa est civilis, res dividi debet,

(1) *Lib. 4. n. 199. et 200.* — (2) *n. 205.* — (3) *2. 2. q. 67. a. 2.* — (4) *lib. 4. n. 208.*

modo causa quæ agitur non sit pupilli, viduæ, loci pii, aut matrimonii, quia tunc isti debent præferri. Si autem causa esset criminalis, semper reo favendum est, cum in sui defensionem adsint rationes probabiles (1). Fit autem dubium an in civilibus erit reo favendum rem possidenti? Certum est 1. possessori favendum esse, si rationes sunt æquales; ita communiter *Sotus, Silvest. Molin. et Sanch.* cum multis aliis, ex regula 65. de *Reg. jur. in 6.* ubi sic dicitur: *In pari delicto, vel causa, potior est conditio possidentis.* Certum est 2. in dubio tam proprietatis, quam possessionis, judicium ferendum esse pro habente sibi rationes probabiliiores, ut apparet ex prop. damnata superius relata. Et cum rationes sunt æque probabiles, judex tunc debet rem dividere, ut dictum est et tunc nihil potest ab aliqua partium accipere, ut sententiam illi proferat, juxta aliam propos. 26. ab *Alexandro VII.* proscriptam (2). Sed dubitatur, si pro actore sint rationes probabiliiores, pro quo judicandum? In hoc casu ait *Tamburin.* judicandum esse pro actore; sed communissime contrarium dicunt *Card n. Holzm. Elbel, Bonac. Filguer. Croix*; et quidam modernus doctus asserit hanc sententiam esse communem; quia (ut pluries dictum est, et præcipue in *Tract. I. num 20.*) legitima possessio dat jus certum ad rem retinendam, usquedum non constat illam non esse possessoris; et tunc judex favendo possessori non solum judicat juxta probabiliorem, sed juxta probabilissimam sententiam fundatam in alia regula juris, *Reg. II. juris* quæ sic dicit: *Cum sunt partium jura obscura* (sicuti jam est, cum non adest certitudo ex parte actoris) *potius favendum est reo, quam actori* (3).

66. — Notandum 5. non posse judicem cum commissario partiri stipendium quod ad commissarium spectat, quia judicis munus est commissarium eligere (4). Notandum 6. non posse judicem recipere dona ex partibus; et hoc certum est si dona sint pretiosa, quæ a lege dicuntur *sportulæ*. Sed dubitatur 1. an judex possit recipere esculenta, et poculenta, *xenia* appellata? Multi admittunt cum *Azor. Cajet. Silv. Ang. Menoc.* apud *Salm.* (5), ex *L. Solet, §. Non vero, ff. de off. præt. et cap. Statutum, §. Insuper, de*

(1) *N. 210. Quær. I.* — (2) *lib. 4. n. 216. v.* Sed hinc autem hic. — (3) *n. 210. Quær. II.* — (4) *n. 217. v.* Certum. — (5) *Salm. tr. 29. c. 1. n. 74.*

rescript. in 6. ubi permittuntur accipi esculenta sponte oblata, modo hæc, (ut subjungit *Glossa*) nec directe, nec indirecte quærantur. Sed negant *Salm. n. 80. Sot. Nav., etc.*; nam quoad *L. Solet.*, illa correctæ fuit in Authentica §. *Scriptum*, et §. *Jusjurandum*; et quoad textum canonicum, dicunt quod ille tantum procedit pro iudicibus delegatis apostolicis, non vero pro aliis. Sed hæc distinctio mihi non suadet; dum nescimus percipere cur isti, et non alii iudices possunt id facere. Et ratio quam *Glossa* adducit in textu pro prima sententia, non est contemnenda: sicut, ait (*Glossa*), non est simonia, si Prælati regularis gratis recipit aliquid ab eo qui religionem ingredi cupit, uti habetur in *c. Delict. 30. de simon.* in fine, ubi dicitur: *Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione* (nempe Superioris) *gratis oblatum*. Quia non supponitur Prælati pro re gratuite oblata velle admissionem ad religionem venundare; sic pariter non supponitur iudex ob tenue donum sententiam injustam velle proferre. Hanc opinionem in opere reprobavimus (1); sed hic re diligentius perpensa, eam reprobare nescimus; saltem in hoc (ut ait *de Lugo*) (2) non debet reprobari consuetudo, ubi reperitur legitime præscripta. Non dubitatur quin Episcopi in visitatione diocesis victus moderatas expensas recipere possint, uti habetur in *c. Romana*, §. *Procuratores*, *de censib. in 6.*

67. — Dubitatur 2. an iudex, prolata sententia injusta, teneatur antequam damnatorium in se detur iudicium ad restituendum id, quod accepit pro ferenda tali sententia? Alii probabiliter affirmant, ut *Sot. Medina*, etc.; alii tamen, ut *Less. cum S. Antonin. Nav. et Lugo cum Mol. Vasq. Reb.*, etc. (3), et *Salm.* vocant hanc opinionem æque probabilem) etiam probabiliter negant, quia juxta legem naturalem, posita opera mala promissa, juxta recipitur pretium, ut dictum fuit *Tract. X. num. 123.* Opponunt Adversarii *L. 26. ff. de verb. oblig.* et *L. Pacta 6. de pactis*, ubi sic dicitur: *Pacta contra leges, vel bonos mores nullam vim habent.* Item opponunt *c. Statutum*, §. *Si quid*, *de rescr. in 6.* ubi imponitur restitutio pretii accepti, ac ne illud possit remitti. Sed respondet *Lessius*, quod licet ipsæ leges

(1) *Lib. 4. n. 211.* — (2) *Disp. 37. n. 137 v. Quarta.* — (3) *Less. l. 2. cap. 14. n. 55. Lugo disp. 37. a. 134.*

irrita faciant pacta turpia, ita ut nullam inducant obligationem antequam ponatur opus turpe promissum, posito tamen opere, licet auferant actionem talibus pactis agendi in iudicio, sed non auferunt (saltem expresse) naturalem obligationem, nec pretium acquisitum irritant. Et etiamsi adesset lex præcipiens restitutionem ante iudicium damnatorium, saltem requiretur sententia declaratoria juxta id quod dictum est *Tract. II. n. 25. (1)*.

68. — II. Quoad scribas, intelligendo eos qui testes examinant, et acta judiciaria describunt, et partibus copias authenticas exhibent; hi peccant si augent aut minuunt depositiones, aut omittunt examinare aliquem testem jam productum; si occultant aliquam scripturam præsentatam, aut copiam renuunt exhibere; si, cum aliqua scriptura præsentata est, aliam fictam loco ejus supponunt. Item peccant, si exigunt stipendium ultra taxam. Dicunt in hoc tamen *de Lugo, Turrian. Salm. et Coreglia*, cum *Mol. et Dian.* hodie non peccare scribas, si aliquid exigunt ultra taxas antiquas, quia hodie aucta sunt rerum pretia, unde non sufficit ad vitam sustentandam illud stipendium, quod dudum sufficiens erat (2); et si taxa antiqua hodie est injusta, ait *Coreglia*, cum *Sanch. et Macado*, ne obligare quidem juramentum taxæ observandæ. Cæterum communiter omnes dicunt ultra justum pretium non posse scribam aliud recipere a partibus, etiam titulo donationis, quia tales largitiones nunquam sunt spontaneæ, *Navarr. Rodriq. Salm.*, etc. Attamen si aliquem laborem extraordinarium adhiberet, tunc potest aliquid amplius accipere. An autem commissarius plures procuraciones missus executum, possit a singulis debitoribus totum stipendium diurnum exigere? Affirmant *Lugo*, et *Less.* (3) exemplo tabellarii qui aliquo missus ad efferendas litteras, potest simile stipendium ab aliis, qui ei litteras dant eodem ferendas, exigere, ut dictum est *Tract. X. n. 209*. Sed hoc negant *Sanch. Tamb. Dian. Salm.*, etc. dicentes quod salarium diurnum non datur commissario pro numero executionum, sed pro sua opera cujusque diei, excepto, si pro executionum numero labor esset extraordinarius (4). Sed tamen hic oportet dis-

(1) *Lib. 4. n. 216.* — (2) *n. 132.* — (3) *Lugo de Ins. D. 37. n. 138. Less. lib. 2. cap. 24. n. 28.* — (4) *lib. 4. n. 217.*

tinguere, quia *Sanch.* et *Salmant.* loquuntur, cum commissario taxatum est pretium pro occupatione sua cujusque diei; et tunc certe (ut concedit *Lugo*) non potest ille plus eo exigere. Sed cum commissiones essent disparatæ, et assignatum esset salarium speciale pro qualibet procuratore, recte dicit *Lug.* posse commissarium exigere plura salaria, pro qualitate executionum; et hoc est quod sentit etiam *Lessius*.

PUNCTUM II.

De advocatis, et procuratoribus.

An monachi, et clerici possint agere advocatos. Et quando advocatus tenetur defendere 69. Quas causas potest defendere, et quanto salario, etc. 70. Si causa est justa, etc. Si conveniatur de salario in litis prosecutione, aut pactio fiat de quota litis 71. De procuratoribus, si habent advocatum gratis. Si ipse se offerant, etc. 72.

69. — IN primis quoad advocatos, notandum, 1. monachis, et clericis in Sacris vetitum esse alias defendere lites, quam proprias, et propinquorum, aut miserabilium (vide quod dictum est *n. 60.*). Notandum 2. quod in causis criminalibus potest advocatus defendere reos etiam nocentes, quia reus semper potest licite efficere, ut suam poenam vitet, donec damnatus non est, aut saltem convictus; sed in causis criminalibus dubiis non potest advocatus defendere actores (1). Notandum 3. quod advocatus tenetur defendere eum qui est in extrema necessitate etiam cum incommodo suo gravi (non autem gravissimo), cum aliud remedium non apparet; *Sanch. Castropal. Salmant.* et alii communiter cum *S. Thoma* (2). In necessitatibus vero gravibus etiam tenetur defendere pauperes, sed non cum gravi incommodo; intelligitur semper ac habet superfluum suo statui. In necessitatibus communibus, sufficit ut eis det aliquid ex superfluis (3).

70. — Notandum 4. quod advocatus potest certe defendere causas æque probabiles, sive actorum, sive reorum; et cum agitur de reis potest etiam minus probabiles. Dubium est an possit defendere causas actorum, quas ipse videt esse minus probabiles? Nonnulli id negant; sed probabilius cum

(1) *Lib. 4. n. 222.* — (2) *2. 2. q. 71. a. 1.* — (3) *lib. 4. n. 3° m* (38)

(38) w (38)

- 38 -

(38) m (38)

communiori affirmant *Lugo*, *Azor.*, *Sanch. Busemb.*, etc., quia illa causa quæ tunc sibi videtur minus probabilis, potest judici videri, imo postea fieri probabilior. Tenetur tamen tunc suum clientem certiozem facere de minori probabilitate suæ causæ (1). Notandum 5. quod si conventum est de pretio salarii, et cliens litem omissam faciat, bene potest advocatus de integro salario contendere, ut recte dicunt *Salmant.* cum *Sayro*, juxta id quod diximus *Tract. VII. n. 7. ad 4.* Hoc tamen intelligitur, modo non eveniret aliqua justa causa litem intermittendi (2). Notandum 6. quod si advocatus pactione conveniat cum cliente de annuali salario pro omnibus ejus causis, potest illud exigere, licet nullæ lites occurrerent; nam si postea plures exurgerent lites, ille non potest majus stipendium quærere, modo aliquis extraordinarius labor non requireretur. Si autem advocatus ægrotaret diutius, dum lites aguntur, debet ille saltem pro illo tempore salarium remittere (3).

71. — Peccat advocatus 1. si defendit aut prosequitur causam certe injustam quoad proprietatem, licet esset justa quoad possessionem, quia sicut reus non potest tunc retinere rem, ita nec ille potest eum tueri. Si vero causa est injusta, advocatus tenetur restituere damna tam parti adversæ, quam suo clienti, si huic injustitia erat ignota. Ideoque antequam sibi onus causæ defendendæ suscipiat, tenetur sedulo meritum causæ perpendere, et clientem certiozem facere de statu et qualitate illius (4). Peccat 2. si paciscitur de pretio, dum lis actitatur, ut habetur ex *cap. Infames*, 3. q. 7. Ille debet conventionem facere de salario, vel prius, vel postea, quia in decursu litis conveniendo, de facili cogi potest cliens, ut acquiescat solvendo pretium valde excedens. Si autem salarium esset certe justum, *Salm.* cum *Navar.* nesciunt eum damnare (5). Tanto magis peccat advocatus, si paciscitur de quota litis, v. g. de tertia parte, aut quarta, si causa obtinetur, ex *L. Sumptus*, ff. de pactis, et *L. Litem*, c. de Proc. Nam tunc adest periculum totis viribus conandi litem superare, aut per fas, aut per nefas. Sed si pretium esset certe justum, neque ad restituendum eum damnant *Lug. Nav. Laym. Filliuc.* et *Sanch.* cum *Henricq.*; dicunt enim ex pacto tunc non teneri clien-

(1) *Lib. 4. n. 222.* — (2) *n. 225. v.* Notand. II. — (3) *ibid v.* Notand. III. — (4) *n. 223.* — (5) *n. 224.*

tem solvere pretium, de quo conventum est, quia tale pactum reprobatur per leges; sed non propterea tenebitur advocatus restituere quod accepit (1). Peccat 3. si plures suscipit causas, quam potest commode illis incumbere, nisi de illis certum faciat clientem. Peccat 4. si aperit parti adversæ arcana partis quam tuetur; modo (aliqui limitant) si secus fieret, pars adversa subitura esset injuste grave damnum; sed hanc limitationem alii non admittunt cum *S. Thoma* (2). Peccat 5. si dolis, aut dilationibus ad rem non facientibus utatur. Dicit in hoc tamen *Sanch.* (3) cum *Silvest. Armil. Covar. Tap.*, etc. quod si ejus causa est manifeste justa, modo nullam falsitatem producat, bene potest uti dolis (vel ut melius dicat, dilationibus emendicatis), ut injustis dolis adversarii occurrat; citat etiam *S. Thomam* (4) qui ita dicit: *Advocato licet prudenter occultare ea, quibus impediri possit processus ejus.* Sed si causa non esset manifeste justa, nescirem quomodo possem permittere dilationes ad rem non facientes, quibus nonnulli indifferenter utuntur, (eas vocant *gubernationem causæ*) nisi in solo casu, quo timeretur probabiliter de injustitia sententiæ, quia adesset aliquis iudex ob humanos respectus parti adversæ valde affectus.

72. — II. Quoad procuratores notandum 1. quod si procurator habet advocatum aut scribam, qui operam suam gratis exhibet tantum illius causa, bene potest pretium quo illis spectaret sibi exigere, secus vero si illi salarium remittunt clientis causa. Notandum 2. quod si procurator substituit alium procuratorem, bene potest dividere cum illo salarium, modo illum admoneat de eo quod agendum est, et causæ periculum in se suscipiat, casu quo ob alterius negligentiam causa caderet. Notandum 3. id quod aliqui dicunt nempe non posse procuratorem salarium accipere, si ipse se sponte offert adesse causæ, saltem cum cliens est sibi conjunctus, aut amicus. Sed ego nescirem clientem liberare ab omni onere satisfactionis, nisi constaret quod procurator omnes suos labores remittere voluisset, et quod ipse eam donationem acceptaverit; secus procurator semper habet jus ad mercedem quam meretur (5).

(1) *Lib. 4. n. 224. v.* Nec licet. — (2) *2. 2. q. 71. art. 3. ad 2.* — (3) *Sanch. cons. l. 6. c. 7. d. 8. n. 1.* — (4) *cit. art. 3. ad 3.* — (5) *lib. 4. n. 233.*

PUNCTUM III.

De accusatore, testibus, et reo.

De accusatoribus. Quando debet fieri accusatio, aut denuntiatio. An custodes, etc. 73. Clerici quando possunt accusare. Et an debeat præcedere correctio. Præsertim si in communitate vivitur 74. De monitoriis 75. De denuntiationibus Hæreticorum 76. De blasphemiiis hæreticalibus 77. De superstitionibus 78. De testibus. Quando tenentur, etc. 79. Qui omittit dicere veritatem 80. Qui occultat veritatem 81. De reis. Reus quando teneatur confiteri 82. An cum poena est magna 83. Si falsum delictum sibi imponit 84. Si falsum delictum imponit accusatori 85. An reus possit resistere; et an teneatur fugere, etc. 86. An possit carcerem effringere; et an custodem pecunia corrumpere. An alii possint auxilium ei in hoc præbere, etc. 87.

73. — Et I. circa accusatorem multa DD. scribunt, quæ in opere nostro observari possunt: at quia illa potius ad forum quam ad conscientiam pertinent, hic omissa facimus; adnotemus tantum aliqua magis præcipua. Notandum 1. aliam esse *accusationem* aliam *denuntiationem juridicam*, aliam *denuntiationem evangelicam*, sive paternam. *Accusatio* est illa quæ fit Superiori tanquam judici, ut reus puniatur, cum obligatione probandi delictum, et poenam incurrendi, nisi probetur. *Denuntiatio juridica* fit Superiori tanquam judici, sine tamen obligatione probandi delictum. *Denuntiatio vero evangelica*, sive paterna, est quæ fit Superiori uti patri. Notandum 2. quod cum agitur de evitando damno communi, quilibet tenetur accusare delinquentem, ut cum delictum esset perduellionis, hæresis, aut latrocinii in publica via, et hujusmodi: et in istis casibus, ut dicit *Sanch.*, potest aliquando judex juste offensum ad offensorem patefaciendum obligare, ut damno publico caveatur. Dicunt tamen *Sotus*, *Cajet.* *Sanch.* *Lugo*, *Salm.*, etc. ordinarie sufficere denuntiationem facere, quia de hoc satis contenti sunt Superiores (1). Talis obligatio etiam intercedit cum agitur de evitando innocentis damno, semper ac gravi incommodo non esset denuntiati. Illi tamen qui stipendio locati sunt a republica, aut a dominis, ut denuntient, aut accusent delinquentes, tenentur ad hoc etiam cum gravi incommodo, alias

(1) *Lib. 4. n. 236.* —

debent satisfacere damnum quod ex tali denuntiationis omissione oritur. Dubitatur an agrorum, aut gabellarum custodes, nisi denuntient, teneantur solvere poenæ valorum, quæ, si denuntiassent, exacta fuisset? Multi, ut *Sotus, Molina, Laym.*, etc. affirmant; sed multi alii communius negant, ut *Azor, Less. Lugo, Sanchez, Navar. Salmant.*, etc. quia (ut dicunt) ipsi peccant quidem contra justitiam legalem, non autem contra commutativam respectu poenæ; dum fiscus, aut domini non acquirunt jus ad poenam, nisi post sententiam; tanto magis, quod finis legis nihil aliud est, nisi ut domini remaneant indemnes; unde sufficit, ut custodes restituant tantum gabellarum valorem, qui solvendus erat, aut damnum illatum (1).

74. — Notandum 3. quod cum agitur de reparando damno proprio, aut propinquorum usque ad quartum gradum, aut Ecclesiæ, licite possunt clerici accusare delinquentes, etiam in causis sanguinis; modo expresse protestentur se nolle poenam corporalem, sed solam damnorum restaurationem (2).

Notandum 4. quod quando delictum vergit in damnum commune, licet sit occultum, debet denuntiari, prætermissa correctione, præsertim si delictum sit hæresis, ut habetur ex propos. 5. damnata ab Alexand. VII. Sed si delictum redundaret in damnum solius delinquentis, debet tunc præmitti correctio juxta Evangelium, sed si illa non prodesset, licet in Evangelio dicatur, quod debeat repeti coram uno aut duobus testibus, nihilominus si in aliqua religiosa communitate versatur, dicit *S. Thomas* (3). cum *S. Augustino* tunc expedire denuntiare delictum Prælato priusquam aliis: quia (ait *S. Doctor*) *Prælatus magis potest prodesse, quam alii* (4). Imo Angelicus alibi (5) animadvertit, quod cum Religiosus videt correctionem futuram fore utiliore per Prælatum, quam per se, tunc potest statim ipse denuntiare delinquentem Prælato; nam in secreta correctione magis principalis finis est fratris emendatio, quam illius famæ conservatio; et idem dicunt *S. Bonav. S. Antonin. Sanch. Sot. Castrop. Laym.*, etc. (6). Et rationabiliter subjungunt *Laym. Sanch. et Suar.* quod cum delictum (sive sit grave,

(1) n. 237. — (2) n. 238. v. IV. Inimicus. ad VI. — (3) 2. 2. q. 33. a. 8. ad 4. — (4) Vid. l. 4. n. 242. — (5) quodlib. XI. art. 13. — (6) lib. 4. n. 243.

sive leve) non adhuc est emendatum, et timetur relapsus, semper melius erit a principio illud denuntiare Superiori, qui prudens judicatur (ut plerumque aestimari debet; nisi constet de contrario), qui semper melius aliis reparare potest; tanto magis quod omnia delicta particularium in communitatibus religiosis (ut *P. Suarez.*) fere semper redundant in commune damnum, aut propter scandalum, aut propter infamiam, quam religio potest sufferre. Qua de re merito a Pontificibus approbata fuit regula Societatis Jesu, ut quisque Religiosus deferre possit ad Superiorem delictum, quin aliquam correctionem præmittat (1).

75. — Notandum 5. quod cum per edictum, aut monitorium publicum præcipiter denuntiare aliquod delictum, non adest obligatio denuntiandi illud, nisi quando delinquens est diffamatus, aut saltem si habeatur indicium, aut tum est in damnum communitatis, aut tertii: sed cum hac differentia, quod cum delictum est tantum in damnum tertii, debet præmitti correctio, et non adest obligatio denuntiandi cum damno proprio; sed cum delictum est in damnum commune, totum contra; tunc enim non tenetur præmittere correctionem, et quilibet denuntiare tenetur, etiam cum proprio damno (2). Hoc valet pro monitoriis in generali, sed loquendo de monitoriis particularibus, pro quibus Episcopus excommunicationem fert (ut concessit S. Pius V. in Bulla *Sanctissimus*) in injuste retinentem, aut non revelantem intra certum tempus eum qui retinet alterius bona (intellige notabilis valoris) ablata, aut inventa, in hoc debet adverti cum *Instructione confess. tyron.* et cum *Barbosa* (3), qui citat alios AA. fere communiter uniformes, non teneri denuntiare: 1. Ipsum furem. 2. Eum qui furem quidem scit, sed sine gravi proprio incommodo denuntiare non potest. 3. Eum qui cogi non potest ad testimonium ferendum, ut filius, uxor, parens; et *Instructor* præfatus cum *Bonacin.* dicit idem de conjunctis usque ad 4. gradum, et omnium eorum, qui sunt de familia ejusdem qui rem detinet: sed non excusat servos, quoties ab illorum servitio sine gravi incommodo discedere possunt. Infames tamen, licet fidem non faciant, tenentur denuntiare. 4. Eum, qui solus scit factum, et non potest

(1) n. 245. Quær. III. et IV. — (2) lib. 4. n. 248. — (3) lib. 4. *Instruct.* p. 2. n. 265. *Barb. de pot. Episc. alleg.* 96. ex n. 44. ad 67. —

aliud habere testem, ut probet illud. 5. Eum qui nescit certa scientia, aut qui a personis dubiæ fidei scivit, aut non meminit a quo audivit, aut si scivit ab eo qui jam denuntiavit. 6. Eum qui juste compensavit pro suo credito. 7. Eum qui tempore monitorii existeret extra diocesim; non autem qui a diocesi proficiscitur antequam terminus monitorii spiraret. 8. Eum qui delictum cognovit secreto naturali commissum, aut promisso. Dicunt tamen nonnulli canonistæ apud *Riccium* (1), ut *Felin. Abb. Ripp.*, etc. laicos teneri denunciare furem, licet sciverint secreto; sed theologi communiter, ut *Sotus, Azor. Salm. Navarr. Filliuc. Arag.*, etc. cum *S. Thoma* (2) docent oppositum. Potest emanari monitorium etiam pro scripturis authenticis occultatis, licet non sint partis, sed tertii; modo hic tertius non sit in causa, ut dicit idem *Instructor. ex cap. I. de probat.*

76. — Notandum 6. circa obligationem denunciandi hæreticos, si isti tantum sunt de hæresi suspecti, ut sunt confessarii sollicitantes *ad turpia*, sortilegia patrantes, Sacramentis abutentes, duas uxores ducentes, Sacramenta ministrantes sacerdotio non initiati (alii addunt sacerdotes sigillum frangentes sacramentale, sed hoc communius negant *Lugo, Molin. Bonac. Salmantic.*, etc.): item blasphemias hæreticales effutientes, omnes isti denunciari debent, sed non adest obligatio denunciandi cum gravi damno proprio. Et probabiliter, ut dicunt *Lezana, Bord. Dian. Homob.*, etc. etiam excusantur a denunciando omnes conjuncti usque ad 4. gradum, quia in hoc semper adest grave damnum aut incommodum. Secus autem si sunt hæretici formales, ut tenendum est cum *Suar. Salm. Fel. Potest.*, etc. contra alios, quia hæresis est lues quæ semper in damnum commune redundat. Ideoque isti denunciandi sunt etiam cum damno proprio: et non tantum a fratribus, sed etiam ab uxoribus, filiis, et a parentibus, juxta sententiam communissimam *Azor. Bonac. Ronc. Salm. Dian. Viva* (3).

77. — Notandum 7. præsertim circa blasphemias, aut propositiones hæreticales, quod quando illæ prolatae sunt serio et advertenter, adest obligatio denunciandi intra mensem, ut dicit præfatus *Instructor*, contra *Salm.* qui volunt

(1) *Lib. 4. in praxi, de monit. n. 12. et 13.* — (2) *2. 2. q. 70. art. 1. ad 2.* — (3) *lib. 4. n. 249. et 350.*

intra sex dies; sed *Salmant.* loquuntur de legibus particularibus Hispaniarum. Dictum est *serio advertentur*, quia non adest obligatio denunciandi propositiones, aut blasphemias prolatas ex ignorantia, aut lapsu linguæ, aut eo iracundiæ impetu, ut proferentem extra rationis usum abripuerit, aut prolatas sine pertinacia, quæ semper necessaria est ut ad denunciandum obligationem inducat, ut dicunt iidem *Salm.* cum aliis (1). Olim ex Concil. Lateran. erat obligatio denunciandi omnes blasphemias etiam simplices; sed ut dicunt *Sanch. Tamb.* et *Mazzotta*, hodie hæc obligatio abiit in desuetudinem, saltem ut volunt *Salm.* cum *Bonac. Trull.* etc. cessat hæc obligatio, si delinquens emendatur per correctionem (2).

78. — Notandum 8. quod, generaliter loquendo, debent etiam denunciari superstitiones, cum sunt qualificatæ, nempe cum sunt factæ cum pacto aut invocatione expressa dæmonis, aut eum adorando, aut certos psalmos aut preces recitando, quibus videtur in auxilium invocari ille; aut hostiis consecratis, chrismate, aut oleo sancto abutendo, aut si illas ex professo docuerint vel docti fuerint; aut si effectum consecutæ sint. Dictum est *generaliter loquendo*, quia in regno nostro, quoad sortilegia a sæcularibus patrata, ex insinuatione nostri regnantis regis Caroli, nulla adest obligatio eos denunciandi ad tribunal ecclesiasticum, nisi cum intercederet Eucharistiæ, aut olei sancti abusus (3). Notandum tandem quod in eos qui culpabiliter omittunt denunciare, adest excommunicatio, sed ferendæ sententiæ; nec est reservata, ut advertunt *Bonac. Lugo, Fel. Potestas*, etc. (4).

79. — II. Quoad testes, omissa faciemus hic ea quæ ad forum pertinent. Notabimus dumtaxat 1. testem non teneri veritatem fateri, ut dicit *S. Thomas* (5), nisi cum ea opus est secundum charitatem ad reparandum aliquod grave rei publicæ aut proximi malum, aut ut pareatur iudicis mandato, qui legitime eum interrogat, nempe cum semiplena habetur probatio publicitatis delicti, aut indiciorum evidentium, etc. alias non tenetur testis ad deponendum quod scit (6). Sic pariter non tenetur, quando inde proveniret sibi, aut suis aliquod damnum, aut cum sub naturali secreto

(1) *N. 252. et lib. 3. n. 123.* — (2) *lib. 4. n. 252. et 254.* Notand. II. — (3) *lib. 4. n. 253.* — (4) *n. 254. v.* Notand. III. — (5) *2. 2. q. 70. art. 1.* — (6) *l. 4. n. 264. ad 267.*

factum cognovisset, ut dicit *S. Thomas l. c. art. 2.* modo revelatio non expediret ad vitandum commune damnum, aut ut liberaret proximum ab aliquo futuro damno (1).

80. — Notandum 2. quod si quis advertenter falsum testatur, et ejus depositio est damni alterius causa, nemo dubitat quin totum damnum restituere teneatur (2). Sed dubitatur 1. an peccet, et teneatur ad restitutionem testis, qui veritatem fateri renuit, in casu quo tenetur eam aperire ex justitia, aut ex charitate? Oportet distinguere: si iste effugit ne citetur, peccat contra charitatem, non autem contra justitiam; qua de re nihil tunc tenetur restituere, ut fatentur omnes. Si autem citatus jam elabatur, nonnulli eum obligant ad damnum; sed communiter, et probabilius negant *Lugo, Less. Mol. Silvest. et Bonac.*, quia citatio dumtaxat ad obedientiam eum constringit, non autem ad justitiæ actum (3).

81. — Dubitatur 2. an ad restitutionem teneatur testis, qui a iudice legitime interrogatus veritatem celat, quin falsum testetur, v. gr. dicendo se nihil scire? Multi affirmant, ex eo quia, posito iudicis præcepto, ex justitia tenetur testis veritatem fateri. Sed probabiliter negant *Molina, Less. Bonac. Lug. Raynaud.* et alii, propter eandem superius allatam rationem, quia iudicis præceptum testes ad testificandum non obligat ex justitia, sed solum ex obedientia. Hinc infert *Ciera* (4) cum de *Januariis* hunc ne casum quidem reservatum incurrere, quia reservatio (ut ait) afficit falsum cum positivo mendacio, non autem negative testantem. Dicit tamen *Bonac.* quod si testis jurat se quod scit fassurum, tunc tenetur ex justitia veritatem aperire propter jusjurandum promissorium quod præstitit. Sed huic probabiliter respondeat *Lessius*, quod testis jurando veritatem dicendum, non intendit se ligare justitiæ, sed tantum religionis vinculo, quæ religio non obligat ad restitutionem (5).

82. — III. Quoad reos, notandum 1. quod non tenetur reus suum delictum confiteri, si iudex non est legitimus, aut nisi legitime interroget, id est (ut dictum est) nulla præcedente saltem semiplena probatione, aut infamia, aut indiciis manifestis delicti, ut inquit *S. Tho-*

(1) Vide hæc, et alia n. 268. — (2) n. 270. — (3) *ibid.* Dubit. 1. et 2. — (4) *De casib. reser. D. 7. n. 62.* — (5) *lib. 4. n. 270.* Dubit 3. *Alia spectantia ad forum vide n. 272.* —

mas (1): Aliud est veritatem tacere, aliud falsitatem depone-
nere. Quorum primum in aliquo casu licet, non enim ali-
quis tenetur omnem veritatem confiteri, sed illam solum,
quam ab eo potest requirere iudex, puta cum præcessit pro-
batio semiplena. Et etiam in dubio an iudex legitime inter-
roget reum, non tenetur respondere quia ille, cum etiam pos-
sidet jus ad propriam vitam et famam, in dubio prosequitur
possidere jus ad illius conservationem, usquedum non con-
stat de legitima interrogatione; ita communissime *Sotus*,
Less. *Laym.* *Cajet.* *Sanch.* *Lugo*, *Navar.* *Busemb.* *Salm.*
contra *Palud.* et *Silvest* (2).

83. — Sed quæritur 1. an reus legitime interrogatus, ante
sententiam teneatur suum delictum fateri cum timore ma-
gnæ poenæ? Affirmant *Sot.* *Less.* *Sanch.* *Salmant.*, etc.
cum *S. Thoma* (3), quia iudex, cum interroget legitime, ha-
bet jus veritatem sciendi. Sed negant multi alii, *Suar.* *Lu-
go*, *Sa*, *Peyrin.* *Fill.* *Henriq.* *Villal.* *Elb.* *Busemb.* qui pu-
tant non adesse hanc legem tam duram et imbecillitati hu-
manæ quasi impossibilem, ut quis teneatur delictum confi-
tendo quasi ex se velle damnari gravi poena (nimirum mor-
tis, triremium, carceris perpetui, aut perpetuæ infamiæ,
etc.); nisi esset, ut damno communi consuleretur, v. gr. hæ-
resis, rebellionis, etc. Et si probabile est talem non adesse
legem, probabile pariter est iudicem jus non habere ad exi-
gendum in eo casu a reo veritatis testationem. Prima sen-
tentia est probabilior, hanc tamen secundam improbabilem
vocare non possumus; cæterum communiter dicunt *Sanch.*
Salm. cum aliis, confessarium in eo casu non debere reum
obligare ad delictum suum confitendum, cum videt quod dif-
ficulter poterit eum ad hoc inducere, et scit eum esse in bona
fide (4). Dictum est autem ante sententiam, quia post eam
jam iudicium completum est, unde reus non tenetur amplius
confiteri, ut dicunt *Laym.* *Sanch.* *Salm.*, etc. Imo subjun-
gunt quod ne ante sententiam quidem tenetur reus suum pa-
tefacere delictum, nisi iterum interrogetur. Sed huic pro-
babilius contradicunt *Sot.* *Navarr.* *Sayr.* et alii communiter
(ut fatetur ipse *Sanch.*), quia ante sententiam perseverat
iudicis præceptum (5).

(1) *S. Th.* 2. 2. qu. 69. art. 2. — (2) *lib.* 4. n. 272. et 273.
— (3) 2. 2. q. 69. a. 1. ad 2. — (4) *lib.* 4. n. 274. — (5) *ibid.*
in fine.

84. — Quæritur 2. an graviter peccat innocens, qui sibi delictum capitale imponit, ne gravi tormento torqueatur? Negant *Lessius Sot. Tol. Silvest. Busemb.*, etc., quia non tenetur quis vitam tanto incommodo servare, juxta id quod dictum est *Tr. VIII. n. 2. in fin.* Excipit tantum *Bus.* cum *Tanner.* casum, quo ex tali confessione damnum commune emanaret, aut familiæ infamia. Affirmant contra, et quidem probabilius *Mol. Lug. Nav. et Govar.* et licet *Lugo* primam sententiam habeat ut probabilem propter patronorum auctoritatem, nihilominus hanc absolute tueretur. Ratio est, quia licet mediis adeo duris non teneatur homo suam vitam tueri, attamen non potest positive cooperari morti suæ injustæ, dum ipse non est suæ vitæ dominus. Hinc recte infert *Molina*, quod reus etiam post confessionem tenetur dicta revocare, semper ac illo modo possit mortem impedire. Sed hic pariter dicit quod si reus sit in bona fide, non debet confessarius eum obligare, ut se retractet, cum periculo quod ille, ut vitet tormenta, peccet formaliter denuo delictum quod non patravit, sibi imponendo (1). Sed si reus denunciavit alium innocentem, nemo est qui dubitet, quin teneatur se revocare, licet quodcumque tormenti genus subiturus fuisset (2).

85. — Notandum 3. nunquam reo licere, licet esset innocens, accusatorem aut testem falso crimini dare, ut causam tueatur, ut certum est ex prop. 44. ex proscriptis ab Innoc. XI. Contra certum est licere delictum occultum, sed verum, accusatoris aut testis prodere, quia hoc absolute conducit, ut sua innocentia cognoscatur, et ut ipse grave damnum vitet; ita communiter *Sanch. Milant. Ronc. Salm. et Viva* (3). Vide dicta *Tract. XI. n. 7.* et idem dicunt *Sanch. Ronc. Salmant. et Correglia*, cum rei delictum esset omnino occultum, quia testis deponendo de delicto penitus occulto, idem est ac si testaretur de falso. Et hoc, ut subjungunt *Lugo, Milante, et Viva*, etiam procedit si testis non testificaretur ultronee, sed a judice arcessitus (4). Notandum 4. quod si delictum est ex exceptis tenetur reus, etiam non interrogatus, complices revelare; secus si delictum non est ex illis, tunc nec tenetur nec potest, si illorum delictum est

(1) *Lib. 4. n. 275.* — (2) *n. 276. ad 3.* (3) *n. 277. Resp. II.*
 (4) *ibid. v.* Sed quid.

omnino occultum. Dicunt tamen *Laym. Less. et Busemb.* si tormentorum vi eos prodat, non peccare (1).

86. — Notandum 5. quod reus injuste damnatus, non potest satellitibus obsistere *vim vi repellendo*, v. g. occidendo, aut vulnerando, ut constat ex prop. 18. *Alexand. VII.* Sed potest quidem positive obsistere, ut ex satellitum manibus liberetur, modo non adsit scandalum, aut gravis perturbatio, ut docet *S. Thomas* (2). Secus, si adhuc non est condemnatus, sed carceribus detinetur: aut si juste est morte damnatus (ut dicit ipse *S. Doctor ad 2.*), quia sententia solum damnat ne obsistat, non autem ne fugam arripiat non potest jam tunc resistere, potest vero licite fugere e carceribus; et idem dicunt *Sot. Tol. Cajet. Ronc. Salm.*, etc. communiter de poena ad triremus, aut ad flagella, aut carcerem perpetuum; modo carcer non sit ille in poenam jam designatus, ut communiter dicunt *DD.* Sed *Lugo, Sanchez, Less. Nav. et Salmant.* (contra *Vasq.*, etc.) excusant damnatos qui e triremibus fugiunt. Quæritur autem an reus resistere possit, si sententia fuisset justa secundum externas probationes, sed injusta secundum veritatem? Alii negant; sed *Lugo*, et *Roncaglia* non improbabiler id admittunt, quia præsumptio cedere debet veritati innocentiae, quæ dat jus ad defensionem, modo id fieri possit sine scandalo et perturbatione, ut supra dictum est (3). Dicunt autem aliqui quod morte damnatus tenetur fugere, si potest; sed hoc recte negant *Sotus, Silv. Sa, Salm.*, etc. quia juste potest manere in carcere, præsertim si id agat, ut sui peccati piacularem luat poenam (4).

87. — Cum igitur e carcere possit damnatus fugere potest eum etiam infringere; dum cui permittitur finis, conceduntur etiam media; ut dicunt *Sot. Cajet. Lugo, Tol. Less. Salm. et Ronc.* Nec ideo ad damni refectionem tenetur, quia tale fractionis damnum per accidens evenit, ut subjungunt *Salm. cum Valent. Bann. et Sayr.* Dicunt insuper *Salm. Ronc. Tamb.*, etc. quod potest reus etiam pecuniis corrumpere custodem; sed huic acquiescere non valeo, dum nunquam licet proximum ad actionem intrinsece malam inducere, qualis esset si carceris custos eum aperiret, suo in

(1) n. 278. — (2) 2. 2. q. 69. a. 4. in fin. — (3) lib. 4. n. 281. v. Sed. — (4) n. 281.

officio delinquendo (1). Cum autem liceat reo fugere, licebit quoque aliis ei suppeditare funes, limas, aut alia instrumenta, ut fugiat, sicut docent *Silvest. Vasq. Less. Lugo, Sanch. Roncaglia, Busemb. Salm.*, etc. contra *Sotum*; modo fuga, ut recte limitant *Salmant. et Roncaglia*, non obfutura fuisset reipublicæ, v. g. si latro esset viarum grassator. Nemini contra fas est carceres infringere, ut liberet damnatos: *Ronc. et Busemb.* cum communi (2). Quomodo se gerere debeat confessarius cum damnatis morte, observa quod dicetur *Tom. III. Tract. ultimo, puncto VIII.*

TRACTATUS XIV.

DE

SACRAMENTIS IN GENERE,

ET PRAESERTIM

DE BAPTISMO, ET CONFIRMATIONE.

CAPUT PRIMUM.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

De attentione et intentione 1. Quæ intentio requiritur in ministro
2. De administratione sub conditione 3. An denegandum sit
Sacramentum peccatori 4. Quando Communio 5. Si sponsi sunt
in peccato 6.

1. — DE Sacramentis in genere sermo erit fusius in *appendice III. de examine Ordinandorum*. Hic tantum adnotabimus nonnulla principaliora, quæ ibi breviter tacta sunt in quantum an Ordinandi notitiam sufficiunt, sed respectu confessarii animadversione majore indigent. Notandum 1. quod *Croix* in ministro, præter intentionem, in conficiendo Sacramento etiam requirit attentionem, ut valide conficiat. Sed hæc opinio est singularis et valida ratione minime fulcitur, quia si hoc esset, sequeretur quod a mini-

(1) n. 282. — (2) n. 283.

stro voluntarie distracto, licet adesset intentio virtualis, Sacramentum non conficeretur; sed in confesso est apud omnes ad Sacramenti validitatem nihil aliud requiri, nisi materiam, formam, et intentionem ministri; ideoque docent *Suar. Lugo*, etc. cum ipso *Croix*, quod, licet minister distraheretur, quoties adest intentio ipsius, certe conficitur Sacramentum (1). An autem graviter peccet minister se voluntarie distrahens in Sacramentorum confectione, communis est sententia in ceteris Sacramentis venialiter peccare, modo errandi periculum absit: sed in Eucharistiæ consecratione dicunt *Conc. et Tambur.* (adversus *Croix et Mazz.*) graviter peccare (2).

2. — Notandum 2. certum esse non sufficere intentionem habitualement ministri, et tanto minus interpretativam, sed requiri actualement, aut saltem virtualement (Quænam autem sit actualis, et quænam virtualis aut habitualis, aut interpretativa, vide *app. III. n. 9. de exam. Ordin.*). Sufficit tamen intentio *coacta*, nempe timore extorta, qui timor non tollit voluntarium. Non obstat autem ministri error circa personam, v. g. putans absolvere unum, et absolvit alium (3). Hæc certa sunt; quod dubitatur est, an sit validum Sacramentum collatum cum materia et forma, sed sine intentione faciendi, quod facit Ecclesia? Lutherus universe affirmabat, etsi actio ex joco fiebat, sed hoc a *Trid. Sess. 7. Can. 11.* proscriptum fuit. Alii vero, ut *Gonet. Juvenin. Contens. Serry, Milante*, etc. affirmant, cum actio serio ponitur. Sed vera sententia docet necesse esse intentionem ritum sacramentalem exercendi, quem Ecclesia a Christo Domino edocta facere intendit; ita *Bellarmin. Suar. Vasq. Tourn. Petroc. Conc. Antoine, Salmant. Lugo, Bon.* et alii innumeri cum *Bened. XIV.* (4). *Cardinalis Bellarminus* dicit contrariam opinionem nihil ab illa novatorum distare; *Card. de Lugo* pariter dicit illam ab omnibus rejici, et non multum differre a Lutheri errore; et *P. Vasq.* vocat jam damnatam. Contra nostra sententia primo probatur ex *Trid. Sess. 14. c. 6.* ubi dicitur nullam esse absolutionem sacramentalem, si sacerdoti animus serio agendi, et vere (nota) absolvendi desit. Igitur præter actio-

(1) *Lib. 6. n. 14. et lib. 4. n. 177. v. 3.* Ratio; et *Croix l. 6. p. 1. num. 85.* — (2) *lib. 6. n. 14. v. Utrum.* — (3) *num. 19. v. Sufficit.* — (4) *De Synod. l. 7. c. 4. n. 9.*

nem, etiam serio positam, necesse est intentio absolvendi. Præterea probatur ex propositione 28. ex damnatis ab Alexand. VII. quæ dicebat: *Valet Baptismus collatus a ministro qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit, non intendo facere quod facit Ecclesia.* Nec valet dicere propositionem loqui de ritu externo jocosum, quia talis propositio non erat hæreticorum quæ jam damnata fuerat a Tridentino, sed erat catholicorum, inter quos nemo unquam dixit sufficere ritum jocosum. Ratio autem principalis nostræ sententiæ est illa, quam adducit *S. Thomas* (1), nempe quod actio cujuslibet Sacramenti ad plura referri potest, v. g. ablutio in Baptismo potest referri ad extergendas aut corporis maculas, aut illas animæ, ideoque necessaria est ministri intentio, quæ actionis illius finem determinet, faciendi quod facit Ecclesia; alioquin, si quis puerum lavaret solo fine ne sordidum illum videret, et diceret: *Ego te baptizo, sive lavo in nomine Patris, etc.* jam hic verus esset Baptismus in adversariorum sententia; quod non video quomodo dici possit. Hinc Angelicus alibi (2): *Si minister non intendat Sacramentum conferre, non perficitur Sacramentum*; saltem sapienter dicit Benedict. XIV. loco cit.: Sacramentum juxta contrariam opinionem collatum, illicitè esset collatum, et saltem certe sub conditione repetendum (3).

3. — Notandum 3. licere in casu necessitatis sub conditione Sacramenta conferre; et non solum Baptismum, ut expressum est in *cap. 2. de Bapt.*, sed cetera alia, ut dicunt communiter *Castr. Suar. Coninch. Habert. Ronc. Salm.*, etc., contra *Juven.*; et non tantum in casu necessitatis, sed quoties adest gravis utilitas, aut justa causa, ut etiam communiter AA. citati fatentur contra *Antoine.* Contra sine justa causa esset culpa gravis; licet *Tourn. et Salm.* non damnent de mortali confessarium absolventem sub conditione, si pœnitens est dispositus, pro majori cautione sua, licet dispositum illum judicaret (4). Necesse non est autem ut conditio exprimatur, sufficit si mente ponatur, ut communiter *Castrop. Tourn. et Salm.* (5).

4. — Notandum 4. non esse denegandum Sacramentum

(1) 3. p. q. 64. art. 8. — (2) *Opusc. 4. alias V. VI. VII.* — (3) l. 6. n. 20. ad 23. — (4) n. 27. et 28. — (5) n. 29.

occulto peccatori publice illud petenti, ut docet *S. Thomas* (1), et ut exprimitur in *cap. Si Sacerdos de off. jud. ord.* Excipitur Ordo, quem etiam pro occultis potest Episcopus denegare, ut *Tom. III. append. III. de exam. Ordinand. num. 15.*; contra debet denegari peccatori publico, etiam publice petenti (2). In dubio autem peccati et poenitentiae: si peccatum est certum et poenitentia dubia, etiam denegandum est; secus autem si delictum est dubium (3). Si peccatum non est simpliciter publicum, sed est notum majori parti praesentium, et tantum unus vel alter probus nescit, probabiliter etiam potest denegari Sacramentum, ut dicunt *Croix* et *Diana*; sed probabilius non debet denegari, ut tenent *Suar.* et *Bonac.* vide dicta *Tom. I. Tr. XI. n. 11.* (4). Sed si peccator petat Sacramentum in loco ubi delictum est occultum, licet alibi esset publicum, dicimus cum *Cabass. Soto, Vasq.,* etc. adversus alios non posse denegari, quia in eo casu eadem evenirent inconvenientia, ac si denegaretur Sacramentum peccatori, cujus delictum nulli est publicum (5).

5. — Notandum 5. quod, ut praescribit *Rit. rom. (de Sacr. Euch.)*, debet denegari Communio publicis peccatoribus, quoties non constat etiam publice de eorum poenitentia, et non prius quam scandalo aliis praestito consuluerint. Cui tamen dicunt *Possevinus, Sancius, Busemb. et Croix*, sufficere confessionem coram multis factam, ita ut brevi sit manifestanda aliis, modo non adsit occasio proxima auferenda; nam si talis occasio adest, publice jam nota, non debet dari publico peccatori Communio, nisi remota occasione (6). An autem sacerdos possit timore mortis praebere peccatori publico Communionem; admittunt *Bonac. Croix,* etc.; sed nos cum *Ledesma, Conc.* et aliis negamus, quia debet evitari potius Sacramenti injuria, quam proprium damnum. Nec obstat dicere quod, cum jam possit minister (ut supra dictum est) Communionem praebere peccatori occulto, ad vitandam ejus infamiam, tanto magis ad vitandam mortem propriam. Respondetur quod in tantum potest praebere peccatori occulto Communio ut vitetur illius infamia, in quantum ejus infamia redundaret in damnum commune aliorum proborum, qui perspicientes peccatorem illum pu-

(1) 3. p. q. 80. a. 6. — (2) lib. 6. n. 50. — (3) n. 48. — (4) n. 45. — (5) n. 46. — (6) n. 47. et 48.

blice propter peccatum occultum esse diffamatum, possent facilius terreri a Communionem, timore ne ab aliquo imprudenti sacerdote expellerentur. Sed hæc ratio evitandi publicum damnum non procedit in casu nostro (1). Vide etiam *Tract. XV. num. 15.*

6. — Notandum 6. quod parochus non potest licite assistere matrimonio sponsorum qui sunt publici peccatores, ut recte dicit Bened. XIV. (2) contra *Laym. Lug. Croix*, etc. qui dicunt quod parochus tenetur ex sui officii munere assistere, et quod assistentia talis sit pure materialis. Nos vero dicimus sponso in tali statu non habere jus ad parochi assistentiam exquirendam, ideoque cum ille licite suam assistentiam possit denegare, tenetur denegare, ne illorum sacrilegii particeps fiat. Et eadem ratio currit de testibus; sed amplius parochus obstat quod ille tenetur ex justitia impedire peccata suarum ovium (3). Et hic advertendum quod, juxta Decretum Clementis XI. confirmatum a Benedicto XIV, parochus non debet ad publicationes procedere nisi prius examinet sponso, et sufficienter eos in rebus Fidei instructos reperiatur (4). An vero licite possit sponsa nuptias contrahere et consequenter Sacramentum ministrare (ex vera sententia quod sponsi sint matrimonii ministri, ut probabimus *Tr. XV III. n. 28.*) sponso publico peccatori, admittunt *Sanch. Lugo*, et *Croix*, dicentes sponso in hoc se habere ut privati contrahentes; in matrimonio enim directe initur contractus, indirecte Sacramentum fit; sed hæc ratio non suadet, cum hujusmodi contractui annexa est etiam Sacramenti administratio. Unde puto tantum dici posse quod præfata administratio, ut a ministris ad id non consecratis, non esset grave peccatum pro ipsis, ut probabiliter tenent *Gonet*, *Suar. Tourn. Habert, Juven. Natal. Alex. Conc. Salm.*, etc. licet opinio opposita, quod sit grave, *Pontii, Lug. Navar. Vasquez, Contin. Tour. Croix*, etc. mihi videtur probabilior (5), ut dicetur *Tom. IV. append. III. n. 12.* Notandum est autem matrimonia cum hæreticis esse ab Ecclesia vetita (6). Cætera ad Sacramentorum in genere notitiam spectantia notabuntur in præfata *append. III. cap. I. n. 1. ad 10.*

(1) *Lib. 6. n. 49.* — (2) *de Syn. l. 8. c. 14. n. 5.* — (3) *l. 6. n. 54.* — (4) *de Synod. l. 8. c. 14. n. 5.* — (5) *lib. 6. n. 32.* — (6) *n. 56. et 1044.*

CAPUT II.

DE SACRAMENTO BAPTISMI.

PUNCTUM I.

De materia, forma et ministro Baptismi.

Quotuplex est Baptismus 7. De materia remota 8. De proxima; et an possit abscindi materia 9. An possit baptizari proles in utero, etc. et in quo membro, etc. 10. 11. et 12. An requiratur trina ablutio 13. De forma 14. De ministro 15. De ordine ministrorum 16. De exteris qui baptizantur 17. De Baptismi dilatione; et de Baptismo domi, etc. 18.

7. — BAPTISMUS communiter dividitur in *fluminis*, *flaminis*, et *sanguinis*. Dicitur *fluminis*, nempe aquæ, et de hoc est hic sermo, et hic proprie est Sacramentum; *flaminis*, nempe Spiritus sancti, qui vocatur *flamen*, cum alludatur ad adventum Spiritus sancti super apostolos die Pentecostes in flaminis seu venti specie; et proprie intelligitur animæ conversio ad Deum, a divino spiritu afflata desiderio expresso aut tacito veri Baptismi; et hoc desiderium etiam ad salutem satis est, cum non possit Baptismus in re haberi: *sanguinis* denique, intelligitur mors pro Fide tolerata; aut etiam pro alia virtute christiana, ut docet S. Thomas (1), et revera Ecclesia in Martyrolog. die 28. Febr. ut martyres veneratur aliquos Sanctos in servitio peste infectorum defunctos. Et hoc martyrium æquiparatur Baptismo, quia etiam remittit culpam et poenam; quoties tamen cum peccatorum contritione sociatur, aut amore puro erga Deum prædominante; nam ad martyrium non sufficeret sola attritio sine amore prædominante, ut tenendum est cum S. Thoma, S. Bonav. Scoto, Laym. Petrocor., etc. contra Wigandt, Viva et alios (2). Notandum hic obiter non licere se offerre martyrio sine speciali Spiritus sancti instinctu, excepto si aliter in aliquo casu se non offerre gravi esset scandalo, ut dicunt communiter DD. Unde dicit Laym. peccare qui inter hæreticos versans vellet in quadragesima abstinere a carnibus cum periculo se prodendi esse catholicum et occidi (3).

(1) 2 2. q. 124. a 5. — (2) l. 6. n. 95. ad 100. — (3) lib. 6. n. 101.

8. — Sed descendamus nunc ad loquendum I. de materia Baptismi. Materia *remota* licita est aqua consecrata; secus graviter peccaret si aliam aquam extra necessitatem adhibere vellet, ut dicunt communiter DD. ex *Clem. un. de Bapt.* Cæterum in Baptismo privato probabile est licere uti aqua non consecrata; *Croix, Gobat. Pasqual. et Quintan.* (1). Materia *remota* valida est quælibet aqua naturalis, licet sit mineralis, aut marina, aut ex glacie soluta, aut cum alia materia, sed minoris quantitatis, permixta, quæ retineat tamen usum communem aquæ. Contra non est materia valida vinum, lac, succus ex fructibus, aut herbis extractus, nec aqua dum est congelata (2). Est autem materia dubia jus, lixivium, aut cerevisia (3); item aqua distillata, intellige arte alchymica ex floribus aut herbis, etc. educta, quia aqua naturalis simpliciter distillata, rosis aut aliis floribus in aqua infusis, est vera aqua (4); item saliva, aqua congelata, et humor ex arboribus manans (5). Est etiam materia dubia una, vel altera gutta aquæ (6). Materia dubia non licet uti, nisi in casu necessitatis, et apposita conditione; sed advertendum quod in necessitate tenetur minister uti materia dubia, licet opinio pro Sacramenti valore esset minus, imo tenuitur probabilis, ut communiter docent *Suar. Caj. Antoine, Holzm. Viva*, et alii (7). Vide *Tract. XVI, n. 36. ad 38.* quid dicetur de absolutione impertienda peccatoribus moribundis sensibus destitutis.

9. — Materia *proxima* Baptismi est eadem ablutio, quæ trifariam fieri potest, per immersionem, aspersionem, et infusionem, qui modus hodie est in praxi. Si puer in flumen projiciatur cum prolatione formæ, probabiliter est validus Baptismus: sed hoc nunquam licet, quia non licet aliquem occidere, ut illum baptizet, et licet deinde ille sine Baptismo moriturus esset: et sic nec licet, ut docet *S. Thomas* (8), ut baptizetur proles, occidere matrem; aut eam incidere cum proximo, aut probabili periculo mortis illius, licet esset moribunda, et consentiret. Dumtaxat licitum est incidere matrem postquam certe animam efflavit. Et hic *Croix* advertit hoc circa praxim, nempe, ut statim post matris mor-

(1) n. 102. — (2) n. 102. et 103. — (3) n. 103. v. III. Materia. — (4) n. 104. — (5) *ibid.* Dub. 2. 3. 4. — (6) n. 107. — v. Quær. VI. (7) n. 103. ad III. in fine. — (8) 3. p. q. 68. a. 11. ad 3. —

tem aperiatur os ejus, ut si proles vivit, non suffocetur (1). Ait *Cangiamila* (2) cum *Possev. Gob.*, etc. peccare graviter parentes qui negligunt efficere ut fiat incisio, et etiam chirurgos qui illam negligunt, aut differunt. Et addit paracho totis viribus efficiendum esse quin mater sepeliatur antequam fiat incisio; secus dicit quod ipse nescit illum ab irregularitate excusare, cum ex officio teneatur impedire mortem infantis. Sed huic opinioni nescio acquiescere, cum enim in tali casu non sit certa infantis vita, ne certa quidem est mors ejus. Præterea inquit (*cap. 10.*) quod si alter reperiatur, etsi non chirurgus, qui vires habeat faciendi incisionem, tenetur illam operari. Quin etiam dicit *Cangiam* (*lib. 4. c. 4. n. 5.*) cum infans non adhuc integre prodiit ex utero, Baptismum dandum esse non a paracho, sed ab obstetrice. Præterea idem (*loc. cit.*) cum *Gob.* et *Qintanad.* notat signa proximæ mortis, nempe 1. Si infans nascitur absque eo quod vagiat, et ploret. 2. Si parum respirat, et livet, præsertim facies. 3. Si nascitur multo labore, et auxilio obstetricis, 4. Si nascitur nondum menses septem conceptus (et idem dicitur de omni foetu abortivo). 5. Si cranium habet nimis tenerum et compages nimis apertas, aut alias partes disjunctas. Et idem dicendum de infantibus illegitimis, quibus timetur ne occidantur a parentibus, aut saltem exponantur in locis, ubi deest rota. Sed si mater esset morti damnata a justitia, vide in opere (3).

10. — Quæritur 1. an liceat in necessitate baptizare prolem in matris utero, medio aliquo instrumento, quo possit aqua attingere puerum? Negant hoc *Gotti, Conc. Juvenin.* etc., citantes *S. Thomam* (4), qui dicit: *Non debet aliquis baptizari priusquam ex utero nascatur*: Ratio istorum est quia nemo potest renasci per Baptismum juxta Evangelium: *Nisi quis renatus fuerit, etc. Joan. 3. 5.* nisi prius fuerit natus. Sed valde probabiliter affirmant *Suar. Pignatel. Tourn. Elb. Holzm. Coninch. Croix*, et alii, quibus valde adhæret *Benedict. XIV* (5), quia hujusmodi infans, cum jam sit viator, est capax Baptismi, et qui vivit in utero matris, etiam potest dici natus, ut de Verbo incarnato dictum fuit;

(1) *lib. 6. n. 105. et 106.* — (2) *Cangiam. Embriologia l. 2. cap. 12. n. 1.* — (3) *lib. 6. n. 106. v. Omnino.* — (4) *3. p. q. 68. a. 11.* — (5) *De Syn. l. 7. c. 5. n. 2.* —

Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est, Math. 1. 20. Nam, ut dicit *S. Thom.* (1), duplex est carnalis nativitas, prima in utero, secunda extra uterum. Et hoc clarius apparet ex *cap. 4. de Bapt.* ubi dicitur: *In carnali generatione, qua proles ex viro et fœmina nascitur, etc.* Notandum quod non dicitur dumtaxat *ex fœmina*, sed *ex viro et fœmina nascitur*. Igitur recte dicitur sola generatione nasci, et ita intelligi potest quod proles nascatur etiam a patre: nec a nostra sententia Angelicus aliud sentit, dum loco prius citato (2) dicit quod in tantum non potest baptizari in utero, in quantum supponit Sanctus quod *antequam nascatur, non potest aliquo modo abluī aqua*; igitur si potest abluī, potest baptizari. Sed quod possit aqua attingi infans in utero, dicit benedictus, hodie ex medicorum et obstetricum iudicio constare. Et præterea citat *Silvestrum*, et *Vasq.* qui dicunt (et hoc putat probabile etiam *Laym.* cum *Ang. Armil.* et *Præpos.*, etc.) posse baptizari infantem etiam adhuc involutum secundina, quæ putatur tanquam infantis pars, cum illius umbilico annexa sit. Unde concluditur in casibus prædictis, cum imminet mortis periculum, semper prolem sub conditione esse baptizandam (3). Advertendum autem hic cum *S. Thoma* (4) in necessitate, si infans non adhuc ex utero egressus sit, et baptizetur in capite, non esse amplius rebaptizandum, quicquid dicat *Samborius*, dum idem dicit *Ritual. rom.*; sed si in alia parte est baptizatus, tunc repetendus est Baptismus sub conditione (5).

11. — Quæritur 2. an possit dari baptismus infundendo aquam super solis capillis infantis? Negant *Bonac. Concin.*, etc.; sed communius id admittunt *Lugo, Tol. Valent. Conc. Ledesm. Graff.*, etc. quia licet capilli non sint animati, non sunt tamen pura excrementa, sed veræ corporis partes; ut est etiam cutis exterior, quæ nec est animata, et tamen super ipsa infunditur aqua Baptismi. Quare in casu necessitatis bene potest, et debet dari Baptismus super capillis, sub conditione: et tanto magis debet dari super pedibus, aut digitis, et aliis partibus minimis corporis. Baptismus vero super vestibus est certe nullus (6).

12. — Quæritur 3. an sit certe validus Baptismus colla-

(1) 4. *Sent. dist. VI. q. 1. ad 2.* — (2) 3. *p. q. 68. a. 11* — (3) *lib. 6. n. 107.* — (4) *cit. a. 11. ad 4.* (5) *lib. 6. n. 107.* v. Hic autem. — (6) *lib. 6. n. 107.* Quær. III.

tus non jam in capite, sed in pectore, in scapulis aut aliis corporis partibus principalioribus? communior sententia affirmat; sed dubitant *Annal. Conc.* et *Platel.* et dubitat etiam *S. Thomas* (1). Unde merito dicunt *Tourn. Viva, Salm. Trull. Ledesm.* licite posse rebaptizari sub conditione: *Si non es baptizatus*, etc. (2).

13. — Quæritur 4. an in Baptismo certe requiratur trina ablutio? Quoad validitatem, certum est unam sufficere, ut ex *can. de Trina. D. 4. de consecr.* ubi *S. Gregorius* dicit: *Ter vel semel immergere.* Cæterum præcipit *Rituale* ut ablutio sit trina; et hoc præceptum dicimus cum *S. Thoma* (3), et aliis (contra *Holzm.*) esse grave, cum materia sit gravis; in illa enim exprimitur mysterium SS. Trinitatis. Et hic advertendum cum *Laym. Reg. Busemb.* non esse terminandam formam ante tertiam ablationem (4).

14. — II. Circa formam Baptismi in Ecclesia latina: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*; in græca autem est: *Baptizetur servus Christi in nomine Patris, etc*; damnata fuit ab *Alexandro VIII.* *Propos. 27.* quod dudum sufficiebant sola verba *in nomine Patris, etc.* Advertendum quod mutatio cum est substantialis (nempe cum corrumpitur sensus formæ), tunc redditur invalidus Baptismus; non autem cum est accidentalis, nempe cum servatur sensus. Quapropter est mutatio accidentalis, et per consequens est validus Baptismus, 1. si mutatur idioma aut pronuntiatur forma cum verbis diversis idiomatis, nam in Sacramentis non requiritur, ut minister aut suscipiens intelligat verba, sed sufficit, ut illa sint per se significativa. Et in conferendo Baptismo melius est (ut dicunt multi DD.) ut in necessitate mulieres et rudes adhibeant linguam maternam, ne errent. 2. Si pro *Ego te baptizo*, diceret *ego te lavo, te purge*, etc., talis mutatio non excederet veniale, ut dicunt *Laym. Bonac. et Busemb.* Sed si diceret: *In nomine Genitoris, et Geniti*, etc. aut pro *Filii* diceret *Jesu Christi*, tunc saltem esset dubius Baptismus (5). 3. Si diceret: *Battizo* pro *Baptizo*, aut *Fili* pro *Filii*, aut *Patria, et Filia et Spiritus sancta*, pro *Patris* etc.; nam talis Baptismus validus fuit declaratus a *Zacharia Papa*, c. *Retulerunt, de*

(1) 3. p. q. 68. a. 11. ad 4. — (2) lib. 6. n. 107. Qu. IV. — (3) 3. p. q. 66. a. 8. — (4) lib. 6. n. 107. Quær. V. — (5) lib. 6. n. 108 et 109.

Consecr. d. 4. 4. Si verba transponuntur, dicendo: *Te ego Baptizo, in nomine Filii, et Patris, etc.* (1). 5. Si dicitur: *In nomine Patris omnipotentis, et Filii unigeniti, etc.*; aut si quis ex importuna devotione adderet, *et in nomine Mariæ Virginis*. Contra esset invalidus si diceretur: *Ego te baptizo in nominibus Patris, aut in nomine SS. Trinitatis: aut in nomine trium divinarum Personarum*. Si autem diceretur: *In nomine Patris, in nomine Filii, etc.* Baptismum esse dubium tenent *Bonac. Tournel. Busemb. Salm.* (2). 6. Si omitteretur verbum *ego* aut *amen*; sed si omitteretur *te*, juxta communem sententiam esset invalidus. Si autem omitteretur particula *et*, dicendo *In nomine Patris, Filii, Spiritus sancti*, alii dicunt esse validum, alii invalidum, propterea sub conditione esset repetendum; sed si particula *et* poneretur ante *Spiritus sancti*, non dubito cum *Croix*, quin esset validus Baptismus, quia juxta usum communem pro nominum distinctione sufficit, ut *et* præponatur ultimo nomini (3). Dubius est etiam Baptismus, si omittatur particula *in*, quam volunt esse essentialem *Sot. Navar. Conc.* etc.; nam aliquando, præfata particula sublata, sensus remanet æquivocus, si dicatur forma ex auctoritate SS. Trinitatis, aut invocando tres divinas Personas. Sed huic se opponunt *Bonac. Coninch. Salmant.*, etc. dicentes non esse de essentia, quia etiam adjecta particula *in*, adhuc sensus remanet æquivocus (4). Est certe invalidus Baptismus tantum collatus *in nomine Christi*, ut docent omnes cum *S. Thoma* (5) ex c. *Si revera 30. de Consecr. dist. 4.* Nec obstat textus (Act. 8. 12.) *In nomine Jesu Christi baptizantur viri ac mulieres*, quia hoc intelligebatur in quantum ille Baptismus erat institutus a Jesu Christo, non autem a Baptista: contra ex iisdem Actibus probatur quod exprimebantur nomina Personarum, dum illis, qui dicebant ne audivisse quidem utrum Spiritus sanctus adesset, responsum fuit: *In quo ergo baptizati estis?* Act. 19. 3. nec obstat textus c. *A. quodam, de consecratione dist. 4.* ubi Nicolaus Papa dixit: *Si in nomine sanctæ Trinitatis, vel Christi baptizati sunt, rebaptizari non debent*. Nam, ut explicat Glossa, verbum Trinitatis, Papa dicendo *in nomine SS. Trinitatis*, non in-

(1) n. 110. — (2) n. 111. — (3) n. 112. — (4) *ibid.* Dubit. 2. — (5) 3. p. q. 66. a. 6. —

tendebat expressionem illius personarum explicitam excludere (1).

15. — III. Circa ministrum, notandum 1. quod validus est Baptismus a quocumque viatore, etiam hæretico, aut infideli collatus (2). Sed extra necessitatem non potest Baptismus licite conferri nisi a solis sacerdotibus. Immo minister ordinarius Baptismi est proprius pastor, nempe Episcopus, aut parochus, qui cæteroquin possunt aliis sacerdotibus, et in horum defectu, etiam diaconis administrationem committere; sed diaconi sine commissione in necessitate non possunt solemniter baptizare; et hoc faciendo (juxta sententiam probabiliorem *Layman, Bon. Tournely, Habert*, etc. incurrunt irregularitatem; quandoquidem diaconi non ordinantur ad baptizandum, nisi ex sacerdotis commissione. Non dubitatur autem quin clerici non diaconi solemniter baptizando incurrant irregularitatem, ex *c. Si quis 1. de cler. non ordin.* etc. Contra probabilius dicunt *Lugo, Castropal. Bonac. Laym.* etc. (contra *Sotum, Suarez, Conc.* etc.) laicos solemniter baptizando non fieri irregulares; nam licet textus sic generaliter loquatur, dicendo, *Si quis, etc.*, ea verba tamen debent referri ad titulum qui tantum de clericis tractat (3). Cæterum certum est extra necessitatem baptizantem, sine proprii pastoris commissione, graviter peccare. Sufficit nihilominus in hoc licentia præsumpta, ut dicunt *Salmanticens.* cum *Mirand. et Henriq.* (4).

16. — Notandum 2. circa ministrorum ordinem in baptizando (ex *Ritual. roman.*) sacerdotem esse præferendum diacono; diaconum subdiacono; clericum laico; virum denique mulieri; ratione honestatis tamen aliquando debet viro præferri mulier (ideoque parochi debent bene examinare obstetrices, ut dictum est *Tom. I. Tract. VII. n. 45. ad 4.*) aut quia mulier esset melius viro instructa; et cum vir esset pater baptizandi, tunc omnino debet mulier baptizare, dum parentibus hoc est prohibitum extra necessitatem extremam (5). Certum est autem graviter peccare laicos qui baptizant coram sacerdote, *c. 21. de Consecr. dist. 4.*, excepto si sacerdos esset excommunicatus, ut recte dicunt *Suar. Castropal. Navarr. Silvest. et Salmanticens.*

(1) *lib. 6. n. 112.* Dubit. 3. — (2) *n. 113.* — (3) *n. 116.* — (4) *lib. 6. n. 115. v. Notand. II.* — (5) *n. 117.*

(contra *Sot.* et *Sayr.*) quia excommunicato concessum est baptizare in solo casu necessitatis, quæ non adest quoties potest alius haberi (1). Sed si baptizaret coram clerico etiamsi diacono, probabiliter non peccaret, nisi venialiter (2). Proculdubio autem graviter peccant parentes qui extra necessitatem extremam permittunt filios a prædicatoribus baptizari, licet hoc efficerent timore edicti principis (3).

17. — Notandum 3. nec Episcopos, nec parochos posse baptizare extra dioecesim, aut parochiam existentes, sine proprii pastoris commissione. Quare certe graviter peccant parentes, qui filios sine illorum licentia ad alios afferunt baptizandos (4). Peregrini et vagi qui non habent proprium domicilium possunt in quacumque ecclesia baptizari, ita *Barbosa, Salmant. et Croix. ex cap. Nec. numerus... qu. 3.* Sed hic quæritur, an exteri debeant baptizari, et alia Sacramenta suscipere a parocho proprio domicilii, si parum distat; aut possint ea suscipere a parocho loci, ubi incolunt et quasi-domicilium contraxerunt? Notandum hic contrahi domicilium ab eo qui in aliquo oppido habitat, non per modum transitus, sed per majorem anni partem, aut animo ibi manendi majorem, aut notabilem anni partem alicujus negotii, aut officii causa, v. g. medici, mercatoris, hospitis, famuli, etc.: ita *Laym. Navarr. et Lambert* (5) cum communi ut asserit. Nunc veniamus ad quæsitum. Respondetur duas adesse probabiles sententias. Prima est *Ledesm. Ang. Rodr. et Henriq., etc.* tenens Sacramenta suscipienda esse a parocho proprii domicilii, quia alias (ut dicunt) exterius haberet duas parochias habitationis. Sed hæc ratio nihil convincit; unde probabilior et communior est secunda sententia *Barb. Sanch. Silvest. Castrop. Pontii, Croix, Bonac. Salmant., etc.* cum pluribus decisionibus Rotæ, quæ dicit posse suscipi Sacramenta a parocho domicilii, cum pro quasi-domicilio jam quilibet sit subditus loci ubi habitat, ut habetur ex *capit. fin. de Paroch.* (6).

18. — Notandum 4. graviter peccare eos qui differunt diu Baptismum infantibus. Putant *Laym. et Castrop. l.* gravem esse dilationem ad mensem sine causa, et cum causa ad duos

(1) *Ibid.* Dubit. 1. et 2. — (2) *ib.* Dubit. 3. et 4. — (3) *ibid.* Dubit. 5. — (4) *n. 114.* — (5) *Notif. 32. n. 9* — (6) *lib. 6. n. 115.*

menses. Sed communior et probabilior sententia putat esse grave plerumque dilationem ultra 10. aut 11. dies (1). Notandum 5. esse vetitum sub gravi domi baptizare infantes solemniter, exceptis filiis regum, vel principum, ut dicitur in *Clementina unica, de Baptismo*. Et hujusmodi infantibus recte dicunt *Sot. Castropal. Tol. Covar. Croix*, etc. Baptismum debere solemniter conferri; cæremoniæ enim non sunt omittendæ nisi in sola necessitate. Nomine *principum* nonnulli DD. intelligunt omnes barones; sed probabilius *Suar. Tournel. Roncag. Tambur. Elb.*, etc. intelligunt illos tantum, qui dominio absoluto gaudent; idem tenet *Glossa*, in cit. *Clementina* (ad verbum *aliquos*), adducens cap. *Fundamenta*, 17. §. *Proinde, de elect.* ubi dicitur: *Rex, princeps, marchio, dux*, igitur principes distinguuntur a baronibus; ubi tamen introductum jam est domi baptizare filios baronum, saltem magnatum, bene ait *Croix* non facile damnandum; vide *num. 30*. Notandum 6. nullum esse Baptismum, si alter applicat materiam, alter vero formam; DD. communiter cum *S. Thoma* (2); et licet adhibeatur forma Græcorum *Baptizetur servus Christi*. etc., quia semper subauditur verbum *per me* (3). Notandum 7. quod si eodem tempore plures ministri Baptismum conferrent infanti, proculdubio graviter peccarent: sed quoad valorem Sacramenti, oporteret distinguere cum *S. Thoma* (4): Si quilibet baptizare intendit ut concausa, nempe dependenter ab alio, Baptismus esset nullus; secus autem si quilibet intenderet baptizare ex se, ut pariter accidit in consecratione Eucharistiæ, cum neopresbyteri celebrant cum Episcopo (5).

(1) *n. 118. v.* Notand. II. — (2) *3. p. q. 67. a. 6.* — (3) *lib. 6. n. 119.* — (4) *3. p. qu. 67. a. 6. ad 3.* — (5) *lib. 6. n. 120.*

PUNCTUM II.

De iis qui baptizare possunt.

Pœna rebaptizantium 19. De foetibus abortivis, et de filiis infidelium 20. Si parentes repugnant 21. An liceat vendere filios infidelibus 22. De Baptismo sub conditione 23. De infantibus expositis 24. De Baptizatis a laicis 25. Ab hæreticis 26. Si Baptismus est dubius 27. Dispositiones ad Baptismum 28. De cæremoniis, et I. de aqua consecrata 29. II. De ecclesia 30.

19. — NOTANDUM 1. valide baptizari infantes et perpetuo amentes; illos tamen qui aliquando habuerunt usum rationis non posse, si prius Baptismum non requisiverunt (1). Notandum 2. quod, cum repetitur Baptismus sine justa causa, tam rebaptizans quam rebaptizatus, si est rationis compos, incurrunt irregularitatem, *cap. 2. de Apostat.* An autem idem sit de rebaptizantibus sub conditione sine justa causa: duæ adsunt sententiæ probabiles; negant *Suar. Castropal. Laym. Bonac. Anac. Pont. Turn. Holzm. Salmantic. et Croix*, quia qui sub conditione rebaptizat, revera non rebaptizat. Affirmant autem *Sot. Filliuc. Conc. Ren. Barbos. Sayr. et Lambert.* cum Catechismo romano; quia, ut dicunt isti, talis conditio apponitur in legis fraudem, ideoque habetur pro non apposita (2).

20. — Notandum 3. foetus abortivos, semper ac non constet esse anima destitutos (ut judicare debent illi qui non habent aliquam organorum dispositionem), semper baptizandos esse, sub conditione tamen; potissimum cum inter peritos modernos hodie cum plausu recepta sit opinio, quod foetus animetur aut in ipsa conceptione, aut saltem post paucos dies (3). Notandum 4., ut præcipit *Ritual. rom.*, in solo casu necessitatis posse baptizari plures sub una forma, dicendo: *Ego vos baptizo, etc.* (4). Notandum 5. quod circa filios infidelium, Baptismus collatus est validus, licet eis ministretur invitis parentibus, ut docet *Benedictus XIV.* in sua *instruct. ad Vicesgerentem*, quæ incipit *Postremo mense.* (*Vide Bull. edit. Mechl. t. 5. p. 6.*) et alii communiter cum auctoritate *S. Augustin.* quicquid dicant *Durand. et Catarin.* (5). Sed notandum item circa hoc, quod si pa-

(1) *N. 121.* — (2) *n. 122.* — (3) *lib. 6. n. 124.* — (4) *ibid. ad 6.* — (5) *n. 126. v. Quær.*

rentes deficiunt a Fide ad infidelitatem, licite possunt eis auferri filii; et sufficit quod unus solus eorum prius fidelis fuerit, ut communiter dicunt *Suar. Laym. Ronc. Antonin. Salmant. et Croix*; cæterum sicut est licitum baptizare filios hæreticorum his invitis, et etiamsi illi apud genitores remanendi fuissent, juxta sententiam probabiliorem *Laym. Croix, Aver. Gob., etc.*; ita contra non licebit baptizare filios infidelium invitis parentibus, præterquam in casibus sequentibus: 1. Si filius est jam rationis capax et Baptismum efflagitat, ut docet *S. Thomas* (1). Et advertendum quod Ecclesia bene possit et debeat separare baptizatum a suis parentibus, ut dicunt *Castropal. Laym. Salmant.*; et *Benedictus XIV.* facto declaravit loco cit. num. 29. ex can. de *Judæis, dist. 45.* et in casu quo dubitatur an filius qui petit Baptismum sit vel ne rationis compos, post septennium debet baptizari, sed ante septennium expectandum est, ut ibidem dicit *Benedict.*, et interim a parentibus debet segregari, et loco tuto custodiri (2). 2. Debet baptizari filius infidelium quoties in periculo est mortis. 3. Si filius est extra curam parentum, nec timetur ne ad ipsos regrediatur. Et idem currit pro filiis perpetuo amentibus; aut a parentibus derelictis aut expositis. 4. Si parentes in Christianorum captivitatem redacti sunt, aut filii eorum sunt capti in bello. 5. Si unus parentum consentit, ut infans baptizetur, licet alter positive repugnet (3).

21. — Sed hic quæritur 1. An repugnante utroque parente infideli, liceat baptizari infans? Respondetur non licere, si filius relinquendus erit in illorum potestate, ut decrevit *S. C.*, ex eo quia adest certum periculum illius perversionis. Sed contra casu quo infans abstrahatur a parentibus, est satis probabilis sententia *Scoti, Flas. Tourn. Est. Pichel. Mastr. Holzm.* et aliorum contra *Gonet, Conc. Salm., etc.* quod possit licite baptizari, dum parentes non possunt super filiis habere jus in eorum salutis æternæ detrimentum: et sicut potest auferri filius a parentibus, ut liberetur a morte corporali, tanto fortius, ut liberetur a morte animæ. Advertendum tamen quoad Hebræos, *Julium II.* justis rationibus

(1) 3. p. q. 68. a. 10. — (2) lib. 6. n. 128. — (3) n. 129. ad 131.

prohibuisse, quominus iis invitis sui filii baptizentur, antequam ad usum rationis hi pervenerint (1).

22. — Quæritur 2. An liceat vendere parentibus infidelibus filios suos non jam baptizatos. Negat *Hurt.*, sed communiter affirmant *Suar. Laym. Castrop. Vasq. Bonac. Conin. Filliuc.*, etc. quia hoc expedit ad conservandam pacem communiter; aliter infideles difficulter restituerent christianos captivos, et Ecclesiæ magis incumbit, ut fideles Fidem servent sartam tectam, quam ut infideles eam amplectantur (2).

23. — Notandum 6. quod juxta regulam generalem ut conferatur Baptismus sub conditione jam baptizato, requiritur rationale et prudens dubium de valore prioris Baptismi, dubium sive negativum sit, sive positivum (3), sicut explicatum est *Tom. I. Tract. I. n. 12*. Advertendum tamen quod, cum saltem unus testis ocularis de Baptismo collato testatur, non potest repeti, nisi cum adsunt testes contrarii qui positive oppositum deponunt; ita communiter *Suar. Laym. Castrop. Bonac. Holzm. Salm.*, etc. cum *Lambertini*. Advertendum item non esse baptizandos (ne sub conditione quidem) adultos a parentibus christianis natos, et inter fideles educatos, licet nullus adsit qui de illorum Baptismo testetur, ut exprimitur in *cap. Veniens 3. de Presbyt. non. bapt.* ubi dicitur: *Et certe de illo qui natus est de christianis parentibus, et inter Christianos est fideliter conversatus, tam violenter præsumitur quod fuerit baptizatus, ut præsumptio pro certitudine sit habenda, donec evidendissimis forsitan argumentis contrarium probetur*. Recte tamen dicunt *Laym. et Busemb.* Baptismum sub conditione esse conferendum adultis, etiam inter fideles nutritis, cum eæ adsint conjecturæ, ut præsumere faciant verisimiliter eos non fuisse baptizatos. Imo *S. C.*, ut refert *Zacchar.* (4), pluries decrevit esse baptizandos sub conditione eos pro quibus nullum Baptismi recepti signum haberi potest nec parentum matrimonii (5).

24. — Notandum 7. circa infantes (si sint expositi, et scriptum sive habent, sive non, Baptismi recepti) debent baptizari sub conditione, quoties non constat de Baptismo

(1) *lib. 6. n. 132.* — (2) *n. 133.* — (3) *n. 134.* — (4) *Lib. 4. apud Croix, l. 6. p. 1. n. 310.* — (5) *lib. 6. n. 134. v.* Hic tamen —

eorum, quia prudenter semper potest dubitari, ita *Nat. ab Alexandro, Petroc. Conc. Ronc. Holz. Tourn. Henno*, et alii cum *Lambert.* qui ad hujus confirmationem producit *Conc. mediolanen.* et declarationes *S. C.* et etiam *Rit. rom.* ubi dicitur: *Infantes expositi, si de eorum Baptismo non constat, sub conditione baptizentur* (1).

25. — Notandum 8. quod infantes ab obstetricibus baptizati, aut a laicis, tunc solum rebaptizandi sunt, cum probabilis de errore habetur suspicio, ut communiter *Suar. Laym. Bonac. Conc. Holzm. Salmant. Croix*, etc. quicquid alii dicant: et ita declaravit *S. C.* (2); secus vero cum parochus, explorato laico, reperit illum sufficienter instructum, ut dicitur in *Catechis. rom.*, in eo casu tamen in ecclesia suppleri debent cæremoniæ, ut præcipitur in *Rit. rom.* In casu autem quo repetendus erit Baptismus in adultis, non erit præmittenda confessio, sed tantum contritio (3).

26. — Notandum 9. baptizatos ab hæreticis non esse rebaptizandos, nisi cum certum est, aut saltem prudenter dubitari potest in aliqua parte non servari requisita ab Ecclesia catholica ad valorem Sacramenti, ut declaravit *S. C.* (4). Quod præcipue accidit in baptizatis a Prædicantibus Lutheranis, et Calvinistis, ut advertunt *Tournely, Gobat, Dicast.*, etc.; quoniam aliqui ex illis utuntur aquis distillatis, alii solent in baptizando hunc morem servare ut unus proferat formam, et alius applicet materiam; nonnulli infundunt aquam super vestes tantum; aliique communius deficiunt in intentione (5).

27. — Notandum 10. peccare ministrum si, cum rationabile dubium de baptismi collatione habetur, non baptizat (intellige sub conditione). Contra, cum testis unicus oculatus habetur de Baptismi collatione, non potest repeti (6). Sat est conditionem mente apponere, modo non adsit scandalum in ea occultanda; sed semper tutius est eam exprimere: *Si non est baptizatus*, etc. Et cum baptizatur sub conditione, non requiritur patrinus (7).

28. — Quoad dispositionem ad Baptismum recipiendum requiritur 1. intentio saltem habitualis in adultis, (quia in

(1) *N. 135.* — (2) *Apud Zacch. Adnot. ad Croix. l. 6. p. 1. n. 323.* — (3) *l. 6. n. 1. 6.* — (4) *Apud Zacch. ad Croix l. 6. p. 1. n. 323.* — (5) *lib. 6. n. 137.* — (6) *lib. 6. n. 137.* — (7) *ibid. in fin. Resp. 2.*

amentibus et pueris, ut dictum est, supplet Ecclesia). Quare valide confertur Baptismus illi, qui eum recipit, non ex mera vi, sed ex metu gravi, sicut etiam amentibus, et dormientibus qui prius dum apud se erant, illum petierunt. 2. Requiritur ut rebus Fidei calleant, juxta id quod dictum est *Tom. I. Tract. IV. num. 3.* Requiritur 3. dolor de peccatis; et sufficit attritio sine charitate prædominante, ut communissime *Gonet. Can. Sot. Suar. Valent. Salm. et alii cum S. Thoma (1)*, qui dicit: *Ad hoc ut homo se præparet ad gratiam in Baptismo, præexigitur Fides, sed non charitas, quia sufficit attritio præcedens, etsi non contritio (2).*

29. — Cæremoniæ tandem, quæ debent adhiberi in Baptismo, sunt 1. aqua consecrata, cum Baptismus est sollemnis, ut *num. 8.* Peccaret autem graviter qui sine necessitate baptizaret omissis unctionibus Chrismatis, et olei Catechumenorum, aut ungeret baptizandum oleis veteribus, ut communiter *DD. ex can. Si quis de alio, dist. 4. et Rit. rom.* ubi item præcipitur, ut si oleum benedictum jamjam defecturum esset, et aliud haberi non posset, infundatur in benedictum aliud simplex olivarum, sed in minore quantitate. Propterea si, ut haberetur oleum novum, expectandum esset per notabile tempus, v. g. per 10. aut 11. dies, tunc potest conferri Baptismus, et postea suppleri unctiones; et hoc etiam licet præcisa necessitas non adesset: *Cum propter ætatis imbecillitatem* (dicit *Catech. rom. part. 2 n. XXXIV.* loquendo de infantibus) *infinita pene vitæ pericula illis impendeant.* Sed si abest necessitas, aut alia gravis causa; et intra dictum tempus de facili possit haberi novum oleum, differendus est Baptismus (3).

30. — II. Baptismus conferendus est in ecclesia; quare grave est conferri domi. Excipe 1. si infans fuerit filius regis, aut principis, ut *n. 18.*; 2. si infans non potest ad ecclesiam deferri sine parentum infamia, aut alterius gravis damni periculo; et eo casu *Croix, Gob. et Jord.* dicunt Baptismum posse tunc domi conferri etiam solemniter; 3. si imminet periculum mortis infanti, v. gr. si mater cum magna difficultate enixa est; aut si infans oritur quin ploret, aut

(1) in 4 de 6. q. 1. a. 3. ad 5. — (2) l. 6. n. 139. — (3) lib. 6. n. 141.

7. vel 8. mense (1). In hoc tertio tamen casu, si infans vivit, cæremoniæ debent in ecclesia suppleri, ut dicit *S. Thomas* (2), ex c. 1. de *Sacramentis non iter.* Et hoc sub gravi, ut tenent *Pignatel. Croix*, et *Arer.* contra *Passer.* (3). An autem, puta si Baptismus invalide collatus sit, debeant repeti cæremoniæ; alii communius negant, ut *Suar. Bonac. Busemb.*, etc.; sed alii affirmant, ut *S. Antoninus, Castr. et Salm.* Utraque sententia est probabilis, ideoque secunda uti tutior consulenda (4). Rituale admonet parochos ut curent, quantum possibile est, ne imponantur infantibus nomina risum moventia, aut idolorum, aut idololatrarum, sed Sanctorum. Notandum hic denique librum baptizatorum plenam facere fidem in omni tribunali; ideo Rituale præcipit præterea parochis ut adnotent diem, et horam nativitatis, parentes infantis, et patrilinos; insuper ut notent, si Baptismus fuerit sub conditione, aut sine cæremoniis collatus; et item si infans fuerit expositus, et ubi fuerit inventus (5). III. Requiritur patrini, sed de his in puncto sequenti.

PUNCTUM III.

De patrilinis et eorum munere.

Munus patrilinorum 31. Qualitas 32. Quando et a quibus contrahitur cognatio, etc. 33. An parentes, etc. 34. An patrini debeant designari 35. Cujus sexus 36. Quibus sit vetitum esse patrilinos 37. Quando in hoc peccat parochus 38.

31. — PATRINI sunt illi qui de sacro fonte suscipiunt baptizatum, et in suam curam eum accipiunt; unde debent eum instruere de rebus Fidei, et morum, si alii negligunt. Cæterum dicit *S. Thom.* (6) quod potissimum præsumere possunt patrini, infantes sufficienter instrui a suis parentibus (7).

32. — Ad hoc, ut quis possit esse patrinus, dicunt *Salm.* cum *Laym. Sanch. Nav.*, etc. nullam requiri certam ætatem; sed probabiliter tenet *Croix*, requiri saltem ætatem 7. annorum; omnino autem requiritur 1. rationis usus, 2. ut sit baptizatus, 3. ut patrinus talem habeat intentionem, 4. ut ipse per se, aut medio procuratore suscipiat infantem

(1) *N. 142.* — (2) *3. p. q. 71. a. 3. ad 3.* — (3) *l. 6. n. 144.* — (4) *ibid. v. Si Baptismus.* — (5) *n. 145.* — (6) *3. p. q. 67. a. 8.* — (7) *lib. 6. n. 147.*

qui baptizatur, aut e manibus baptizantis, et in hoc non sufficit tactus moralis, sed requiritur physicus, juxta communissimam sententiam *Sanch. Castropal. Bonac. Salm.*, etc. cum declaratione S. C. (1); 5. ut patrinus sit designatus a parentibus, vel saltem a parocho: sed parochus (saltem licite) non potest mutare patrinum designatum a parentibus (2).

33. — Quæritur 1. an in Baptismo privato contrahatur tam a baptizante, quam a patrino spiritualis cognatio? Quoad baptizantem, non dubitatur quin contrahatur Sed quoad patrinum, negant communius et probabilius *Sot. Sanch. Castropal. Bonac. Tourn. Salm.*, etc. (contra *Suar. Laym.*, etc.); quia juxta Trident. *Sess. 24. c. 2. de Ref.* impedimentum dumtaxat contrahitur ab illis qui de sacro fonte puerum suscipiunt; et hic fons tantum pro solemni, non autem privato Baptismo institutus est (3). Quæritur 2. an cognationem contrahat, qui pro patrino adhibetur in Baptismo sub conditione collato? Respondetur quod si de priori Baptismo tantum habetur dubium negativum, tunc certum est contrahi; nam cum nulla habeatur ratio pro illius valore, præsumptio stat pro valore posterioris. Secus autem, si de priori dubium habeatur positivum, nempe probabilis ratio de illius validitate; ita *Sanch. Dian. et Ren.* (4). Quæritur 3. an contrahat, qui ex errore suscipit unum puerum pro alio quem intendebat? Negant *Sanch. Tourn.*, etc. ex *cap. 2. de Cognatione spirit.* ubi dicitur mulier, quæ ex ignorantia filium mariti suscipit in Baptismo, non privari jure petendi debitum. Sed probabilius affirmant *Pontius, Castr.* et alii; modo patrinus non habeat expressam intentionem non levandi alium infantem, quam eum quem intendit. Et respondet ad textum oppositum quod ibi lex aufert impedimentum petendi debitum, quia æquum non erat privare sine sua culpa conjugem suo jure: sed hæc ratio non currit in nostro casu (5). Quæritur 4. cum aliquis levat puerum alterius nomine, quis eorum contrahit cognationem? Aliqui dicunt solum procuratorem contrahere; ita *Sot. Conc. et Tolet.* Alii dicunt neutrum; ita *Filliuc. Sa*, etc.; sed communissima sententia et verior

(1) n. 148. — (2) n. 146. — (3) lib. 6. n. 149. — (4) n. 151. — (5) n. 152.

Sanch. Castr. Fagn. Navar. Tourn. Croix, et aliorum cum *Pontio*, qui affert Decisionem S. C., est solum principalem contrahere; quia juxta Trident. ille cognationem contrahit, qui a parentibus ad puerum suscipiendum designatus fuit. Nec refert quod principalis absit, quia juxta regulam legis: *Qui per alium facit, per se facere videtur* (1).

34. — Quæritur 5. an parentes baptizantes, aut filios de Baptismo suscipientes, contrahant impedimentum petendi debitum? Certum est 1. non contrahere, si baptizant in necessitate, ut docent communiter DD. cum *S. Thoma* (2). Certum est 2. peccare graviter parentes, qui sine necessitate baptizant filios (3). Certum est 3. non contrahere parentes, qui baptizant ex ignorantia filium, ex *cap. Si vir 2. de cognat. spir.* Quæstio igitur restat an parentes filium sine necessitate baptizantes contrahant impedimentum, etc.? Affirmant *Sanch. Petroc. Conc.* cum *S. Thoma* (4), quia eadem lex quæ decernit contrahi cognationem inter baptizantem, et parentes baptizati, inducit etiam impedimentum inter parentes qui prolem baptizant. Sed satis probabiliter negant *Suar. Ronc. Viva, Salm. Coninc.* cum *Glossa* in præfato c. 2. v. *Debitum*, quia in nulla lege id invenitur expressum, et nulla pœna incurritur nisi sit expressa in jure, ut concordant omnes; imo in eodem textu dicitur quod hujusmodi conjuges *non sunt separandi*, et additur: *Nec alter alteri debitum debet subtrahere*. Nec valet dicere textum loqui de redditione, non autem de petitione; dum si alter non posset petere, alter non teneretur reddere; dum ille amisit jus petendi (5).

35. — Quæritur 6. an patrini, ut contrahant cognationem, debeant esse designati, et a quo? Circa hoc Trident. Sess. 24. c. 2 statuit: *Si alii ultra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spirituales nullo pacto contrahent*. Hic dubitatur I. cum multi tangunt puerum, sed nullus est designatus, an omnes contrahant? Alii dicunt tunc nullum eorum contrahere; ita *Croix, Gob. Dian.*, etc. Sed ego adhæreo sententiæ contrariæ quæ est communissima *Nav. Laym. Castrop. Bonac. Salm. Viva*, etc. cum declaratione S. C. qua dictum fuit omnes contrahere, quia licet Conci-

(1) *N. 133.* — (2) *Suppl. q. 56. a. 1. et ex c. Ad limina 30. q. 1.* — (3) *ex c. de hic, 7. q. 1.* — (4) *Suppl. q. 56. art. 1* — (5) *lib. 6. n. 150.*

lium requirat ut parochus baptizet adhibitis patrinis designatis a parentibus pueri, attamen non irritat jus antiquum *cap. fin. de Cogn. spir. in 6.* quo omnes qui tangunt, cognationem contrahunt: ibi sic dicitur: *Si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur*; et hoc currit ut dicunt *Castr. Cornej. Salm.*, etc. adversus *Croix*, etiamsi præsentes sint patrini designati. Sed si quis ex patrinis designatis puerum tangeret, cæteri non designati certe non contrahunt, ut habetur ex Concilio. Sed si parentes designarent plures quam duos patrinos, et omnes tangerent (in quo graviter peccaret parochus, eos admittendo contra Concilii præceptum), tunc recte dicunt *Suar. Sanch. et Croix*, quod si successive tangerent, illos duos priores contrahere; sed si omnes una simul, *Suar.* tenet neminem contrahere; sed probabilius dicunt *Sanch. Ronc. Castrop. Salm. Croix*, etc. omnes designatos contrahere: quia Concilium non irritat jus antiquum, nisi cum tangunt alii non designati, præter duos designatos; sed secus si tangunt alii designati ultra duos. Et hoc tanto magis currit, ut declaravit S. C. si de multis designatis nescitur quis eorum prius tetigerit (1).

36. — Notandum 1. Concilium præscribere, ut duorum patrinorum alter sit mas, et alter foemina; unde non vacaret culpa designare duos mares, aut duas foeminas; et ego puto lethalem cum *Bonac.* et aliis (contra *Sanch. et Croix*), si uterque patrinus esset diversi sexus quam infans; quia ita multiplicarentur cognationes contra finem Concilii, et in hoc materia est gravis. Si autem designaretur unus tantum patrinus, nihil refert an sit diversi sexus, ut dicunt probabilius *Suar. Filliuc. Gobat. et Aversa* (contra *Laym.*), dum Concilium dicit, sive vir sive mulier (2).

37. — Notandum 2. non licere esse patrinos I. monachis, et monialibus, et Regularibus cujuscumque ordinis, ut declarat Rit. rom. (tit. de *Patr. in Bapt.*) cum dicatur ibi: *Admitti non debent monachi et sanctimoniales, neque alii cujusvis ordinis regulares a sæculo segregati.* Intelligitur hoc de suscipiendo non autem de baptizando II. Vetitum est hæreticis, apostatis et infamibus. Quare peccant, qui advocant hæreticos pro patrinis suorum filiorum. Contra licite

(1) *Lib. 6. n. 154.* — (2) *n. 155.* —

possunt Catholici in Baptismo suscipere pueros hæreticorum, modo hac re non probetur eorum ritus; *Laym. Croix, Gob. (1)*. III. Prohibitum est conjugi esse patrinum alterius conjugis: et parentibus respectu filiorum præterquam in necessitate. IV. Prohibitum est esse patrinos plures duobus, cum dicat Trid. *Sess 24. c. 2. de Ref. Sive vir sive mulier, vel ad summum unus et una*. Non est vetitum quin duo conjuges unam prolem alterius suscipiant, ut communiter DD. cum *S. Thoma (2)*, qui dicit: *Nihil prohibet quin vir et uxor aliquem de sacro fonte levarent (3)*.

38. — Notandum 3. peccare parochum 1. si respuit patrinos a parentibus designatos, aut admittit ab illis non electos; 2. si admittit plures quam duos; 3. si baptizat sine patrino (4). In Baptismo privato tamen non adest obligatio adhibendi patrinos, juxta communem sententiam; cæterum probabile est etiam in privato licite posse adhiberi patrinos (5).

CAPUT III.

DE CONFIRMATIONE.

De materia remota 39. An Chrisma debeat esse benedictum, et an a simplici sacerdote possit, etc 40 De materia proxima, et an sit materia extensio manuum quam adhibet Episcopus, etc. 41. An manu dextera, aut instrumento, etc. 42. De forma 43. De ministro. An possit esse simplex sacerdos 44. Quid si exterius sit chrismandus 45. De obligatione ministrandi Confirmationem 46. De obligatione eam suscipiendi 47. An qui suscipit Ordines etc. 48. An amentibus et infantibus, etc. 49. De ceremoniis 50. De patrinis 51. De aliis cæremoniis 52. De effectibus Confirmationis 53.

39. — FIDE tenemus Confirmationem verum esse Sacramentum, ut habetur ex Decreto Eugenii IV. in instructione ad Armenos, et in Trident. *Sess. 7. c. 1*. Et hoc probatur ex traditione Patrum. Dicimus nunc hoc quod refert scire circa materiam, formam, ministrum, necessitatem, et cæremonias hujus Sacramenti. Et 1. de *materia*. *Materia remota* Confirmationis est chrisma ex balsamo et oleo confectum per Epis-

(1) n. 156. — (2) *In 4. d. 42. q. 1. ar. 3. q. 2. ad 4.* — (3) *lib. 6. n. 157.* — (4) *lib. 6. n. 154. v.* Sed notand. — (5) n. 158.

copi benedictionem, ad differentiam olei Baptismi, et infirmorum, ut distinxit Innoc. III. in *cap. Cum venisset, de Sacr. Unct.* An autem unum oleum istorum sit materia valida pro alio Sacramento, negant *Suar. Laym. et Henrig.* Sed probabilius affirmant *Bell. Castr. Bonac. et Barb.* (1). Non dubitatur autem quin de Sacramenti necessitate oleum necessarium sit. Balsamum certum est requiri de necessitate præcepti: sed an sit necessarium pro Sacramenti valore, probabiliter negant *Sot. Nav. Juven. Cont. Tourn. ex c. Pastoralis, de Sacramentis non iter.*, ubi Innoc. III. interrogatus an valeret chrismatio cum solo oleo collata, respondit: *Nihil esse iterandum, sed caute supplendum quod incaute fuerit prætermisum.* Probabilius tamen et communius affirmant *Bellarm. Gonet. Petrocor. Conc.* et alii cum *S. Thoma* (2), et cum *Catechism. rom. part. 2. n. 7.* Et probatur 1. cit. *cap. unic. de Sacr. Unct.*, ubi Pontifex appellat hoc Sacramentum *chrismationem*, non certe alia ratione quam propter chrisma, quod ex oleo et balsamo conficitur. Probatur præterea ex Decreto Eugenii IV. in Concilio florentino, ubi dictum fuit materiam Confirmationis esse *chrisma* confectum *ex oleo et balsamo.* Opponit *Habert* hoc Decretum non fuisse Concilii, dum emanatum fuit, soluto Concilio, propter Græcorum discessum. Sed respondet *Petrocorens.* 1. Ipsos Græcos consensisse, ut Concilium continuaretur, ut ad Ecclesiam etiam Armeni unirentur; 2. tale Decretum fuisse receptum ab omnibus Ecclesiis catholicis. Sed nos melius respondemus, dicendo, Papa dogmata docente et uti Ecclesiæ doctore loquente, omnes ejus definitiones ex se esse infallibiles, ut fusius in opere L. 1. ex n. 110. et seqq. Respondetur autem ad textum oppositum quod in tantum Papa dixit *nihil iterandum*, quia, ut dicit Glossa: *Non dicitur iteratum, quod prius actum non fuit.* Cæterum prima opinio probabilis est, ut videre est in *Decr. S. C. Conc.* apud *P. Ferraris*, (3), cum sit certum Confirmationem sine balsamo saltem esse dubiam, adeoque sub conditione saltem repetendam. Sufficit autem balsamum cujuscumque regionis (4).

40. — Chrisma debet esse ab Episcopo benedictum ne-

(1) n. 162. — (2) 3. p. q. 72. a. 2. — (3) *Ferrar. Bibliot. v. Confirmatio art. 1. n. 10.* — (4) *lib. 6. n. 162.*

cessitate præcepti; sed dubitatur an etiam ex necessitate Sacramenti? Affirmant *Conc. Petrocor. Salm.* cum *S. Thom.* (1) ex citato Decreto Eugenii, ubi dicitur quod materia Confirmationis est *chrisma ab Episcopo benedictum*. Sed speculative loquendo, est probabilis sententia negativa *Cajet. Barbos. Got. Juven. Tourn.*, etc. quia, sicut Papa confirmandi facultatem simplici sacerdoti committere potest (ut dicemus n. 44.), ita potest etiam facultatem chrismatis benedicendi impertiri: Decretum autem Eugenii nihil præter præcepti necessitatem probat. Dictum est *speculative loquendo*, quia in praxi, cum de Sacramenti valore agatur, prima tenenda est (2). Præceptum autem grave est ex *can. Litteris, de Consecr. distinct. 3.* non esse utendum chrismate anno elapso benedicto. Sed in hoc Ecclesiæ præcepto potest Papa dispensare, ut de facto Papa Benedictus XIV. in *Const. 10. Cum ad infrascriptam*, die 9 januarii 1741. dispensavit (3). Quare non dubitatur, quin Confirmatio veteri chrismate collata sit valida (4).

41. — Materia proxima Confirmationis requirit 1. Unc-tionem in fronte, 2. in forma crucis, 3. manu ministri; et hæc tria sunt omnia de Sacramenti essentia, ut communiter docent DD. (5). Sed cum in Pontificali dicatur ut Episcopus antequam ungat, dicere debeat orationem, *extensis manibus versus confirmandos*, volunt multi auctores moderni, *Merbes. Tourn. Gonet. Juvenin. Conc. Got., etc.* talem extensionem esse de Sacramenti valore, ex eo quod legitur *Actorum c. 8. 12. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum*. Sed communius hoc negant *Suar. Laym. Petrocor. Frassen. Antoine, Holzm. Viva, Croix* et alii cum P. Berti, qui fuse hanc nostram tuetur sententiam (6). Et dicimus sufficere extensionem manuum quam adhibet Episcopus in ungendo chrismando. Et hoc probatur ex Decreto Eugenii, ubi dicitur: *Loco illius manus impositionis dari in Ecclesia Confirmationem*; et clarius in *cap. unic. §. Per frontis, de Sacr. Unct.*, ubi Pontifex dixit: *Per frontis chrimationem manus impositio designatur, quæ alio nomine Confirmatio dicitur*. Igitur Papa

(1) 3. part. quæst. 72. a. 3. — (2) lib. 6. n. 163. — (3) *Bullar. edit. Mechl. tom. 1. pag. 54.* — (4) lib. 6. n. 163. ad 3. — (5) n. 164. — (6) *Berti de Theol. disc. l. 32. c. 4. resp. ad 1.*

pro certo habet in eadem chrismatione haberi jam manuum impositionem. Pontificale enim non dicit, *super confirmandos*, ut dicturus fuisset, si per hoc intellexisset loqui de impositione. prout dicit loquendo de Ordinatione, *tam Pontifex*, quam sacerdotes tenent manus dextras extensas super illos; sed dicendo *versus confirmandos*, nihil aliud denotat quam consuetam cæremoniam, quam præcipit Ecclesia suis ministris in dicendis orationibus; nam manus extendere idem est ac eas aperire, et sursum elevare. Unde dignoscitur sententia opposita valido carere fundamento: ideoque dico dumtaxat tanquam tutam esse consulendam. Episcopus qui vellet eam in praxim producere, potest (ut advertit *Habert*) in diversas classes confirmandos distribuere, et inde super singulas classes præfatam orationem præmittere (1).

42. — Episcopus ungere debet pollice manus dextræ; quare peccaret, si ungeret illo sinistræ; et ex communiori graviter; sed *Escob. Trullench. Nugnez, Dic. Aver. Diana*, et *Tamb.* ut probabile habent hoc non excedere veniale, et revera non constat hanc cæremoniam esse gravem. Quare probabiliter dicunt præfati AA. quod licite confirmaret Episcopus sinistra, si dextra confirmare non posset (2). Opinio autem nonnullorum posse dari Confirmationem (sicut potest Extrema-Unctio) medio aliquo instrumento, merito communi sententia repudiata est. Quia tunc deesset manus impositio quæ cæteroquin non est necessaria in Extrema-Unctione. Quoad quantitatem autem chrismatis sufficit illa, quæ satis est ad ungendam frontem in forma crucis; ita *Suarez, Castr. Bonac. et Salm.* (3).

43. — II. Circa *formam*, quæ sit, quatuor adsunt sententiæ. 1. Illi qui volunt solam manuum extensionem Episcopi quæ unctionem præcedit, esse unicam Confirmationis materiam, dicunt solam orationem ab Episcopo tunc recitatam esse formam. 2. Alii autem, qui volunt tam primam manuum impositionem quam ipsam unctionem esse materias partiales, dicunt formam constare tam ex præfata oratione, quam ex verbis quæ dicit Episcopus in ipsa unctione: *Signo te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis; In nomine Patris*, etc. 3. Alii volunt materias esse partiales

(1) lib. 6. n. 164. — (2) n. 165. — (3) n. 166. v. Dicunt.

(ut dictum est), formam vero esse unam, nempe illam quæ dicitur in unctione. 4. Alii denique, qui cum vera sententia tenent materiam totalem esse unctionem, quæ manuum impositionem (ut diximus) secum involvit, dicunt recte totalem formam esse verba, *Signo te*, etc. quæ illam concomitantur; ita communiter DD. cum *S. Thoma* (1), et cum *Catech. rom. de Confirmatione part. 2. n. IX.* ubi dicitur quod *Catholicæ Ecclesiæ auctoritas.... non patitur nos ea de re quidquam dubitare.* Et ita revera declaravit *Eugenius IV.* qui in præfato Decreto dixit: *Forma autem est: Signo te signo Crucis*, etc. (2), Explicat autem Angelicus (3) quod per *to Signo te*, significatur confirmatus notari in Christi militiam. Per *to confirmo* denotari illum virtutem ad præliandum recipere. Per *to* denique *in nomine Patris*, denotari a quo hanc accipiat virtutem; itaque sunt de essentia verba *Signote, confirmote, et in nomine Patris*, etc. (4). Alia vero est forma Græcorum, *Signaculum doni Spiritus sancti*: quæ etiam est valida, ut declaravit *Urbanus VIII.* (5).

44. — III. Circa ministrum Confirmationis, certum est solum Episcopum esse hujus Sacramenti ministrum ordinarium, ut declaravit Trident. (*Sess. 7. Can. 3.*): *Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, anathema sit*; sed ex Pontificis concessione, certum quoque est posse esse Confirmationis ministrum simplicem sacerdotem, ut declaravit *Benedictus XIV.* in sua *Constit. Eo quamvis* 4. Maji 1745. Et antea *Eugenius IV.* et *S. Gregorius Magnus* hac fuerunt potestate usi (6). An autem etiam Episcopi simplici sacerdoti, ut Confirmationem ministret, delegari possint, dicit idem *Benedictus* in celebri opere *de Synod.* (7) magnam hanc esse quæstionem, pro qua validdæ militant rationes ad utriusque partis probationem; sed recte inde concludit, hodie talem facultatem summo Pontifici solo, tam consuetudine, quam *Nicolai I.* reservatione expresse facta (*Epist. 70.*) esse reservatam. Et licet confirmare sit actus episcopalis Ordinis, cujus valor a Pontificis arbitrio non dependet, nihilominus hujus actus exercitium delegare non ad Ordinem spectare, sed ad jurisdictionem,

(1) *In 4. d. 7. q. 1. a. 3. solut. q. 2.* — (2) *l. 6. n. 167.* — (3) *3. p. q. 72. a. 4.* — (4) *l. 6. n. 168.* — (5) *n. 169.* — (6) *n. 170.* — (7) *l. 7. c. 8. n. 3.*

quæ bene potest a Papa limitari, sicut revera limitatur Episcopis facultas dispensandi in quinque votis Sedi apostolicæ reservatis.

45. — Notandum hic 1. Episcopum confirmantem in alterius Diœcesi subditos non suos graviter peccare, et suspensionem a Pontificalibus incurrere, etiamsi ille confirmaret subditos suos, ut declaravit S. C.; et Trident. *Sess. 6. c. 5.* Sed si in sua diœcesi confirmaret subditos alterius, per se esset illicitum; sed in hoc præsumitur (juxta usum communiter receptum) consensus interpretativus aliorum Episcoporum, modo non constaret de contraria voluntate alicujus; ita *Castrop. Laym. Salm. Sa, Croix*, etc.: tanto magis hoc currit si Episcopus confirmare deberet Ordinandum, qui cum dimissoriis ipsius Ordinarii ad se venit; quia tunc præsumitur ejus consensus etiam de præsentis, ut communiter præfati auctores cum aliis (1).

46. — Notandum 2. graviter peccare Episcopum (juxta communem sententiam), qui negligit Confirmationem suis subditis diu conferre, v. gr. ad octo aut decem annos, ut dicunt *La-Croix* et *Dicast.*; quapropter tenetur Episcopus Diœcesim circumire, saltem per oppida Diœcesis principaliora; modo non sit moraliter ad hoc impossibilitatus; et suis expensis; nisi adsit justa consuetudo in contrarium; *Castropal. et Salmant.* Dicit *Bonac.* Episcopum teneri confirmare etiam moribundos qui eum de hoc efflagitant; sed probabiliter ab hac obligatione eum excusant *Lugo, Escob. Croix, Salm.*, etc. tam propter grave incommodum quod adesset, quam propter usum qui contrarius inolevit (2).

47. — IV. Circa necessitatem hujus Sacramenti, alii dicunt quod quilibet, ut confirmetur, sub gravi curare tenetur, quia secus sibi magni damni causa esset se privando robore ad tentationibus resistendum, quod hoc Sacramentum confert; ita *S. Bonaventura, Merbes. Tourn. Conc. Habert*, etc. Sed hoc grave onus negant multo communius *Sot. Navar. Suar. Laym. Fras, Wig. Castrop. Bonac. Anacl. Salm. Croix*, etc. quia de hoc gravi præcepto sive naturali, sive positivo non constat. Idem sentit *Scotus* (3) qui loquendo de Extrema-Uctione et Confirmatione dicit: *Neu-*

(1) *Lib. 6. n. 171. et 172.* — (2) *n. 175.* — (3) *in 4. de 17. q. 1. a. 11.*

trum est simpliciter necessarium, nec est præceptum de isto vel illo recipiendo. Idem sentit S. Thomas (1), qui dicit Confirmationem esse necessariam, non jam ad salutem, sed ad salutis perfectionem; alibi postea (2) expresse affirmat, sine hoc Sacramento ex vita discedere periculum esse, non quia damnaretur (nisi forte propter contemptum), sed quia detrimentum salutis pateretur. Et idem denique sentire videtur Catech. rom. p. 2. de Confirm. n. XIV. dicendo ibi quod Ecclesia optat ut omnes baptizati hoc muniantur Sacramento: desiderium Ecclesiæ utique non est præceptum. Sed prima sententiâ omnino est tenenda, utpote decisa a Benedicto XIV. in Bulla *Etsi pastoralis, de Ritibus et Dogmatibus Græcorum*, 1742. (§. III. nu. IV.) hæc habentur: *Monendi sunt* (qui non sunt confirmati) *ab Ordinariis locorum eos gravis peccati reatu teneri, si cum possunt ad Confirmationem accedere, illam renuunt, ac negligunt.*

48. — Dicunt autem Bonacina, Toletus, Renzi, etc. graviter peccare qui prima Tonsura, non confirmati, initiantur, quia Trident. Sess. 23. c. 4. sic dicit: *Prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Et Renzi affert quandam declarationem S. C. die 27. Sept. 1621. apud Nicolaum, ubi dictum fuit tonsuratum, non suscepta Confirmatione, ut male promotum non posse ad alios Ordines ascendere, nec beneficia recipere sine Pontificis dispensatione. Sed communissime negant Sol. Castr. Azor. Escob. Valent. Salmant. et Cabass. cum Nav. Suar. Coninch. Victor., etc. qui dicunt idem de aliis Ordinibus, et ad Concilium respondent, præcepta simpliciter modo imperativo emanata non importare gravem obligationem, nisi aliæ adsint circumstantiæ, ut dicunt Cajet. Navar. Sa, Sayr., etc., et juxta dicta Tom. I. Tr. II. num. 15. (3). Cæterum sufficit quod quis sit probabiliter confirmatus, ut a tali obligatione eximatur, prout Benedictus XIV. (4) affert declarasse Synodum Maronitarum de mandato Gregorii XIII. congregatam.

49. — Dicunt multi auctores, ut Bonac. Escobar. Holzm. Salmant., etc. omni culpa vacare conferre Confirmationem infantibus ante septennium, dum jam hic erat mos antiquus,

(1) In 4. d. 7. q. 1. a. 1. q. 2. — (2) 3. p. q. 72. a. 8. ad 4. — (3) Vide lib. 6. n. 183. — (4) de Synod. lib. 7. c. 9. n. 5.

et ita etiam hodie a Græcis practicatur; et ut ait *Vivaldus* in Hispania confirmari solent biennes, et triennes (1). At hoc nunc dici nequit, dum Benedictus XIV. in Constit. 129. *Eo quamvis §. 6.* edita die 4. Maji an. 1745. declarat nunc temporis non licere aliquem Confirmationis Sacramento munire, nisi usum rationis attigerit, his verbis: *Nihilominus abrogato prorsus a romana Ecclesia... hujusmodi more, consultissimis SS. Pontificum Decretis cautum est ut renatis fonte Baptismatis conferretur Sacramentum Confirmationis in ea solum ætate in qua fideles.... intelligerent tantum inter se differre Baptismum, et Confirmationem, quantum distat generatio ab incremento.* Nihilominus idem Benedictus multis post annis, cum esset Pontifex, in suo opere de Synodo (2) dicit quod etsi Catechismus afferat non expedire ut conferatur ante septennium; non tamen vetat quin in aliquo casu conferatur pueris non natis septem annos. Et subjungit auctor quod hoc perpendentes *Sylvius, Suar. Silv. Ronc. Juvenin. Gotti* et alii affirmant licite posse etiam juxta præsentem disciplinam Confirmationem conferre pueris ante septennium ex aliqua causa, ut puta si Episcopo per multum temporis manendum esset extra diocesim, aut si puer esset in periculo mortis, aut alia de causa. Et de perpetuo amentibus sermonem habens, ait absolute posse illos Confirmationis Sacramento muniri (3).

50. — V. Denique circa cæremonias 1. requiruntur *vestes* sacræ nempe (ut præscribit Pontificale) amictus super rochetto, aut supra cottam; si Episcopus est regularis: ita stola et pluviale album. Et peccaret graviter Episcopus si confirmaret sine ulla dictarum vestium, sed secus si omitteret aliquam, ut dicunt *Spor. Renz. Tambur. et Diana*; item requiritur baculus, et mitra; sed baculus sufficit ut in aliquo loco exponatur, aut ab aliquo clerico teneatur, sicut videtur designatus in figura opposita in Pontificali; et quoad mitram, ut declaravit S. C., sufficit ut Episcopus utatur stola: quare necesse non est ut adhibeat mitram (4). 2. Requiritur *cereus*, et ut Episcopus alapam post formæ prolationem det confirmato; sed harum rerum omissio non excederet veniale (5). Requiritur ut ministretur in ecclesia;

(1) *Lib. 6. n. 178.* — (2) *Bened. XIV. de Synod. lib. 7. c. 10. n. 5.* — (3) *lib. 6. n. 180.* — (4) *lib. 6. n. 184.* — (5) *ibid. v. Notand. II.*

sed hoc non sub gravi, ut communiter DD. (contra *Nugnez*). Imo *Suar. Bonacin. Barb. Sa, Henriq., etc.* (1) excusant ab omni culpa Episcopum qui in aliquo decenti loco confirmaret. Hoc non obstante, ego nescirem eum excusare a veniali, nisi aliqua interveniret causa, tum ob consuetudinem quæ viget hoc Sacramentum in ecclesia ministrandi, ut concedunt etiam *Bon. et Barb.*, cum propter id quod legitur in Pontificali: *Hoc Sacramentum potest conferri minus solemniter quocunque die, hora, et loco, ex causa ad arbitrium Episcopi.* Nota quod, licet dicatur *ad arbitrium*, requiritur *ex causa*. Semper tamen potest licite Episcopus in domestico sacello confirmare, ut recte dicit *Castrop.* (2). 4. Requiritur jejunium tam confirmantis, quam confirmandi, ex *can. Jejuni, de consecr. dist. 5.* et etiam ex Pontificali, ubi dicitur: *Confirmandi deberent esse jejuni.* Sed communiter dicunt DD. hoc tanquam consilium, non ut præceptum esse; unde invaluit usus ut hoc Sacramentum etiam post prandium conferatur; ita *Laym. Castropal. Cons. Salmant. Cabass. Croix.* etc. et ita pariter juxta consuetudinem licitum est hodie hoc administrare quolibet die, sive festivo, sive feriali; *Suar. Granad. Buscmb. Salm., etc.* (3).

51. — Requiritur 5. patrinus a parentibus pueri, aut in eorum defectu ab Episcopo designandus; et hoc proculdubio sub gravi, quoties haberi potest; sed si unquam haberi non posset, dicunt *Holz. Gobat. et Illsung* licite posse conferri Confirmationem sine patrino. Hinc patrinus 1. debet esse unicus, ut communiter sentiunt *Castropal. Bonac. Rebell. Salm. et Busemb.* (contra *Toletum* qui admittit duos) dum ita decretum est in *cap. fin. de Cogn. spir.* Verum est ibi hoc statutum fuisse tam pro Confirmatione, quam pro Baptismo, sed Tridentinum quoad Baptismum permisit duos, non autem quoad Confirmationem, hinc firmum restat quoad hoc jus antiquum. 2. Hinc Patrinus debet esse prius confirmatus, ut præscribitur in *c. In Baptismate, 102. d. 4.* cum ibi dicatur: *In Baptismate, vel Chrismate non potest alium suscipere in filiolum, qui non est baptizatus, vel confirmatus.* Ei in Pontificali dicitur: *Nullus qui non est confirmatus potest esse in Confirmatione patrinus* (4). Et hoc etiam

(1) *Barbos. de Pot. Episc. 2. p. All. 30. n. 13. et Salm. Tract. 3. c. 4. n. 32.* — (2) *lib. 6. n. 184. v. Notand. III.* — (3) *ibid. Notand. IV.* — (4) *Lib. 6. n. 185.*

sub gravi præcepto, cum gravis sit materia, ut recte dicit *Conc.* cum communi (1). Si autem susciperet in Confirmatione patrinus non confirmatus, dicunt *Sot. Navar. Sa*, et alii etiam eum cognationem contrahere, afferentes verba *cit. non potest* textus relati non denotare actus validitatem, sed solum prohibitionem; et hæc opinio recte probabilis nuncupatur a *Salm. et Croix*. Sed probabilius negat *Glossa* in præfatum textum *Suar. Tol. Sanch. Bonac. Renz.* et alii multi; et *Renzi* adducit etiam declarationem S. C. *Conc.*; nam, ut probat *Sanch.* verbum *non potest*, in eo casu reddit omnino actum irritum (2). 3. Patrinus in Confirmatione debet esse alius a Patrino Baptismi juxta communem sententiam; excipit *La-Croix* cum *Silv. et Syn. colon.* nisi adsit causa in contrarium. 4. In Confirmatione juxta Pontificale debet esse ejusdem sexus confirmandi. 5. Patrinus non debet esse Religiosus, ut dicunt *Sanch. Bonac. Salm.* et alii communiter, *can. Monachi 104. de consecrat. dist. 4.* ubi dicitur: *Monachi sibi compadres commatresve non faciant.* Excipiunt *Castrop. Barb. Gobat. Spor.*, etc. si confirmandus esset etiam Religiosus; excipiunt etiam *Suar. Dicast.*, etc. si patrinus esset de ordine Mendicantium; sed merito contradicit *P. Concina*, dum ut relatum est n. 37. jam hoc vetitum est in Ritual. cuilibet Regulari esse patrinum, verum est quod ibi loquitur de Baptismo, sed eadem ratio currit pro Confirmatione; et ut diximus *Tom. I. Tract. II. n. 78.* in æquivocis lex utique extenditur de casu ad casum, in quo ita lex eadem currit, ut si lex non extenderetur, legislator aut pro injusto, aut imprudenti culparetur. Quoad modum suscipiendi in Confirmatione, juxta Pontificale deberet confirmandus mittere pedem super pedem dexterum patrini; sed recte dicit *P. Concina* quod hodie ex consuetudine recepta et approbata a S. C. Rituum 20. Septemb. 1749 sufficit ut patrinus imponat manum dexteram super humerum dexterum confirmandi (3).

52. — Requiritur 6. ex Pontificali ut post unctionem frons confirmati vitta aliqua linea cingatur; sed hodie hæc cæremonia in nostris regionibus obsolevit, dum, facta unctione, statim confirmati frons abstergitur et dimittitur ipse. 7. Parochus confirmatorum, et patrinorum in libro adnotare de-

(1) n. 186. — (2) *ibid.* Dubit. 2. — (3) *lib. 6. n. 187.*

bet nomina, ut cognatio contracta sciri possit, tum ob Ordinum susceptionem. Dicunt *Barb.* et alii quod in confirmatione possit mutari nomen. Episcopus, terminata functione, benedicit confirmatis, ideoque eos, dum confirmat, admonet ne ante benedictionem discedant: sed probabiliter ait *Tambur.* hanc admonitionem non obligare; et revera (ut dicit *Croix*) hæc est praxis ut confirmati, suscepto Sacramento, discedant, nec Episcopi eos obligant ad expectandum (1).

53. — Effectus autem hujus Sacramenti sunt tres: 1. Character; 2. gratia, nempe robur spirituale quod recipitur ad debellandos inimicos; 3. cognatio spiritualis quæ contrahitur inter confirmatum et patrinum qui eum suscipit, ac inter eum et parentes confirmati (2).

TRACTATUS XV.

DE

SACRAMENTO EUCHARISTIAE.

CAPUT I.

DE ESSENTIA EUCHARISTIAE.

In quo consistat essentia Eucharistiæ, et in quo ratio specifica: et unde desumatur unitas 1. An sit necessaria necessitate medii 2. An consecratio in unica specie sit illicita et invalida. Non licet consecrare in una specie tantum 3. Casus excepti 4. Effectus Eucharistiæ 5. An quandiu durant species, etc. 6. Qui communicat cum veniali 7. De cæteris agetur in appendice III. de examine Ordinand. §. II. de Sacrif. Missæ, ex n. 95 et seqq.

1. — DEFINITUR Eucharistia: *Est Sacramentum corporis et sanguinis Christi sub speciebus panis et vini ad spiritualem animæ refectionem divinitus institutum.* A Scholasticis circa Eucharistiæ Sacramentum multæ agitantur quæstiones. De istis fusius in opere disseruimus; hic tantum eas annuimus. Quæritur 1. in quo consistat Eucharistiæ essentia? Alii dicunt in *recto* consistere in panis et

(1) N. 188. — (2) n. 169. v. Tres autem.

vinī speciebus, et Jesu Christi personam tantum in *obliquo* ad Sacramentum spectare, tanquam quid extrinsece connotatum. Alii dicunt in *recto* sive essentialiter consistere tam in speciebus quam in Christi corpore. Utraque sententia est probabilis, observa rationes (1). Quæritur 2. an tota *ratio specifica* hujus Sacramenti in alterutra specie salvari possit? Alii affirmant; sed probabilius est illam non salvari nisi in utraque, dum in alterutra (per se loquendo) non potest significari completa refectio cibi et potus (2). Quæritur 3. unde desumatur unitas numerica Sacramenti Eucharistiæ? Alii dicunt ex unitate corporis Christi; sed alii probabiliter tenent desumi ex morali conjunctione, quam species consecratæ habent inter se, cum per modum unius proponuntur aut sumuntur (3); sed cum proponuntur in diversis altaribus, aut recipiuntur a diversis personis, sunt diversa Sacramenta (4).

2. — Quæritur 4. an Eucharistia sit necessaria necessitate medii, an præcepti ad salutem? Non dubitatur quin necessaria sit necessitate præcepti cum ecclesiastici, tum divini, ut habetur apud S. Lucam (c. 22. 19.): *Hoc facite in meam commemorationem*. Contra etiam pro comperto est apud omnes, Eucharistiam non esse necessariam necessitate medii quoad realem perceptionem. Dubium itaque restat in hoc, an necessaria sit necessitate medii, saltem in *voto*, nimirum desiderio? Negant S. Bonav. Suar. Cajet., etc. asserentes hoc Sacramentum non esse institutum ad primam gratiam producendam. Sed probabilius affirmant S. Thomas (5) Sotus, Conc. Salmant., etc.; tum ex textu S. Joannis: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis.... non habebitis vitam in vobis*, c. 6. 54. tum quia Eucharistia est finis omnium Sacramentorum; unde ait Angelicus neminem gratiam habere ante susceptionem hujus Sacramenti, nisi ex voto proprio, ut sicut adulti habent dum baptizantur, vel Pœnitentiæ Sacramentum suscipiunt: vel voto Ecclesiæ, sicut parvuli habent (6). Non est dubitandum quin Eucharistiæ perceptio sive in re, sive saltem in voto necessaria sit ad vitæ spiritualis conservationem; ita communiter docent Sot. Gonzal. et Salmant., cum eo-

(1) *Lib. 6. n. 189.* — (2) *n. 191.* — (3) *lib. 6. n. 191.* Quær. 2. (4) *ibid. v. Quoad.* — (5) *3. p. q. 79. a. 1. ad 1.* (6) *lib. 6. n. 192.*

dem *S. Thoma* (1); quia sicut corporis vita sine materiali cibo conservari nequit, ita nec vita animæ sine spirituali. Hinc dicunt *Lugo, P. Sotus, Vall. Fill. Salm.*, etc. licet præceptum imponat tantum ut saltem semel in anno communificent, attamen aliquando hominem posse obligari ad sæpius in anno communicandum, cum nosceret hoc sibi fore necessarium, ut in divina gratia conservetur. (2).

3. — Materia Eucharistiæ est tam panis, quam vinum, et nunquam fas est quacumque ex causa alterutram speciem consecrare, ut habetur ex *can. Conferimus, dist. 2. de Cons.*; et ex Tridentino *Sess. 22. c. 1.* ubi dicitur Jesus Christus præcepisse apostolis ne aliter se ipsum offerent, quam sub utraque specie; ex quo infertur proculdubio, hoc præceptum non solum esse ecclesiasticum, sed etiam divinum, ut docet communis sententia (3). Et dicimus in hujusmodi præcepto non posse Papam dispensare (4), dum valde probabile est non fieri Sacramentum nisi in Sacrificio, in quo conficiendo (ex vera sententia) necessaria est utriusque speciei consecratio, quia alias non exprimeretur sanguinis effusio, et consequenter non satis exprimeretur Crucis Sacrificium, in cujus memoriam Salvator noster altaris Sacramentum reliquit, ut loquitur *Trid. Sess. 22. cap. 1.* (5). Nec est improbabilis sententia *Card. de Lugo*, (contra opinionem aliorum DD., cæteroquin communioem) qui dicit quod si sacerdos intenderet unam tantum speciem consecrare, invalide ageret; quia Sacramenti ratio secerni non potest a ratione Sacrificii, cum sacerdos non recipiat potestatem hoc Sacramentum conficiendi, nisi sacrificando, ut satis constat ex forma Ordinationis: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium, etc.* Itaque, sicut diximus, consecratio utriusque speciei non solum ad Sacrificii essentiam pertinet, sed etiam Sacramenti; hinc qui Sacrificium non offert, nec Sacramentum conficit (6).

4. — Cæterum potest dari casus, et certe sit valida et etiam licita per accidens consecratio alterius speciei, quin consecratur altera, v. g. si sacerdos tempore consecrationis adverteret consecrasse aquam pro vino, aut si aliud vinum haberi non possit, aut non possit haberi sine gravi periculo

(1) 3. p. q. 80. a. 11. ad 2. — (2) lib. 6. n. 193. et 295. — (3) lib. 6. n. 196. — (4) Ibid. Dubit. 2. — (5) n. 306. — (6) n. 196. Dubit. 3.

vitæ aut gravis scandali : item si, consecrata Hostia, immi-
neret incendium, aut inimicorum invasio : ita *Suar. Azor.*
Bonac. Salm. Busemb. et alii communiter (1).

5. — Effectus Eucharistiæ sunt I. augmentum gratiæ (et
hic effectus est principalis) ut habetur ex Trident. *Sess. 13.*
cap. 2. et aliquando per accidens etiam est primæ gratiæ
acquisitio, nempe cum quis inscius peccati mortalis, aut
putans se habere contritionem, accedit ad Communionem
cum sola attritione : ita *S. Thomas* (2), *Scotus*, *Suar.*
Tolet. Ronc. Salm. et alii communiter (3). Ratio est quia
proprium est uniuscujusque Sacramenti gratiam conferre
omnibus obicem non ponentibus ; et habens attritionem jam
obicem gratiæ non ponit, dum, quantum in se est, removet
affectum tam actuale, quam habituale ad peccatum (4).
II. Remissio venialium, ut docent omnes cum *S. Thoma* (5),
juxta Tridentinum loco cit. ubi Eucharistia appellatur *anti-*
dotum quo liberamur a culpis venialibus, et a peccatis mor-
talibus præservamur. Putant autem *Salm.* cum aliis Com-
munionem ex se delere venialia ex opere operato per gra-
tiæ infusionem (ut dicunt) qua anima reficitur. Sed melius
ait *Tournely*, Sacramentum non immediate ex se, sed
mediante actu charitatis quem in anima excitat, delere
venialia ; hoc sentit etiam Angelicus loco cit., dum dicit :
Quantum ad actum qui excitatur in hoc Sacramento, per
quem peccata venialia solvuntur (6). III. Præservatio a
peccatis mortalibus ob auxilium quod præbet Sacramentum
ad compescendam concupiscentiam, ad resistendum tenta-
tionibus, ad incedendum per Domini semitas. IV. Remissio
pœnæ temporalis debitæ pro peccatis commissis, non jam
directe, sed indirecte, mediantibus charitatis actibus quos
in anima excitat hoc Sacramentum ; ita *S. Thomas* (7)
Salm. Conc., etc. V. Dulcedo spiritualis, nempe facilitas
in exequendis iis quæ Deo placent. VI. Unio cum Jesu
Christo : *Joan. 6. 57. qui manducat meam carnem.... in me*
manet, et ego in illo. VII. Acquisitio gloriæ. *Ibid. V. 59. qui*
manducat hunc panem, vivet in æternum. (8).

6. — Notandum hic valde probabile esse, quandiu species

(1) *N. 197.* — (2) *3. p. q. 72. a. 7. ad 2. et q. 79. a. 3.* —
(3) *lib. 6. n. 269.* — (4) *n. 6.* — (5) *3. p. q. 79. a. 4.* — (6)
lib. 6. n. 269. v. Effectus III. — (7) *3. p. q. 79. art. 5.* — (8)
l. 6. n. 269. v. Effectus III. ad V.

sacramentales in stomacho durant, semper amplius augeri gratiam, ut tenent *Gonet. Becan. Lugo, Tourn. Juvenin. Holzm. Regin. Mastrius*; et *Salm.* dicunt hoc Sacramentum cum institutum sit per modum cibi, ut loquitur Conc. florentinum, ideoque sicut cibus corpus nutrit usquedum in stomacho persistit, ita Eucharistia nutrit animam quamdiu in corpore persistit (1). Notandum præterea ex Decreto S. C. approbato ab Innoc. XI. damnatum fuisse abusum dandi plures simul particulas communicantibus, aut particulas majores usualibus (2).

7. — Quæritur hic an peccet venialiter qui communicat cum veniali actuali? In hoc diversæ sententiæ adsunt, sed præ cæteris mihi arridet sententia quam tenent *Vasq. Fill. Hurtad. Ledesm. Sa, et Leandr.*, et probabilis appellata a *Dicast. et Tambur.* (3), quæ sic distinguit: Si culpa directe est circa Communionem, v. g. si quis ex vana gloria, aut cum voluntaria distractione communicat, tunc nemo dubitat quin venialiter peccet, quia talis culpa est positiva irreverentia in Sacramentum; licet, ut ait *S. Thomas* (4), talis culpa impediret quominus animæ spiritualis refectio reciperetur, non autem gratiæ aut charitatis augmentum. Si autem peccatum veniale non est circa Communionem, v. g. si quis communicaret cum affectu actuali ad aliquod veniale, tunc non peccat, quia tunc (ut dicunt communiter DD.) non impedit effectum principalem Sacramenti, nec auxilium quo præservetur a mortali: cum ex una parte veniale non opponatur gratiæ, et ex altera cum tali culpa communicare est potius perfectæ reverentiæ carentia, quam positiva irreverentia (5).

Cætera ad materiam et formam Eucharistiæ pertinentia, notantur in *appendice III. de examine Ordinand. §. II. de Sacrif. Missæ, ex n. 97. ad 101.*

(1) *Ibid. in fine et n. 228.* — (2) *lib. 6. n. 228. in fine.* — (3) *Tamb. in Met. commun. c. 1. §. 4. n. 9.* — (4) *3. p. q. 79. a. 8.* (5) *lib. 6. n. 270. Quær. 1.*

CAPUT II.

DE ADMINISTRATIONE EUCHARISTIAE.

Quomodo tenentur parochi servare Eucharistiam, et ad eam dispensandam. An regularis, et quilibet sacerdos possit Communionem ministrare 8. Et an diaconi 9. An Viaticum possit in necessitate administrari a clericis, et etiam a laicis, et an se ipsis, etc. 10. An sacerdos ex devotione possit communicare ex se ipso 11. Quomodo debeat, et possit dari Viaticum 12. An possit dari digitis posterioribus Viaticum; et an Communio 13. An in utraque specie; et an pars Hostiæ majoris. An pueris et amentibus 14. An peccatoribus publicis; et an condemnatis 15. An in Missa defunctorum 16. In qua hora potest dari Communio 17. Si remanent fragmenta 18.

8. — VIDEAMUS cuinam licet Eucharistiam ministrare, et quid requiratur ut licite ministretur. Quoad primum punctum, sicut soli sacerdotes possunt hoc Sacramentum consecrare, ut est de Fide (juxta Trident. Sess. 22. can. 1.), ita solis sacerdotibus illius dispensatio concessa est. Et in rigore loquendo, Communionem dispensare solius pastoris est, qui ideo tenetur curare ut Eucharistia perpetuo in suis ecclesiis et cum debito decore conservetur, nempe in tabernaculo decenti, et cum lumine semper die et nocte accenso, et quidem sub culpa gravi; attamen si lumen deficeret per unam tantum horam, putant *Diana* et *Quintanadvennas*, non esse grave. Tenentur autem iidem eam ministrare non solum moribundis, sed etiam sanis, quoties rationabiliter et opportune requisiti sunt, ut dicunt communiter *Sot. Suar. Vasq. Castrop. Filliuc. Azor. Dicast. Busemb. Salmant.*, etc. (1). Cæterum cum Communio non fit nec ob paschale præceptum, nec ob Viaticum, Religiosi vi suorum privilegiorum possunt in suis ecclesiis Eucharistiam ministrare, et hodie (ut recte testantur *Castropal.* et *Roncagl.*) ex communi consuetudine quæ adest, præsumitur cuilibet sacerdoti celebranti talis facultas concessa (2).

9. — Diaconi tamen non possunt dispensare Eucharistiam sine speciali commissione Episcopi, aut parochi, alias incurrunt irregularitatem, ut habetur ex *cap. 1. de Cler. non ordinato* (3). Antiquitus solebat universaliter committi dia-

(1) *Lib. 6. n. 230. et 248.* — (2) *n. 235.* — (3) *lib. 6. n. 234.*

conis Eucharistiæ administratio, sed hodie non est permis-
sum, nisi in necessitatis casu, ex *can. 39. carthaginensis*
IV, ubi dictum fuit: *Si necessitas cogat, etc.*, quæ autem
debeat esse talis necessitas, *Habert et Tournely* requirunt
extremam; sed communiter *Suar. Laym. Castr. Lugo,*
Conc. Salm., etc. dicunt sufficere quamcumque necessita-
tem notabilem, aut causam justam, ut loquitur *P. Concina*,
v. g. si parochus sit occupatus in aliquo magno festo, aut
numerus communicantium sit magnus, etc. Diaconus autem,
Eucharistiam ministrans, debet esse indutus cotta et stola
transversa (1).

10. — Quando autem urgeret ministrare Viaticum in-
firmo, et deesset parochus, potest illud præbere quilibet
sacerdos et etiam diaconus, licet repugnaret parochus, si
irrationabiliter repugnaret; ita *Tol. Sa, Dicast. Ronc.*
Salm. Laym. Sot., etc. communiter (2). Imo in ea necessi-
tate volunt *Suar. Val. Cajet. Fill. Escob.* (et probabile
dicunt *Lug. et Coninch* contra *Gonet, Bonac. Salmant.* et
alios, quorum sententia cæteroquin est communior) etiam
a simplici clerico posse ministrari, ac etiam laicum posse
suis manibus communicare; quia tunc ex una parte jam
urget præceptum divinum communicandi; et ex alia parte
nullum reperitur præceptum expressum id prohibens; et
antiquitus si ob necessitatem, quæ aderat, fideles in domos
suas Sacramentum afferebant, et ibi communicabant, cur
ergo nunc, majore urgente necessitate, prout est mortis, id
permitti non potest (3)? Verum tamen est præfatos auc-
tores id permittere, cum sine scandalo fieri potest; sed ego
dico hoc scandalum, aut potius admirationem, de facili posse
tolli, circumstantes admonendo quod in tali necessitate
id permittitur a theologis. Et ita pariter præfati auctores
(contra alios) permittunt laicis in sacerdotum aut diaco-
norum defectum, ministrare Viaticum moribundis. Nec ob-
stat textus *c. Pervenit, 29. de Consecratione dist. 2.*, ubi
sacerdotibus interdicitur committere laicis Eucharistiæ ad-
ministrationem, quia ibi sermo fit de sacerdote qui id age-
bat præter necessitatem. Nec debet quidem obstare (ut di-
cunt) consuetudo contraria, quia cum hic casus rarissime
accidit, non potest in probationem hujus rei consuetudo

(1) *N. 237.* — (2) *n. 234.* — (3) *n. 237.* Quær. II.]

contraria adduci; et huic opinioni valde adhæret *Laym.* Dicit *Habert* hoc permitti laicis saltem cum licentia Episcopi (1). An autem tempore pestis teneatur parochus Communionem administrare, vide dicta *Tom. I. Tract. VII. n. 28.*

11. — Probabile est quod extra mortis periculum, si non adest scandalum et deest alius sacerdos, bene possent sacerdotes ex seipsis communicare, etiam ob solam devotionem, ut fatentur *Sylvius, Lug. Bonac. Croix, et Salm.*; nam in hoc nulla intervenit irreverentia, nec de aliquo contrario præcepto constat. Imo *Vasquez, Dicast. et Leand.* id concedunt etiam diaconis, cum hoc eis aliquando fuerit concessum a Concil. nicæno *Can. 14. (2).* Quoad autem Regulares, quomodo et quando possint Eucharistiam ministrare, vide quod dicetur *Tract. XX. de Privileg. num. 123.* Et ubi in Paschate communicare possint famuli monasteriorum regularium, peregrini, et vagi, vide *Tom. I. Tract. XII. n. 42.*

12. — Videamus nunc secundo loco quid requiratur ad licitam Eucharistiæ administrationem. Illa debet administrari debita reverentia, et juxta ritum Ecclesiæ consuetum: unde notandum 1. plerumque non esse deferendam infirmis Eucharistiam, nisi cum cotta, et stola, et luminibus, quare communiter dicunt *Suar. Filliuc. et Ronc.* Communionem præbere sine cotta et stola, per se esse mortale; sine luminibus tamen esse tantum veniale. In casu autem necessitatis probabiliter dicunt *Filliuc. Granad. Aver. Elb. Gob. Croix, Renz. Mazzotta, etc.* licere sine luminibus et sacris vestibus Viaticum ministrare, nam non præsumitur, quando prædictæ cæremoniæ adhiberi nequeunt, velle ut moribundi tanto defraudentur bono. Et probabiliter dicit *Pasqual.* posse pariter Episcopum dispensare ut Viaticum deferatur cum pileo in capite, cum longe et per villas progrediendum est (3). Ita etiam probabiliter dicunt *Bonac. Salmant. Gobat. et Croix* (contra *Busemb.*) licere in casu magnæ urgentiæ sacerdoti currere, ut adveniat tempore opportuno ad dandum Viaticum (4). Ita etiam licet illud deferre equitando, si locus distat, aut tempus est pluvium, aut instat necessitas

(1) *lib. 6. n. 237.* Quær. III. — (2) *n. 238.* — (3) *N. 241. v. Ministrare.* — (4) *lib. 6. n. 242.* —

illuc adveniendi, ut dicunt *Quintanad. Elbel, et Gob. (1)*, et legitur hoc fuisse concessum a S. Carolo Borromeo (2). Item probabile est tempore pestis Viaticum cochleari licite posse ministrari, ut dicunt *Bonac. Busemb. Marc. Mancin. Gobat. Leand.. etc.*; et ita etiam admittunt *Escob. Præpos. et Diana* dare Hostiam cum aqua in cochleari infirmo qui ob oris ariditatem deglutire non posset (3). Hic notandum obiter quod S. C. Conc. declaravit vetitum fuisse per S. Pium V. deferre Eucharistiam ad infirmos adorandum tantummodo. Benedictus XIV. (4) in sua Epistola ad Cardinalem Guadagni Urbis Vicarium generalem, quæ incipit *Cum, ut recte nosti*, præter S. Pii V. prohibitionem affert etiam *Rituale romanum* a Paulo V. vulgatum, ubi hæc leguntur: *Sed alicui ad adorandum solum, seu devotionis, seu cujusvis rei prætextu, ad ostendendum (divinum Sacramentum) non deferatur (5).*

13. — Probabiliter etiam licet in causa extremæ, aut gravissimæ necessitatis Communionem præbere posterioribus digitis, si sacerdotis pollex aut index infirmus esset, ut dicunt communiter *Tournel. Conc. Ronc. Salm. Bus. Diana et Renzi* contra *Bonac.* Imo tenent *Gobat, Arriaga, Croix, Leand. et Mazzot.* hoc licere etiam extra necessitatem, si chiragra sacerdos laborat, dum dicunt quod tota sacerdotis manus sit consecrata; sed probabilius id negant *Bonac. Possev. Diana, et Renzi*, quia licet tota manus sit consecrata, tamen juxta ritum Ecclesiæ pollex et index sacerdotis sunt præcipue ad hoc munus exercendum destinati. Communis autem est sententia cum *Suar. Mol. Castrop. Bonac. Laym., etc.* abstinendum esse a celebrando sacerdoti pollicem, aut indicem infirmum habenti, ita ut Hostiam frangere nequeat, ut deducitur *ex cap. 11. de Corp. vitiat.* ubi dicitur non posse ordinari sacerdos ille qui non habet pollicem aptum ad Hostiam frangendam, et pro regula generali habetur, quod quicquid impedit ab Ordinis susceptione, impedit etiam ab illius exercitio (6).

14. — Notandum 2. quod juxta præsentem disciplinam nunquam licitum est, sine Pontificis dispensatione, etiam

(1) n. 243. — (2) *Act. Mediol. p. 4. n. 41.* — (3) *lib. 6. n. 244. v. 6.* Non licet. — (4) *Bullar. t. 4. p. 328. §. 12. et in Edit Mech. t. 11. p. 194. §. 12.* — (5) *lib. 6. n. 243. v. 4.* Eucharistia. — (6) *lib 6. n. 244.*

ad præbendum Viaticum, Eucharistiam administrare sub utraque specie, aut in sola vini specie; ita communiter *Suar. Lug. Tambur. Dicast. Dian. Croix*, etc.; nam præceptum Viatici non obligat, cum sumi nequit juxta Ecclesiæ ritum (1). Ita etiam sine causa (licet hoc veniale non excedat) non permittitur partem Hostiæ majoris ad communicandum præbere. Sufficit autem pro causa, si communicandus sit infirmus, aut nobilis, aut famulus, aut alius cui expectare incommodo esset, licet ob solam devotionem communicaret, ut communiter *S. Antonin. Silv. Bonac. Tourn. Conc. Salm. Elbel*, etc. (2) Nec pariter licet Communionem pueris præbere ante annos discretionis, et perpetuo amentibus. Vide quod dictum est *Tract. XII. n. 43. et 44.*

15. — Notandum 3. denegandam esse Communionem publicis peccatoribus, nisi constet de eorum publica poenitentia, ut dictum est *Tract. XIV. num. 5.* Hic tamen juvat adnotare quæ deliberavimus ex epist. Benedicti XIV. ad Episcopos Galliæ, quæ incipit, *Ex omnibus*, edita 16. Octobris 1756. ubi præbet normam quando denegandum sit Viaticum refractariis Constitutioni *Unigenitus*. Ibi enim deciditur ut Communio deneganda sit peccatoribus publicis et notoriis; at ut tales habeantur, requiritur (si crimen in sola externa actione consistit, cujusmodi est notorietas usurarii, aut concubinariis) ut vel per sententiam judicis rei declarati sint; vel in judicio crimen sint confessi; vel aliquod facinus evidenter commisisse noscantur, et in eo facto moraliter perseverent; et quod vulgo cognitum est, non adhuc cessavit. Ratio enim horum est, quia hæc moralem faciunt certitudinem de illorum notorietate criminis. Quod si crimen ab interna animi dispositione pendet (prout esset hæresis, etc.) aliter procedendum, nam tunc tales non habendi sunt, si crimen innititur conjecturis, præsumptionibus, incertisque vocibus; statuit ut si hi in extremo fuerint vitæ constituti, non erit eis denegandum Viaticum, quoties in Paschate non fuerit eis denegata Communio; ubi vero ita validæ adversus ægrotos præsumptiones, et indicia gravia, et urgentia militent, vult ut ægrotus semotim cum lenitate admoneatur atque obsecratur ut resipiscat; demonstre-

(1) *N. 245. v. Peccat. I.* — (2) *ibid.* —

turque ei quod, quamvis detur ei Viaticum, hoc fiat solummodo ut obtemperetur Ecclesiæ, quæ ad avertenda scandala publica, et ad ipsius ægroti præcavendam infamiam, eum a sacra mensa non repellit, licet peccatorem coram Deo eum reputet, non tamen in proprio tribunali, ut publicum atque notorium peccatorem agnoscit. An autem graviter peccet qui in mortali existens Eucharistiam dispensat, nos affirmavimus cum *Suar. Laym. Ronc. Gonet, Viva*, etc. adversus alios; et adduximus Catechismum rom. atque Rituale (1). Notandum insuper peccare qui negat Communionem capite damnatis, si ad eam per confessionem dispositi sunt, ut recte dicit *P. Concina*, quicquid dicat *Contensonius*, quamvis, ut testatur *Juvenin.* in Galliis, et Hispaniis mos invaluit, ut eis Eucharistia denegetur; sed apud nos contrarium observatur: ideoque dicimus non esse denegandam, etsi reo una restaret vitæ hora (2).

16. — Notandum 4. quod in Missa de *Requiem* proculdubio potest ministrari Communio; nam in Missæ defunctorum rubrica dicitur: *Si sint communicandi, eos communicet antequam se purificet.* Et concordat Trident. sess. 22. cap. 6. ubi hæc leguntur: *Optaret (S. Synodus) ut singulis in Missis fideles communicarent.* Et licet *Gavant. et Croix* adducant quoddam Decretum S. C. editum die 22. Jan. 1701 in contrarium, nihilominus doctus *Merati* scribit se legisse in Directorio Ecclesiæ Genuensis, quod eadem Congregatio vetavit ipsum Decretum publicari, et 22. Martii 1711. positive illud suspendit (3). Et novissime 2. Septembris 1741. decrevit expresse posse ministrari Eucharistiam per modum Sacrificii, nempe cum Particulis intra eandem Missam consecratis, in Missa defunctorum quæ celebratur in paramentis nigris; secus vero per modum Sacramenti, nempe cum Particulis præconsecratis extrahendo Pyxidem e custodia, adversus id quod prius docuerat Benedictus XIV. (4) cum *P. Merati*, quod in Missis defunctorum poterat ministrari Eucharistia, etiam ex Particulis, præconsecratis, in Missa tantum, non autem ante, vel post illam; vide Decretum in catalogo, qui inest in hoc Tract. n. 88. Decr. X. Advertendum hic quod si Missa defunctorum cele-

(1) *Lib. 6. n. 246 et 247.* — (2) *ibid.* — (3) *n. 249.* — (4) *De Sacrif. Miss. l. 3. c. 18. n. 10, 11, et 12.*

bratur in paramentis violaceis, (prout certo fieri potest ex Decreto S. R. C. 21. Junii 1670. apud *Merati in Indice tom. 1. n. 444.*) non prohibetur fieri Communio ex Particulis præconsecratis, nec ante, nec post Missam, et tanto minus in Missa, cum in præfato Decreto tantum vetitum est ministrari Eucharistiam in *Missis defunctorum* (en verba Decreti) *quæ in paramentis nigris celebrantur.*

17. — Notandum 5. quod Communio potest, ex se loquendo, in qualibet diei hora ministrari, dum nulla adest de hoc prohibitio; ita communiter *Azor. Silv. Cast. Bonac. Sa, Coninch. Ronc.* et alii cum *Suar.* qui affert *S. Ambr.* auctoritatem, qui testatur quod suis temporibus Communio sub diei finem dabatur. Non permittitur tamen dari Communio, cum noctescere cœperit, aut in extrema diei parte, nisi aliqua adesset peculiaris causa, ut dicunt *Suar. Castr. Coninch. Sa, Tambur.,* Sed nunquam permittitur, excepto Viatico, intempesta nocte, ut loquuntur *Bonac. et Salm.,* nempe elapsis multis noctis horis, Eucharistiam dispensare. In Missa Natalis Domini, quæ media nocte celebratur, nec licet Communionem præbere, ex pluribus Decretis S. C., et ita pariter nec in feria sexta Parasceve. Attamen in sabbato sancto nulla adest de hoc prohibitio; invenio tantummodo quod quidam Auctor (*Macrus in Vocabul. Eccles.*) dicit in Missa sabbati sancti ideo omitti antiphonam *postcommunio* quia olim non ministrabatur Eucharistia: sed *P. Merati,* cum *Grancolas, Moretto,* et aliis probat oppositum ex quodam ordine romano, nempe quod olim in Missa sabbati sancti omnes adulti, et pueri communicabant, cum in dicto ordine legatur: *Omnes communicent;* et addit *Gavantus,* et *Durandus* quod in tantum hodie omittuntur *communio* et *postcommunio,* in quantum in eorum loco *Vesperæ* suffectæ sunt. Unde concluditur nullo inniti fundamento ratio cur prohibita putari debeat tali die Eucharistiæ ministratio; et quoad consuetudinem, certum est quod in pluribus ecclesiis, præsertim nostri regni, et præcipue in cathedrali Neapolis, soleret post celebratam Missam solemnem ministrari populo Eucharistia (1).

18. — Notandum 6. quod si sacerdos, sumpta ablutione, advertat aliquas reliquias consecratas relictas esse, dicit

(1) *Lib. 6. n. 262.*

Rubrica (tit. 6. n. 2.)..... *eas sumat, sive parvæ sint, sive magnæ, quia ad idem Sacrificium spectant*; et etiamsi sacerdos pervenerit in sacristiam, cum adhuc sacris vestibus indutus est, potest præfatas reliquias sumere, ut dicunt *Gobat. Granad. Diana*, quibus consentit *Benedict. XIV.* (1), qui subjungit quod si sacerdos exutus sit, tunc aut reponendæ sunt in tabernaculo, si extat, aut servandæ sunt pro alia Missa, si eodem mane celebranda erit; alias sumere debet. Et ita communiter dicunt *Suar. Lugo, Caj. Nav. Vasq. Silv. Bonac. Croix*, etc. (adversus *Tamburinum*) servandas esse, si possunt sine irreverentiæ periculo, reliquias quæ ex alia Missa remansissent, dum illæ non ad idem Sacrificium spectant: nam Rubrica non permittit alias sumi particulas, quam illas solas, quæ ad idem Sacrificium spectant (2). Si autem remansisset particula integra, dicit *Rubrica n. 3.* deferendam eam esse in tabernaculum, aut saltem servandam ut ipsa a sequenti celebrante sumatur (intellige cum primus jam sumpsit ablutionem); et si alia Missa non habeatur in eodem calice conservetur; et si denique non suppetat modus, quo cum decentia servari possit, potest idem sacerdos eam sumere. Præterea, particulae quæ extra corporale reperiuntur, in dubio an sint, vel ne consecratæ, dicunt *Bonac. Henriq. et Gobat.* sumendas esse post ablutionem; et melius (dico) esset cum eadem ablutione. Insuper, si accideret unquam quod in deferendo Viatico remaneret in patena vel pyxide aliqua particula, dicunt *Castr. Tambur. et Burghaber*, posse eam sumere sacerdotem, si sacris indutus est vestibus; aut (ut dicunt iidem auctores, cum *Lugo*, et *Manchantio*) potest statim eidem infirmo sumenda præberi; et hanc asserit *Lugo* esse praxim, nempe, ut post Communionem infundatur aqua in pyxide, et ablutio detur infirmo (3). Quando autem possit, et debeat dari Viaticum, observetur quod dicetur *n. 19. et n. 46.*

(1) *De sacrificio Missæ. l. 3. c. 17. n. 5. et 6.* — (2) *lib. 6. n. 251.* — (3) *lib. 6. n. 251. v.* Hic autem.

CAPUT III.

DE PERCEPTIONE EUCHARISTIAE.

PUNCTUM I.

De obligatione sumendi Eucharistiam.

De Viatico, et quando sumendum est 19. Si infirmus vexatur vomitu 20. Si tussi 21. De præcepto paschali, vide Tract. XII. n. 39.

19. — DUOBUS temporibus præceptum Communionis obligat, in Paschate, et in morte. De communione paschali jam actum est, cum de præceptis Ecclesiæ locuti fuimus *Tract. XII. ex n. 39*; quoad viaticum autem, dicimus hic quod quilibet fidelis tenetur illo muniri, semper ac infirmus in probabili mortis periculo est constitutus; prout est qui graviter decumbit cum mortalibus signis; qui aliquem periculosum conflictum, aut navigationem aggressurus est; mulieres quæ solitæ fuerunt eniti cum periculo: aut quæ prima vice parturiuntur, et tenella ætate, aut corporis constructione imbecilla constitutæ sunt; ita communiter DD. cum *S. Thoma* (1).

20. — Hic advertendum quod quando infirmus jugi vomitu laboraret, non potest communicare, si saltem per sex horas ab illo liber non sit, ut ait *Busemb.*; et in dubio melius dicit *Croix*, adversus alios, non esse præbendam Communionem; nam potius Sacramenti reverentiæ, quam infirmi utilitate prospiciendum est. Quoad praxim autem, si vomitus provenit ex cibo, cum infirmus illum sumit, debet experiri dando ei non consecratam particulam, et si eam retinet, tunc potest dari consecrata. Et idem faciendum (ut dicunt *Salm.*) in casu delirii, ut observetur utrum infirmus possit cum decentia suscipere Sacramentum (2).

21. — Si autem infirmus vexetur a jugi tussi, qua cogatur sæpe flemmas e pectore expuere, hic bene potest communicare; quia hoc non inducit periculum projiciendi particulam; nam alius est vehiculus (nempe guttur) quo trajicitur cibus, alius est canalis (nempe aspera arteria) unde

(1) *N. 291.* — (2) *lib. 6. n. 292. v. 2.* Si in ægro.

ejiciuntur flemmæ, et suspiria. Secus autem, si tussis ne permetteret quidem particulam trajicere (1). De Communionem danda pueris, et amentibus in mortis articulo, etiam actum est eodem *Tract. XII. num. 43. et 44.* Igitur quoad communicandi obligationem, satis est quod dictum fuit. Restat nunc discutiendum quænam sint dispositiones necessariae ad licite communicandum. Illæ duæ sunt, una animæ, altera corporis. Agemus prius de animæ dispositione, et postea corporis.

PUNCTUM II.

De animæ dispositione.

De confessione præmittenda 22. Qui post confessionem remiscitur peccati 23. Quænam necessitas excusat a prius confitendo 24. Si sacerdos in celebrando recordetur peccati, aut censuræ 25. Si desit confessarius 26. Si peccatum est reservatum 27. An tunc dicendum sit reservatum 28. Si annexa est excommunicatio 29. Quomodo intelligendum est, Quamprimum. 30. An tale præceptum obliget post consecrationem 31. An obliget celebrantem sacrilege 32. An obliget laicos. 33. An possit communicare qui dubitat de peccato 34.

22. — **VOLENTI** communicare, et de peccato mortali conscio, non sufficit contritio, sed necesse est ut confiteatur: potest tamen communicare, modo adsit celebrandi, aut communicandi necessitas, et confessarii copia desit; sed si ille est sacerdos, ei restat obligatio quamprimum post celebrationem confitendi, ut constat ex *Trid. Sess. 13. cap. 7.* ubi hæc leguntur: *Communicare volenti revocandum est in memoriam ejus* (apostoli nimirum) *præceptum: Probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere deceat.* Ex quibus verbis communis sententia et vera (2), *Suarez, Castrop. Lugo, Conc. Salm. Tourn., etc.* (contra *Navarrum*, et alios pauciores) docet tale præceptum præmittendi confessionem non esse ecclesiasticum solummodo, sed etiam divinum, dum apostolus testatur in sua epistola se hoc accepisse a Domino: *Ego*

(1) *Ibid. v.* In dubio. — (2) *lib. 6. n. 256.*

enim accepi a Domino quod et tradidi vobis. 1. Cor. 11. 23. Deinde subjungit Concilium: Quod a Christianis omnibus, ab his etiam sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc S. Synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia confessarii. Quod si, necessitate urgente, sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.

23. — Igitur dictum est 1. quod conscius peccati mortalis non potest communicare, nisi prius confiteatur. Dicitur *mortalis*, quia peccata venialia quotquot sint, sicut gratia divina non privant, ita nec prohibent quominus ad sacram Mensam quis accedat. An autem impediant a consecutione fructus illius, vide quod dictum est *n. 7.* Hic quæritur an qui recordatur alicujus culpæ gravis, postquam cum universali peccatorum dolore confessus est, teneatur confiteri illam, et ad absolutionis beneficium recipiendum ante Communionem? Multi DD. id affirmant (et hæc sententia cæteroquin est communior); ita *Suar. Bonac. Coninch. Tourn. Conc. Salm.*, etc. excipiunt tantum, si quis nequirit sine scandali, aut infamiæ periculo confessionem præmittere. Sed valde probabiliter negant *Garcia, Præp. Ferrantinus, Honorius, Fabri, Cornejus, et Regin.*; et novissime hanc sententiam ex proposito tuetur *Continuator, Tournell.* cum *Pontas, Gibert, et Arr.*, et asserit primam sententiam nullo inniti valido fundamento; ego tantum asserere non audeo, sed dico hanc secundam sententiam revera valde esse rationi consonam, prout mihi affirmarunt doctus Episcopus *Torni*, et alius doctus theologus examinatus synodalis civitatis Neapolis, et alii theologi quos, antequam hoc scriberem, consului. Ratio nostra est, quia qui confessionem præmisit, jam præcepto ante Communionem confitendi satisfecit, et jam confitendo probatus est, ut præcipit apostolus; siquidem per confessionem peccatum oblitum jam indirecte remissum est. Remanebit tamen poenitens obligatus ad postea subjacendum illud peccatum clavis, ut confessio reddatur integra etiam materialiter, sed interim non obligat præceptum ad confitendum ante Communionem. Dicunt adversarii quod præceptum a Concilio indicatum de confitendo requirit confessionem non tantum formaliter, sed etiam materialiter integram. Sed respondemus hoc gratis asseri, dum præceptum aliam non requirit

confessionem quam illam, quam poenitens tenetur facere, scilicet formaliter integram; nam per illam jam obtinetur finis, et effectus a præcepto intentus, nempe ut anima probata remaneat, et certa magis de divina gratia, quæ facilius acquiritur per sacramentalem absolutionem, quæ cum sola attritione delet peccata. Nec obstat quam opponunt fidelium praxis, quia hæc non erit statuenda pro obligationis norma, sed potius habenda est tanquam pius et laudabilis usus, qui cæteroquin omnibus suadendus est, quoties causa aliqua in oppositum aliud non suadeat (1). An autem cum dubius quis est commisisse aliquod mortale, de quo non sit confessus, teneatur illud confiteri ante Communionem, vide dicenda seq. n. 34.

24. — Dictum est 2. necessariam esse confessionem, modo non adsit necessitas celebrandi aut communicandi. Videamus nunc quid nomine necessitatis intelligatur. Non hic intelligitur magna devotio: et nec sacerdotis paupertas, nisi esset paupertas valde gravis, ut ait *Croix*; sed intelligitur necessitasurgens, ut esset 1. Si moribundo afferendum esset Viaticum, sicut admittunt omnes (2); 2. si omitti non posset Communio sine infamia, aut scandalo, v. g. si quis in communicantium scamno jam reperiretur, unde discedere non posset quin ab aliis notaretur, prout etiam communiter dicunt DD. (3). Idem etiam esset si allato Viatico ad infirmum, tempus non suppeteret ut confessio completetur sine periculo mortis aut infamiæ; quia tunc, ut recte dicunt *Ronc. Sporer, Busemb. Tambur., etc.*, sacerdos, audito aliquo peccato, debet moribundum absolvere, imponendo ei ut deinceps integram confessionem faciat, et tunc debet ei Communionem præbere (4); 3. si parrocho celebrandum esset ut populus sacro intersit, et non esset alius qui celebraret, aut ille non posset celebrationem omittere sine infamiæ nota. Sed hoc aliis sacerdotibus non licet, ut bene advertunt *Lugo, Castrop. Aversa, Salmant. et Ronc. contra Dianam*, licet populus in die festivo Missa carere deberet (5). Et etiam dicimus cum *Suar. Laym. Lugo, Bonacin. Tourn. Conc., etc.* (contra *Sot. et Silvestr.*) sacerdotem in die festo potius omittere debere Missam ex ob-

(1) *Lib. 6. n. 257.* — (2) *n. 260.* — (3) *n. 257. et 263.* — (4) *lib. 6. n. 260. ad 2.* — (5) *n. 261.*

ligatione, quam sine confessione celebrare; quia tale præceptum, cum sit divinum, præferendum est ecclesiastico de audienda Missa (1). An autem possit quis communicare cum sola contritione, cum deest confessarii copia ut præcepto paschali satisfaciat, affirmant cæteroquin communissime *Sol. Palud. Coninch. Henriq. Castrop. Lugo, etc.*, ex eo quia præceptum paschale etiam divinum est. Sed negant *Suar. Tourn. Salm.*, etc., dicentes quod tunc præceptum Communionis paschalis non obligat. Hæ sententiæ sunt ambæ probabiles (2).

25. — Si contingeret quod sacerdos in celebrando peccati mortalis recordaretur, quicquid dicant alii, distinguendum est cum communi sententia *Suar. Vasq. Lugo, Castrop. Bonac. etc.* quod si recordetur illius post consecrationem, tunc non est Missa interrumpenda ut confiteatur, sicuti docet etiam *S. Thomas* (3), et uti expressum est in Rubrica (de *Defect. tit. S. n. 4.*): intelligitur quod semper contritionis actus eliciendus est; et licet *Lugo, Tamb.* et alii dicant, quod si sacerdos magnam haberet difficultatem in hujusmodi temporis angustiis ad se conterendum, posset citra culpam Missam proseguere, modo conaretur ad contritionem eliciendam; attamen jure merito contradicit *P. Concina*, dum in tali casu urget præceptum divinum, et contra nemo est qui nesciat Deum non jubere impossibilia, ut dicit Trident. *Sess. 6. c. 11*, sed præstare sua auxilia ad operandum, aut saltem ad petendum id quod facere debemus: hinc si sacerdos delinquit in se conterendo, sua negligentia delinquit, aut quia peccato adhæret. Si vero recordetur ante consecrationem, et præsertim ante canonem, tunc confiteri debet, si confessarius adest et si absque infamiæ nota hoc efficere potest; et nihil refert si Missa interrumpatur, nam talis pars est extrinseca Sacrificio (4); et si confessarius haberi nequit, et infamiæ periculum abest, probabilius est obligari ad Missam omittendam, ut dicunt *Lugo, Sylvius, Tourn. Silvest.* et alii, quibus etiam adhæret *S. Thomas* (5), dicendo hanc opinionem esse tutiorem (contra *Castrop. Suar. Navar. S. Bonav. Victor.*); et hæc sententia videtur esse juxta Rubricam (3. p. tit. S. n. 4. et 5.) ubi hæc

(1) *Ibid. v. 4.* Si urgeat. — (2) *ibid.* — (3) 3. p. q. 83. a. 6. ad 2. — (4) *lib. 6. n. 262. v.* Hic dubit. 1. — (5) 3. p. q. 83. a. 6. ad 2.

leguntur: *Si ante consecrationem recordetur sacerdos se esse in peccato mortali, aut se esse excommunicatum, vel suspensum, aut locum esse interdictum, si non timetur scandalum, debet Missam incœptam deserere.* Diximus probabilius, quia non est certum quod Rubrica per verbum debet imponat grave præceptum. Cæterum bene advertunt *Vasq. Laym. et Sourn.* quod in tali casu difficulter evenire potest quod sacerdos deserat Missam sine infamiæ nota (1).

26. — Dictum est 3. *si confessarii copia deest.* Intelligitur 1. si nullus confessarius præsto adsit, et contra sacerdos celebraturus alium absentem sine gravi incommodo adire nequit, ut dicunt *Castrop. Vasq. Salm.* et alii; *absens* autem intelligitur, si confessarius in notabili distantia abesset, v. g. (ut dicunt) duas aut tres horas itineris, aut etiam minus (ut dicit *Canus*), si brevi celebraturus esset (2). Intelligitur 2. si præsto esset confessarius idiomatis expers, aut jurisdictione privatus, aut talis cui sacerdos sine gravi damno confiteri non possit (3).

27. — Sed hic quæritur 2. an habens reservatum, et non adsit confessarius hac facultate præditus, teneatur confiteri simplici confessario ut communicet? Respondetur: Si iste non habet aliud peccatum præter reservatum, communis est sententia quod confiteri non teneatur, sed sufficit, urgente necessitate, ut cum contritione communicet; sed si solam haberet attritionem, tenetur confiteri de alia materia, ut saltem indirecte sit a reservato absolutus. Si autem haberet reservata et non reservata, dicimus cum sententia communissima, et probabiliori *Suar. Castrop. Vivæ, Lug. Conc. Salm.* et aliorum (contra *Vasq. Tourn.*, etc.) istum teneri ad confessionem; quia stante præcepto de confitendo ante Communionem, si nequit materialiter integre, saltem debet formaliter confiteri (4).

28. — Quæritur 2. dato quod iste simplici confessario confiteatur, an debeat explicare tam reservata, quam non reservata? Affirmant probabiliter *Sot. Filliuc. Bonac. Suar. Viva, Conc. Salm.*, etc.; nam confessarius necesse habet, ut totam pœnitentis cognoscat confessionem, ad hoc ut de ejus dispositione ad absolutionem obtinendam ferat

(1) *Lib. 6. n. 262.* Dubit. 2. — (2) *n. 264. ad 1.* — (3) *ibid. ad 2.* — (4) *lib. 6. n. 265.*

judicium, v. g. si habitum aliquem contraxerit, si in proxima versetur occasione, etc.; sed non minus, et forte magis probabiliter negant *Castrop. Gerson. S. Antonin. P. Sot. Alens. Salas, Ledesm.*; et *Lugo* etiam probabile hoc dicit; tum quia non videtur adesse obligatio peccata exponendi non habenti super illis jurisdictionem, ac proinde judicem esse impotentem; tum quia alias pœnitens haberet onus bis eadem peccata confitendi. Et licet quis in casu quo esset habituatus, ut dictum est, et moralem suæ dispositionis certitudinem non haberet, teneretur totam conscientiam suam confessario patefacere, ut ille judicaret an sit, vel ne absolutionis capax; nihilominus hoc esset per accidens, sed non propter obligationem faciendi confessionem materialiter integram, dum ex se sufficit tunc formalis integritas (1).

29. — Si quis autem excommunicatione reservata innodatus existeret, et urgeret communicandi necessitas, ac non esset a quo possit ab ea absolvi, communis est sententia quod iste posset communicare antequam ab illa absolveretur; quia Communionis præceptum quod interdicat excommunicatos a Sacramentis, non obligat, cum alioquin non potest evitari scandalum, aut infamia. Sed fit dubium an tunc possit ille confiteri facultate super excommunicatione illa destituto? Negant probabiliter *Sylv. Canus, Sot. Vasq.*, etc., dicentes quod ille bene potest communicare, semper ac est contritus; sed nequit Sacramentum Pœnitentiæ suscipere, cum ab hoc per excommunicationem illi interdictum sit. Sed probabilius affirmant *Suar. Sanch. Lugo, Coninch. Salmant.*, etc., quia in eo necessitatis casu, sicut excommunicatio non privat Eucharistiæ Sacramento, ita nec privat Pœnitentiæ Sacramento, quod a volente communicare semper ac potest, ex præcepto divino sumi debet præmissa confessione. Et bene probant præfati AA. valide posse aliquem absolvi a peccato, quin absolva-
tur ab excommunicatione, cum Ecclesia non potest, imponendo censuram, Sacramentorum valorem irritare, quæ ex divina dependent institutione; et in tantum excommunicatus confitendo invalide absolveretur, quia esset indispositus, cum ab Ecclesia ei interdicta sit Sacramentorum susceptio; sed cum necessitas eum a tali prohibitionem eximit, tunc valide et licite recipit absolutionem sacramentalem (2).

(1) *Ibid.* v. Quær. II. — (2) *lib. 6. n. 265. v. Quær. III.*

30. — Dictum est prostremo loco, quod si sacerdos cum peccati mortalis conscientia, non præmissa confessione, ob instantem necessitatem, et quia non habet cui confiteatur, celebrat, præcipit Concilium ut post celebrationem *quamprimum confiteatur*. Hoc non est consilium, ut dicebat propositio 38. damnata ab Alexandro VII, sed est verum præceptum, et quidem grave. Hoc supposito præcepto quæritur 1. quomodo intelligendum illud *quamprimum*? Nonnulli intelligebant, cum sacerdos suo tempore confitebitur; sed hæc inanis explicatio etiam damnata fuit prop. 30. ab eodem Pontifice. Alii intelligebant, cum sacerdos vult iterum celebrare; sed hæc explicatio est etiam improbabilis, dum Concilium præcepit confessionem præcise post celebrationem, nimirum etiamsi sacerdos vellet pro eo tempore a celebrando se abstinere. Alii vero nimis rigidi dicunt intelligi statim ac ei erit facultas confitendi, etiam eodem die; ita *Wigandt*, et *Concina*. Sed cum communi recte dicunt *Milante*, *Coninch*. *Lugo*, *Escob.* et alii cum *La-Croix* (qui adducit quamdam declarationem S. C.) sufficere, si sacerdos intra triduum confiteatur, similitudine accepta ab obligatione, quam habent, qui in mortis articulo absoluti sunt ab excommunicatione reservata, Superiorem adeundi, *quam cito commode possint*, ut in c. *Eos qui*, de sent. excom. (sub pœna reincidendi in eandem censuram) cui obligationi etiam intelligitur satisfieri intra tres dies; *Lugo*, *Garcia*, et *Milante*. Et idem currit pro obligatione deferendi libros hæreticorum ad Episcopos; *Sanch.* *Ugolin.* et *Sayr*. Advertunt tamen DD. supra citati, quod in aliquo casu potest sacerdos teneri ad confitendum eodem die, et forte eadem hora, v. g. si confessarius cito longe profecturus esset; aut si sacerdos in eadem esset celebrandi necessitate die sequenti, in quo etiam confessarius defuturus esset (1).

31. — Quæritur 2. an hoc præceptum obliget sacerdotem qui celebrat, reminiscens suum peccatum post consecrationem? Negant *Vasq.* *Pelliz*, *Lugo*, et *Diana*, quia Rubrica (tit. 18. num. 3. et 4.) loquens de eo qui recordatur ante celebrationem, dicit: *Tenetur confiteri quamprimum*; sed loquens de eo qui recordatur post consecrationem, nihil

(1) *Lib. 6. n. 266. v. Posito.*

aliud dicit quam *conteratur cum proposito confitendi*. Hæc sententia non videtur improbabilis; sed est communior et forte probabilior contraria *Suar. Molfes. Megal. Bonac. Reginald.*, etc., quia jam tunc verificatur casus a Concilio suppositus, quod jam celebrat in peccato, et sine confessione; tanto magis quod in illo *confitendi* Rubricæ, facile subintelligitur verbum *quamprimum*, paulo ante jam a Rubrica expressum (1).

32. — Quæritur 3. an hoc præceptum obliget etiam sacerdotes sacrilege celebrantes, sive illos qui tenentur et possunt confiteri, et celebrant sine confessione. Aliqui etiam affirmant; sed sententia vera, et communissima negat cum *Suar. Vasq. Lug. Filliuc. Sayr. Moya*, etc., quia præceptum Concilii tantum respicit eos qui bona vide celebrarunt, ne confessionem differant sub colorato prætextu necessitatis celebrandi, non autem sacrilegos, quibus tale præceptum non est profuturum: qui spernit præceptum divinum de non celebrando in peccato, facilius spernit etiam ecclesiasticum de confitendo quamprimum (2).

33. — Quæritur 4. an hoc præceptum confitendi *quamprimum* obliget etiam laicos, qui communicant ob necessitatem ante confessionem? Affirmant *Azor. Navarr. Conc. et Tourn.* dicendo quod pro laicis eadem militat ratio, ac pro sacerdotibus ex illa regula generali: *Ubi currit eadem ratio, ibi currit eadem legis dispositio*. Sed est communissima et probabilior sententia opposita *Wigandt, Coninch. Suar. Vasq. Laym. Bonac. Filliuc. et Lugo*, qui asserit primam communiter rejici. Ratio est, quia revera non currit pro laicis ratio quæ exstat pro sacerdotibus; dum hi plerumque majorem habent necessitatem celebrandi ad evitandum scandalum, quam non habent sæculares ut communificent (3).

34. — Quæritur 5. an dubitans sit vel ne in gratia, possit communicare? Huic dubio repondimus in opere (4), quod (ex solvendo) qui dubitat an sit in peccato, non potest communicare. Nihilominus, melius re perpensa, mihi videtur respondendum cum majori distinctione. Unde sic dicamus: Si quis dubitat an graviter peccaverit nec ne, tunc licite, non præmissa confessione, potest ad Communionem acce-

(1) *N. 267.* — (2) *n. 266.* Quar. V. — (3) *lib. 6, n. 268.* — (4) *n. 432. et 475.*

dere, sive dubium sit negativum, sive positivum (sufficiendo sibi ut tutius fructum Sacramenti percipiat, ut præmittat contritionem); quia præceptum apostoli *Probet autem seipsum homo*, ratione cujus intelligitur præcepta esse confessio, ut declaravit Tridentinum, ligat tantum eos qui sunt conscii, nempe certe sciunt se mortale commisisse, de quo non sunt adhuc confessi, ut idem Tridentinum declaravit *Sess. 13. c. 7.* dicens: *Ut nullus sibi conscius peccati mortalis, ad Eucharistiam accedere debeat.* Itaque præceptum prohibitionis non incipit possidere, nisi postquam homo sit sui peccati conscius. Contra si quis est certus de peccato commisso, tunc non potest communicare, nisi certus sit se per confessionem probatum fuisse, quia tunc certe possidet in eo præceptum prohibitionis; unde ille cum dubio negativo, aut positivo, an recuperavit nec ne amissam gratiam (v. g. cum dubitat an confessio fuerit nulla ex defectu dispositionis, aut jurisdictionis, aut si dubitat de contritione in casu necessitatis communicandi), non potest Communionem recipere; quia tunc agit contra præceptum quod requirit probationem non solum probabilem, sed etiam certam, sicut fuit certum peccatum. Sed objicere possent id quod dictum est *Tom. I. Tr. I. n. 17*, nempe sufficere satisfactionem probabilem ad adimplenda præcepta. Sed bene respondet *Ronc.* (1) præfatam sententiam locum habere, cum agitur de repetendo opere cui probabiliter satisfactum est; nam non præsumitur legislator velle obligare ad satisfaciendum suis legibus cum tanto rigore, ut repetenda sint opera, quibus probabiliter satisfactum est; non autem cum agitur quod quis debeat, et possit sine suo magno gravamine abstinere ab aliquo opere faciendo, antequam certus fiat adimplevisse conditionem appositam a lege, quæ possidet; quia in hoc non præsumitur aliqua conniventia legislatoris, et ita evenit in casu præsentis.

(1) *Ronc. de Eucharistia, pag. 3. qu. 6. resp. 6.*

PUNCTUM III.

De dispositione corporis.

De jejunio naturali. In dubio jejunii. Si horologia sint discordantia. Frangit jejunium quod ab extra suscipitur 35. De reliquiis ciborum 36. De reliquiis aquæ, sacchari, etc. 37. De tabaco per nares sumpto 38. An fumus tabaci, etc. 39. De tabaci foliis, et aromatibus dentibus contritis 40. De aqua, auisimilibus per narices voluntarie haustis, aut casu 41. An catpilli, lapilli, charta, etc. frangant jejunium 42 et 43. Qui, non facta digestionem, etc. 44. Exspuere statim a Communionem 45. In quibus casibus non requiratur jejunium, et l. in Viatico. An possit replicari Viaticum 46. Et quoties 47. An qui ex devotione paucis ante diebus communicavit, etc. 48. An qui eodem mane 49. An possint omitti verba: accipe Viaticum 50. An possit celebrare non jejunus ad dandum Viaticum 51. II. Non requiratur jejunium, si timetur de injuria Sacramenti 52. III. Si timetur scandalum; si celebrans recordetur se non esse jejunum 53. IV. Si perficiendum sit Sacrificium. Quid agendum, si advertatur error vini; et quid in dubio, etc. 54. V. An ad evitandam mortem possit celebrare non jejunus 55. An pollutio impediat Communionem 56. An copula conjugalitatis 57. Qui externe est sordidus, aut leprosus, vel menstruata, aut accedit immodeste. Sacerdos qui laicorum more communicat 58.

35. — PER se loquendo, ut licite suscipiatur Communio (juxta Ecclesiæ præceptum in *cap. Ex parte de celebr. Miss.*) requiratur jejunium naturale, nempe, ut quis nihil sumpserit cibi, aut potus ex puncto mediæ noctis. Dubium tamen an deglutiverit aliquid a media nocte, non impedit a Communionem, ut diximus *Tom. I. Tr. I. n. 19*, quia (ut ibi probavimus) hoc præceptum non est positivum, ut jejunus accedat ad Communionem, sed est negativum, ne communice post jejunii fractionem; quare quoties non est certum de jejunii fractionem, non possidet jam prohibitio, sed libertas communicari volentis. Et hac ratione dicunt communissime *Sanch. Lug. Merati, Holzm. Croix, Salm. Quarti, Escob. Villalob. Trullench. Fagund.* licere inter multa horologia dissonantia sequi ultimum quod signat mediam noctem; modo non constet de errore; et modo (bene subjungit *Croix*) hoc ultimum non sit tale, ut plerumque erret, quia tunc præsumptio est quod semper erret (1). Sed hic

(1) *Lib. 6. n. 282.*

adverte quod tempus mediæ noctis non terminatur, ut volunt *Salmanticens.*, in ultimo horologii ictu, sed in primo, ut recte dicunt *Lug. Sanch. Tourn.*, etc., et de hoc ego certus sum factus a quodam horologiorum artifice peritissimo (1). Ob eandem rationem non admittitur parvitas materiæ, ut fatentur omnes tanquam certum, quicquid dicant *Gibert*, et *Pasqual.*, quia præceptum de non accedendo ad Communionem post cibi, vel potus sumptionem, est negativum (2). Ad frangendum autem hoc jejunium, juxta regulas communiter a DD. assignatas, tria requiruntur: 1. Ut quod deglutitur ab extra sumatur; 2. ut sumatur per modum comestionis, aut potationis; 3. ut habeat rationem cibi, vel potus. Itaque juxta I. regulam ad frangendum jejunium, sumendum est aliquid ab extrinseco, ita *Suar. Croix, Elbel, Sporer*, etc. ex *S. Thoma* (3) qui dicit, quod quicquid provenit ab intrinseco non potest dici quod comedatur, ideoque non lædit jejunium (4). Hoc posito, bene potest communicare qui sanguinem ex capite, vel gingivis manantem deglutit, licet ex proposito id faceret; ita communiter *Suar. Laym. Bonac. Cabas. Habert, Antoine, Salmanticens.* quicquid dicat *Tourn.*; quia, ut dictum est cum *S. Thoma*, quicquid ab extrinseco non sumitur, non dicitur comedi (5).

36. — Sed hic fit dubium an frangat jejunium qui voluntarie deglutit reliquias cibi in ore relictas? *Suar. Quarti, Henriq. Castr. Elb. Coninch.* et alii penitus negant, dicendo tales reliquias reputari ut partes comestionis dici præcedentis, et videtur Rubrica nimis adhærere huic sententiæ (*de Defect. n. 3.*) dum dicit: *Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ.* Alii tamen communius, ut *Vasq. Laym. Bonac. Tourn. Ronc. Cabass.* affirmant, cum hujusmodi reliquiæ transglutiuntur ex proposito, quia tunc id habet rationem novæ comestionis; et hujus sententiæ est etiam *S. Thomas* (6) qui dicit: *Reliquiæ cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt Communionem; igitur (juxta Angelicum) si voluntarie transglutiuntur, impediunt a Communionem.* Hæc sententia videtur probabilior, licet

(1) *Ibid. v.* Num autem. — (2) *c. 278.* — (3) *In 4. d. 8. q. 1. a. 4. solut. q. 2.* — (4) *lib. 6. n. 278. et 279.* — (5) *n. 279 v. Secus vero.* — (6) *3. p. q. 80. a. 8. ad 4.*

primam non puto improbabilem: sed quia non nimis scrupulose in hoc incedendum est, ut bene advertit *Suar.*, libenter amplector sententiam *Card. de Lug.* quam etiam sequitur *Benedict. XIV.* in suo celebri opere de *Sacrif. Miss.* (1), quod reliquiæ a dentibus avulsæ, quæ super lingua sentiuntur, debent expui; sed cæteroquin non adest obligatio diligentiam adhibendi eas a dentibus scalpendi; dum hæc obligatio nimis esset scrupulis obnoxia: et hoc videtur proprie requirere Rubrica superius relata, dum dixit quod eæ reliquiæ transglutiuntur per modum salivæ (2).

37. — Et idem dicendum de reliquiis aquæ, qua abluuntur os, quæ etiam impediunt Communionem, si voluntarie absorbentur, non autem si præter voluntatem; ita communiter *Suar. Castrop. Tourn. Holzm. Salmant.*, cum *S. Thoma*, loco cit. ubi dicit: *Et eadem ratio est de reliquiis aquæ, vel vini, quibus abluuntur os, dummodo non trajiciantur in magna quantitate, sed permixtæ saliva, quod vitari non potest.* Et idem docet Rubrica, dicens: *Idem dicendum* (nempe non frangere jejunium) *si, lavando os, deglutiatur stilla aquæ præter intentionem;* igitur si aqua trajicitur præter intentionem, non frangitur jejunium (3). Non dubitatur autem quin frangat jejunium, qui in ore ante mediam noctem aliquid ex saccharo, vel melle confectum mittit, et post illam deglutit. Item procedit de eo qui trajiceret sanguinem ex digito imbibitum, aut lacrymas ex oculis manatas; ita communiter DD. Et idem dicunt de eo, qui casu in flumen decidens, aut ab aliis vi sibi illata aquam, aut aliud potabile deglutiret (4).

38. — II. Regula est, ad frangendum jejunium requiri ut accipiatur aliquid per modum comestionis, aut potationis: quare communiter dicunt *Suar. Lug. Conc. Holz. Ronc. Escob. Croix, Elb.* (quicquid dicunt aliqui pauci) non lædere jejunium tabacum per nares sumptum, licet aliquid illius descenderet in stomachum, ratione supra allata; quia hujusmodi trajectory non est per modum comestionis; sed attractionis; saltem, ait *Benedictus XIV. de Synod.* (5), hoc est permissum propter usum universalem inter fideles receptum. Et hic obiter notandum id quod idem Pontifex

(1) *Lib. 3. c. 12.* — (2) *lib. 6. n. 279.* — (3) *ibid.* Dubit. 2. (4) *ibid.* v. Idem. — (5) *lib. 11. c. 13.*

refert, nempe quod Innoc. X. et Innoc XII. excommunicationem inflixerunt in eos qui in ecclesia Vaticana tabacumsumerent: et eandem imposuit Urbanus VIII. pro ecclesiis hispanicis; sed Benedictus XIII. omnes istas prohibitiones abstulit (1).

39. — Pariter tabaci fumus ore haustus non frangit jejunium, ut etiam communiter docent *Suar. Villalob. Trullench. Salm. Aversa, Holzm. Viva, Croix, Spor., etc.* cum eodem *Benedicto XIV.* (2), qui similiter testatur hanc esse hodiernam consuetudinem confirmatam cum communi DD. consensu. Limitant tamen *Salmant.* et dicunt frangere jejunium, qui ex proposito transmitteret fumum in stomachum, dicendo quod hæc esset vera comestio, dum talis fumus etiam aliquo modo nutriret; sed hæc limitatio communis, et probabilius negatur ab *Escob. Præpos. Marc. Viva, Spor. Renzi, Tamb. Diana, etc.* Et ratio est, quia famus non sumitur nec per modum cibi, ut dicetur in tertia regula, non revera est cibus in se comestibilis, aut manducabilis quem voluerit Ecclesia prohibere, juxta communem DD. sensum (3).

40. — Nec pariter frangit jejunium tabacum, aut aromata dentibus attrita, semper ac foras expuitur succus. Ita etiam communiter *Lugo, Holzm. Bonac. Spor. Coninch. Præpos. Trullench. Salm. Viva, Renzi, etc.,* adversus *Henno* qui sustinet quod mandendo illas res, semper aliqua portio in stomachum transmittitur, quam ob rem evenit quod (ut dicit) petuita ejiciatur. Sed respondit *Cardinalis de Lugo*, quod ad pituitam ejiciendam non requiritur ut succus in stomachum descendat, sed sufficit ut tabacum ad os applicetur nam ita immittitur in stomachum virtus pituitam ejiciendi nervis mediis, qui ad stomachum respondent. Et hoc etiam, ut dicunt *Tannerus, Lugo, Escob. Tamb. Viva, etc.,* etiamsi deglutiatur, sed præter intentionem, aliquid succi salivæ inseparabiliter admixti, quia tunc non trajicitur per modum cibi, sed salivæ. Imo *Lorichius* excusat, etiamsi casu granum integrum deglutiretur; sed hoc recte non admittunt *Bonac. et Tamb.;* secus vero esset si deglutiretur aliqua minima particula insensibiliter immixta salivæ, quia tunc

(1) l. 6. n. 280. — (2) *De sacrif. Miss. l. 3. app. 9. §. His. suffulti.* — (3) lib. 6. n. 280. Dubit. 2. —

revera per modum salivæ trajiceretur. Cæterum omnes conveniunt hujusmodi masticationem indecentem esse ante Communionem, unde non est immunis a veniali, nisi adsit aliqua causa excusans (1).

41. — Volunt *Suar. Fayund. et Tambur.*, etc., ne frangere quidem jejunium aquam per narices in stomachum transmissam, ut de tabaco dictum est. Sed ego hoc non admitto, si quis ex proposito id faceret; et quod de aqua puto, idem mihi videtur de tabaco, et de quocumque digeribili: quia licet hæc actio de se non sit potativa, nec manducativa, sed dumtaxat attractiva, nihilominus quando illa ex proposito intenditur, et ordinatur a persona ad transmittendum in stomachum potum aut cibum, tunc per æquivalentiam illa actio induit moraliter rationem potationis, aut manducationis; nam jam intercedit tam materia potabilis aut manducabilis, quam actio apta ad consequendum eundem finem quem habet potatio aut manducatio (2). Secus vero, si casu in stomachum aliquid transmitteretur. Et idem dicunt communiter *Navar. Suar. Lugo, Habert, Concina, Ronc. Salmant.*, etc. de eo quod per modum respirationis deglutiretur, v. g. parum pulveris a vento sparsi, aut musca, aut gutta pluviae, et hujusmodi, si hoc casu trajicitur, non frangit jejunium; sed illud frangit si data opera id fiat, quia tunc vera manducatio evadit (3).

42. — III. Regula: ad frangendum jejunium requiritur ut habeat rationem cibi vel potus. Hinc quæritur, an deglutire capillos, ungues, lapides, ligna, chartam, et similia impediat a Communionem? Alii universe negant, ut *Ledesm. Busemb. Diana, Renzi*, etc., ex regulæ mox allatæ applicatione, nempe quia hujusmodi non habent rationem cibi, saltem quia usu communi cibi non reputantur. Alii contra universe affirmant, ut *Layman, Castrop. Wigandt, Ronc. et Salmant.* dicendo quod reverentia erga Communionem exigit ut ante illam nihil in stomachum transmittatur. Sed sententia communior, et quæ mihi magis arridet, est illa *Concinæ, Lugo, Tourn. Escob. Holzm. Vivæ, Spor.* et aliorum, quæ distinguendo dicit jejunium non frangere ea quæ digestibilia non sunt, ut sunt capilli, metallum, crystallus, ungues et serica aut lanea fila, quia hæc non nutriunt, nec cibi

(1) *lib. 6. n. 280.* Dubit. 3. — (2) *Ibid. v.* Idem. — (3) *ibid.*

rationem habent. Citant adversarii pro se *S. Thomam*; sed nos ostendimus in opere morali *S. Thomam* in hoc nostræ sententiæ non adversari, saltem non esse aperte adversum (1).

43. — Contra frangunt jejunium omnia quæ digeri possunt, nempe illa quæ, in stomacho cum alterari possint, in hominis substantiam convertuntur, ut sunt charta, paleæ, fila linea, pulveres medicinales, cera, quia hæc ordinarie aliquid mellis retinet; et idem dicunt *Lugo, Wigandt, Escob. Viva, et Mazzotta* de terra, seu argilla quam solent comedere mulieres, dum in illa semper (ut dicunt) invenitur aliquid in stomacho alterabile, adeoque nutritivum (2).

44. — Notandum 1. celebrare statim a cœna insomnum et indigestum non impedire a Communionem ratione præcepti jejunii, ut docent communiter *Suarez, Juvenin. Bonac. Sot. Nav., etc.*; cæterum bene advertunt *Tournely et Concina*, cum *S. Thoma* (3), quod aliquando convenit a Communionem abstinere ob mentis torporem, ratione cujus (ut loquitur Angelicus) *Homo fit ineptus ad sumptionem hujus Sacramenti*. Sed hoc non intelligendum cum quis, quantum potest, nititur ut a tali torpore liberetur, et ut devote ad Sacramentum accedat, præsertim si vigilia aut indigestio provenierit ex justa, aut naturali causa, ut dicemus n. 56. in simili casu (4).

45. — Notandum 2. expuere statim a Communionem culpa vacat, semper ac nulla suspicio subest quod aliquod fragmentum sit relictum in ore; ita *Sanch. Azor. Bonac. Wigandt. Holzm. Croix*, ex *S. Thoma*. Idem dicit *Holzm.* de comestione aut potatione statim post Communionem. nam licet olim ex c. *Tribus, de Consecr. dist. 3.* jejunium protrahendum esset usque ad sextam, attamen ut testatur *S. Thomas* (5) hoc præceptum jam diu abrogatum est. Cæterum hoc facere sine causa, dum etiam Species sacræ perdurant in stomacho (ut per horæ quadrantem saltem pro sacerdotibus); non excusatur a veniali; ita communiter *Suar. Av r. Quarti, et Dicast.* ex *S. Thoma*, qui loco citato hæc subjungit: *Debet esse aliqua mora inter sumptionem hujus Sacramenti, et reliquos cibos. Dictum est sine causa, quia quæ-*

(1) lib. 6. n. 281. — (2) *Ib.* v. Secus. — (3) 3. p. q. 80. art. 8. ad 5. — (4) lib. 6. n. 289. v. Hic. ultimo. — (5) 3. p. q. 80. a. 8. ad 6. —

libet justa causa excusat, v. g. si daretur signum mensæ pro Religioso, etc. (1).

46. — Videamus nunc in quibus casibus possit suscipi Eucharistia a non jejuno: I. Cum Communio datur per Viaticum in periculo mortis. Dictum est *in periculo*, quia ad recipiendum Viaticum non est necesse, nec laudabile expectare tempus, quando nulla amplius spes vitæ subest; sed sufficit ut adsit periculum probabile mortis. Et tunc non dubitatur a doctoribus quin possit pluries accipi Viaticum, etiam durante eadem infirmitate, dum hoc Sacramentum non solum sumi debet ob præcepti satisfactionem, sed etiam ad robur adversus tentationes, quæ in morte sunt valdiore et periculosiores. Et hoc non tantum si novum superveniat periculum, sed etiam si idem perdurat; ita communiter *Sot. Suar. Tolet. Laym. Silvest.*, etc. cum *Benedicto XIV.* qui Episcopos hortatur ut parochis insinuent, quod ipsi Viaticum in eodem morbo ministrare debent usque ad duas aut tres vices (2).

47. — Quod dubitatur est I. quantum intercedere debeat temporis inter unam et aliam Communionem; communius *Silvest. Concina, Tourn. Busemb. Salmant.*, etc. dicunt octo dies; alii sex, ut *Armil Filliuc. Diana, Possev.*, etc.; et non improbabiler *Laym. Escob. Ronc. et Hurtadus* fidenter dicunt Viaticum posse etiam sequenti die replicari, cum infirmus solitus erat sæpe communicare; et cum imminet morale mortis periculum; imo *Castropal. Armil. Tambur. et Dicast.* admittunt universe posse replicari quolibet die (3).

48. — Quæritur 2. an qui paucis ante diebus ex devotione communicaverit, superveniente mortis periculo, teneatur sumere Viaticum? Alii cum sententia communiori id negant etiamsi ante octo dies communicaverit; ita *Layman. Suar. Concina, Roncag. Bonac.*, etc., quia, ut dicunt, jam ille per eam Communionem se ad mortem præparavit, quare jam satisfecit fini præcepti. Hæc sententia est satis probabilis, saltem ut dicunt *Suar. et Lugo*, si periculum mortis naturaliter accadat, quia tunc tempore Communionis sumptæ jam coepit moraliter imminere periculum. Sed probabilius

(1) l. 6. n. 283. — (2) *De Synodo* l. 7. c. 12. — (3) lib. 6. n. 285. v. Sed Dubit. l.

affirmant *Vasq. Castr. Conc. Tourn. Habert, Diana, Salm.*, etc., quia hoc præceptum quod divinum est, præcise obligat cum actu urget mortis periculum; et sicut non potest debito satisfieri antequam illud contrahatur, ita nec adimpleri præceptum, antequam obligare cœperit. Nec valet dicere quod per illam Communionem jam præcepti fini satisfactum sit, quia si hoc sufficeret, sufficeret etiam ad adimplendum præceptum paschale, ut quis communicaret die præcedente Dominicam Palmarum, sed hoc nequit dici (1).

49. — Quæritur 3. an qui mane communicavit ex devotione, debeat aut possit Viaticum sumere, superveniente mortis periculo? Tres adsunt sententiæ. Prima dicit teneri ut satisfiat præcepto. Secunda dicit non teneri, sed posse; ita *Roncagl. Gob. Anacl.* etc. Tertia dicit non teneri nec posse, cum praxis Ecclesiæ ea sit ut nemo bis eodem die communicet. *Benedictus XIV. de Syn., l. 7. c. 11. n. 2.* dicit parochum posse quam maluerit harum amplecti sententiam, unde omnes tres ut probabiles habet. Cæterum inter has probabilior mihi videtur sententia *Cardinalis de Lugo*, qui distinguit, et dicit quod in morbo violento, verb. grat., si quis fuerit vulnere percussus, vel ex alto ceciderit potest communicare; secus vero in morbo naturali, quia ille qui mane communicavit, et jam cœpit corripitur morbo (qui diei progressu postea dignoscitur mortalis) moraliter communicavit in mortis periculo, quod jam mane aderat, licet lateret. Et idem dicendum cum *Suar.* de apoplexia, dum hic morbus indicatur quod jam prius in suis causis existeret (2). Advertendum cum *Viva et Salmant.* quod si infirmus sine difficultate potest recipere Viaticum jejunos die sequenti tenetur expectare: modo interim absit periculum mortis; aut si non posset observari jejunium etiam postriedie, quin omitteretur medicina opportuna: aut si Sacramentum deberet afferri intempesta nocte. Cæterum recte dicunt *Sot. Nav. Filliuc. Salm.* et alii communiter quod in hoc non est scrupulose procedendum, dum Concilium constantiense sess. 13. absolute eximit moribundos a lege jejunii (3).

50. — Quæritur 4. an sacerdos ministrans Viaticum pos-

(1) *ibid.* Dubit II. — (2) *lib. 6. n. 285.* Dubit. III. — (3) *ibid.* v. Hic autem. —

sit aliquando ex justa causa omittere verba illa: *Accipe, frater, Viaticum, etc?* Negant *Clericatus, Tamb. Quarti, etc.*, quia *Rituale rom.* hoc. expresse præcipit: et *Paulus V.*, loquendo de rubricis in *Rit. præscriptis*, dicit: *Inviolatè observent.* Hoc non obstante probabiliter permittunt *P. de Alexand. (de Monialibus) Tonellius*, et *Pasqual.* in casu quo infirmus magna animi tristitia Viaticum sit suscepturus; nam ad satisfaciendum præcepto non requiritur intentio satisfaciendi, sed sufficit ut ponatur opus præceptum, ut diximus *Tom. I. Tr. II. n. 29.*; aut sufficit intentio interpretativa. In quantum ad *Rituale*, respondent quod illud præceptum non respicit omnia ibi descripta, sed illa tantum quæ *Ecclesiæ et probatus usus antiquitatis statuit*, ut loquitur *Bulla*. Saltem non potest dici quod præceptum proferendi illa verba inducat gravem obligationem, sed tantum levem, a qua bene excusare potest quælibet justa causa, qualis esset illa supra adducta (1).

51. — Quæritur 5. an sacerdos non jejunus ad Viaticum ministrandum possit celebrare? Affirmant probabiliter *Concina, Major. Fernand., etc.*; et hanc sententiam uti probabilem admittunt *Lugo, Filliuc. Escob. Viva, etc.*, quia in eo casu, ut dicunt, debet præferri præceptum divinum quod obligat infirmos ad Viaticum, ecclesiastico quod obligat sacerdotem ad non celebrandum non jejunum. Sed communissime et probabilius id negant *Sot. Silv. S. Antonin. Suar. Lugo, Nav. Busemb. Salm. Tourn. etc.*, quia præceptum non celebrandi post cibi sumptionem etiam est divinum in substantia, ratione reverentiæ Sacramento debitæ. Nec valet dicere quod idem præceptum quod permittit infirmo communicare non jejuno, permittit etiam sacerdoti non jejuno celebrare, ut infirmus communice; quia respondetur quod in tantum infirmus non jejunus potest communicare, quia in ipso concurrunt in eo casu tam præceptum ecclesiasticum jejunii, quam divinum sumendi Viaticum, ideoque hoc, cum sit divinum, præferendum est; sed sacerdos, qui unico tenetur præcepto non celebrandi non jejunus, non potest hoc violare ut infirmus suo satisfaciat (2).

52. — Hactenus de Viatico; nunc ad alios casus descendamus in quibus possit Eucharistia sumi a non jejuno. II.

(1) *Ibid. v. Dubit. 4.* — (2) *lib. 6. n. 286. v. Quær. utrum.*

Potest sumi a non jejuno cum subest periculum ne Eucharistia pereat, aut male tractetur. Et tunc si desit sacerdos, potest eam sumere etiam laicus; et potest licite sacerdos etiam eam præbere laicis non jejunis, ut dicunt *Suar. Vasq. Lugo, et Busemb.* (1).

53. — III. Cum periculum scandali esset, si omitteretur celebratio, aut Communio. Unde fit quod si sacerdos in celebrando recordaretur non esse jejunus, si id post consecrationem accidat, tunc certum est quod potest celebrationem proseguere, quia non potest Sacrificium imperfectum relinqui, ut dicemus numero sequenti; sed cum recordatur ante consecrationem, debet ille a Missa desistere, semper ac potest sine scandalo, aut infamiæ nota, ut dicunt omnes cum *S. Thoma* (2). Nihilominus *P. Concina* cum nonnullis aliis dicit hic, quod raro potest hoc scandalum accidere, dum illi facili negotio occurri potest, declarando se inconsiderate aliquid sumpsisse. Sed contra *S. Bonav. Sot. Angel. Reginald.*, etc. dicunt sacerdotem nunquam posse Missam inchoatam deserere, cum celebrat in publico, quia quasi nunquam tunc potest sine scandalo desistere ab ea; et idem sentit *Continuat. Tourn.* (cui ego adhæreo) dicens quod semper potest timeri scandalum, modo celebrans non esset vir nota, aut saltem præsumpta probitate (3).

54. — IV. Cum perficiendum est Sacrificium. Quod multifariam evenire potest. I. Si sacerdos animadvertat pro vino sumpsisse aquam, etc.; tunc potest aut novam hostiam simul cum vino consecrare, ut multi autumant fieri debere; aut potest consecrare solum vinum, ut admittunt alii; utramque sententiam Rubrica (*de Defect. tit. 4. num. 5.*) dicit esse probabilem, si celebretur in loco publico, tunc enim bene potest consecrari tantum vinum ad vitandum scandalum. Advertunt *Tamb. Lugo, et Conc.* quod si sacerdos animadverteret errorem, dum in ore adhuc retinet aquam, debet eam tunc deglutire, ne se periculo exponat projiciendi aliquod fragmentum Hostiæ una simul cum illa. Insuper advertunt *Coninch. Laym. Salm. et Busemb.* quod si sacerdos id advertit, cum jam est ad sacristiam regressus, tunc omittere debet novam consecrationem facere. Quod si ante Mis-

(1) n. 287. — (2) p. q. 83. a. 6. ad 2. — (3) Lib. 6. n. 287. v. 3. Si grave, et seq. —

sæ absolutionem, sed post sumptionem, aut post consecrationem de vini materia dubitaret, dicunt *Tamb. Spor. Mazzotta* quod præsumenda est materia apta, dicentes possessionem stare pro vini substantia. Sed dicunt melius *Pasq. Gob. Avers. et Croix* quod semper ac adest prudens dubium et potest aliud vinum haberi, debet illud expectari et consecrari, dum non potest dici esse in possessione vinum illud de quo jam dubitatur, an sit vinum, sed potius possidet præceptum faciendi Sacrificium integrum. Cum tamen adsit tale dubium, dicunt quod secundum vinum sub conditione consecrandum est, si prima materia consecrata non fuit: alioquin etiam incurritur periculum faciendi Sacrificium mutilatum (1). II. Debet Sacrificium perfici a sacerdote non jejuno, si contingeret quod celebrans post consecrationem deficiat, nam tunc tenetur alius sacerdos (si adest) etiam non jejunus Sacrificium perficere (2). III. Si post consecrationem alterius speciei recordetur sacerdos non esse jejunus, quia tunc tenetur perficere Sacrum. Dictum est *post*, nam ante tenetur illud descendere, quoties sine scandalo aut infamia potest, ut paulo ante diximus (3). IV. Si, ablutione sumpta, advertat sacerdos aliquas reliquias ejusdem Sacrificii relictas fuisse, ut diximus *n. 38.* (4), dicunt *Bonac. Filliuc.* et alii quod, cum post sanguinis sumptionem Hostiæ particula calici adhæsisset, aut palato, decetius est cum ablutione eam sumere quam digito ad calicis labium eam attrahere, et sic eam sumere; sed Rubrica utrumque permittit. Certum est sumere Hostiam simul cum ablutione tam a sacerdote quam a laicis, non lædere legem jejunii, quia licet vinum trajiceretur antequam deglutiatur Hostia, talis sumptio censetur moraliter una, ut docet *Benedictus XIV.* (5) et communiter *Lugo, Suar. Vasq. Laym. Castr. Conc. Bonac. Holzm. Croix, Salm.* etc. (6).

55. — V. Licitum est non jejuno celebrare ad mortis periculum vitandum; ita *Silvest. Viva, Diana, Salm.*, etc., modo id non exigatur in Ecclesiæ contemptum: Admittunt etiam *Silvester*, et *Diana* posse celebrari mortis metu sine vestibibus sacris, extra altare, etc. dicentes præceptum Ec-

(1) *n. 288. et etiam 206. v.* Quoad vinum. — (2) *n. 288. ad II.* — (3) *lib. 6. n. 287. v.* Si sacerdos *et 288. ad III.* — (4) *ibid. ad IV.* — (5) *de sacrific Missæ. l. 3. c. 17.* — (6) *lib. 6. n. 288. ad V.*

clesiæ non obligare cum tanto onere. Sed merito has opiniones non admittunt etc.; *Suar. Tamb. Tourn. Merati, Roncag. Conc. Cajet. Sanchez. Castrop.*, etc.; etiam si celebrandum esset ad dandum Viaticum, ut subjungunt *Lugo, Dicast. et Benedictus XIV.* (1), quia (ut recte advertit *La-Croix*) in praxi contrariæ sententiæ difficulter possunt esse licitæ, dum difficulter, ita celebrando, potest vitari contemptus, ut iidem *Laym. et Escob.* fatentur, aut saltem scandalum et gravis irreverentia; itaque subintrat præceptum naturale, saltem reverentiæ debitæ Sacrificio, a quo præcepto non excusat metus mortis (2).

56. — Pro complemento hujus materiæ, nempe dispositionis ad Communionem, quæritur 1. an pollutio habita eadem Communionis die impediatur ab illa? Distinguendum: Si pollutio fuit voluntaria, absolute loquendo, per se non impedit (modo præcesserit, intellige, debita confessio), ut omnes concedunt; communiter tamen DD. docent teneri poenitentem sub veniali abstinere ea die a communicando, propter reverentiam Sacramento debitam; ita *Lugo, Salm. Conc. Viva*, etc. ex *D. Thoma* (3), qui tamen excipit: *Nisi magna necessitas urgeret*; quod intelligitur, ut recte ajunt *Bonac. Led. Gran. Salm. Viva*, et alii passim, nisi scandalum vel alia justa causa Communionem exigat, prout prudenti confessario videbitur, uti loquitur Rubrica Missalis (*de Defect. n. 9.*). Si vero pollutio fuerit involuntaria, etiam communiter docent *S. Bon. Gerson, Navarr. Laym. Soto, Suar. Vasq. Salm.* et alii plures cum Rubrica *loco cit.* nullam esse obligationem abstinendi a Communionem; modo nulla fuerit relictæ et adhuc perseveret perturbatio mentis orta ex delectatione ante habita, vel ex turpi imaginatione pollutionem concomitante; cum hujusmodi enim perturbatione accedere, communiter non excusatur a veniali, nisi adsit aliqua justa causa necessitatis, aut devotionis, ut recte limitant *Castrop. Sanch. Gers. Laym. Holzm. Salm.* et alii cum *D. Thoma loco cit.* ubi ait: *Si necessitas imminet, vel devotio exposcat, talis non impeditur.* Vel nisi homo conetur, quantum potest, perturbationem illam repellere, et media adhibere, ut devote accedat, prout rationa-

(1) *De Sacr. Miss. l. 3. c. 7. n. 1. in fine.* — (2) *l. 6. n. 289.* — (3) *in 4. d. 9. q. 1. a. 4. q. 2. ad 2.* —

biliter docent omnes AA. mox supra relati cum P. Suarez, qui pro hac re affert S. Justinum dicentem: *Non est aequum propter hanc involuntariam passionem abstinere a Mysteriis* (1).

57. — Quæritur 2. an copula conjugalis a communione impediatur? Quidquid aliqui dicant, communiter DD. tradunt non excusari a veniali propter indecentiam, qui ad Eucharistiam accedit eadem die qua copulam habuit causa voluptatis; ita S. Thomas (2) ex D. Gregorio in c. Vir. 7. caus. 3. q. 4. qui ait: *Cum vero non amor ob procreandas soboles, sed voluptas dominatur in opere, tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc Sacramentum.* Recte vero dicunt Sanch. Antoine, Salmant. cum aliis, quod a prædicta culpa excusat quævis causa honesta, puta solemnitas sive indulgentia eadem die occurrens, evitatio scandali aut notæ, specialis devotio, etc. Si autem copula fuerit absque culpa, v. gr. ad prolem gignendam, tunc quamvis sit congruum ad aliam diem Communionem differre, nulla tamen est obligatio ab illa abstinere; quia procreatio sobolis, cum sit actus omnino honestus, satis reparat indecentiam, ut communiter dicunt S. Thomas loco cit. Lugo, Sanch. Conc. Petrocor. Salm., etc. ex D. Gregorio supra relato. Nec obstat textus in c. Sciatis, caus. 33. q. 4. ubi D. Hieronymus docet abstinendum; nam respondet Angelicus (3) ibi sermonem fieri tantum de altaris ministris conjugatis, quales sunt Græci (4). Item communiter docetur de conjuge reddente debitum, nempe quod iste tantum causa consilii abstinere potest a Communionem, sed non tenetur; ita S. Thom. S. Bon. S. Antonin. Albert. M. Dion. Carthus. Sotus. Palud. Suar., etc. Et sic pariter docuit S. Franciscus Salesius (5) sic dicens: *Deo displicebat in veteri Lege, ut creditores quod sibi debebatur, diebus festivis exigerent, sed nunquam prohibuit quominus debitores debitum suum redderent. Indecens est debiti matrimonialis solutionem die Communionis adurgere; sed inconveniens non est, imo meritorium est reddere. Hinc est quod ut reddat hoc debitum, non debet quis Communionem privari, si eam exposcit. Certum est quod in primitiva Ecclesia fideles quolibet die communica-*

(1) Lib. 6. n. 272. — (2) 3. p. q. 80. art. 7. ad. 2. — (3) in 4. dist. 32. q. 1. a. 1. ad 1. — (4) l. 6. n. 273. — (5) *Introduct. ad vitam devot. p. 2. c. 20.*

bant, licet essent matrimonio legati, et benedictione filiorum generationis donati essent. Idemque videtur clare docuisse adhuc D. Augustinus (super psalm. 149. n. 14. in fine.) dicendo: *Si non exigis, redde; pro satisfactione perfecta Deus tibi computabit, si reddis quod debetur uxori.* Et revera si redditio debiti conjugalis est actus virtutis, cur a Communionem impediet (1)? Hinc si confessarius rogatur ab uxore, quid agere debeat, si in die Communionis vir debitum ab ipsa petat? Sapienter docent *Suarez, Layman, et Sanchez*, respondendum, quod si mulier frequenter Communionem suscipit, reddat, et communice; si autem raro, ipsa virum precetur ut pro illa die abstineat: at si rogatio non proficit, adhuc communice, nisi ea redditione magnam patiatur perturbationem, et ipsa non conetur repellere (2). Debitum autem reddere in die Communionis post ipsius acceptionem excusatur ab omni culpa. Petere vero post Communionem, alii dicunt esse veniale, et quidem probabiliter, nisi justa subsit causa, sed communius *Sanch. Navar. Victor. et Tamb.* sentiunt id esse tantum consilii (3).

58. — Ad corporis dispositionem etiam spectat ad Communionem non accedere cum aliqua externa immunditia notabili, et quæ facile auferri potest, quia si est occulta, aut perpetua et involuntaria, ut esset lepra, aut scabies, hæc non impedit, ut dicunt DD. communiter. Notandum tamen quod sacerdos lepra foedatus, aut alio morbo laborans qui horrorem affert, prohibitus est celebrare, ut dicitur in *c. Tua nos de Cler. ægrot., pro scandalo, et abominatione populi* ut loquitur textus, quare hic secreto bene potest celebrare (4). An mulieres tempore menstrui valeant communicare? Ait *Suar.* has sub veniali teneri ad differendam Communionem, si commode possunt; sed communiter, et probabilius hoc tantum esse consilii putant *Palud. Alens. Castrop. Salm. et Laym.* ex S. Gregorio (apud *Laym.*), qui de hujusmodi muliere loquens sic dicit: *Si ex veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est; sed si percipiat non judicanda.* Mulieribus quæ immodeste ad Communionem accedunt, v. g. denudato pectore, bene dicit *P. Concina* quod Communio deneganda est. Insuper convenit

(1) *Lib. 6. n. 274.* — (2) *Ibid. v. Quid autem.* — (3) *lib. 6. n. 274. v. Die, autem.* — (4) *n. 275.*

ut qui communicat, arma deponat (1). Item notandum quod sacerdos qui more laicorum communicat, aut ex infirmitate aut ex alia causa, debet habere ad collum stoliā; et hoc præceptum fuit a Concilio bracarense sub pœna excommunicationis, ut in *can. Ecclesiastica*, 9. dist. 23.; sed dicunt *Azor. Turr. et Tamb.* tale decretum abiisse in desuetudinem. Nihilominus communius, et rectius *Suar. Gavant. Bonac. et Barb.* non eum damnant de peccato mortali, sed de veniali; tanto magis quod talis ritus expresse præscribitur a Rubrica: *Sacerdotes vero cum stola communicent* (2).

CAPUT. IV.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

Videndam quæ dicentur in examine Ordinandorum in append. III. Licitum est recipere stipendium etiam divitibus 59. Qui pro una Missa recipit duplex stipendium 60. Quodnam judicatur justum stipendium 61. Potest exigi majus taxa, sed potest prohiberi minus; an qui accepit minus, possit diminuere Missas 62. Qui omittit celebrare Missam, quam promisit pro parvo stipendio 63. Qui paciscitur de stipendio 64. Qui retinet sibi partem; aut celebrat per alium, collato ei minori stipendio; et cui restituenda est pars retenta 65. Si eleemosyna pinguis data est intuitu personæ 66. De capellanis 67. De administratoribus ecclesiarum 68. Si celebrans partem retentam remittit; et si executor testamenti, etc. 69. Qui colligit eleemosynas, etc. 70. Qui permutat Missas 71. Pro quo debeant applicare Missas curati 72. Pro quo alii beneficiati, et capellani Monialium, etc.; et an aliquando possint applicare pro aliis, aut abstinere. Si infirmantur etc. De Missa conventuali 73. An Missæ prescribantur 74. An capellanus possit mutare ecclesiam, altare, etc. Si non celebrat in altari privilegiato. Si celebrat per alium 75. De reductione 76. Deficientibus redditibus, an possit Episcopus diminuere Missas 77. An possit hoc facere capellanus. De Missis gregorianis 78. An Religiosus possit applicare contra voluntatem Prælati 79. An sufficiat applicatio habitualis 80. De applicatione in confuso 81. De conditionata 82. Si in die Defunctorum, etc. De altari privilegiato 83. Peccat graviter qui festinanter celebrat 84. ad 86. De resolutionibus sacre Congregationis Rituum 87. Catalogus Decretorum Sacre Congregationis 88.

59. — De Eucharistia ut Sacrificio fusius in *examine Ordinand. append. III. ex n. 95. et seq.*; dumtaxat hic adno-

(1) *Ibid. v.* An vero. — (2) n. 276.

tabimus nonnulla magis peculiaria circa stipendium et circa Missæ applicationem. Et primo circa stipendium dicimus quod recipere stipendium pro celebranda Missa sit licitum, nemo est qui dubitat, dum *S. Thomas* dicit (1): *Sacerdos non accipit pecuniam quasi pretium Consecrationis, sed quasi stipendium suæ sustentationis.* Et quia etiam divites mercede digni sunt, cum aliquod opus ponunt pretio dignum, ideoque etiam sacerdotes divites licite exigunt stipendium, ut communiter (contra *Cajet. et Silv.*) docent *Sotus, Gerson. Suar. Tommassin. Lugo, Tourn. Conc. et alii* (2). Quod autem non sit simonia principaliter Missam celebrare ob stipendium, locuti fuimus, *Tom. I. Tr. IV. n. 45.* et negavimus ratione ex *Thoma* superius allata, quia tale stipendium non recipitur ut merces rei spiritualis, sed ut sustentatio personæ, quæ operam suam corporalem in Missæ celebratione impendit.

60. — Adnotandæ 1. duæ propositiones ab *Alexandro VII.* proscriptæ, prima n. 8. dicebat: *Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem; idque post Decretum Urbani VIII.* Et ratio est hujus proscriptionis, quia applicatio fructus specialissimi est nimis incerta; nam licet multi DD. id admittant, multi tamen negant, ut *Laym. Lugo, Suar. Vasq. Tambur., etc.* Secunda propositio quæ est 10. dicebat: *Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, et Sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.* Et ratio hujus proscriptionis est, quia licet probabilis sit sententia *Gonet, Habert. Petroc. Pignat. Tourn. Cani. Salm., etc.,* et pro ipsis est etiam *S. Thomas* (3), quod Missa sit valoris infiniti tam intensive quam extensive, quia Sacrificium altaris est idem ac illud Crucis, qui fuit valoris infiniti; et in tantum effectus est finitus, quia finita est hominis capacitas pro quo offertur, unde quisque pro sua capacitate percipit fructum; hoc non obstante, etiam probabilis est sententia opposita *S. Bon. Scoti, Pal-*

(1) 2. 2. q. 100. a. 2. ad 2. — (2) lib. 6. n. 316. et 317.
 (3) 3. p. q. 79. a. 5. —

Iud. Ronc. Soti, etc., qui dicunt Sacrificium esse valoris finiti tam intensive, quam extensive, ita ut cum applicatur pluribus, minus prodest unicuique, quam cum applicatur pro uno solo (1).

61. — Notandum 2. quod taxa justi stipendii Missæ non debet computari quantum est victus diei, ut dicunt *Caj.* et *Sot.*, dum sacerdos in celebranda Missa non insumit nisi minimam diei partem; sed est illa quæ determinatur aut a Synodo dioecesana, aut a consuetudine, aut ab Episcopo loci, ut dicunt communiter *Suar. Busemb. Conc. Tamburin.* etc., et sic declaravit sacra Congregatio (2). Et huic taxæ tenentur stare etiam Regulares, ut etiam dicunt communiter *Vasq. Mol. Conc.* et *Viva* cum alia declaratione S. C. (3). Quapropter recte dicit *Roncag.* quod si testator reliquit Missas celebrandas, non taxata eleemosyna, celebrandæ sunt ad taxam communem, aut taxandæ sunt juxta loci consuetudinem, prout etiam declaravit S. C., habita ratione hæreditatis pinguis aut tenuis (4).

62. — Notandum 3. quod quamvis sacerdotes non possint exigere stipendium majus taxa, nihilominus non prohibet consuetudo, nec prohibere potest Episcopus quominus recipiatur majus solito, si spontanee eis offertur, ut recte dicunt *Less. Lugo, Suar. Bonac.* cum Decreto S. C. (5) Contra bene potest Episcopus prohibere ne acceptetur stipendium minus justo pretio, saltem infimo, quod nostris regionibus est valor Caroleni sive Julii, ut declaravit S. C. Conc. et docent *Suar. Bonac. Ronc.* et *Lambertini Notif. 56. num. 11.*, contra *Sot.* et *Navar.*, qui pro se citant *S. Thom.* (6). Et in casu quo Episcopus prohibet, tenentur subditi obedire, esto *Soti* opinio esset probabilis; nam in dubio an Superior excedat nec ne suam potestatem, tenentur subditi obedire (7); vide dicta *Tom. I. Tract. XIII. n. 17. ad notand. 5.* In casu tamen quo sacerdos acceptasset illud tenue stipendium inferius justo (quicquid dicant nonnulli auctores), non potest ipse diminuere numerum Missarum, nec applicare unam Missam pro duobus qui medietatem stipendii pro qualibet Missa obtulissent, ut decrevit *Innoc. XII.* in sua Bulla *Nuper*, confirmante Decretum S.

(1) *Lib. 6. n. 312. v.* Hic autem. (2) *lib. 6. n. 319.* — (3) *n. 320.* — (4) *ibid.* Dubit. 5. — (5) *ibid.* Dubit. 2. — (6) *2. 2. q. 100. a. 3.* — (7) *lib. 6. n. 320.* Dubit. 3.

C. editum jussu Urbani VIII. (vide n. 88. *Decret. II.* in calce hujus Tractatus). Hoc tamen intelligitur, cum sacerdos acceptat celebrare certum numerum Missarum pro tali stipendio; secus autem cum non advertit eleemosynæ tenuitatem, ut animadvertunt *Laym. Barbosa, Ronc. Tourn.*, etc. Sacerdos autem qui promittit hæredi statim se celebraturum Missam pro testatore, habita ei fide de stipendio, tenetur celebrare ante solutionem; *Salm. Tapia, Villaloc.* etc. (1).

63. — Sed restat dubium an qui promittit unam Missam pro tenui stipendio, peccat graviter si eam omittat? Negant *Castrop. Sporer, Salm.*, habita ratione stipendii quod non est materia gravis; sed probabilius affirmant *Croix, Holzm. Ronc.*, etc., quia in hoc non tantum attenditur stipendii valor, quantum damni gravitas quod proximo infertur, eum privando injuste (propter pactum conventum) fructu Sacrificii. Secus autem dicunt alii AA. cum *Suar. Sanch.*, etc., si sacrum fuerit gratis promissum, ex sententia probabili, ut diximus *Tract. X. n. 127.* quod simplices promissiones non inducunt gravem obligationem (2).

64. — Notandum 4. bene licere sacerdoti pacisci de stipendio Missæ, cum illud est juxta taxam, aut consuetudinem; ita communiter *Less. Laym. Castrop. Sot. Ronc. Salm.* contra *P. Concinam*; quia licet stipendium non debeat ex justitia, ut pretium Sacrificii, debetur tamen ex justitia, ut sacerdotis sustentatio, ideoque bene potest deduci in pactum. Nec obstat *c. fin. de pactis*, ubi videntur prohiberi omnes pactiones circa spiritualia, quia hoc intelligitur (ut bene respondet *Ronc.*) de solis pactis illicitis, cum dicatur ibi: *Nam pactum turpe, vel rei turpis nullam obligationem inducit.* Et revera hæc pacta reprobantur a Tridentino (*Sess. 22. Decr. de observ. in celebr. Miss.*) circa eleemosynas Missarum, dum ibi præcipitur Episcopis ut prohibeant *importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones*: dicitur *illiberales*, nempe illæ quæ sponte non sunt oblatae, sed importune extortæ (3).

65. — Notandum 5. quod si quis recipit eleemosynam pro Missa, non potest eam dare aliis celebrandam, retenta

(1) *Lib. 6. n. 320. v.* Casu autem. — (2) *n. 317. Quer. III. et IV.* — (3) *n. 320. Dubit. 4.*

sibi stipendii parte. Hoc posito cum Decreto S. C. Concilii approbato ab Urbano VIII. et confirmato ab Innoc. XII. (vide num. 88. *Decret. III.*); deinde damnata fuit ab Alexand. VII. hæc. prop. 9. quæ dicebat: *Post Decretum Urbani potest sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* Et hoc dicebant hi auctores falso supponentes Decretum Urbani non fuisse acceptatum. Novissime autem Benedictus XIV. 30. Junii 1741. in sua Bulla *Quanta cura*, imposuit suspensionem ipso facto reservatam Pontifici in clericos, et excommunicationem papalem in laicos qui hoc agerent. Dicebant autem nonnulli DD. quod sacerdos qui hoc facit, licet peccet, non tenetur ad restitutionem partis retentæ; ita *Suar. Navarr. Vasq. Bonac. etc.*, et *Viva* dicit eam opinionem non carere probabilitate, dum qui recipit stipendium, jam acquisivit dominium, et contra jam satisfecit celebrationi per alium; sed hæc opinio post præfatam propositionem damnatam, videtur non posse sustineri, ideoque post præfatam damnationem communiter dicunt *Vidal. Coreglia, Croix, Sporer, Holzm., Conc Tourn. et Mazzotta* quod sacerdos tenetur ad restitutionem; quia licet acquirat eleemosynæ dominium, attamen illud acquirit juxta voluntatem eorum, qui dant eleemosynam; et qui eleemosynam præbet non solum petit Missam, sed etiam vult ut illa tali eleemosyna celebretur, nam majus stipendium facit ut ipse uberiores fructum ex Sacrificio percipiat; itaque hæc intentio intrat in contractus substantiam, ideo si sacerdos partem stipendii retinet, injuste contra dantis voluntatem retinet (1). Præterea advertendum quod dicunt *Croix, Pasqual. Conc. et Viva*, quod si quis dat eleemosynam pinguem sacerdoti, quia eum singulari pietate virum habet, sacerdos non potest alii Missam celebrandam dare, qui simili pietate non habetur, licet integrum stipendium ei præbeat. Dicunt tamen *Croix*, et *Concina* quod hoc non est damnandum sub gravi, nisi cum judicaretur hoc graviter latum iri ab offerente (2). Cuiusnam autem facienda sit restitutio partis stipendii retentæ; *Croix, Pasqual.* putant posse fieri tam ipsi offerenti, quam celebranti. Sed probabilius dicunt *Sporer, Holzm. et*

(1) *Lib. 6. n. 322.* — (2) *n. 321. v.* Hic autem.

Tourn. quod fieri debet ipsi celebranti, quia cum transfer-
tur ad ipsum onus celebrandi, transfertur etiam jus ad in-
tegrum stipendium juxta voluntatem offerentis (1).

66. — Igitur cum recipitur eleemosyna pro Missa, debet
illa integre exhiberi celebranti; sed excipitur primo si illud
stipendium majus daretur alicui, non solum ratione Sacrifi-
cii, sed etiam intuitu personæ, conjunctionis, gratitudinis,
aut paupertatis, et hujusmodi. Et non est necesse ut offerens
eleemosynam hoc exprimat, sed sufficit ut ex circumstan-
tiis hoc moraliter constet, ut communiter dicunt *Passer.*
Mendo, Ronc. Dicast. Viva, et alii (2).

67. — Excipiuntur 2. capellani beneficiati, qui possunt
aliis celebrationem Missarum beneficii committere, tradito
eis consueto stipendio; ita communiter DD., et patet ex
approbatione ejusdem Innoc. XII. in cit. Bull. *Nuper*, *ibid.*
v. Excipitur III. Et hoc idem licet capellano amovibili, ut
dicunt *Lugo, Ronc. Holzm.* etc.; et ita declaravit S. C.
Conc. (vide n. 88. *Decret. IV.*) Idem dicunt *Viva, Croix,*
Gob., etc. de sacerdote cui commissa est celebratio Missæ
perpetuæ. Idem quoque dicunt *Ronc. Passer. Tamb. Ric.*
et alii de sacerdote qui celebraturus pro aliquo pingui le-
gato, quod ei relictum est cum onere celebrandi Missas pro
tota vita ejus. Ratio est quia omnia Decreta huic adver-
santia loquuntur tantum de missis manualibus (3).

68. — Advertendum tamen quod præfata exceptio valet
pro capellanis, non autem pro administratoribus eccle-
siarum; nam isti nihil sibi possunt retinere ex stipendio
Missarum, et nec pro expensis in Missarum celebratione
faciendis, nisi alios ecclesiæ non haberent redditus (4). Vide
Decretum S. C. confirmatum ab Innoc. XII. n. 88. *Decret.*
V. Et hic obiter advertendum quod idem Innoc. XII. in
præfata Bulla *Nuper*, ann. 1697. præcepit omnibus eccle-
siarum administratoribus, ut expositam haberent tabellam
Missarum tam perpetuarum, quam ad tempus (5).

69. — Nonnulli DD. excipiunt etiam casum, in quo sa-
cerdos, cui committitur celebratio, sponte omnino remit-
teret stipendii partem; ita *Tournely, Ronc. Viva*, etc. Sed
hæc opinio non est amplius sustinenda post præfatam

(1) *Lib. 6. n. 322. v. Cui autem.* — (2) *n. 321. v. Ab hac.*
— (3) *Ibid. v. Idem.* — (4) *n. 322. Dubit. 5* — (5) *Vid. Instr.*
Conf. Nov. part. 2. n. 406.

Bullam Benedicti XIV. ubi idem declaravit: *Non posse* (sunt verba Pontificis) *alteri stipendium minoris pretii erogare, etsi eidem sacerdoti celebranti se majoris pretii eleemosynam accepisse indicasset* (1). Et ita nec est probabilis opinio *Tamb.*, qui dicit quod executor testamenti, si Missas relictas a testatore celebrandas curaret alibi, ubi taxa est minor, posset sibi retinere superfluum, quia tunc excessus ille est fructus suæ industriæ. Sed hoc communiter reprobat a *Viva, Diana, Ren. Ronc. Conc.*, quia executor nullum habet titulum quo superfluum sibi possit retinere, dum ille nunquam acquisivit dominium stipendii (2).

70. — Quæritur 1. an sacerdos colligens eleemosynas pro Missis, possit aliquid retinere ob laborem suum? Negat *P. Concina*, ex eo quia Benedictus damnavit, eum *qui stipendia majoris pretii colligens, Missas, retenta sibi parte, celebrari fecerit*. Nihilominus non improbabiler affirmit *P. Viva*, semper ac merces illa correspondeat labori, et Missæ non sint traditæ ut celebrentur ab ipsomet, dum hæc merces est justa, et juxta offerentium voluntatem. Nec obstat quod dicitur in eadem Bulla quia hoc intelligitur prohibitum, cum quis consulto ad eleemosynas colligendas circumferretur, ut sic turpem faceret quæstum ex Missarum majoris pretii collectione, ut celebrari faceret minori pretio; secus vero cum designatus ad id fuisset ratione officii (3).

71. — Quæritur 2. an sacerdos qui hodie accipit pinguem eleemosynam ut celebret, possit efficere ut alius celebret pro seipso, promittens die crastino se celebraturum pro illo, qui die crastino celebraturus esset pro eleemosyna ordinaria; at die crastino ille pro Missa quam istius nomine celebrare deberet, offerret stipendium ordinarium ipsi ut celebret ipsemet? Affirmant *Croix*, et *Mazzotta*, quia hic, ut dicunt, non retinet partem pretii, sed permutat Missas, et dies. Sed ego in hoc adhæreo *P. Concinæ* qui id non admittit, dum videtur talis permutatio involvere turpem quæstum; nihilominus recte non adhæret, prout nec ego adhæreo ei, qui hoc de gravi damnaret, præsertim si paupertas excusat (4).

72. — Notandum 6. loquendo de beneficiatis, pro quo teneantur applicare Missas. Circa parochos olim diversæ

(1) *Lib. 6. n. 321. v.* Excipiunt II. (2) *n. 322.* Dubit. 2. — (3) *Ibid.* Dubit. 3. — (4) *lib. 6. n. 322.* Dubit. 4.

circumferebantur sententiæ; sed hodie per Bullam Benedicti XIV. *Cum semper*, 19. Augusti 1744 statutum est parochum teneri applicare Missam pro populo in omnibus dominicis, et festis diebus (comprehenduntur etiam dies festi, in quibus Papa dispensavit opera servilia), et licet congruam non haberent sustentationem. Declaravit contra quod si parochia redditus uberes haberet, non tenetur, (ut alii volebant applicare sæpius Missam (1); vide dicta *Tract. VII. n. 29.*

73. — Loquendo de aliis beneficiatis non curatis, isti, quoties in beneficii fundatione non exprimitur, quod ipsi teneantur applicare pro fundatore, tenentur pro eo celebrare, ut declaravit S. C. Conc. (2). Et idem dicitur de capellanis confraternitatum, et Monialium qui celebrant ad hoc ut confratres, aut Moniales Sacro intersint; isti etiam pro illis tenentur celebrare; vide *n. SS. Decret. VII. Nihilominus Lezana, Homob. Filib. Diana, Stephan. Salm. et alii communissime concedunt capellano posse quater, aut septies in anno celebrare pro anima sua, aut alicujus sibi stricte conjuncti, aut amici charissimi, aut benefactoris: quia in hoc præsumitur consensus fundatoris; modo nullum accipiat stipendium, ut bene advertunt Bonac. Gobat. Holzm. Pasqual. Elbel, Diana, Salmantic. et alii communiter; quia hoc esset contra mentem fundatoris. Præterea dicunt Suar. Azor. Bonac. Silvest. Salm. Busemb., etc. posse capellanum reverentiæ causa abstinere a celebrando semel in hebdomada, ut deducitur ex *cap. Significatum, de præbendis*, ubi dicitur quod capellani tenentur quotidie celebrare, *salva honestate, et debita devotione*. Hoc tamen dicunt Lugo, et Salm. cum aliis communiter, non intelligi, cum obligatio dirigitur ad celebrationem in aliqua ecclesia, v. g. si fundator dicat: *Volo ut in tali ecclesia quotidie celebretur Missa*; sed intelligi tantum cum obligatio dirigitur ad ipsum sacerdotem; et intelligi etiam, ut dicunt Gobat, Tambur. et Ronc. cum non constat de contraria fundatoris mente; quia si in fundatione exprimeretur ut quotidie celebretur Missa a capellano, aut ab aliis, tunc recte dicit Ronc. quod nullo die potest omitti Missa, et affert declaratio-*

(1) *N. 324. v. Quær. II. et 325.* — (2) *n. 324. v. Quær. I.*

nem sac. Congregat. (1). Si vero capellanus infirmaretur, cum infirmitas est brevis, communiter dicunt *Lug. Lezan. Riccius, Diana, Busemb. et Salm.* quod non tenetur celebrare per alium, modo fundator non expresserit ut nunquam alicubi Missa deesset, ut supra dictum est. Quænam autem infirmitas dicatur brevis; alii nimis rigore dixerunt esse illam quæ per decem dies non durat. Alii communius extendunt ad 15, ut *Bonac. Anacl. Diana, et Elbel*; pro hoc etiam adest Declar. S. C. Conc. apud *Pitton*. Alii extendunt ad mensem, ut *Laym. Hurtado, et Salm.*: et in hoc etiam convenit Concil. VII. Mediolanense (*Tit. de Miss.*), ubi dictum fuit: *Si capellanus saltem per annum celebravit in aliquo loco, si etiam per mensem ægrotet, adhuc integram eleemosynam iudicio Episcopi accipere potest.* Et denique *Lugo, Nav. Filliuc. Dicast. Nald. Leand.* extendunt usque ad duos menses, et adhæret *P. Concina*, et probabilem vocant *Castrop. Dicast. et Busemb.* (2). Notandum hic obiter Missam conventualem, quæ quotidie celebratur a clero, debere applicari pro benefactoribus in genere uniuscujusque ecclesiæ, ut præcepit Benedictus XIV. (3).

74. — Dicunt autem *Laym. Navar. Tambur. Pasqual. et Gobat.* qui affert Decisionem Rotæ rom., posse præscribi tam circa numerum Missarum, quam circa circumstantias appositæ in fundatione, et dicunt sufficere spatium 20. aut 30. aut ad summum 40. annorum. Sed juxta veriore sententiam talis præscriptio non admittitur, dum in Tridentino *sess. 23. c. 2. de Reform.* interdicitur posse derogari omnibus oneribus injunctis, tam in fundatione, quam in quacumque alia pia dispositione, sive collatione beneficiorum; et Pius IV. in Bulla qua confirmavit Concilium, declaravit irritum quicquid in posterum contra illud factum fuerit, et ut dicit *Croix* cum aliis communissime, clausulam Decreti irritantem ligare etiam ignorantes, et in causis beneficialibus inficere titulum, et possessionem. Saltem dicimus in praxi primam sententiam cum difficultate posse esse probabilem, dum difficulter in beneficiatis potest præsumi bona fides, cum præsumatur potius quod ipsi sciant leges beneficii (4).

75. — Peccat igitur capellanus, qui non celebrat omnes

(1) *Lib. 6. n. 332.* — (2) *n. 333.* — (3) *n. 326.* — (4) *lib. 6. n. 329.*

Missas præscriptas a fundatore, aut si non celebrat in ecclesia, aut altari, aut hora destinata, ut communiter *Lugo, Azor. Navarr. Tourn. Salmant. etc.* et peccat lethaliter (ut dicunt) si in hoc sæpe, et sine causa, aut sine dispensatione, delinquit. Dictum est primo *sæpe*, quia non peccabit graviter, si hoc raro fiet, v. g. semel, aut bis in mense, et tanto minus si permutabit tantum altare. Dictum est 2. *sine causa*, quia potest adesse causa quæ omnino excuset, ut si ecclesia restauretur, aut si altare sit execratum. Dictum est 3. *sine dispensatione*, quia Episcopus bene potest dispensare, ut alibi celebretur causa studii, infirmitatis, negotii, aut magnæ molestiæ ipsam ecclesiam adeundi, aut causa utilitatis ipsius ecclesiæ, aut simili rationabili causa, ut dicunt communiter *Castrop. Conc. Barbos. Ronc. Passer. Henriq. Busemb. Croix, Salm. Tamb. Mazzotta, etc.* Ratio est quia tali dispensatione omittitur fundatoris voluntas tantum in accidentalibus, et compensatur cum majori bono, cujus causa dispensatio intercedit; tanto magis quod Tridentinum sess. 25. c. 4. concedit Episcopis in certis casibus particularibus ultimas voluntates commutare posse: vide *Tract. XX. num. 60.* Nihilominus recte advertunt *Croix* et *Pasqual.* non posse Episcopum dispensare, si testator in designanda ecclesia, et hora, rationem specialem habuisset ad populi commoditatem (1). Cæterum animadvertendum plura adesse Decreta S. C. Conc. apud *Ferrar.* (2), ubi dicitur semper pro hujusmodi dispensatione reccurrendum Sedi apostolicæ. Si autem sacerdos celebraturus esset in altari privilegiato, et alibi celebraret, dicit *Roncagl.* teneri ad restitutionem, si eleemosyna esset pinguis, non autem si esset ordinaria; et nec si alibi lucraretur indulgentiam plenariam applicabilem pro defunctis, ut dicunt ipse *Roncaglia, Anacl. Sporer, Elbel, etc.* Advertunt hic tamen *Azor. Bonac. Navar. Diana, Salmant., etc.* quod non satisfacit qui in alio altari non privilegiato celebrat, applicando indulgentias calculorum, aut imaginum benedictarum, quia hæ indulgentiæ non sunt tam certæ, quam sunt illæ altarium (3). Peccat etiam capellanus, si per seipsum non celebrat, cum ita in fundatione est expressum: alias semper

(1) *Ibid.* — (2) *Ferr. Bibl. tom. 2. v. Capellania, n. 14.* —

(3) *lib. 6. n. 329. v. Notand II.* —

potest per alium celebrare, ut recte dicunt *Salm. Dicast. Diana cum Campanile*, et de hoc adest decisio Rotæ, et declarationes S. C. (1).

76. — Notandum 7. quod reductio sive moderatio, aut commutatio onerum Missarum in fundatione impositarum, hodie est interdicta Episcopis, ex Decreto S. C. Concil. jussu Urbani VIII. edito, et confirmato ab Innoc. XII. vide *n. 88. Decr. VIII.* Et facultas a Tridentino *sess. 25. c. 4. de reform.* ut explicatur in præfato Decreto (quicquid dicant *Salmanticens.*) fuit tantum concessa ad moderandas Missas in fundatione impositas ante Concilium; itaque hodie reductio reservata est uni Sedi apostolicæ, quæ eam admittere solet ex justis causis, v. g. ob sacerdotum penuriam, ob stipendii tenuitatem, ob reddituum diminutionem, ob Ecclesiæ, aut Monasterii fabricam, aut ob alias necessitates (2).

77. — Sed hic quæritur 1. an possit Episcopus diminuere numerum Missarum, cum ob reddituum tenuitatem non reperitur qui eas celebrandas assumat. Affirmant *Pasqual. Tambur. La-Croix*; sed negant *P. Concina* ex pluribus Decretis S. C. quibus vetatur Episcopis tam reducere, quam moderare onera Missarum. Hoc non obstante dicit *Fagn. cum Felin.* hoc debere intelligi cum in fundationis liminem jam poterat præfatis oneribus satisfieri ex redditibus tunc constitutis; sed in casu quo in principio sufficiebant, sed deinceps redditus sunt ita diminuti ut omnino non sufficiant, tunc dicit videri non esse Episcopis ablatam talem potestatem moderandi, aut permutandi numerum Missarum, concessam ipsis de jure communi in *c. Nos quidem, de Testam.* (3), et idem dicit *Pasqual.* de oneribus officiorum, precem aut elemosynarum anniversariis annexarum, dicens quod prohibitio loquitur de reductione tantum Missarum (4).

78. — Quæritur 2. an deficientibus redditibus, possit ex se ipso capellanus diminuere numerum Missarum, cum redditus in totum et sine sua culpa deficient? Certum est quod capellanus non tenetur celebrare, juxta sententiam communem, et plura decreta S. C. (5). Si autem redditus deficient in parte, *Escobar.* etiam pro certo habet posse capellanum

(1) *n. 330.* — (2) *n. 331.* — (3) *ibid.* Dubit. 1. — (4) *lib. 6 n. 331.* Dubit. 3. — (5) *n. 324. v.* Hic autem.

diminuere numeram Missarum, cum testator determinavit eleemosynam, v. g. binos julios in Missam, quia tunc sicut augeri deberet numerus missarum, augescentibus redditibus, ita debet diminui, iis deficientibus. Majus dubium est an capellanus posset diminuere numerum, cum testator Missarum designavit numerum, et postea redditus diminuti sunt usque ad deficientiam etiam stipendii ordinarii? Negant *Tamb. Diana, Castrop. Mazzot.* etc. tam ex Decreto Urbani superius relato, quam ex alio Decreto apud *Croix*, ubi dicitur quod etiam in tali casu recurrendum est ad Sedem apostolicam, licet *legatum sit ita tenue* (sunt verba Decreti) *ut non sit qui velit onus illi injunctum subire.* Sed hoc non obstante, dicunt *Busemb. Franc. de Lugo, Escob. Bordon. Pasqual.* et alii apud *Ronc.* qui id probabile putat, hoc esse juxta testatoris mentem, qui non præsumitur voluisse obligare capellanum ad celebrandum pro stipendio minori justo. Sed ad vitandum omne allucinationis periculum, advertit *Roncagl.* generaliter loquendo, ut recurratur ad Episcopi judicium (quod necessario requirunt in hoc casu *Croix* et *Tournel.*), aut saltem ad alium virum sapientem. Respondent autem *Ronc.* et *Pasqual.* ad Decreta opposita, quod hæc non esset reductio, et moderatio stabilis reservata Sedi apostolicæ, sed tantum cessatio obligationis juxta reddituum deficientiam; nam Decreta loquuntur juxta mentem Tridentini sess. 25. c. 4. de reform. ubi non loquitur de redditibus diminutis, sed de solis eleemosynis in principio pro Missis celebrandis designatis, quas pro stipendii tenuitate non reperiuntur facile qui celebrent. Quicquid sit de hac opinione, recte advertit *Tamb.* quod si capellanus de præterito accepisset stipendium ordinario majus, tenetur in futurum compensare, eundem numerum Missarum celebrando; qui enim antea stetit commodo, deinde stare debet incommodo. Advertatur hic denique prohibitas esse Missas 30. Gregorianas a S. C. multis inconvenientibus refertas, ut pote quia celebrandæ erant de defunctis successive etiam in festis duplicibus; prohibitæ vero non sunt, si illæ 30. Missæ celebrentur ut fert ritus dierum (1).

79. — Loquamur secundo loco de Missæ applicatione. Applicare Sacrificii fructum solius est sacerdotis; unde si

(1) *Benedict. XIV. de Sacr. Miss. lib. 3. cap. 23. n. 2.*

Religiosus applicat Missam contra Superioris voluntatem, illicite quidem, sed valide applicat, ut recte docent *Suar. Vasq. Laym. Lugo* (qui asserit oppositum esse communiter reprobatur), *Tournel. Anacl. Salm.*, etc., adversus *Scotum et Gavantum*; quia subditus quoad Ordinis potestatem, qua tunc utitur, non subjacet Prælato (1).

80. — Applicatio autem facienda est ante celebrationem, aut saltem ante consecrationem. Sed quæritur 1. an sufficiat applicatio habitualis, nempe aliquando facta, et non amplius retractata? Negant *Vasq. Abely*, et *Isamb.* qui dicunt quod sicut requiritur intentio actualis aut saltem virtualis pro Sacramenti confectione, ita requiritur pro Sacrificii fructus applicatione. Sed communis et vera sententia cum *Suar. Bonac. Lugo, Tournely, Mazzot. Sporer, Busemb.*, etc. (et idem dicit *P. Concina* in substantia) docet sufficere applicationem habitualement, cum Sacrificii applicatio aliam non induat rationem quam verbalis donationis, quæ semel facta prosequitur esse valida, usquedum non revocatur. Respondetur autem ad rationem oppositam quod in tantum ad Sacramentorum confectionem requiritur actualis aut virtualis intentio, in quantum ministri intentio ponit Sacramentum, sed in applicatione Sacrificii non est quod intentio celebrantis constituat fructum, dum sine illius intentione Sacrificium de se fructum producit: ideoque sufficit applicatio aliquando facta, qua alicui fructus donatus sit (2).

81. — Quæritur 2. an cum sacerdos a decem recipit stipendium pro decem Missis, satisfacit applicando in confuso pro iis primas decem Missas quas celebravit? Absolute affirmant *Silvest. et Conc.*; sed melius distinguunt *Bonac. Ronc. Aversa, Tambur. Henno* et alii, et dicunt ita: Si singulæ Missæ indeterminate applicantur pro singulis personis non videtur satisfieri; quia ad satisfaciendum requiritur intentio applicandi fructum personæ determinatæ, ut prosit illi fructus. Secus autem, si sacerdos applicat quamlibet Missam pro omnibus illis 10., applicando singulis eorum decimam cujuslibet Sacrificii partem, cum certum sit Sacrificii fructum esse divisibilem; unde tali applicatione jam redditur cuilibet id quod debetur; dum quisque percipiendo

(1) lib. 6. n. 334. — (2) n. 335. Quær. I.

in qualibet Missa decimam partem, jam in 10. Missis percipit totum fructum, qui ei debetur (1).

82. — Quæritur 3. an valeat applicatio conditionata? Respondetur: Si conditio est de præterito, est valida; secus si de futuro, quod non est notum nisi Deo. Dicunt tamen *Castrop.* et *Lugo*, quod si quis applicaret pro eo qui prius dabit eleemosynam, talis applicatio esset certe illicita ex prohibitione Clementis VIII. promulgata a Paulo V., sed esset tamen valida. Nihilominus probabilius tenet *Croix* quod esset etiam invalida, saltem quia sæpe accidere posset quod Missa celebraretur pro causa non adhuc existente, v. g. si ille vellet ut Missa celebraretur ad hoc ut ab infirmitate aut calumnia liberaretur, tunc si Missa antecedenter celebraretur, devotus non reciperet fructum optatum, dum causa non adhuc existeret, et contra Missæ fructus suspensus relinqui non posset. Si tamen sacerdos prævideret quod deinceps requirendæ essent Missæ pro defuncto, bene potest anticipare celebrationem, ut recte dicunt *Vasq. Tourn. Avers*, etc. (2).

83. — Juvat hic advertere nonnulla alia circa applicationem Missæ. Notandum 1. quod in die defunctorum non adest obligatio applicandi Sacrificium pro defunctis in genere, ut declaravit S. C. Vide *num. 88. Decr. IX.* Et supposito quod sacerdos pro libitu potest applicare Missam, rationabiliter ait *Tournely* quod potest juste eleemosynam accipere (3). Notandum 2. quod in altari privilegiato indulgentias non lucratur, qui non celebrat *de requiem* cum ritus permittit, licet in ecclesia aliqua solemnitas celebraretur. In diebus vero quibus vetitæ sunt Missæ *de requiem*, lucratur indulgentias dicendo Missam currentem, ut declaratum est pluribus Decretis S. C. (4). Notandum 3. quod tempus privilegii, cum est ad tempus, incipit curere non a die publicationis, sed a die concessionis (5). Notandum 4. quod cum in privilegio adest clausula solita apponi: *Modo in ecclesia celebrentur 5. aut 7. Missæ*; si omittantur Missæ illæ, privilegium non suffragatur pro illis diebus, ut declaravit S. C. Conc. Decreto approbato ab Innoc. XI. Declaravit contra eadem S. C. quod tempore illo quo sacerdotes non celebrant

(1) *Lib. 6. n. 335.* Quær. II. — (2) *n. 337. v.* Dicunt — (3) *n. 338.* — (4) *lib. 6. n. 339.* Quær. I. — (5) *ibia. in fine.*

præfinitas Missas, indulgentiæ suspendantur; si vero desunt ob infirmitatem, vel si Religiosi alibi debeant celebrare jussu Prælati, si raro id fiat, indulgentiæ lucrantur per illas Missas quæ celebrantur (1).

84. — Circa tempus, locum et altare, vasa, vestes et alia requisita ad Missam, vide dicenda *Tom. IV. de Examin. Ordinand. app. III. ex n. 113. ad 123.* Dumtaxat hic juvat examinare paulo fusius punctum quod ibi vix innuitur, an eecet graviter sacerdos qui infra horæ quadrantem Missam persolvit. Me non latet, super hac re sacerdotem D. Josephum Jorio editurum jamjam fore opusculum utilissimum, cui titulus: *La Mezza Strapazzatta*; dico utilissimum, dum revera horrendum visu et lacrimis quoque dignum est videre cæremoniarum conculcationem, qua multi sacerdotes (utinam, et saltem non esset major eorum pars) Jesu Christi in altari sanctissimum Sacrificium injuriosius tractant. In hoc opusculo forsitan (ut audivi) affirmabitur grave peccatum esse Missam persolvere quadrantis spatio; et hanc opinionem reprobendam non esse puto, si sermo est de Missis communibus quæ habent *Gloria* et *Credo*, aut alias extraordinarias preces. Sed ut me in certo ponam puncto, dico sacerdotem minori spatio quadrantis Missam quamcumque, etiam defunctorum, aut BB. Virginis in sabbato, difficulter ne dicam impossibiliter, posse excusari a peccato gravi. Et sic probo: Rubricæ quæ respiciunt cæremonias servandas intra Missam, sunt omnes præceptivæ, ut probavimus in opere (2). Et hoc nescio quomodo negari potest, dum in Bulla S. Pii V. præcipitur celebranda Missa *juxta ritum, modum et normam in Missali præscriptam*; et hoc injungitur *districte et in virtute sanctæ obedientiæ*: quæ verba proculdubio grave præceptum important, quod peccatum mortale inducit, cum in materia grave delinquitur, juxta illud quod dictum est *Tract. II. n. 15.* Hoc posito, dicimus impossibile esse Missam terminare intra spatium quadrante minus, quin graves irreverentiæ committantur, et quin populo grave afferatur scandalum. Duobus igitur capitibus peccat sacerdos, qui ita festinanter celebrat, primo ob irreverentiam erga tantum Sacrificium, secundo ob scandalum quod affert populo.

(1) *ibid.* Quær. II — (2) *lib. 6. n. 400. v.* Hinc dicimus.

85. — Et loquendo prius de irreverentia, declarat Tridentinum sess. 22. Decr. de observ. in celebr. Miss. ubi inter alia hæc habet: *Satis apparet omnem operam et diligentiam in eo ponendam esse, ut quanta maxima fieri potest.... exteriori devotionis specie* (Missæ Sacrificium) *peragatur.* Ex quibus verbis satis liquet præceptum naturale divinum esse, ut Missa celebretur omni diligentia in observandis exterioribus cæremoniis quæ devotionem et pietatem indicant. Item declarat maledictionem a *Jeremia cap. 48.* indictam in eos qui opus Dei, nempe functiones ad Dei cultum ordinatas negligenter faciunt, præcipue intelligi prolata esse in eos sacerdotes qui sine debita reverentia et gravitate celebrant; addendo etiam talem negligentiam tantam importare irreverentiam, ut evadat quædam impietas, *quæ* (irreverentia) *ab impietate vix sejuncta esse potest.* Si igitur cæremoniæ Missæ ad hoc præscribuntur (ut certum est) ut celebretur tantum Sacrificium cum debita reverentia, quomodo excusari potest a culpa gravi qui celebrando intra spatium tam breve, non potest non delinquere notabiliter in hac reverentia, verba mutilando, benedictiones, genuflexiones perturbando, se movendo et vertendo indecenter, et verba cum cæremoniis complicando, aut anticipando aut postponendo contra Rubricæ præscriptum. Dixi *sine debita reverentia et gravitate*: sic dixi quamvis reperiretur aliquis ita lingua et motu expeditus ut posset tempore tam brevi Missam persolvere, quin delinquat in verbis et actionibus; saltem non est possibile ut in tanta brevitate possit celebrare quin delinquat in gravitatem convenientem, quæ etiam intrinsece pertinet ad reverentiam debitam tam sacrosanctis mysteriis.

86. — Loquendo autem de scandalo quod populo affertur, dicit idem Tridentinum sess. 22. cap. 5. de Sacrif. Missæ, quod ad id institutæ sunt cæremoniæ, ut his signis fideles Sacrificii majestatem apprehendant, et mysteriorum sublimitatem quæ in ipso continentur: *Ecclesia cæremonias adhibuit* (dicit Concilium), *ut majestas tanti Sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per hæc visibilia religionis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.* Sed si hæ cæremoniæ nimis festinanter peraguntur, uti necesse est eas ita fieri tempore tam brevi, tunc non tantum devotionem illæ non inge-

runt erga Missam, sed imo sunt causa ut populus sine veneratione assistat; itaque etiam hoc capite peccat graviter Sacerdos qui tanta festinatione celebrat, ratione scandali, quod non est leve, dum pro inducendo populum ad magnam erga Sacrificium venerationem habendam, potius eum movet ut illud despectui habeat, cum ostendit tanta irreverentia se illud tractare. Propterea Concilium Turonense 1583. præcepit, ut Sacerdotes bene calleant cæremoniis Missæ, *ne populum (verba Conc.) sibi commissum a devotione potius revocent, quam ad sacrorum Mysteriorum venerationem invitent* (1).

87. — Quæritur hic denique an resolutiones S. C. rituum inducant obligationem? Respondet *P. Merati* (2) et distinguit: Cum præfatæ resolutiones sunt vere Decreta rigore sumpta, ut cum in ipsis exprimitur, *ab omnibus servetur, servari ab omnibus mandavit*, etc., tunc obligant et debent servari tanquam regulæ proximæ; dum Sixtus V. in Constitut. 74. dedit huic S. C. facultatem declarandi omnia dubia, quæ insurgunt circa ritus. Cum autem sunt simplicia responsa ad particulares, tunc dicit ex opinione aliquorum judicari declarationes tantum directivas, non præceptivas; et idem dicit *Escobar apud La-Croix*.

Catalogus aliquorum notabilium Decretorum circa celebrationem.

88. — I. *Eleemosynas manuales, et quotidianas ita demum sacerdotes accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant; alioquin omnino abstineant.* Decr. S. C. Conc. 21. Jun. 1625. ex auctoritate Urbani VIII. Deinde declaravit eadem S. C. quod præfatum Decretum non erat intelligendum absolute, sed quod sacerdotes possunt nova onera suscipere, dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere. Et postea explicando illud modicum tempus, die 17. declaravit: *Modicum tempus non reputandum spatium duorum vel trium mensium, sed intelligi infra mensem* (3). Vide circa temporis parvitatem quod dicunt DD. in *Append. III. n. 107. II. Pro pluribus Missis celebrandis*

(1) *Lib. 6. n. 400. v.* Hoc quoad. — (2) *Ad Gav. par. 3. tit. 11. n. I. ad III.* — (3) *Lamber. notif. 56.*

stipendia quantumcumque exigua, sive ab uno, sive a pluribus personis collata fuerint, aut conferentur in futurum sacerdotibus et clericis, S. C. sub obtestatione divini iudicii mandat, ut absolute tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint. Decr. S. C. Conc. editum jussu Urbani VIII. et confirmatum ab Innocentio XII. in Bulla *Nuper* (1). III. Omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet sacerdoti qui Missam suscipit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam committat. Decr. S. C. Concilii ab Urbano VIII. IV. In Decreto S. C. approbato ab Innoc. XII. in Bulla *Nuper*, pro beneficiatis dictum fuit: *Non habere locum* (Decretum Urbani), *sed satis esse ut rector beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat sacerdoti celebranti eleemosynam congruam secundum morem civitatis, vel provinciae, nisi in fundatione beneficii aliud cautum fuerit* (2). Cum autem requisitum fuerit a S. C. Conc. an esset licitum capellano amovibili dare Missas celebrandas pro ordinario stipendio, reliquo sibi retento, responsum fuit: *Id licere, modo pro capellania certi redditus sint annuatim constituti, et perpetuo capellano assignati; secus vero, si hujusmodi capellano pro qualibet Missa celebranda certa detur eleemosyna*. Ita decisum fuit 15. Martii 1745. et decretum fuit a meipso observatum. V. *Permittendum non esse ut loca pia seu illorum administratores ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam minimam portionem retineant ratione expensarum in Missarum celebratione, nisi alios non habeant redditus; et tunc nullatenus debere excedere valorem expensarum quæ pro ipsomet tantum Missæ Sacrificio necessario sunt subeundæ*. Decr. S. C. Conc. confirmatum ab Innoc. XII. (3). VI. *Archipresbyterum non teneri ad ministranda utensilia iis qui celebrant in sua ecclesia ex obligatione beneficii sive capellaniæ. Quoad Missas vero adventitias teneri ad dictam subministrationem, quatenus permittat eas in sua ecclesia celebrari, nec teneri ad has Missas adventitias admittendas, nisi solutis utensilibus per celebrantes*. Decr. S. C. Conc. die 6. Julii 1726. (4). VII. *Quando*

(1) Vide apud Croix l. 6. p. 2. n. 64. — (2) Croix l. 6. p. 2. n. 63. — (3) Vide apud Croix l. 6. p. 2. n. 95. (4) Lambert. Not. 56. n. 13.

in fundatione beneficii, seu capellæ expresse cautum est non teneri celebrantem ad applicationem Sacrificii, eo casu poterit celebrans excipere novum stipendium, et unica Missa satisfacere obligationi beneficii seu capellæ, et item danti novum stipendium Decr. S. C. Conc. sub die 13. Jul. 1630. (1) Cum autem a S. C. expostulatum fuisset 18. Martii 1668. an deberent applicari pro testatore Missæ, cum in testamento nihil de applicatione declaratum fuerit, respondit S. C. applicandas esse pro testatore (2). Et idem declaratum fuit 6. Februarii 1627. de capellanis, qui celebrant ut confratres aut Moniales intersint Sacro, cum dicatur non posse stipendium recipere. VIII. *Districte prohibet ne Episcopi in diæcesana Synodo, aut Generales in capitulis generalibus, vel alias quoquo modo reducant ulla onera Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad apostolicam Sedem recurratur, etc. Alioquin reductiones, moderationes, et commutationes hujusmodi, si quas contra hujus formam fieri contigerit, omnino nullas et inanes decernit.* IX. *In die Commemorationis omnium fidelium defunctorum Sacrificia possunt a sacerdotibus applicari ad libitum, scilicet vel pro omnibus fidelibus defunctis, vel pro aliquibus tantum.* Decr. S. C. sub die 4. August. 1663. (3). X. *In Missis defunctorum, quæ in paramentis nigris celebrantur, non ministretur Eucharistia per modum Sacramenti, scilicet cum particulis præconsecratis, extrahendo pyxidem e custodia; potest tamen ministrari per modum Sacrificii, prout est quando fidelibus præbetur Communio cum particulis intra eandem Missam consecratis.* Decr. S. C. Rit. in Aquensi sub die 2. Septembris 1741. Et antea adfuit hoc Decretum: *Missæ defunctorum non possunt celebrari, nisi cum colore nigro, vel saltem violaceo.* 21. Jun. 1676. in Oritana. XI. *Non est licitum Missas celebrare in die sabbati sancti in quibuscumque ecclesiis, et oratoriis, non obstante quacumque contraria consuetudine, prout. Papa approbante, suo Decreto generali statuit eadem S. C. Decr. S. C. rit. sub die 11. Mart. 1690. (4). Aliud simile Decr. reperitur ap. Pitton. (5)*

(1) *Ibid. n. 8.* — (2) *ibid n. 9.* — (3) *Ap. Merat. in indice tom. I. n. 411.* — (4) *ap. Monac. tit. 15. Form. 3. in fin.* — (5) *Pitt. de rit n. 1703.*

quod prohibet celebrare in feria V. Coenæ Domini; et, quod magis refert, hæc Decreta fuerunt expressa confirmata a Clemente XI. ut legitur apud Lambertini postea Bened. XIV. et Pitton. (1). Decreto edito ab eodem Pontifice die 15. Martii 1712. quo dictum fuit: *Dichiaro per ultimo, che colla suddetta proibizione per lo Venerdi Santo, non intende la Santità Sua di permettere che ne' giorni die Giovedì è Sabato Santo si celebrino Messe private, ma solo la Conventuale, secondo il Rito della Santa Chiesa, e replicati Decreti della S. C. de' Riti.* Et hoc Decretum, ut refert Merati, confirmatum fuit ab Innoc. XII. et ab eodem Clemente XI. (2). XII. *Habens indultum a Sede apostolica erigendi oratorium privatum in propria domo, si quis voluerit ibi ædificare altare ligneum, non indiget facultate apostolica, dummodo altare ligneum cum sacro lapide parieti colligatum amovibile non sit, et altaris portatilis imaginem non præ se ferat.* Decr. S. C. rit. sub die 3. Decemb. 1661. (3). Merati autem explicando illud verbum *colligatum* dicit large esse intelligendum, cum sufficiat altare si adhæreat parieti, adeo ut nullum mediet spatium, quia hoc sufficit ut verficetur quod altare portatile non videatur esse; saltem dicit usu sic fuisse interpretatum. XIII. Leguntur hæc alia sequentia Decreta S. C. Rit. apud *La-Croix* (4). *Missa conventualis canenda est quotidie in collegiatis, quarum clerus est numerosus, et redditus non tenues.* XIV. *Missæ ad satisfaciendum eleemosynis alicui ecclesiæ traditis non sunt celebrandæ per externos, ubi commode potest iis satisfieri per sacerdotes ejusdem ecclesiæ.* XV. *Inferiores Episcopo non debent sumere de altari paramenta pro Missa.* 7. Julii 1712. Sed hoc intelligendum, ut advertit Gav., quod non ponantur paramenta in medio altaris more Episcoporum, nam si ponantur in angulo, hoc permittit Rubrica (p. 2. tit. 12. n. 3.) ubi dicit: *Si vero (sacerdos) dimissurus sit paramenta apud altare, in quo celebravit, finito Evangelio, ibidem illis se exuit.* Saltem, dicit *La-Croix*, id permissum est ubi commodum non adest alibi deponere vestes. XVI. *Altare portatile ligneum cum ara lapidea permitti debet, non obstante Constitutione synodali, dummodo habeat solitum reliquiarum repositorium,* die 19. Jan. 1614. XVII.

(1) *Pitt. l. cit.* — (2) *Merat. in indice tom. I. n. 620.* —

(3) *ibid. n. 393.* — (4) *La-Croix l. 6. p. 2. tom. 7. in Dec. S. C. n. 56.*

Solus Episcopus potest habere fenestras in ecclesia, per quas in eam prospectus haberi possit. 19. Jan. 1614. XVIII. Non permittitur ad altare majus celebratio Missæ, dum dicuntur in choro Matutinum, et Horæ. 15. Sept. 1664. XIX. Potest fieri commemoratio de SS. Sacramento, si expositum sit, etiam in Missa de festo duplici, quod non sit 1. vel 2. classis. 2. Decemb. 1688. XX. Non potest prohiberi celebratio Missæ in oratorio ruri ædificato per laicum, antequam celebretur Missa parochialis. Decr. S. C. sub die 31. Mart. 1629. (1). XXI. De rigore juris non posse prohiberi (scil. a parocho) ut Missæ non celebrentur ante Missam a parocho non celebratam. Decr. S. C. 27. Jun. 1641. (2). Sed in alio Decreto dictum fuit: Sæpius S. C. censuit Constitutiones synodales disponentes ut diebus festis Missæ celebrari non debeant in aliis ecclesiis, nisi celebrata Missa in ecclesia parochiali, esse observandas; ita tamen ut Missa in ecclesia parochiali hora opportuna celebretur. 25. Maji 1652. (3). XXII. S. C. censuit non licere Regularibus, etiam in eorum propriis ecclesiis SS. Eucharistiæ Sacramentum publice adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario; ex causa autem privata posse, dummodo SS. Sacramentum e tabernaculo non extrahatur, et sit velatum, ita ut ipsa sacra Hostia videri non possit. Sub die 17. Aug. 1630. (4). Idque confirmatum a Bened. XIV. alio Decreto, ubi fuit decisum: Non licere exponi publice divinam Eucharistiam, nisi causa publica, et Episcopi facultas intervenerit (5). Super hoc dico, quod si aliquis privatus optaret expositionem Venerabilis ad publicam devotionem promovendam, licite potest illa fieri; non vero si eam cuperet tantum ob suam privatam devotionem (6). Hic insuper notandum quod etiam respectu ecclesiarum secularium adest Decretum S. C. Episc. et Regul. prohibens extrahi pyxidem a tabernaculo, cum illa ob causam privatam exponitur: Si quandoque privata ex causa sacrosancta Eucharistia exponenda videbitur, a tabernaculo nunquam extrahatur, sed pyxide velata in aperto ejusdem tabernaculi ostiolo cum assistentia ali-

(1) Ap. Merat. in indice tom. I. n. 242. — (2) ap. Card. Lambert. Notif. 40. n. 12. — (3) Ap. Card. Lambert. Notif. 40. n. 12. — (4) ap. Lamb. Not. 30. n. 11. — (5) ita in Bullar. tom. 2. — (6) l. 6. n. 424. v. Refert.

cujus sacerdotis stola et superpelliceo induti; et cum sex saltem luminibus cereis collocetur. Quod idem in ecclesiis Secularium servari mandamus. Die 9. Decemb. 1620. (1) Benedictus autem XIV. in Bulla Cum, ut recte nosti, etc. (in Bullar. t. 4. pag. 417. §. 13. et in edit. Mech. t. 11. pag. 194. eod. §.) mentionem faciens de præfatis Decretis, ait pro causa privata numquam extrahi posse pyxidem, nec etiam ad populum benedicendum, his verbis: Si autem Sacramentum non debet a tabernaculo educi, facile intelligitur in designatis casibus (scilicet pro causis privatis) non esse illud afferendum ad ecclesiæ januam, nec cum eodem benedictionem impertiendam. Hic autem præterea obiter advertendum id quod in prædicta Bulla (§. 12.) idem Pontifex subdit circa administrationem Sacramentorum, nempe: Neque enim fas cuique esse debet, privata auctoritate novum ritum inducere. Et ad hoc profert ibi Canonem XIII. Tridentini in Sess. 7. de Sacram. in gen. ubi vetitum fuit immutari consuetos ritus circa Sacramentorum administrationem; eundemque Canonem declarat procedere etiam quoad cultum SS. Eucharistiæ. Loquens autem de ritibus alicubi jam introductis, sic inquit: Et quoties aliquem ritum ejusmodi induci contigit, nisi nihil continentem pietati oppositum, apostolica Sedes eundem interdicere non dubitavit, ex quibusdam extrinsecis circumstantiis nullatenus prævisis, vel neglectis ab eo qui ritum invexit. XXIII. Notandum, quod juxta Decretum Innocentii XI. 1. Sept. 1730. vetatur apponi statuas, reliquias Sanctorum, ac imagines animarum purgatorii in altari ubi fit expositio SS. Sacramenti (2). XXIV. Regulariter Missa respondet officio, sed excipe, ut dicitur in Decreto S. C. rituum: Sacerdotes etiam regulares diebus, quibus propria officia recitant sub ritu duplici, celebrantes in alienis ecclesiis, quando peragitur festum cum solemnitate et concursu populi, debent celebrare Missas, conformando se ritui, et colori earundem ecclesiarum. In aliis vero diebus possunt; sed quando prohibentur Missæ votivæ, vel defunctorum, debent se uniformare saltem quoad colorem. 11. Jun. 1701. apud Merat. in Ind. Decr. n. 558.

XXV. Notandum quod SS. Eucharistiæ Sacramentum nequit in aliis ecclesiis servari, quam in parochialibus, sine

(1) Ap. Card. Lambert. Notif. 30 n. 27 — (2) ap. Merat. art. IV. tit XII. §. 3. n. VI. v. Altare insuper. pag. 670.

dispensatione S. Sedis, cum non possint eam largiri Ordinarii, ut docent *Barbosa*, *Pignatellus*, et alii apud *Card. Petra* (1), qui de hoc plures refert Decisiones S. C. tam respectu hospitalium, quam conservatoriorum, ac etiam ecclesiarum quæ sunt intra fines parochiæ, aut in ruribus, ad quas accedunt parochi ad Missas celebrandas; licentiam enim (ait *Petra*) servandi Eucharistiam in hujusmodi ecclesiis, sive capellis S. C. tum solum concedit, cum in ipsis est populi concursus, et præsertim si illæ a parochia distant. Deinceps *Benedictus XIV.* in Constitut. *Quamvis justo*, edita sub die 30. April. 1749. (vide *Bullar. tom. 3. et edit. Mech. t. 7. p. 115. §. 24.*) expresse declaravit largitionem præfatæ licentiæ privative spectare ad Sedem apostolicam, his verbis: *Quoniam vero hujusmodi gratiæ concedendæ (hoc est servandi venerabile Sacramentum) jus ad nos et apostolicam Sedem privative pertinet quod innuit Decretum superius relatum, et canonica docet disciplina, juxta quam sacrosancta Eucharistia in ecclesiis, quæ parochiales non sunt, retineri non potest absque præsidio apostolici Indulti, vel immemorabilis consuetudinis, quæ hujusmodi Indulti præsumptionem inducit.* Dixit tamen S. C. satis esse possessionem 40. annorum cum titulo putativo, quia hoc temporis spatium sufficit ad licentiam apostolicam præsumendam; sed addit quod, si constat S. Eucharistiam retineri ex sola Ordinarii licentia, tunc nec etiam centenaria, aut immemorabilis possessio prodesset. Hæ decisiones ab eodem *Petra* afferuntur. XXVI. Notandum ultimo cum *Merato* (2) *Corset. Tonell. et Bisso*, quod sacerdos, postquam Moniales sunt communicatæ, non debet pyxide eas benedicere, sed tantum manu, posita pyxide super palla, stans adhuc ante fenestrellam, eo modo quo alii fideles post Communionem benedicuntur; nam tantum infirmi benedicuntur cum Sacramento, qui pro Viatico communicantur, ut præscribitur in Rituali romano. Item advertendum ex Decreto dato 15. Sept. 1736. apud *Meratum in Indice n. 696.* præscribi: *In communionem Monialium habentium fenestrellam in parte Evangelii, sacerdos debet descendere et reverti per gradus anteriores, et non laterales altaris.*

(1) *Barbosa in Trid. sess. 13. c. 6. de Euchar. Pignatell. Cons. 86. v. 16. Petra tom. 3. in Const. I. Urb. VII. pag. 166. ex n. 30.* — (2) *Merat. part. 2. tit. 10. n. 33. in fin. v. Claus. pyxide pag. 351.*

TRACTATUS XVI.

DE

POENITENTIAE SACRAMENTO.

CAPUT I.

DE MATERIA ET FORMA.

De materia remota et proxima 1. An religiosi debeant confiteri semel in mense 2. An peccata confessa sint materia apta 3. An distinguenda sint peccata jam confessa a non confessis 4. An necessarium verbum te. An verba a peccatis tuis. An cætera verba. An per verbum absolvo possint absolvi censuræ. Requiritur præsentia pœnitentis 5. De absolutione sub conditione 6.

1. — POENITENTIA accipitur uti virtus, et uti Sacramentum; uti virtus definitur: *Virtus tendens in destructionem peccati, quantum est offensa Dei medio dolore, et satisfactione.* Uti Sacramentum: *Est Sacramentum consistens in actibus pœnitentis, et in absolutione sacerdotis* Pœnitentia uti virtus semper fuit necessaria neccessitate mediæ ad salutem, sed tanquam Sacramentum in nova Lege adhuc est necessaria neccessitate mediæ lapsis in mortale post Baptismum, saltem in voto, sive desiderio, si non potest realiter suscipi. Materia remota hujus Sacramenti juxta S. Thom. (1), et communem sententiam, sunt peccata post Baptismum commissa; sed peccata mortalia sunt materia necessaria; venialia, et mortalia alias confessa sunt materia sufficiens; nam hæc sufficiunt ut recipiatur absolutio, sed nemo tenetur ea confiteri, Materia proxima, juxta eundem S. Thomam (2), sunt actus pœnitentis, a Tridentino nuncupati *quasi materia*, quia non sunt materia physica; prout est illa cæterorum Sacramentorum; ii actus sunt (ut declaravit Concilium) contritio, confessio et satisfactio. Satisfactio tamen non est pars essentialis, ut sunt duæ primæ,

(1) 3. p. q. 84. a. 1. ad 1. et 2. — (2) *ibid.* a. 2.

sed tantum integralis; nam sine illa in aliquo casu bene potest esse validum Sacramentum. Hoc est contra Scotum, qui vult totam essentiam consistere in sola absolutione.

2. — Loquendo de materia remota, dictum est venialia, et mortalia alias confessa esse tantum materiam sufficientem. Sed in hoc quæritur 1. an Religiosi et Moniales teneantur ad confitendum saltem semel in mense, quamvis mortalibus non sint gravati? Dubium oritur ex *Clement. Ne in agro §. Sane, de statu Monach.* ubi (cum sermo fiat de Monach. benedictinis) sic dicitur: *sane singulis mensibus tam in monasteriis quam extra (sublata occasione quacumque) ad confessionem saltem semel accedant omnes et singuli monachi. Et in prima dominica mensis cujuslibet in monasteriis semper communicent.* His positis, alii DD. Azor. Vasq. Hurtadus, etc. (1) dicunt hoc esse præceptum obligans sub culpa gravi; unde dicunt teneri Religiosos quolibet mense confiteri, licet gravibus peccatis obnoxii non sint. Sed communius Sotus, Can. Cajetan. Navar. Molfes. et Megal. (2). tenent præfatam Clementinam præceptum grave non inducere. Imo P. Suar. (3) dicit præfatum Decretum non importare præceptum, sed tantum consilium; et deducit ex Tridentino sess. 25. c. 10. ubi cum sermo fiat de monialibus, sic dicitur: *Attendat diligenter Episcopi, et cæteri Superiores sanctimonialium, ut in constitutionibus earum admoneantur sanctimoniales, ut saltem singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, et Eucharistiam suscipiant.* Ex quibus verbis concludit P. Suar., quod nisi constet quod constitutiones religionis obligent sub gravi, nulla rigorosa obligatio de hoc habetur. Et idem sentiunt Castropal. Can. Præpos. Vivald. Leand., etc. apud Salm. (4). Et hoc quod dicunt AA. citati de confessione, dicunt etiam de Communionem.

3. — Quæritur 2. an peccata alias confessa sint materia apta ad recipiendam absolutionem? Dubium oritur ex eo quod peccatum remissum non est amplius capax remissionis; unde videtur non esse materia apta confessionis. Sed

(1) Apud Dianam p. 8. tract. 1. resp. 16. — (2) ibidem p. 3. tract. 3. resp. 1. — (3) in 3. p. sess. 3. — (4) Castr. tr. 23. d. unde Pæn. p. 20. §. n. 6. Can. relect. de Pæn. c. 5. At vero Salm. tr. 6. c. 7. n. 33.

est communis sententia, et usus fidelium, qui id admittit cum *S. Thoma* (1), *Suar. Castrop. Salm.*, etc., et est certum ex Extravaganti I. de Privilegiis. §. Verum in fine, ubi dicitur: *Ut eorumdem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre*. Nec obstat dicere quod peccatum remissum non est amplius peccatum, quia peccatum licet remissum semper est peccatum commissum; unde bene potest esse materia Sacramenti non semel, sed iterum atque iterum et amplius, ut ipsa aqua bene potest esse materia multorum baptismorum (2).

4. — Quæritur 3. an in confessione sint necessario distinguenda peccata confessa a non confessis. Respondetur negative cum *Bonac. Lug. Conc. et Sanch.*, modo hoc non sit necessarium ob occasionem proximam, quæ removenda foret, aut ob casam reservatum, aut ob aliam circumstantiam (3).

5. — Forma Sacramenti Pœnitentiæ sunt verba sacerdotis: *Ego te absolvo a peccatis tuis*. Autumant nonnulli auctores primævis temporibus formam fuisse deprecatoriam, prout est nunc (ut testatur *Martene, et Tourn.*) forma Græcorum; sed quoad Latinos, hoc negant *Baronius. Conet.* et alii (4). Sed hic quæritur 1. an sit de essentia verbum *te*? Negant *Lugo, et Wijandt*, sentientes satis exprimi verbum *te* per alia in forma contenta, id est *a peccatis tuis*. Sed communissime affirmant *Bonac. Castrop. Conc. et Holzm.* Et quia hæc sententia est etiam probabilis, hæc in praxi tenenda est, cum proscripta sit ab Innoc. XI. propos 1. quæ dicebat licitum esse in conficiendo Sacramento uti opinione probabili. Quæritur 2. an sint necessaria verba *a peccatis tuis*? Negant *Milante, Conc. Lugo, Holzm.*, etc., nam (dicunt) ex circumstantiis sufficienter determinanter alia verba ad peccata pœnitentis. Et in Catechismo rom. (p. 2. n. 19.) alia verba non exprimuntur de formæ essentia, quam: *Ego te absolvo*. Sed multi alii DD. ut *Paludan. Major, Croix, Mazz.* etc. volunt esse necessaria, quia si valeret ea ratio adversariorum, dicunt etiam verbum *te* posse reticeri. Et quia hæc sententia est etiam probabilis, hæc sequenda est, ut confitentur iidem adversarii *Holzm. Ronc.*, etc. Et om-

(1) *In 4. d. 17. q. 3. a. 3. q. 5. ad 4.* — (2) *lib. 6. n. 427. Iubet. 2.* — (3) *n. 425. ad. 2.* — (4) *n. 430.*

nes conveniunt esse grave, si omittantur (1). Est sententia communis contra *Durandum* (doctorem cæteroquin doctum sed extravagantem in suis opinionibus) verba *in nomine Patris, etc.* non esse de essentia; et communissime dicunt *Bonac. Castrop. Salm. Croix, etc.* quod ea omittere non excedat veniale (2). Cætera verba: *Misereatur, etc. Indulgentiam, etc.*, commune est quod possint omitti citra peccatum. Et idem dicunt DD. de verbis: *Dominus noster Jesus Christus etc.* dum Trident. sess. 14. c. 3. dicit tantum quod, excepta forma, aliæ preces *laudabiliter adjunguntur*. Sed *P. Concina* contendit omittere præfata verba esse veniale, et non sine ratione dum Rit. rom. (*de Form. absol.*) dicit: *In confessionibus frequentioribus omitti potest, misereatur, etc., et satis erit dicere: Dominus noster Jesus Christus usque ad illud, passio etc. Urgente vero aliqua gravi necessitate in articulo mortis, breviter dicere poterit: Ego te absolvo ab omnibus censuris, et a peccatis tuis. In nomine Patris, etc.* (3). Commune est sacerdotem per illa verba *Te absolvo* posse absolvere tam a peccatis, quam a censuris. Nihilominus dicunt recte *Concina, Sotus, Salm. etc.* facere hoc sine causa esse veniale, quia est contra Ecclesiæ morem; nisi esset (ut probabiliter dicunt *Holz. Viva, etc.*), quia nulla esset suspicio quod poenitens aliquam incurrisset censuram (4). Certum est autem formam proferendam esse præsentem poenitente: et fuit damnata a Clemente VIII. an 1602. die 20. Junii, propositio quæ dicebat: *Licere per litteras, seu internuntium confessario absenti sacramentaliter confiteri, et ab eo absente absolutionem obtineri*. Et declarando Pontifex absolutionem illicitam, ut bene advertunt *Salm.*, declaravit etiam esse invalidam: quia Papa in casibus necessitatis non potuisset eam prohibere. Et Paulus V. anno 1604. die 14. Julii id prohibuit, licet præcessisset confessio in præsentia facta (5), Talis præsentia sufficit ut sit moralis, nempe in ea distantia in qua solent homines voce usuali, licet alta, alloqui. Hanc distantiam *Sporer*, et alii extendunt ad 20. passus; dicunt tamen quod si poenitens a confessionali discessit, confessarius eum arcessere debet, ut absolvat, cum id commode fieri potest. Cæterum ait ipse *Sporer*, cum *Bonac. et Gobat*, quod sine scrupulo potest confessa-

(1) *Lib. 6. n. 430.* Dubit. 2. — (2) *ibid.* Dubit. 3. — (3) *ibid.* v. Verba autem. — (4) *ibid.* Dubit. 4. — (5) *lib. 6. n. 428.*

rius absolutionem impertiri pœnitenti, cum certo scit parum distare. Tenet rationabiliter *Tamb.* quod si absolutio daretur ei qui ex tecto præcipitat, debet dari sub conditione, cum dubium sit an in tanta distantia adsit præsentia moralis. Advertunt tamen communiter DD., non referre quod pœnitens absolutionem non audiat. Imo prudenter admonet *Croix* ut absolutio submissa voce proferatur, ut si forte aliquis dimittitur non absolutus, alii id non animadvertant (1).

6. — Quæritur hic ultimo quandonam sit valida et licita absolutio, quæ datur sub conditione? Si conditio est de futuro, communiter dicunt invalidam esse. Admittit tamen *P. Viva*, posse ita conferri absolutionem: *Absolvo te, si Deus cognoscit quod restitues id quod debes*; sed recte id negant *Coninch. Dicast. Concin. Tournel.*, etc. quia cum Deus in hominum manus Sacramentorum administrationem commiserit, non possunt apponi conditiones quæ hominibus innotescere nequeunt (2). Si contra conditio est de præterito, aut de præsentī, omnes conveniunt eam esse validam, et etiam licitam, cum justa adest causa, juxta sententiam communem (contra pauciores) ut dictum est *Tract. XIV. n. 3.* Causæ autem juxtæ sunt I. si confessarius prudenter dubitat de absolutione collata; *Suar. Lugo, Ronc. Bonac. Salm. Croix.* etc.; 2. si dubitatur de pœnitentis dispositione, et contra adesset necessitas eum absolvendi, ut dicetur *Tract. ult. punct. IV. et VII.*, loquendo de pueris, et moribundis. Cæterum plerumque confessarius debet esse certus de pœnitentis dispositione, ut eum licite absolvere possit; quare recidivi, non solum in peccata mortalia, sed etiam in venialia, non possunt absolvi, nisi certent signa suæ dispositionis, ut dicetur *punct. II.* præfati *Tract. ultimi*; 3. ut dicit *Bonac.* recte absolvi possunt sub conditione illæ personæ piæ quæ confitentur de solis imperfectionibus, circa quæ dubitatur an ob advertentiæ defectum pertingant ad venialia; et hoc non videtur improbabile, cum justa causa videatur eas ita absolvendi, ne hujusmodi animæ hujus Sacramenti fructu careant per multum tempus. Dico *per multum tempus*, quia hoc non admitterem, nisi semel in mense. Dicit præterea *Sporer* quod confessarius potest absolutionem impertiri, si dubitat de jurisdictione;

(1) *N. 429.* — (2) *n. 431. et etiam n. 26.*

sed hoc puto non esse admittendum, nisi cum poenitens existeret in mortali, et alias multum temporis absolute priuari deberet. Hoc cæteroquin debet intelligi in solo dubio facti; quia si jurisdictio est positive dubia de jure, id est si probabilis est ob DD. auctoritatem, bene potest absolute conferri: nam tunc supplet Ecclesia, semper ac gravis adest causa, ut diximus *Tom. I. Tr. I. in. 27.* Præterea dicunt *Spor. et Mazz.* quod potest absolv, sub conditione poenitens qui est in necessitate communicandi et est dubie dispositus. Sed in hoc distinguendum est, ut diximus *Tract. XV. n. 34.*, et videndum an dubium sit de peccati actione, aut de confessione peccati jam commissi: quia si poenitens est certus quod grave peccatum patravit, et ejus dispositio est dubia, ille communicare nequit, licet absolutus fuisset sub conditione; et si non potest communicare, nec etiam potest absolvi; nam tunc deest causa necessitatis communicandi, ut sub conditione absolveretur (1). *Vide num. 34. Tract. XV.*

CAPUT II.

DE CONTRITIONE ET PROPOSITO.

7. — SICUT superius vidimus, et sicut declaravit *Trid. sess. 14. cap. 3.* tres sunt partes necessariae Poenitentiae, contritio nempe, confessio, et satisfactio. Singulatim erit sermo de singulis eorum in punctis distinctis. Et primo de contritione.

(1) *Lib. 6. n. 432.*

PUNCTUM I.

De contritione.

In quo consistat contritio 8. Ex quo motivo producitur 9. Quando tenemur ad contritionem 10. An in articulo mortis, etc. 11. An sufficiat dolor generalis 12. An actus Fidei, Spei, etc. 13. An sufficiat attritio sine amore prædominante 14. 15. et 16. An sufficiat attritio ex timore pœnarum temporalium 17. An detur Sacramentum validum, et informe 18. An dolor debeat præcedere confessionem 19. Quantum temporis perdure dolor 20. An dolor debeat elici in ordine ad confessionem 21. Qui mox se reconciliat, an novum dolorem elicere debet 22. De dolore peccatorum venialium 23.

8. — QUOAD contritionem, Tridentinum sess. 14. c. 4. distinguit, et dicit aliam esse contritionem *perfectam*, quæ oritur ex motivo charitatis; aliam imperfectam, quæ attritio nuncupatur, quæ concipitur aut ex turpitudinis peccati consideratione, aut gehennarum timore excludens peccati voluntatem, et veniæ spem includens. Loquamur nunc de contritione *perfecta*, quomodo illa esse debeat, et quando sit necessaria; deinde loquemur de attritione. Contritio definitur a Concilio: *Animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero*: hinc quæritur hic 1. an contritio consistat in dolore, an vero in detestatione peccatorum. Alii, ut *Gonet*, volunt consistere in dolore qui præsupponit detestationem; alii in detestatione, quam subsequitur dolor; et hæc 2. sententia est verior, et quasi communis cum *Suar.* *Navar.* *Cajet.* *Holz.* *Sporer.* et aliis cum *S. Thoma* (1), qui dicit: *Exigitur ad remissionem ut homo peccatum detestetur*. Ratio est, quia non jam dolor est causa detestationis; sed detestatio est causa doloris. Cæterum, ut recte dicunt *Frassen*, *Vega*, *Coninch.* *Holz.* *Sporer*, et *Croix*, non est dubitandum quin in uno explicite contineatur aliud; dum qui peccatum detestatur, necessario de illo dolet; et qui de illo dolet, necessario illud detestatur (2).

9. — Quæritur 2. ex quo motivo producitur contritio perfecta? Alii dicunt ex offensione irrogata cuicumque attributo divino, misericordiæ, justitiæ, etc.; et recte hanc sententiam dicunt *Lugo*, et *Suar.* esse satis probabilem, dum

(1) 3. p. q. 87. a. 1. — (2) lib. 6. n. 435.

qui diligit divinam misericordiam, aut justitiam, respectu ad Deum, jam diligit Deum ipsum, cum misericordia et justitia divina sint ipse Deus; et ita contra, quem poenitet offensæ illatæ in divinam misericordiam respectu ad Deum, jam poenitet sui peccati, non jam ob motivum dilectionis erga seipsum, sed erga Deum. Sententia tamen communior vult contritionem procedere debere ex offensa facta in divinam bonitatem, cum contritio, ut docet Trid., oriatur ex charitate, et charitas, juxta sententiam communioem, habet pro objecto Dei bonitatem, in quantum illa comprehendit omnes divinas perfectiones, ut diximus *Tract. IV. n. 9. (1).*

10. — Quæritur 3. Quando obliget præceptum contritionis? Certum est obligare, 1. in periculo mortis. 2. Quando homo tenetur ad eliciendum actum amoris, quem ut diximus *Tract. IV. num. 13.*, quilibet tenetur elicere semel in mense. 3. Licet si probabile quod extra periculum mortis non adsit præceptum speciale contritionis, unde dixit *S. Thomas* (2) impoenitentiam finalem non esse peccatum grave speciale; nihilominus præscindendo ab obligatione annualis confessionis, dicimus peccare graviter contra charitatem erga seipsum, qui diutius perseverat in peccato, ut dicit *S. Thomas*, dum qui caret gratia non potest diutius in grave aliud peccatum non labi: *Sine gratia justificante*, ait *S. Doctor* (3), *quod diu maneat absque peccato mortali, esse non potest.* Quantum autem sit hoc longum tempus, *Concina* et *Ronc.* putant esse hebdomadam circiter; alii tamen communius, ut *Castrop. Laym. Lugo, Salm. Henno, Elbel*, etc., dicunt esse spatium anni, prima opinio mihi videtur nimis rigida, sed nec acquiescere possum secundæ, saltem ob obligationem quæ adest (ut diximus) eliciendi actum charitatis semel in mense; verum tamen est quod rudes difficulter eam obligationem advertant (4). Volunt autem nonnulli esse obligationem contritionis peccatoribus quolibet die festo, ut adimpleatur finis sanctificandi festa; sed hoc communiter negatur, quia (ut dictum est cum *S. Thoma Tract. II. n. 28.*) finis præcepti non cadit sub præcepto.

(1) *n. 436.* — (2) *2. 2. q. 14. a. 2.* — (3) *1. 2. q. 109. a. 8.* — (4) *lib. 6. n. 437. dubit. 1.*

11. — Quæritur 4. an in mortis articulo, qui cum sola attritione confitetur, teneatur etiam ad eliciendam contritionem? Affirmat prima sententia cum *Suar. Bonac. Conc.*, etc.; sed secunda sententia multo communior cum *Lugo, Laym. Conc. Castrop. Ronc. Holzm. Salm. Becan. Sporer*, etc. negat, et *Suar.* appellat eam valde probabilem, quia dato quod certa sit sententia (ut ostendemus n. 14.) sufficere ad confessionem solam attritionem, qui cum illa confessus est jam est moraliter certus de divina gratia. Hæc secunda sententia est valde probabilis; sed non potest negari quin prima omnino moribundis suadenda sit; tanto magis quod in extremo vitæ tenemur ad actum amoris, cui satisfieri non potest, nisi peccatum detestemur, cum memoriæ occurrit, ut communiter DD. (1).

12. — Quæritur 5. an ad obtinendam justificationem sufficiat dolor generalis de peccatis commissis? In hoc quicquid dicant aliqui, qui perperam volunt actum doloris particularis pro quolibet peccato in particulari, aut saltem (dicunt alii) actualem memoriam cujuslibet peccati, certa est sententia quod sufficiat dolor omnium peccatorum quibus Deum offendit; ita *Sotus, Suar. Jurenin. Conc. Laym. Cajet. Holzm. Sporer, Croix*, et alii multi; imo *Cajetanus* ridiculam appellat sententiam oppositam; et nostram expresse docet *S. Thomas* (2), qui dicit: *Ad justificationem non requiritur quod aliquis de singulis peccatis cogitet, sed sufficit quod cogitet de hoc, quod per culpam suam est aversus a Deo. Recogitatio autem singulorum peccatorum debet vel præcedere, vel saltem sequi justificationem, nempe (ut explicant Suar. et alii illud sequi) in ordine ad confessionem, quæ doloris actum sequitur. Idem docet Catechis. Rom. (De Sacram. Pœnit. part. 2. v. nota post n. XXXIX.)* ubi dicit quod Deus parcat peccatori, simul atque ille se collegerit et universa peccata sua detestatus, quæ deinde alio tempore, si facultas erit, singula in memoriam reducere, ac detestari in animo habeat, (nempe ut confiteatur) ad Dominum se convertit. Et ratio est clara: primo quia ex Scripturis constat quod peccator remissionem obtinet statim ac ad Deum se convertit: *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit. Ezech. 33. 12.* Itaque si

(1) *ibid.* Dubit. 2. — (2) *de veritate*, q. 28. art. 5. ad 4.

in detestatione primi peccati homini non omnia remissa fuissent, ille reciperet remissionem illius tantum, quin remitterentur alia; sed hoc est impossibile, quia in peccatis mortalibus non potest unum peccatum sine alio remitti. Secundo quia (et hæc est ratio intrinseca) quem pœnitet suorum peccatorum ob motivum generale, quatenus sunt offensa Dei, necessario dolet de quolibet peccato quod habet in anima, ut docet idem *sanctus Thomas* (1), qui dicit quod sicut qui diligit communitatem, diligit quemlibet illius; ita quem pœnitet omnium peccatorum suorum, pœnitet etiam singulorum (2). Hactenus de contritione; nunc de attritione quæ est necessaria ad obtinendam sacramentalem absolutionem. Sed prius videamus circa actus Fidei, etc.

13. — Quæritur 6. an ad obtinendam gratiam in confessione requirantur actus expliciti Fidei, et Spei? Alii affirmant: sed alii communius negant; cæterum recte dicunt *Lugo*, et *Escob.* quod pœnitens semper ac habet actum doloris, etiam explicite (non jam reflexe, sed exercite) actus Fidei, et Spei habet, quia tunc sine dubio exercite credit, et sperat sibi per Sacramentum Pœnitentiæ in virtute meritorum Christi peccata remitti (3).

14. — Quæritur 7. an ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ sufficiat attritio, et an ad illam requiratur *amor inchoatus*? Conveniunt theologi in affirmando utrumque; sed quæstio magna est an hic amor inchoatus debeat esse charitas prædominans, qua diligitur Deus super omnia? Ita volunt *Merbes. Molin. Habert. Juren. Conc. Antoine*, et alii pauci, qui dicunt talem amorem ideo dici *inchoatum*, sive *initiatum*, quantum est in gradu remisso; nam, ut dicunt, cum dolor oritur ex amore intenso, tunc est contritio perfecta, quæ remittit peccata etiam extra confessionem. Sed Sententia satis communis, quam nos sequimur, tenet sufficere attritionem sine charitate prædominante, quæ oritur ex timore inferni, aut gloriæ amissione, aut ex horrore erga peccati turpitudinem, lumine Fidei cognitam: ita tenent *Genet, Canus, Petrocor. Tournel. Cabass. Wig. Abelly, Nav. Suar. Tol. Lug. Laym. Salm.* et alii multi cum Benedicto XIV (4), qui asserit quod post Trident. cum plausu

(1) *In 4. dist. 17. q. 2. art. 3. q. 3. ad 2.* — (2) *lib. 6. n. 438.* — (3) *n. 439.* — (4) *De Synod. l. 7. c. 13. ex n. 6.*

hanc sententiam omnes scholæ sibi adoptarunt; unde recte dicunt *Suar. Less. Castr. Filliuc. Garden. Rainaud. Lug. Prado, Tanner. Viva, et Croix*, hanc sententiam hodie post Concilium esse moraliter certam, et oppositam non esse amplius probabilem. Et quod scholæ (saltem communius) tanquam moraliter certam habeant, constat ex Decreto Alexandri VII. 1667. die 5. Maji, ubi sub excommunicatione prohibuit: *Ne quis audeat alicujus theologicæ censuræ, alteriusque injuriæ aut contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter scholasticos communis videtur; sive asserentem dilectionis necessitatem.* Attestando igitur Pontifex sententiam negantem esse communioem inter scholasticos, consequenter testatur in scholis haberi communiter certam, dum quisque scit quod circa Sacramentorum valorem alias sententias, quam moraliter certas, non posse DD. amplecti. Nec præfato Decreto vetuit Pontifex sententiam oppositam posse nuncupari improbabilem; nam improbabilitas non est nota censuræ, aut contumeliæ per Decretum vetita. Tanto magis quod (sicut infra dicemus) nos non negamus requiri in attritione initium amoris; sed dicimus tantum non requiri charitatem prædominantem. Sed ad probationes descendamus.

15. — Probatur nostra sententia 1. ex Trident. sess. 14. c. 4. ubi loquendo de attritione ex metu gehennæ concepta, etc. sic dicit: *Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.* Opponunt adversarii quod Concilium non dixit *sufficit*, sed *disponit*; ergo, dicunt, attritio sine charitate disponit, sed non sufficit; tanto magis quod, referente Card. Pallavicino, Concilium, post gravem theologorum dissensionem, abstulit verbum *sufficit*, quod jam exaratum erat, et in ejus locum suffecit verbum *disponit*. Sed recte respondet Gonet, quod Concilium ideo suffecit *disponit*, in quantum importabat necessario idem ac *sufficit*, quia attritio ex inferni metu concepta, cum etiam si donum Dei, ut declaravit Concilium, etiam extra Sacramentum remote semper disponit ad gratiam; in Sacramento igitur disponit proxime ad illam. Hoc clare patet ex iisdem verbis: *Et*

quamvis, etc. : si Concilium loqui intellexisset de sola dispositione remota, quin eam gratia subsequeretur, inconcludenter et perperam dixisset: Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ attritio gratiam producere non posset, tamen in Sacramento disponit ad eam impetrandam; sed dicere debuisset: Et quamvis attritio extra Sacramentum non disponat ad gratiam, disponit tamen ad eam impetrandam in Sacramento. Cum igitur dixit: Quamvis sine Sacramento non possit attritio perducere peccatorem ad justificationem, tamen eum in Sacramento disponit ad impetrandam gratiam, necessario intellexit de dispositione proxima. Hoc confirmatur clarius ex verbis quæ subjunguntur: Quamobrem falso quidam calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam conferre. Hæretici cum Luthero numquam Catholicos calumniati sunt, qui dicebant dari gratiam contritis, sed tantum eos qui dicebant dari attritis, ex eo quia isti bonorum motuum expertes non sunt, et sufficientem habent dispositionem ad obtinendam gratiam in Sacramento: Tristitia (dicebat Lutherus) ob fœditatem peccatorum, amissionem beatitudinis, etc., fecit magis peccatores, et tales indigne absolvuntur, ideoque damnabat eos, qui vocant attritionem hanc proxime disponentem ad contritionem. Hi sunt igitur illi quos Concilium dicit falso ab hæreticis calumniari.

16. — Probatur 2. ratione, quia Sacramenta actualiter operantur quod significant; unde verificari debet (ex se loquendo) quod, cum sacerdos dat absolutionem, eo momento peccata remittuntur; propterea Pœnitentia nuncupatur Sacramentum mortuorum, quia confert vitam gratiæ illi qui ea privatus est. Si ergo in dolore necessario exigeretur charitas prædominans, Sacramentum nunquam causaret gratiam, quia omnes accederent jam justificati, nam quilibet dolor qui ex charitate prædominante procedit, est vera contritio, ut docet S. Thomas (1); et hoc accidit (ut explicat Sanctus) quoties homini displicet potius gratiæ, quam alterius boni amissio; et cum illa sit vera contritio, quamvis exiguus sit dolor, delet peccata: *Quantuscumque parvus sit dolor* (verba Angelici), *dummodo ad contritio-*

(1) *Suppl. q. 5. a. 3.*

*nis rationem sufficiat, omnem culpam delet. Et hic certe Sanctus loquitur de dolore extra Sacramentum, sicut alibi id exprimit (1): Per solam contritionem dimittitur peccatum... Sed si, antequam absolvatur, habeat hoc Sacramentum in voto, jam virtus clarium operatur in ipso. Quid clarius? Sed quod quælibet contritio quæ oritur ex charitate prædominante deleat peccata, legitur in eodem Trident. sess. 14. c. 4. in illis verbis: *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu accipiat, etc.* Hic certe non loquitur de charitate perfecta ratione intensioris, sed de charitate perfecta ratione motivi charitatis prædominantis; nam Concilium hic distinguit eam a contritione imperfecta, quæ originem non habet ex charitate subjungendo immediate ibi: *Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ metu, et pœnarum concipitur.* Et ratio est clara, quia quælibet contritio est actus formalis charitatis, et charitas non potest cum peccato conjungi, ut probatur ex sexcentis Scripturis: *Ego diligentes me diligo.* Prov. 8. 17. *Qui autem diligit me, diligitur a Patre meo.* Joan. 14. 21. *Omnis qui diligit, ex Deo natus est.* Epist. I. Joan. 4. 7. Et id communiter docent SS. Patres, et theologi cum S. Thoma (2) qui dicit: *Charitas non potest esse cum peccato mortali, et pro charitate utique S. Doctor non intelligit hic intensam, sed prædominantem, dum alibi (3) declarat charitatem consistere in amando Deum super omnia, dicens: Actus peccati mortalis contrariatur charitati, quæ consistit in hoc, quod Deus diligatur super omnia.* Certius hoc fit ex prop. 32. Baji damnata a Gregorio XIII. quæ dicebat: *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non semper est conjuncta cum remissione peccatorum.* En sic quæro: quisnam est amor, qui est plenitudo legis, nempe qui satis est ad adimplendum præceptum charitatis? Certe est ille quo diligitur Deus super omnia, ut fatentur omnes cum S. Thoma (4), qui explicans illud præceptum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, dicit: *Cum mandatur quod Deum ex toto corde diligamus, datur intelligi quod Deum super om-**

(1) Quodlib. 4. a. 10. — (2) 2. 2. qu. 45. art. 4. — (3) 2. 2. qu. 24. art. 12. — (4) 2. 2. qu. 44. art. 8. ad 2.

nia debemus diligere. Itaque cum certum sit charitatem prædominantem, quamvis remissam, non posse cum peccato conjungi, certum est etiam quamlibet contritionem, quæ formaliter est actus charitatis, delere peccata. Igitur hoc posito, si velint ut amor inchoatus, requisitus in attritione, sit amor prædominans, hoc non recte prætenditur, quia (ut ostendimus) si hoc esset, quilibet peccator accedere deberet jam justificatus ad recipiendam absolutionem sacramentalem, adeoque nunquam accideret quod Sacramentum causaret, actualem justificationem, quæ est proprius illius effectus. Si autem in attritione, pro dispositione ad gratiam obtinendam, desideratur amor inchoatus qui sit principium amoris, sicut loquitur Trident. sess. 6. c. 6., dum agit de dispositione eorum, qui ad obtinendam justificationem *Deum tamquam justitiæ fontem diligere incipiunt*: hoc non negatur, et dicimus hoc initium jam in qualibet attritione reperiri, tum metu poenarum a Deo infligendarum; ex eo quod dicit *Ecclesiast. 25. 16. Timor Dei initium dilectionis ejus*; tum spe remissionis, et beatitudinis, ex eo quod dicit *S. Thomas (1): Ex hoc quod per aliquem speramus bona, incipimus ipsum diligere.* Sed non jam si optatur verus charitatis prædominantis actus; hic certe non est necessarius ut in Sacramento obtineatur gratia. Adeo id verum est ut, referente eodem Pallavicino (2), ad illa verba *diligere incipiunt*, nonnulli Patres Concilii contendebant addendum esse, *per actum charitatis*; sed obstitit Concilium, et non adjecta fuerunt.

Quidam auctor modernus libri, cui titulus *Esposizione sulla dottrina cristiana*, loquens de Sacramento Poenitentiae, inducit super hoc puncto aliam inauditam opinionem, et dicit: Quod si peccator, qui habet charitatem prædominantem remissam, decessurus sit ante susceptionem Sacramenti, hunc non sinet Deus damnari, quia (ut ait) horrendum videtur, quod Deus in æternum perdat, qui eum super omnia diligit. Unde censet, eo casu Deum per quamdam providentiam extraordinariam illum salvare. Si auctor iste diceret, quod Deus hujusmodi peccatori decessuro ante mortem dispositionem augeret, præfata opinio videretur minus incongrua. Sed quis unquam credere poterit, quod

(1) 1. 2. qu. 40. art. 7. — (2) *Pallav. Hist. Trident. l. 8. c. 13.*

peccator ille, eamdem dispositionem habens, nunc in odio, nunc in dilectione sit Deo? Quomodo eadem in substantia dilectio erga Deum nunc reddet eum dignum divino amore, nunc odio dignum relinquet? Demum peto, ubi fundat auctor hanc extraordinariam Dei providentiam? super qua Scriptura, quo Ecclesiæ Canone, qua Patrum doctrina? Gratis igitur id asserit. Potius ex eo concludendum videtur, quod si durum et horrendum est putare, quod Deus damnet eum, a quo super omnia diligitur, horrendum etiam dici debet, quod Deus hominem super omnia eum diligentem odio habeat. Vide in opere (1), ubi allatæ doctrinæ, hic strictius comprehensæ, fusius expositæ inveniuntur una cum aliis. Sed veniamus ad dubia.

17. — Quæritur 8. an sufficiat attritio metu temporalium poenarum concepta, in quantum illæ sunt a Deo inflictæ? Alii negant, dicendo dolorem debere oriri ex timore poenarum æternarum, quia cum æterna sit poena peccati mortalis, poenitens debet dolorem peccatorum concipere ex timore æterni mali; ita *Canus Conc. Pasqual.*, etc. Sed alii communius, ut *Lugo, Suarez, Anaclet. Viva, Elbel, Gobat. Croix*, etc., probabilius affirmant ex verbis Tridentini sess. 14. c. 4. ubi dicitur: *Attritio ex gehennæ et poenarum metu concipitur*. Concilium itaque distinguit alias poenas ab illis inferni, ubi certe omnes aliæ poenæ includuntur. Sed quia prima sententia non potest dici improbabilis, in praxi non possumus amplecti secundam (2).

18. — Quæritur 9. an possit dari Sacramentum validum et informe? Casus accidere possit, si quis habens duo peccata, unum sacrilegii, alterum furti, et cum recordaretur solius sacrilegii, tantum illius se poeniteret ob supernaturalem turpitudinem illius vitii: hic quæritur an iste valide reciperet Sacramentum, adeo ut detestando postea furtum, reciperet gratiam, et postea tantum teneretur confiteri furtum? Multi id negant, et præcipue *Scotistæ*; sed ipsi discrepant inter se; alii enim dicunt huiusmodi Sacramentum non solum esse validum, sed etiam formatum, nempe gratiæ infusione; quia poenitens se dolendo de offensa in Deum ob sacrilegium, et cupiendo reconciliari Deo, hic dolor et hoc desiderium efficiunt, ut ille virtualiter etiam detestetur

(1) *Lib. 6. ex n. 440.* — (2) *lib. 6. n. 443.*

furtum. Sed huic rationi responsio clara se offert; istum enim in tantum poenitet offensi in Deum ob sacrilegium, et cupit se reconciliari cum Deo, in quantum movetur ob turpitudinem sacrilegii; sed hæc non comprehendit turpitudinem furti; adeo ut posset dari casus quo poenitens, si recorderetur solius furti, turpitudine furti forsitan non moveret eum ad poenitendum; quare motivum turpitudinis sacrilegii non comprehendit virtualiter detestationem furti. Alii autem dicunt Sacramentum non solum esse informe, nempe sine gratia, sed etiam invalidum, dicentes non posse esse materiam aptam poenitentiae illam, quæ non potest causare gratiam. Sed huic etiam subest responsio, quod, cum concurrant partes essentielles, quæ sunt dolor, confessio, et absolutio, non potest invalidum dici Sacramentum; unde libenter adhæremus sententiae affirmativæ, et communissimæ Thomistarum cum *Suar. Lug. et S. Thoma* (1), et dicimus talem confessionem semper esse validam, sed gratiæ expertem (2).

19. — Quæritur 10. an dolor præcedere debeat confessionem? Affirmant *Laym. Castrop. Coninch.* et alii: tum quia dolor debet esse sensibilis, et nequit talis fieri nisi confessione; tum quia confessio, ut sit materia apta, debet esse dolorosa, alias esset simplex peccatorum narratio. Alii autem communius negant, ut *Lugo, Suarez, Bonac. Holzm., etc.*, et ipsis valde favet Rituale dicens: *Audita confessione* (confessarius) *ad dolorem adducet.* Et recte respondent ad primam rationem, dicendo dolorem non tantum per confessionem fieri sensibilem, sed etiam aliis signis, et verbis. Sed ad secundam rationem nullam convincentem afferunt responsionem; unde propter illam dico esse probabilem primam sententiam, proptereaque in praxi sequendam. Conveniunt autem communiter *Conc. Viv. Salm. Holzm., etc.*, sufficere si poenitens post actum doloris dicat: *Iterum me accuso de omnibus peccatis confessis* (3).

20. — Quæritur 11. quamdiu moraliter perseveret dolor? Alii dicunt diutius, et sufficere quod non sit retractus; sed hoc rejicitur; alii per diem, imo *Croix* dicit quod in praxi semper renovandus est, cum poenitens notabiliter ad alia

(1) *In 4. dist. 17. quæst. 3. art. 4. q. 1.* — (2) *l. 6. n. 444.*
 (3) *lib. 6. n. 445.*

distractus est. Ego vero cum *Ronc.* non dubito asserere, quoties confessio dirivat ex peccatorum dolore, semper virtualiter perseverare dolorem saltem per unum, aut alterum diem, dum illa confessio est doloris effectus. Secus autem, si quis ex mera devotione, aut ad votum, aut pœnitentiam implendam, confiteretur (1).

21. — Quæritur 12. an actus doloris debeat elici in ordine ad confessionem? Affirmant *Bon. Busemb. et Conc.*, dum (ut dicunt) tam minister, quam suscipiens debent ordinare materiam ad Sacramentum, v. g. ablutionem ad Baptismum, tactum ad Ordinationem, et ita dolorem ad pœnitentiam; unde volunt isti quod si quis actum doloris, quin ad confessionem cogitet, elicit, debet illum renovare, dum confitetur. Alii tamen probabilius, ut *Lugo, Sporer, Moja, Gobat.*, etc., negant, tum quia ex Trident. sufficit attritio habita, tum quia dolor saltem ordinatur ad absolutionem, cum per confessionem manifestatur. Sed quia prima sententia etiam est probabilis, ideo in praxi sequenda (2).

22. — Quæritur 13. cum quis statim post absolutionem confitetur peccatum oblitum, an teneatur iterum dolorem elicere? Negant communius *Lugo, Anacl. Ronc Viva, Spor.* etc., dicendo quod prior contritio, cum fuerit generalis, jam extenditur ad oblita, et eo casu sine dubio moraliter perseverat; et licet illa sint plura Sacramenta, bene tamen una et eadem materia plura Sacramenta constituere potest, sicut aqua potest esse materia plurimorum baptismorum. Sed affirmant *Vasq. Bonac. et Filliuc.*, dicendo per absolutionem impertitam jam prius iudicium completum esse, ac completum fuisse Sacramentum; unde pro posteriori Sacramento requiritur nova materia; et licet dolor perseveret, non tamen perseverat in ordine ad posteriorem absolutionem, juxta quod dictum est præcedenti numero; ille enim dolor elicitus est tantum in ordine ad primam. Et quia hæc secunda sententia est etiam probabilis, ideoque recte dicunt *Croix et Concina* hanc in praxi tenendam. Intelligitur tamen hoc ante Sacramenti susceptionem, quia postquam illud susceptum est, probabiles jam sunt omnes sententiæ oppositæ trium quæditorum antecedentium, unde post factum recte eas amplecti possumus (3).

(1) *N.* 446. — (2) *n.* 447. — (3) *lib.* 6. *n.* 448.

23. — Quæritur 14. quomodo eliciendus est dolor de venialibus? Extra confessionem docet *S. Thomas* (1): *Sufficit aliquis motus charitatis ad eorum remissionem*; sed ad Pœnitentiæ Sacramenti susceptionem certum est apud omnes formalem dolorem requiri. Sed hic dubitatur 1. an mortaliter peccet qui venialia sine dolore confitetur? Negant *Gonet*, *Juven.* et *Natalis Alexand.*; dicunt hi quod quoties abest animus profanandi Sacramentum, illud frustrare in materia levi non excedere levem irreverentiam; sed communiter et recte affirmant alii DD. et *de Lugo* priorem sententiam appellat omnino falsam, dicens injuriæ gravitatem non consistere in materia, sed in Sacramenti frustratione, in non apponendo materiam aptam, et essentialem, ut est dolor; unde sive frustretur ob gravem materiam, sive ob levem, irreverentia semper est gravis (2). Dubitatur 2. an in confessione venialium sufficiat pœnitere unius tantum, quin aliorum pœniteat? Nonnulli id negant; sed etiam communiter et recte affirmant *Suar.* *Lug. Conc. Antoine*, etc. Et ratio luculenta est, quia venialia non sunt materia necessaria, sed sufficiens. Dicunt autem *Castrop. Spor. Lugo, Tamb.*, etc. sufficere pœnitere multitudinis venialium, quin alicujus in particulari pœniteat; sed contradicunt *Arriaga*, et *Dicast.* dicentes saltem necessarium esse dolorem erga aliquod illorum, ut diximus. Sed hæ sententiæ facile conciliantur, quia impossibile est quod ille, quem multitudinis pœnitet, non doleat de ultimis quæ multitudinem constituunt, et sicut quoad speciem sufficit (ut dictum est) dolere de una peccatorum venialium specie, et non de alia, ita quoad numerum sufficit posteriorum, non autem priorum pœnitere; adeo ut tunc pœnitens in recto doleat de multitudine, et in obliquo de ultimis peccatis (3).

(1) 3. p. q. 87. a. 2. — (2) l. 6. n. 449. — (3) lib. 6. n. 449. Dubit. 2.

PUNCTUM II.

De proposito.

Propositum I. debet esse firmum. An qui credit se lapsurum, etc. 24. II. Debet esse universale 25. III. Debet esse efficax. An relapsus sit signum semper confessionum invaliditatis? Et an propositum debeat esse explicitum 26.

24. — **TRES** sunt conditiones veri propositi ad confessionem requisiti; Ut sit firmum, universale, et efficax. Et primo debet esse *firmum*, ita ut pœnitens habeat firmum animum in quocumque casu non peccandi. Hic fit dubium, an valeat propositum alicujus qui non habet animum peccandi, sed credit certo quod inposterum relapsurus sit? *Sanch. Laym. Nav. Sporer*, etc. dicunt valere quia propositum voluntatis bene stare potest cum judicio intellectus, quod prævidet certum relapsum ex eo, quia de sua fragilitate experimentum habet. Contra *P. Conc.* reprobatur ut infirmum etiam propositum illius, qui timet probabiliter se relapsurum. Hæc secunda opinio est nimis rigida, et parum rationabilis, quia timor relabendi potest simul stare cum proposito quam firmissimo. Sed nec mihi placet prima, saltem practice loquendo; nam sicut, recte dicit *Croix*, et non distat ab eo *Busenbaum*, in praxi qui certo credit se esse relapsurum, demonstrat suum propositum non esse satis firmum; dum non est possibile quod qui scit Deum auxilium in eum speranti, et ab eo petenti præstaturum esse, et non permissurum aliquem ultra vires tentari, proponat firmiter cuicumque malo potius se subjecturum quam Deum offendere, et postea credat se certo in eadem peccata recasurum; unde si iste hoc credit, signum est quod ejus propositum non sit firmum (1).

25. — **II.** Propositum debet esse *universale* (intellige de mortalibus), ut docent omnes cum *S. Thoma* (2); nec audiendi sunt nonnulli AA. qui autumant, sicut valet dolor particularis, ita valere etiam propositum particulare; nam respondetur quod dolor particularis admittitur, quia dolor respicit sola peccata commissa; sed non potest admitti propositum particulare, dum quilibet debet esse paratus ad

(1) *Lib. 6. n. 451.* — (2) *p. 3. q. 87. a. 1. ad 1.*

evitanda omnia peccata mortalia, quæ committere potest; ideoque Trident. loquendo de dolore ait: *Dolor est detestatio de peccato commisso*; sed loquendo de proposito, dicit, *cum proposito non peccandi de cætero*. Dictum est de peccatis mortalibus, quia quoad venialia, certum est cum S. Thoma (1) sufficere, si proponat se abstinere ab aliquo, quin proponat abstinere a cæteris (2). Cæterum (ut dicunt Suar. Croix, etc.) potest homo proponere evitare omnia peccata venialia deliberata, et in quantum ad indeliberata sufficit proponere evitare ea quantum fert humana fragilitas, ut dicit idem Angelicus loc. cit.

26. — III. Debet esse *efficax*, nempe ut homo proponat non solum non committere peccata, sed etiam omnia media ad illa evitanda conducentia eligere, et præcipue omnes occasiones proximas removere. Sed hic advertendum (quicquid dicat P. Concina) relapsus non semper esse signa infirmi propositi, adeo ut semper repetendæ sint confessiones præteritæ, ut invalidæ; quia relapsus non est signum certum quod defuit voluntas, sed sæpe est signum mutatæ voluntatis, dum sæpe solent homines firmiter proponere, et postea iterum cadere; ideoque ait Rit. rom. *In peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut sæpe confiteantur et, si expediat, communicent*. Non dicit, ut facile recidentibus absolutio danda non sit, propter dubium quod subest de eorum proposito, sed ut consulendum sit potius eis ut sæpe confiteantur, et communicent: intelligitur, semper ac dignoscitur adesse debita dispositio, ut dicemus *Tract. ult. punct. II*. Et quoad repetendas confessiones præteritas, recte dicit P. Segneri, talem obligationem non adesse, nisi habeatur moralis certitudo de invaliditate confessionum præteritarum, ut esset, cum observatur quod aliquis post confessiones semper reincidit in eadem peccata statim post biduum, aut triduum, sine ulla resistentia, et quin aliquod medium adhibuerit, et quin occasionem removerit. Hic occurreret loqui de illis qui sunt in occasione proxima, et de habituatis, et recidivis, sed de his peculiaribus *Punct. I. et II. Tract. ult.* loquemur. Restat tantum hic ut videamus, an pro confessione sufficiat propositum virtuale in dolore inclusum? Hic tres adsunt sententiæ. Sententia I. negat cum Scolo, Cano. Cajet. To-

(1) *Ibid.* — (2) *l. 6. n. 451. v. II.* Requirit.

let. Conc., etc. qui id inferunt ex Trid. sess. 14. c. 4. ubi videtur requiri propositum formale, cum dicatur quod pars essentialis Pœnitentiæ sit *dolor cum proposito non peccandi de cætero*. Sententia 2. quam tenent *Laym. Nav. Card.*, quam moraliter certam appellat *Lugo*, etc. affirmat, quoties dolor sit ex motivo universali; et etiam hæc fundatur in Concil. ubi dicitur quod attritio, si excludat voluntatem peccandi, jam disponit ad gratiam. Et huic sententiæ adhæsit in Concil. rom. Bened. XIII. in quo approbavit instructionem ad populum, in qua (*pag. 440.*) dicitur quod qui saltem non habet attritionem cum firmo proposito, saltem implicito, amplius non peccandi, remissionem non obtinet. Sententia 3. cum *Suar. Bellarmino, Bon. et Holzm.* qui eam vocat communem, distinguit, et dicit, quod si pœnitens nihil cogitat de futuro, ut contingere solet infirmis proximis morti, tunc sufficit propositum implicitum. Secus autem dicendum de eo qui cogitat de futuro, quia (ut dicit idem Concilium) contritio continet tam cessationem a peccando, quam inceptiorem novæ vitæ, juxta illud Ezechielis: *Projicite a vobis prævaricationes... et facite vobis cor novum. Ezech. 18. 31.* Cæterum, quia prima sententia est satis probabilis, ante factum illa sequenda est, sed post factum, si quis bona fide confessus est cum proposito implicito, non tenetur repetere confessiones, ut dicunt *Bellarmino. Suar. Vasq. Bonac.* et alii communiter; dum qui probabiliter recepit Sacramentum validum, non est obligatus ad illud repetendum; nam tunc cessat periculum injuriæ Sacramenti, illud frustrandi (1).

(1) *Lib. 6. n. 450.*

CAPUT III.

DE CONFESSIONE.

PUNCTUM I.

De conditionibus confessionis.

Confessio I. debet esse vocalis II. debet esse secreta 27. III. Debet esse vera. Qui mentitur in confessione, etc. 28. IV. Debet esse integra. De circumstantiis aggravantibus 29. De peccatis dubiis 30. 31. et 32. De peccatis dubie confessis 33. Qui confessus est peccatum dubium, cum novit esse certum, etc. 34. Quando excuset impotentia physica mutos, surdos, ignorantes linguam, et moribundos 35. De moribundo qui dedit signa per testes 36. De iis qui nullum dant signum 37. De iis qui in actuali peccato corripuntur 38. Quando excuset impotentia moralis 39. Qui debet complicem aperire, etc. 40. Non potest confessarius inquirere nomen complicitis 41.

27. — QUATUOR sunt confessionis conditiones: Nempe, ut sit vocalis, secreta, vera, et integra. Et primo debet esse *vocalis*, nempe voce, dum hic est usus communis Ecclesiæ, non jam facta per signa aut scripto; habetur ex *Extrav. Inter cunctos* de privil. ubi dicitur: *Nisi articulus necessitatis occurrat, sanctificanda est oris confessio*: modo nulla adsit gravis causa, v. g. nimiae et extraordinariae verecundiae, aut linguae impedimenti, et hujusmodi, quia in tali casu sufficit, postquam confessarius confessionem legerit, quod dicat poenitens: *Me accuso de omnibus istis peccatis*; ita communiter *Castr. Cano, Conc. Tamb. Salm.*, etc. (1). Qui autem non posset voce confiteri, tenetur saltem per signa aut scripto, cum sine periculo, et sine magno incommodo id efficere potest, prout dicemus loquendo de Muto *seq. n. 35. ad 1. (2)*. II. Debet esse *secreta*, quia nemo tenetur publice, nec per interpretem confiteri, nisi esset in mortis periculo constitutus, aut existens in mortali dubitaret de contritione sua, ut dicemus *cit. num. 35*.

28. — III. Debet esse *vera*, unde graviter peccat sacrilegii qui mentitur in materia gravi, negando aut tacendo sine justa causa aliquod peccatum grave patratum, aut non adhuc confessum; et aliquando poenitens tenetur aperire pec-

(1) *Lib. 6. n. 429. et 493.* — (2) *n. 479.*

cata confessa ad manifestandum habitum contractum (contra id quod dicebat prop. 58. ex proscriptis ab Innoc. XI.), ut confessarius posset se dirigere ad impertiendam, aut differendam absolutionem. Ita etiam peccat qui ex malitia se accusat de aliquo peccato gravi, quod non commisit; imo iste duo committit peccata, unum contra virtutem religionis propter injuriam quæ in Sacramentum infertur, alterum contra virtutem veracitatis, cum tale mendacium sit graviter ipsimet nocivum. Dictum est *in materia gravi*, quia negare in confessione aliquod veniale commissum, aut mortale jam confessum, aut dicere aliud mendacium leve, communis est sententia cum *Suar. Lugo, Bon. Ronc. Anac. Holzm.*, etc. (contra *Cajet. et Armilla*) non esse grave. Nec obstat id quod dicit *S. Thomas* (1), peccare mortaliter qui negat veritatem quam confiteri debet; quia ibi loquitur Sanctus de confessione, quæ fieri debet in foro externo, non autem de sacramentali, ubi certum est non teneri nos ad confitendas nec culpas veniales, nec graves jam confessas, nisi cum hoc expediret ad recipiendam absolutionem (2).

29. — IV. Confessio debet esse *integra*. Et hic distinguenda est integritas materialis a formali. Per se loquendo confessio debet esse materialiter integra, nam pœnitens tenetur ad explicandas tam species peccatorum, quam eorum numerum. Jam *Tom. I. Tr. III. punct. III.* locuti fuimus de distinctione specifica, et numerica peccatorum, et ex quibus radicibus desumenda sit. Sed hic quæritur an teneamur confiteri non solum circumstantias speciem mutant, an etiam notabiliter aggravantes? Tres adsunt sententiæ probabiles. Prima affirmat cum *Soto, Suar. Gonet, Sanchez, Concina*, etc. dicentes eandem rationem, quæ obligat ad explicandas circumstantias mutant speciem, obligare etiam ad aggravantes, dum utræque mutant notabiliter confessarii judicium. Secunda sententia, quam tenent *Layman, Sporer, Busemb.* etc., etiam affirmat, sed tantum de illis circumstantiis quæ respiciunt integritatem substantialem peccati, ut est quantitas furti, et gradus conjunctionis in incestu; secus (ut dicunt) confessarius debitum judicium substantiæ peccati formare non potest. Tertia sententia communior et probabilior, quam tenent *S. Antoninus, S.*

(1) 2. 2. q. 69. a. 1. — (2) l. 6. n. 495. ad 497.

Bonaventura, S. Bernard. Sotus, Cabass. Lugo, Castrop. Bonac. Ronc. Holzm. Salm. et alii, absolute id negat; et hanc sententiam tenet S. Thomas (1), qui dicit: Alii vero dicunt quod non sint de necessitate confitendæ, nisi circumstantiæ quæ ad aliud genus peccati trahunt, et hoc probabilius est: et in responso ad 2. subjungit: Unde sufficit quod (sacerdos) cognoscat quantitatem quæ ex specie peccati consurgit. Ratio est 1. quia Tridentinum sess. 14. cap. 5. non imponit ut confiteantur nisi solas circumstantias, quæ mutant speciem, dicens quod sine earum notitia non potest confessarius recte judicare; ergo e converso juxta Concil. cum explicantur illæ, confessarius jam recte judicium ferre potest. Quia obligatio confitendi circumstantias aggravantes esset pœnitentibus nimix angustix, cum possint ipsi dubitare an circumstantiæ omissæ essent leves, aut notabiliter aggravantes, et an sint sufficienter expressæ. 3. Quia (et hæc est ratio potissima aliarum) talis lex confitendi circumstantias aggravantes, uti dicunt Cabassut. Lugo, Roncagl. et Salmantic. cum Lambert. (2), est dubia, et nemo tenetur ad leges dubias, uti ostensum est in Tom. I. Tr. I. n. 33. cum S. Thoma (3), qui dicit: Nullus ligatur per præceptum, nisi mediante scientia illius præcepti. Nec obstat hic dicere, quod in Sacramentorum materia non possimus sequi opiniones solum probabiles, quia hoc procedit cum agitur de valore Sacramenti, secus de integritate: et in quantum ad volorem, certum est sufficere integritatem formalem. Nihilominus recte advertunt Lug. Castrop. Salmant., etc., quod in quantum ad furtum, licet pœnitens per se non teneatur ad explicandum quantitatem, plerumque tamen tenetur confessarius ad eam investigandam, ut se dirigat ad absolutionem impertiendam, et circa quantitatem et modum restitutionis (4).

30. — Præterea quæritur an adsit obligatio confitendi mortalia dubia? Sed hic quæsitæ distinguenda sunt; hinc quæritur 1. an confitenda sint peccata positive dubia, nempe cum probabile est ea commissæ fuisse, et probabile non fuisse? In eo casu affirmant Merbes, Habert, et Conc., quia ut hi auctores dicunt, *in dubiis via tutior est eligenda.*

(1) *In 4. dist. 16. q. 3. a. 2. q. 5.* — (2) *Notif. 80. n. 19.* — (3) *De veritate qu. 17. a. 3.* — (4) *Vide lib. 6. n. 468.*

Sed communiter id negant *Silvester, Sylvius, Gerson. Sanchez, Suarez, Bonac. Anacl. Ronc. Salmant. Holzm. et alii plurimi*, propter generalem rationem, quod licite sequi possumus opiniones vere probabiles, ut ostensum est *Tom. I. Tr. I. ex n. 33*. Et ad regulam oppositam respondetur cum *S. Antonino*, ut ibidem *num. 36*. Recte tamen advertunt *Sanch. Viva, Holzm., etc.*, quod in mortis articulo in tali dubio quilibet aut debet contritionem elicere, aut accipere absolutionem confitendo saltem aliam materiam certam (1).

31. Quæritur 2. an confitenda sint peccata negative dubia, nempe quorum nulla apparet ratio affirmandi, vel negandi? Affirmant cum communiori *Busemb. Dian. Tambur., etc.* dicendo *Trident. sess. 14. cap. 5.* præcipere pœnitentibus confessionem omnium mortalium, *quorum conscientiam habent*: ergo (dicunt) utique confitenda sunt peccata dubia, quæ dubia sunt in conscientia. Sed negant probabilius *Merbes. Habert, Coninch. March. Holzm. Croix, Mazzota, etc.*, et hanc sententiam probabilem vocant *Layman*, et *Viva* cum *S. Antonino, Ledesm. Palud. etc.* Ratio 1. est quia Concilium non jam imponit, ut supponunt adversarii, confessionem peccatorum, ut sunt in conscientia, sed peccatorum, *quorum* (pœnitentes) *conscientiam habent*, dicere intendens eorum quorum pœnitentes certam habent scientiam, cum *conscientiam* (sicut explicat *S. Bernard.*) significat cordis scientiam; unde perperam dicitur quis habere conscientiam illius peccati, cujus nullam habet rationem illud commisisse. Tanto magis, quod *Trident. loco cit. subjungit: Nihil aliud in Ecclesia a pœnitentibus exigi, quam ut... quisque... ea peccata confiteatur, quibus se Dominum et Deum suum mortaliter offendisse meminerit*; qui negative dubitat, non potest dici quod recordetur commisisse peccatum. Ratio 2. est quia (sicut superius diximus) non debet onus certum pro lege dubia imponi; contra nulla adest lex certa confitendi peccata dubia (2). Et hoc currit, etiamsi quis vellet communicare, ut diximus *Tract. XV. n. 34. quicquid dictum sit in opere* (3).

32. — Cæterum regulariter loquendo, consultius est pœ-

(1) n. 473. — (2) lib. 6. n. 474. Dubit. 2. — (3) n. 475.

nitentibus suadere ut peccata dubia confiteantur, ad maiorem suæ conscientiae quietem, modo non sint scrupulosi, ut diximus *Tom. I. Tr. I. n. 10. et 11.* Insuper sapienter dicunt *Salm. Scholastici, Habert, Bonac. Suar. Croix* et alii, quod personæ probatæ pietatis, quæ diutius nunquam, aut valde rarius mortali alicui assentitæ sunt, istæ cum dubitant de consensu, præcipue si recordantur in principio restitisse aut dubitant si fuerint in perfecta vigilia, possunt certo sibi statuere mortaliter non peccasse; cum (sicut dicunt *Salm. et Habert*) moraliter impossibile est, quod voluntas in bono proposito ita obfirmata, mutetur, quin clare hoc percipiat. Dicit *P. Alvarez*, quod peccatum mortale est monstrum ita horribile, ut in animam, quæ ab eo per multum temporis abhorruit, se introducendo, non potest se in eam introducere, quin anima dilucide illud cognoscat; sicut contra, loquendo de iis qui ex habitu mortalibus consentiunt, in dubio præsumuntur illi consensisse, quia si restitissent, utique de conatu in tentatione repellenda adhibito recordarentur: unde recte concludit *Croix*, quod in tali materia difficulter datur dubium negativum, dum præsumptio bonæ aut male vitæ recte fundat credulitatem dissensus, aut consensus præstiti (1).

33. — Quæritur 3. an pœnitens teneatur confiteri peccatum certe commissum, sed in dubio, an de illo nec ne confessus sit? Si dubium est negativum, certum est apud omnes eum teneri. Contra si dubium est positivum, adeo ut probabiliter credat de eo confessum esse, adest sententia non teneri ad illud confitendum; et hanc tuentur *Suar. Navar. Silvest. Bonac. Lugo, Salm. Croix*, etc. Verum sicut mihi probabilis minime visa fuit opinio relata *Tom. I. Tract. I. n. 17. in fin.* eorum auctorum, qui dicebant non esse obligationem implendi vota, quæ probabiliter impleta sunt, ita nec valeo hanc approbare sententiam quoad peccatum probabiliter confessum, cum obligatio confessionis sit certa, et satisfactio dubia. Non autem reprobo id quod iidem citati auctores tradunt, nempe quod ille qui diligens fuit in suis peccatis confitendis, si postea dubitat an aliquod peccatum omiserit, postquam multum elapsum sit tempus a quo illud patravit, non tenetur ad confitendum, cum possit cre-

(1) *Lib. 6. n. 476. v. Item.*

dere eo casu moraliter certe jam de illo confessum fuisse. Et subjungit *P. Concina*, quod illi qui diutius vitam rectam duxerunt, licet antea in vitiis habituati fuerint, si postea ipsi dubitant aliquod peccatum aut circumstantiam omisisse in confessione generali, aut particulari, debita diligentia præcedente, confessarius debet imponere ut amplius de illis non confiteantur, et ut nunquam ad illa animum addicant. Et loquendo de scrupulosis (ut dicunt communiter DD.), hi non tenentur aliquod peccatum confiteri, nisi certi ita sint, ut juramento possint affirmare illud peccatum fuisse mortale, et quod nunquam confessi sunt (1); vide dicta *Tom. I. Tract. I. n. 10. et 11.*

34. — Quæritur 4. an qui confessus est peccatum uti dubium, teneatur iterum confiteri, cum advertit illud certum? Negant *Holz. Spor. Tamb. Elbel*, etc., quia illud peccatum (ut dicunt) est jam directe absolutum. Sed vera et communissima sententia *Sanch. Card. Ronc. Busemb. Viva, Diana*, etc., affirmat; quia licet peccatum fuerit directe absolutum, non tamen fuit, sicut erat in conscientia, explicatum cum commissum fuit, et sicut est in præsentia juxta suam cognitam gravitatem, et juxta confessionem a Trident. sess. 14. c. 5. præceptam. Opponunt: Ergo si quis confiteatur commisisse decem peccata circiter, et postea recordatur certo fuisse undecim, hic teneretur ad repetendam confessionem. Sed respondetur quod in illo *circiter* jam includitur numerus undecimus: contra in dubia accusatione non includitur certa: nec dubia potest unquam pro certa sumi. Cæterum probabiliter dicunt *Coninch. Suar. Sanch. Salmant.*, etc., quod si quis confitetur peccatum, quod ille nec confessarius ut grave cognoscit, non tenebitur postea illud repetere, cum cognoscet certo illud esse grave in suo genere, quia in tali casu pœnitens exponit peccatum ut est in conscientia (2).

35. — Hactenus de integritate materiali; sed aliquando in confessione sufficit integritas formalis, nempe quod pœnitens confiteatur juxta quod nunc moraliter potest, remanente cæteroquin sibi obligatione faciendi postea confessionem materialiter integram; cum impedimentum fuerit remotum, et urgeat præceptum iterum confitendi. Itaque ex-

(1) *N. 477.* — (2) *lib. 6. n. 478.*

cusat ab integritate materiali impotentia tam physica quam moralis. Et primo ob impotentiam physicam excusantur 1. muti, quibus tam in morte, quam in præcepto paschali sufficit signis, modo quo possunt, explicare unum peccatum dumtaxat (1). An autem muti scribere scientes teneantur confiteri sua peccata scribendo; negant *Castrop. Cajet. Nav. Valent.* et alii, dicendo quod talis modus est periculo manifestationis obnoxius. Sed communiter, et probabiliter affirmant *Lugo, Bonac. Anaclet. Croix, Salm., etc.* cum *S. Thoma* (2), dum qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media. Intelligitur modo hæc media non sint notabiliter difficilia; quapropter non tenetur mutus ad scribendam confessionem, cum extraordinario incommodo aut periculo esset illi, ut peccata sua ab aliis cognoscantur (3). 2. Surdi, qui confessarii interrogationibus respondere nequeunt, nec uti deberent, peccata sua explicare sciunt: intelligitur hoc de omnino surdis, quia surdastri debent adduci in aliquem remotum locum, ut eorum confessiones audiantur. 3. Illi qui linguam patriam ignorant. Isti tempore præcepti, aut alterius necessitatis, possunt absolvi manifestando tantum signis peccatorum suorum dolorem; nec tenentur per interpretem confiteri, ut dicunt *Suar. Vasquez, Lugo, etc.* An autem teneantur confiteri sic in morte. Alii affirmant; sed alii, ut *Sot. Cajet. Castr. Salm. Viva, etc.* probabiliter negant, nisi esset quod dubitarent de contritione sua; quia tunc tenentur ad confitendum cum sola attritione quam haberent, ut per Sacramentum gratiam perciperent; sed tunc sufficiet ipsis, ut confessario per interpretem aliquod veniale manifestent (4). 4. Moribundi; sed hic multa secernenda sunt. Si moribundus sui compos est, sed nequit loqui, quoties ipse poenitentiae dat signa, aut ostendit velle absolutionem, bene potest absolvi, et quoties repetit signa: quia tunc jam adest confessio in illa expostulatione quam facit de absolutione, aut in illo signo quod dat doloris sui, quo jam confitetur se esse peccatorem; unde tunc directe absolutionem recipit super peccatis omnibus sub generica peccati ratione, licet ipse teneatur, cum poterit, ad ea in parti-

(1) *N. 479.* — (2) *in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 3. ad 2.* — (3) *l. 6. n. 497. v. Quær.* — (4) *lib. 6. n. 479. v. II. Surdus.*

culari explicanda, ut confessionem materialiter integram faciat (1).

36. — Sed hic quæritur 1. an possit absolvi moribundus sensibus destitutus, cum adstantes testificantur illum confessionem petivisse, aut poenitentiae signa dedisse? Negant *Cano, Ledesm. Alvar.*, etc. Sed est communis sententia opposita, quæ tenenda est, quia tunc per testes satis sensibilibiter confessario fit nota infirmi confessio; ita docent *Bellarm. Sotus Suar. Lugo Conc. Salm.*, etc. cum *S. Thoma* (2) qui dicit: *Si infirmus qui petit Unctionem, amisit notitiam, vel loquelam, ungat eum sacerdos; quia in tali casu debet etiam baptizari, et a peccatis absolvi.* Et hoc currit, ut dicit *S. Antoninus*, relatus in Sacerdotali romano apud *Lugo*, etiamsi infirmus diutius fuerit habituatus in peccatis, et confessus non sit. Hoc probatur ex Concil. Arausicano in can. *Qui recedunt* 26. q. 6. et ex Concil. III. et IV. Carthaginensibus, et a *S. Leone Papa* in can. 15. *Qui* 26. qu. 6. et denique ex Ritual. rom. (de Sacrament. Poenitent §. Ordin. min.) ubi dicitur. *Etiamsi confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.* Et hæc sententia habet locum, ut probabiliter dicunt *Lugo, Dicast. et Croix*, licet unus tantum testis adsit, et etiamsi sit mediatum, qui testetur signa a moribundo data. Nec obstat decretum Clementis VIII. quo proscripta fuit confessio facta in absentia confessarii, dum (ut testantur *Bellarm. Suar. et Petrus Lombardo*) idem Pontifex declaravit non intellexisse comprehendere moribundos, imo expresse dixit hos in nostro casu debere omnino absolvi (3). An autem talis absolutio debeat absolute dari, sententia communior affirmat, dicendo quod in tali necessitate Sacramenta debent absolute conferri, quoties de materiæ valore probabilitas habetur: sub conditione autem quoties prudens tantum dubium habetur: sed *Suar. S. Anton. Bon. Wigandt*, et *Croix* tenent dandam esse in nostro casu sub conditione; et hæc opinio mihi videtur tuta, præcipue cum dubitatur (prout facile dubitari potest in rudibus) an poenitens nec ne rite actum doloris elicuerit (4).

— (1) *N. 480.* — (2) *Opusc. 6. de Sacra Unct.* — (3) *lib. 6. n. 481.* — (4) *ibid. v. Utrum.*

37. — Quæritur 2. an possit absolvi sub conditione moribundus sensibus destitutus, qui nulla dat, nec dedit, pœnitentiæ signa. Multi negant, ut *Lugo, Busemb. Petroc. Abel, Laym. Roncagl.*, etc., quia tunc, ut dicunt, deest materia sensibilis Sacramenti; sed communius et probabilius affirmant *Merbesius, Molin. Carden. Pontius, Salmeron. Juvenin. Conc. et Croix*, et clare id docet etiam *S. Augustinus* (1), qui dicit: *Quæ autem Baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentes finiendæ vitæ periculum præoccupaverit; nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet Mater Ecclesia* (2). Opponitur: Sed in tali casu ubinam est materia sensibilis Sacramenti? Respondent *Gonet. et Juvenin*; sed eorum responsiones parum satisfaciunt, ut videre est in opere. Melius respondent *Molfes. Aver. Salm. Viva*, et alii, quod in tali casu jam prudens dubium habetur, quod moribundus antequam sensibus destitueretur, aut in aliqua intervalli luce, suæ damnationis periculum agnoscens, velit, ac etiam petat absolutionem signis sensibilibus, v. g. suspiriis, oculorum aut oris motibus, aut saltem respiratione anxia quam ostendit, licet hujusmodi signa non possint perspicue percipi, sed ipsa aut eorum dubium jam sufficiunt ad dandam absolutionem sub conditione; in casu enim necessitatis urgentis bene licet uti materia etiam dubia: quod utique principium certum est apud theologos, ut testatur *Juven.* Imo possumus uti tunc opinionibus etiam tenuitur probabilibus, sicut communiter docent *Sot. Navar. Carden. Sanch. Viva, Gobat. Croix*, etc., quia necessitas efficit ut in quocumque dubio licite ministretur Sacramentum sub conditione, dum per conditionem jam reparatur Sacramenti injuria, et eodem tempore prospicitur proximi saluti. Et hic præterea advertendum est cum *Suar. Vasq. Viva, Mazzot.* et aliis communiter, quod sacerdotes (cum possunt) tenentur sub gravi absolvere infirmos, ut deducitur ex *can. Si presbyter, 26. q. 6.* ubi *Julius Papa* dicit: *Si presbyter pœnitenti in morientibus abnegaverit, reus erit animarum.* Contra etiam advertit *Ronc.*, loquendo generaliter de moribundis, quod non debet intra breve temporis spatium sæpius replicari absolutio, nisi novum et certum doloris signum habeatur, quam

(1) *L. 1. de Adult. c. 2.* — (2) *l. 6. n. 482.*

bis aut ter intra aliquam proportionatam distantiam quia revera tunc cesset necessitas. Non negatur tamen quod si sensuum destitutio diutius perseverat, cum actuale mortis periculum adsit, potest pluries repeti absolutio, v. gr. ter aut quater in die (1).

38. — Quæritur 3. an possit dari absolutio conditionata peccatori, qui sensibus destituitur in actu peccati, v. g. in adulterio, vel duello? Negant *Habert, Gonet, Juvenin.* et *Conc.*; sed affirmant *Pontius, Carden. Holzman, Stoz. Gormaz.* et alii. Dicunt hi quod semper ac constet hujusmodi peccatorem fuisse catholicum, debere absolvi sub conditione in mortis momento; et recte dicunt *Merbes.* et *Du-Pasquier*, quod possumus hac uti opinione, potissimum ob *S. Augustini* auctoritatem (2) dicentis: *Qui... retinent adulterina consortia, si desperati et intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinæ carnis illecebris usque ad Baptismum statuerint retineri? Quæ autem Baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit.* Et dicendo Sanctus, *Quis enim novit, utrum,* etc. supponit certo tales peccatores nullum certum suæ conversionis signum præstitisse. Hanc sententiam puto sufficienter probabilem ratione eadem superiori quæsito adducta, quia de quolibet Catholico prudens potest esse præsumptio, quod si unquam ille aliquo usus rationis intervallo donetur, optet modo meliori quo potest, damnationem suam aufugere. Dictum est *Catholico*, dum (ut bene notat *Holzmann.*) hæreticus moribundus, licet det signa poenitentiae, non potest absolvi, nisi expresse absolutionem petat; nam alias non potest prudenter præsumi ea signa dare in ordinem ad confessionem, a qua hæretici vehementer abhorrent (3).

39. — Secundo loco ob impotentiam *moralem* excusatur poenitens ab integritate materiali, et ei sufficiet formalis in pluribus casibus: 1. Si est scrupulosus et jugiter præteritarum confessionum timore vexatur, ut docent communiter *Laym. Illsung. Elbel,* et *Holzmann.* 2. Si infirmus, confesso uno vel altero peccato, deficeret, aut in periculo deficiendi

(1) *Lib. 6. n. 482. v.* Sed dices. — (2) *lib. I. de Adult. Conjug. c. 28.* — (3) *lib. 6. n. 483.*

esset. 3. Si dum affertur Viaticum, confessarius adverteret confessiones præteritas fuisse nullas, et infirmus non posset tunc integre confiteri, nisi cum periculo sine absolutione decedendi, aut scandali, ut superiori *Tract. XV. n. 24.* dictum est. Et idem dicit probabiliter *Ronc.* cum urgens esset necessitas celebrandi, aut communicandi, et tempus finiendæ confessionis non suppeteret. Idem currit pro sacerdote habente reservatum, et in celebrandi necessitate constituto, si non adesset confessarius facultate præditus, ut in antecedenti *Tract. n. 27.* diximus. 4. Si sacerdos esset in mortis periculo antequam absolutionem impertiatur. 5. Cum grave adest periculum infectionis, quia tunc confessarius potest absolvere pœnitentem infectum, audito uno tantum peccato; *Conc. Wigandt, Bonac. Elbel,* et alii. Sed si confessarius vellet audire totam confessionem, tenetur infirmus integre confiteri (1). 6. Si imminet naufragium, aut prælium: quia sufficit cuique tantum veniale confiteri, aut se peccatorem esse in generali; et potest tunc sacerdos absolvere omnes in generali; dicendo *Ego vos absolvo,* etc.; præcisus pœnitentium concursus, alia non interveniente causa non est ratio sufficiens ad dimidiandam confessionem, ut ex prop. 59. damn. ab Innoc. XI. (2). 7. Si ex confessione alicujus peccati prudenter pœnitens posset timere grave damnum spirituale, aut temporale, proprium aut alienum, v. g. revelationis, scandali sui, aut confessarii, mortis, aut infamiæ. Sed intelligitur cum urget necessitas confitendi ob mortis periculum, aut satisfaciendi Communioni paschali; aut (dicunt *Lugo, Henriq.,* etc.) si pœnitens esset in mortali, et cæteroquin ei expectandum esset per biduum, aut triduum, ut confiteretur; imo etiamsi per unum diem, sicut dicunt *Suar. et Escob,* (licet in alia re) ut dicetur in *append. III. de Examine Ordinand. n. 20.* 8. Denique si non posset peccatum confiteri quin sigillum sacramentale revelet (3).

40. — Tenent autem nonnulli DD. ut *Navarr. Innoc. Hostiensis,* etc. quod pœnitens debeat peccatum suum reticere, si non potest illud confiteri quin complicem manifestet confessario; nam (ut dicunt) præceptum naturale proximi

(1) *Lib. 6. n. 484 et 485.* — (2) *n. 486.* — (3) *n. 487. et 488.*

famam servandi præferendum est præcepto positivo integritatis confessionis. Sed hoc negatur cum communi sententia S. Bonaventuræ, S. Antonin. Gonet, Conc. Suar., etc. cum S. Thoma (1) qui dicit: *Si speciem peccati exprimere non possit, nisi exprimendo personam cum qua peccavit, necesse est, ut exprimat.* Et idem dicit S. Bern. (*de Forma bon. vitæ*). Ratio est, quia ex una parte integritas confessionis, quoties potest, servanda est: contra (ut dicit S. Thomas) manifestare alterius peccatum vacat culpa, cum justa intercedit causa: ultra quam quod complex peccando amisit jus ad famam, in quantum ad confessionem, quam illius peccati facere debet. Hoc tamen intelligendum, cum confitendum est mortale; nam ut confiteatur veniale, aut mortale jam confessum, non licet alterius grave peccatum patefacere, ut dicunt *Lug. Ranc, Viva et Tamb.* contra *Renzi* (2). Et etiam in primo casu quo mortale non adhuc est confessum, tenetur poenitens alium inquirere confessarium, cui complex est ignotus; modo (excipiunt DD.) ad hoc faciendum ei incommodum spirituale, aut temporale patiendum non sit, ut esset 1. Si jam suum declarasset peccatum confessario, cui notus esset complex, ac propterea obligaretur bis ad confitendam culpam suam. 2. Si esset in celebrandi, aut communicandi necessitate. Si ad perquirendum alium confessarium longe ei proficiscendum esset, aut ne indulgentias amitteret; aut si ei gravi esset incommodo conscientiam suam alii quam confessario ordinario manifestare; aut si omittenda esset consueta Communio; et tanto magis si cæteroquin ei ultra biduum (ut dicunt *Lugo Viva, et Renzi*) in mortali perseverandum esset. *Henriq.* putat diuturnam esse bidui dilationem. Imo *Antoine* absolute dicit excusare ab obligatione perquirendi alium confessarium unius diei dilationem. Præterea sæpe excusantur matres, et uxores in referendis apud confessarium filiorum et virorum peccatis, dum hoc ei confert ad sedandum dolorem, aut ad consilium melius capiendum de modo quo se gerere debeant. Insuper auctores excusant poenitentem, si judicaret illum confessarium doctiorem, aut saltem suæ conscientiae magis conscius, adeo ut melius posset illum dirigere, et animæ suæ paci consulere; tanto magis, quod multi DD. graves,

1) *Opusc. 12. q. 7.* — (2) *Lib. 6. n. 489.*

ut dictum est *Tract. XI. n. 11.*, tenent non esse culpam gravem etiam sine causa uni vel alteri viro prudenti proximi delictum manifestare (1); sed hæc esset causa cur etiam a veniali excusaretur.

41. — Advertendum hic denique, quod licet pœnitens posset in casibus præfatis licite complicem detegere confessario, nihilominus non licet confessario a pœnitente complicitis nomen exquirere, licet hoc bono fine efficeret, ut eum corrigat, aut damnum impediat; dum Benedict. XIV. in Bulla *Ubi primum* edita 3. junii 1746. hoc appellat detestabile: et detestabilius, si confessarius absolutionem negaret ei qui complicem manifestare recusaret. Hinc Pontifex declarat, hoc esse peccatum mortale, et imponit hujusmodi confessario suspensionem (sed ferendæ sententiæ) ab audiendis confessionibus; et excommunicationem papalem ipso facto in præsumentes docere oppositum; et insuper aliis (non autem pœnitentibus), qui scirent aliquem confessarium propter hoc absolutionem denegasse imponit denuntiationis obligationem, modo ille ex simplicitate hoc non effecerit. Recte tamen dicit *P. Concina*, non intelligi per hoc vetitum fuisse confessario circumstantias ad confessionis integritatem necessarias exquirere, prout sunt illæ quæ mutant speciem, aut expediat eas scire ad pœnitentis directionem; quare bene potest confessarius interrogare de conjunctionis gradu, si complex sit in peccato turpi, an sit ligatus voto castitatis, an sit famula, si in eadem domo commoretur (2). Præterea dicit *P. Mazzotta*, quod si a complice gravia timerentur damna, quæ solus confessarius avertere posset, tunc complex manifestandus est. Addit auctor *Commentarii in Antoine*, non potest absolvi pœnitens, qui nollet complicem patefacere, cum hoc est necessarium ad publicum damnum reparandum. Ego tamen dico, quod in tali casu nunquam licet confessario, stante præfata Pontificis prohibitione, interrogare de complicitis nomine; tantum poterit ille tunc obligare pœnitentem in generali, ut revelet complicem alicui qui malum impedire potest; sed si pœnitens sponte sua confessarium rogaret, ut ipse sibi susciperet has partes et ex se revelaret complicem, tunc confessarius non peccat, et utique potest uti ea notitia, ut remedium afferat; licet plerumque

(1) *n. 490.* — (2) *Lib. 6. n. 491. et 492.*

non expediat ut confessarii hoc onus corrigendi ex confessionis notitia sibi assumant, quia hoc difficulter accidit sine scandali periculo, aut sacri ministerii dedecore.

PUNCTUM I.

Quandonam confessio sit invalida, et quomodo revalidanda est.

Quandonam confessio sit nulla ex parte confessarii 42. Quandonam ex parte poenitentis. De complice in peccato turpi 43. Quomodo convalidanda confessio apud eundem confessarium; et an sufficiat recordari poenitentiae impositae 44. De rudibus qui non explicarunt nec species, nec numerum 45. Quando repetenda est confessio 46.

42. — CONFESSIO potest esse invalida, aut ex parte confessarii, aut ex parte poenitentis. Ex parte confessarii 1. si ille caret jurisdictione; 2. si deficit in danda, aut in proferenda absolutione; 3. si nullum poenitentis peccatum intellexit: dico *nullum*, quia si aliquod intellexit, valida est absolutio, si poenitens bona fide eam recipit; tantum huic restat obligatio confitendi peccata, quae confessarius non audivit. Secus autem si eam recipit in mala fide, cum jam advertit, confessarium aut non audire, aut dormire, aut esse ignarum, aut peccati gravitatem non concipere, aut facilem esse in absolvendis, etiam indispositis, quia tunc cum poenitens peccet in eadem confessione, quam facit, illa certe nulla est. Si autem tu cum confiteris, peracta confessione, cognosceres confessarium aliquod peccatum non audivisse, sed nescis quodnam sit, tunc dicunt communissime *Sanch. Tamb. Salm. Lug. Dicast.*, etc., quod si confessio est brevis, teneris eam repetere, secus autem si fuit longa, quia eo casu praesumitur Deus non obligare ad integritatem confessionis cum tanto incommodo (1). Dicunt autem *Suar. Sot. Castr. Lugo, Salm.*, etc. confessionem bona fide factam confessario nescienti distinguere nec species, nec numerum peccatorum, esse validam, nec repetendam. Ego dico hoc intelligendum in casu quo non constat de omissione; quia si constat quod defuit integritas, haec

(1) *Lib. 6. n. 498. et 499.*

semper supplenda est, ut dicunt ipsi *Salm.* et *Lugo*; quandoquidem licet prior confessio fuerit valida, saltem est invalida secunda, in qua defectus animadvertitur (1).

43. — Ex parte autem poenitentis est invalida confessio, 1. si ille est excommunicatus, nam excommunicatio privat cujuscumque Sacramenti perceptione; 2. si ex malitia aut culpabili negligentia omittit aliquod grave peccatum confiteri; 3. si debitum dolorem aut propositum non habet; præcipue si restituere non vult, ut debet, bona, honorem, aut famam ablatam: aut si occasionem proximam voluntariam nolit auferre; 4. si confitetur aliquod peccatum turpe apud eundem complicem; nam, ut declaravit Benedictus XIV. in sua Bulla *Sacramentum Pœnitentiæ* data 1. jun. 1741., confessarius omni privatus fuit jurisdictione erga complicem sui peccati turpis, præterquam in casu mortis, et quando nullus alius sacerdos etiam simplex adesset; alioquin ille absolvendo incurrit papalem excommunicationem, ut fuse dicetur loquendo de *Jurisdictione confessorii* n. 95. (2).

44. — Hinc quæritur, quomodo repetenda est confessio invalida, cum apud eundem confessarium fiet? Oportet hic prius advertere, quod cum absolutio dilata est, non opus est ut confessarius distincte reminiscatur peccatorum, quæ jam confessa fuerunt, nec ut confessionem repetere faciat, sed sufficit ut in confuso recordetur status poenitentis; ut communiter *Silv. Suar. Navar. Conc. Laym. Croix*, etc. (3). Fit attamen dubium an hoc sufficiat, cum confessio fuerit nulla? Distinguunt *Suar.* et *Coninch.* et dicunt quod tunc tantum sufficit, cum confessio invalida fuit solo confessorii defectu circa suum officium, v. g. si absolutionem non dedit, aut sibi defuit animus absolvendi: secus autem cum fuit nulla defectu alicujus partis essentialis, ut si defuit dispositio in poenitente, aut jurisdictio in confessario; quia tunc cum confessio fuerit sacrilega, aut facta apud non judicem, non est sacramentalis. Hæc sententia est probabilis, nihilominus opposita est communis cum *Navar. S. Antonin. Silvest. Vasq. Medina, Lugo, Laym. Sa, Bonac. Valent. Tamb. Aversa, Croix, Salm.*, etc., et est valde probabilis.

(1) *lib. 6. n. 500. v.* Eodem. — (2) *n. 501.* — (3) *n. 502. v.* Quær.

Hi DD. dicunt, quacumque ex parte veniat defectus, necesse non esse confessionem repetere, sed sufficere quod poenitens in genere iterum se accuset de peccatis jam patefactis, et quod confessarius poenitentis status recordetur; aut ad summam illius conscientiae in confuso reassumat notitiam. Ratio est 1. quia talis confessio non fuit jam simplex narratio, sed cum facta fuerit in ordine ad recipiendam absolutionem, bene potest illa vere dici sacramentalis; dum jam obligat ad sigillum sacramentale. 2. Quia quamvis talis confessio non fuisset sacramentalis, saltem ejus ratificatio, iterum poenitente se accusante de peccatis confessis, conjuncta cum cognitione quam confessarius de illis prius habuit, reputatur utique sufficiens ad efficiendam illam validam, et integram. Imo hoc admittit *Card. de Lugo*, etiamsi poenitens antecedenter peccata sua ob simplicem narrationem confessario declarasset; sed huic acquiescere nequeo, quia tunc dico quod neutra confessio potest dici sacramentalis: non quidem prior, quia illa non fuit facta in ordine ad absolutionem: non secunda, quia non adest confessio cujuslibet peccati in particulari, sicut requirit Trident.; tantum hoc posset admitti, si confessarius, dum poenitens se accusat de peccatis narratis, distinctam eorum haberet notitiam (1). Addunt multi graves DD. ut *Tol. Vasq. Laym. Sa, Busemb.*, quod cum adfuerit confessio facta in ordine ad absolutionem, non solum sufficit memoria in confuso illius, sed etiam solius poenitentiae impositae; quia ex sola poenitentiae notitia potest confessarius debitum formare judicium poenitentis status. Addunt *Castrop. S. Antonin. Silv.*, etc. apud *Croix*, sufficere etiam solius poenitentiae adimpletae reminisci, licet nec confessarius, nec poenitens recordentur quænam fuerit; sed hæc opinio mihi videtur nimis extensa, quia sacerdos, ut diximus, debet judicium formare saltem in confuso de statu poenitentis, tam ad dandam absolutionem quam ad poenitentiam injungendam, quæ in tali casu utique debet imponi ad faciendum Sacramentum integrum (2).

45. — Dicit *Tambur.* et adhæret *P. Segneri* (in sua *Instructione ad confessarios*) rudes et pueros qui semper in confuso confessi sunt sine specierum et numeri peccatorum

(1) *lib. 6. n. 502.* Dubium 1. — (2) *Ibid.* Dubit. 2. et 3.

distinctione, sed in bona fide, hos non teneri ad repetendas confessiones. Sed hæc opinio nescio quomodo possit admitti, dum isti, ut dicunt *Lugo, Navar. Bonac. Salm., etc.*, semper tenentur ad explicandas species, et numerum omis- sum, cum id animadvertunt; quia licet eorum confessiones validæ fuerint, tamen semper remanet obligatio ad reinte- grandam confessionem materialiter (1). Admittunt tamen *Salm. cum Dicast. Fagund. Henriq.* opinionem *Tamb.* in casu quo rudis dudum semper conformem vitam duxisset, adeo ut ex confessione unius anni possit judicari de præ- teritis. Sed hoc dico posse admitti quando confessarius a principio confessionis comprehendisset hanc vitæ unifor- mitatem etiam pro annis præteritis; secus autem quando in fine confessionis cognosceret defectum præteritarum, et illius novissimæ confessionis notitia distincta peccatorum in ejus mente non restaret; nam licet confessario sufficiat ad dandam absolutionem notitia confusa status pœnitentis, nihilominus semper opus est ut judicium peccatorum in par- ticulari semel formaverit (2).

46. — Cæterum recte dicunt *Filliuc. Gobat. Holzm. El- bel, Croix, Mazzotta* cum *P. Segneri* in dubio non teneri pœnitentes ad repetendas confessiones, quoties præsump- tio et per consequens possessio stat pro illarum valore, nisi de nullitate constet. Nec obstat dicere quod, cum adest præceptum, et dubitatur de ejus satisfactione, possessio est pro obligatione; nam respondetur hoc habere locum cum dubitatur de actu satisfactionis; sed non cum est cer- tum opus fuisse adimpletum, quia tunc in dubio possessio stat pro valore actus, juxta principium communiter recep- tum a DD.; ita *Laym. Croix, Spor. et Mazzotta* cum *Na- var.* qui dicit: *Præsumptio pro actus valore præponderat aliis* (3). Et circa obligationem repetendæ confessionis, optimam regulam exhibet *Habert*, et sic dicit: Si observe- tur quod pœnitens post confessionem occasiones vitavit, et pro aliquo tempore tentationibus obstitit, bene possunt ju- dicari validæ confessiones; secus autem, si observatur quod paulo post, oblata sibi prima occasione, facile, ut prius, lapsus est; dum illi, quem vere pœnitet, et qui firmi-

(1) *lib. 6. n. 504. et ibid. v. Dicit. II.* — (2) *ibid. v. Dicunt III.* — (3) *n. 505.*

ter vitam in melius mutare statuit, impossibile est quod ita faciliter recidat, quin saltem per aliquod tempus perseveret, aut quin prius saltem multam præstiterit resistentiam; unde fit quod si quis post confessionem statim sine ullo conatu labitur, signum moraliter certum exhibet, ejus confessiones præteritas nullas fuisse, quia deerat dolor et propositum (1).

CAPUT IV.

DE SATISFACTIONE, SIVE DE POENITENTIA.

QUONIAM si peccatori remittitur culpa, non semper tota poena remittitur, sed plerumque ei remanet satisfacienda; ideoque tertia pars Sacramenti Poenitentiae est satisfactio sacramentalis, quæ dicitur pars non essentialis, (quia sine hac etiam potest esse validum Sacramentum), sed integralis, nam inservit ut Sacramentum fiat integrum.

PUNCTUM I.

De impositione poenitentiae.

De obligatione imponendi poenitentiam. An post absolutionem, etc. 47. Poenitentia debet imponi ex obligatione 48. Quando possit diminui. De infirmis corpore 49. De infirmis spiritu 50. et 51. Quæ species poenitentiæ debeant imponi 52. 53. et 54.

47. — CIRCA hoc multa adnotanda sunt. Notandum 1. confessarium in danda absolutione teneri imponere poenitentiam, ut declarat Trident. sess. 14. c. 8.: unde peccat, si eam non imponit, et quidem graviter, cum confessio est de mortalibus; si est de venialibus, aut de mortalibus jam confessis, probabile est (ut dicunt *Lugo, Dicast. Salm. Mazzota*, etc.) non peccare graviter (2). Et licet poenitens statim post absolutionem alterius peccati confiteatur, confessarius pariter debet imponere novam poenitentiam, saltem levem. Dicunt *Bon. Croix* et *Mazzot.* sufficere tunc ei imponere denuo priorem poenitentiam; sed recte hoc negant *Castrop. Ronc.*, etc., quia licet possit imponi opus debitum ex alio præcepto, sicut infra dicetur, nihilominus non posset imponi opus debitum eodem titulo poenitentiae (3). Poeni-

(1) lib. 6. n. 505. v. Et quoad. — (2) n. 506. — (3) lib. 6. n. 513. Dubit. 2.

tentia plerumque imponenda est ante absolutionem, ut videat quomodo eam poenitens acceptet; sed potest aliquando imponi immediate post absolutionem; tunc enim moraliter cum illa unitur: ita communissime *Busemb. Salm. Viva, Diana, Sporer*, etc. (1).

48. — Notandum 2. poenitentiam semper debere imponi sub aliqua obligatione. Sed fit dubium an confessarius possit imponere poenitentiam gravem sub levi obligatione? Negant *Bonac. Coninch.*, etc., dicentes materiam gravem sub levi obligatione imponere solius legislatoris esse, non autem simplicis ministri, qualis est confessarius. Sed communius et probabilius affirmant *Suar. Filliuc. Henriq. Fag. Busemb. Segneri, Tamb. Dicast.*, etc., quia in Poenitentiae Sacramento sacerdos non simplicis ministri Jesu Christi fungitur officio, sicut in cæteris Sacramentis, sed est verus iudex a Salvatore constitutus cum facultate solvendi a peccatis, et ligandi per poenitentiam, adeo ut obligatio hujus totaliter dependeat ex confessarii præcepto (2).

49. — Notandum 3. circa quantitatem poenitentiae, illam debere esse proportionatam culpis; sed in hoc attendenda sunt verba Tridentini, sess. 14. c. 8. ubi sic dicitur: *Debent ergo sacerdotes Domini, quantum spiritus et prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, et poenitentium facultate, salutare et convenientes satisfactiones injungere, ne, si forte peccatis conniveant, et indulgentius cum poenitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Itaque quantitas poenitentiae a Concilio remittitur confessarii arbitrio, quantum spiritus et prudentia suggesserit. Hinc fit quod poenitentia multis de causis potest minui. 1. Si poenitens accessit valde contritus; aut si ille prius multas poenales patravit actiones (3). 2. Tempore jubilæi aut indulgentiarum plenariarum; sed semper tunc debet imponi aliqua poenitentia, ut declaravit Benedictus XIV., tum quia nemo potest securus esse plenariam indulgentiam lucrari, tum quia semper integrandum est Sacramentum (4). Et cum poenitens indiget poenitentia medicinali, hæc omnino imponenda est, ut bene advertit *Mazzot*. 3. Si poenitens

(1) n. 514. v. 8. Etsi — (2) n. 518. — (3) lib. 6. n. 507. — (4) n. 519.

sit infirmus corpore, cum advertat Rituale rom., infirmis tunc non esse imponendam gravem poenitentiam, sed tantum pro tempore cum convaluerint. Quod si infirmus sit constitutus in mortis periculo aut sensibus destitutus, tunc potest absolvi sine ulla poenitentia; licet semper expediat aliquam levem ei imponere, ut osculari Crucifixum, aut invocare nomina Jesu et Mariæ, saltem in corde, etc. Non expedit infirmo pro poenitentia imponere ut patienter infirmitatis incommoda sufferat, hoc enim potest esse illi multorum scrupulorum occasio. Contra recte advertunt *Salm.* quod si infirmus possit satisfacere per eleemosynas, istas utique esse a confessario injungendas, dum quilibet tenetur eam facere, quam potest, poenitentiam (1).

50. — Potest 4. minui poenitentia, si poenitens est infirmus spiritu; adeo ut prudenter timeatur ne ille non adimpleat poenitentiam proportionatam; ita docent communiter *Suar. Scot. Navar. Laym. Abelly, Castr. Habert, Gonet, Gerson. Cajet. Natalis ab Alex. Antoine, Anacl.*; ita etiam *S. Carolus Borrom. in Instruction. ad confessarios*, qui monet confessarios, ut minuant poenitentiam juxta dispositiones poenitentium, eos admonendo: *Hoc factum esse* (sunt sua verba) *ne eam, quæ pro culparum ratione injungenda erat, deserant* (nota) *cum periculo salutis suæ*. Idem docet *S. Thomas*, cujus verba mox infra referemus. Verum est quod in Trid. dicatur, quod poenitentia debeat delictorum qualitati correspondere; sed mox subjungit, quod debeant esse pro poenitentium facultate salutare et convenientes. *Salutare*, nempe utiles poenitentis saluti; *et convenientes*, nempe proportionatæ, non solum peccatis sed etiam poenitentis viribus. Hinc non solum non essent salutare, nec convenientes illæ poenitentiae, quibus poenitentis vires ob spiritus imbecillitatem pares non sunt; sed potius essent ei pernicie, quam saluti. In hoc Sacramento potius attenditur emendatio, quam satisfactio: propterea ait Rit. romanum. (*de Sacramento Poenitentiae*) quod confessarius in danda poenitentia debet rationem habere poenitentis dispositionis. Et *S. Thomas* (2) dicit: *Sicut medicus non dat medicinam ita efficacem... ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur; ita sacerdos divino instinctu*

(1) n. 507. — (2) *Suppl. quæst. 18. art. 4.*

*motus non semper totam pœnam, quæ uni peccato debetur, injungit, ne infirmus desperet, et a pœnitentia totaliter recedat. Et alibi (1) dicit, quod sicut parvus extinguitur ignis, si multa ligna superimponantur; ita accidere potest, quod parvus pœnitentis effectus contritionis extinguatur pondere pœnitentiæ: et subjungit. Melius est quod sacerdos pœniti-
 tenti indicet quanta pœnitentia esset sibi injungenda, et injungat nihilominus quod pœnitens tolerabiliter ferat. Et alibi (2) addit: Tutius est imponere minorem debito, quam
 majorem, quia melius excusamur apud Deum propter mul-
 tam misericordiam, quam propter nimiam severitatem, quia talis defectus in purgatorio supplebitur. Id prius tra-
 didit Chrysostomus in c. Alligant, 12. caus. 26. q. 7. dicens: Sicut enim si fascem super humeros adolescentis, quem non potest bajulare, posueris, necesse habet, ut aut fascem
 abjiciat, aut sub pondere confringatur: sic et homini, cui grave pondus pœnitentiæ imponis, necesse est ut aut pœni-
 tentiam tuam rejiciat, aut suscipiens, dum suffere non po-
 test, scandalizatus amplius peccet. Idem etiam dicunt Ger-
 son. Cajet. et præcipue S. Antonin. (3) qui dicit, quod de-
 bet imponi illa pœnitentia quam judicatur pœnitens execu-
 turus, et quam ille tunc libenter acceptat. Et si pœnitens
 protestatur sibi non esse vires sufficientes ad pœnitentiam
 convenientem concludit tandem S. Anton.: Tunc quantum-
 cumque deliquerit, non debet sine absolutione dimitti. Suf-
 ficiens tunc erit, ait Sanctus, ut ei imponantur in generali
 quicquid boni egerit sub iisdem verbis Ritualis: Quicquid
 boni feceris etc., quæ opera cum Sacramento Pœnitentiæ
 conjuncta, ut docet Angelicus (4), ob Sacramenti virtutem,
 majorem acquirunt valorem ad satisfaciendum pro peccatis
 commissis. Item probabiliter addunt multi DD. Lugo, Pe-
 troc. Croix, et Salm. cum eodem S. Antonin. (5) esse
 justam causam ad minuendam pœnitentiam judicare pœni-
 tentem ita melius erga pœnitentiam affici studio. O quam
 pulchrum est consilium sancti Thomæ a Villanova (6), fa-
 cilem unam injunxeris, acriorem consulueris! Expedit ut
 pœnitenti comprehendere facias pœnitentiam quam mere-*

(1) Quodl. 3. art. 28. — (2) Opusc. 65. §. 4. — (3) 3. part.
 tit. 16. cap. 29. et in opere morali l. 6. n. 510. per totum.
 — (4) Quodl. 3. art. 28. — (5) vide ibidem. — (6) Serm. Feriæ
 6. post. Domin. Latrare.

retur; cui potest conducere etiam indicare pœnitentias antiquas Canonum pœnitentialium (hæc inveniuntur in opere (1) adnotatæ). Juvabit pariter, ut dicit *S. Thomas de Villanova*, suadere pœnitenti graviolem pœnitentiam, sed postea imponere ei oportet eam tantum, quam prudenter judicabit confessarius ab eo adimpletam iri. Insinuat *S. Franciscus de Sales* (2), et idem dicit *Rit. parisien.* (3) expedire, ideoque a pœnitente expetere, an valeat ipse eam pœnitentiam exequi; secus commutetur. Idem admonuit *S. Carolus Borromæus*, dicendo: *Talem imponat pœnitentiam qualem a pœnitente præstari posse judicet. Proinde aliquando, si ita expedire viderit, illum interroget, an possit, anve dubitet pœnitentiam sibi impositam peragere; alioquin eam mutabit, aut minuet.* Confert etiam plerumque inter opera injuncta aliquam gravem pœnitentiam imponere, sed non sub gravi (ut *num. præcedenti* dictum est); aut aliquod opus aliunde præceptum, aut debitum, ut infra dicemus.

51. — Ex quo deducitur quam imprudenter se gerunt confessarii, qui pœnitentiam viribus pœnitentium imparem injungunt. Quot istorum multoties non dubitant faciliter recidivos indispositos absolvere, et etiam eos qui in proxima peccandi occasione versantur, et insipienter postea putant iis mederi imponendo gravissimas pœnitentias, licet videant quod illi eas adimplere non possint: imponunt v. gr. ut octavo quoque die per annum confiteantur: ut quindecim decades Rosarii quolibet die recitet ille, qui ne solitus quidem fuit quinque in hebdomada recitare: imponunt jejunia, disciplinas, orationem mentalem illi, qui nec nomen unquam audivit. Et quid hinc eveniet? Eveniet quod licet inviti acceptent quod imponitur, ut absolutionem aucupentur, nihilominus postea nihil horum executioni demandant; et credendo in novum peccatum esse delapsos, imo putando (præcipue rudes) nullius fuisse momenti confessionem factam, quia pœnitentiæ impositæ non satisfecerunt, propterea ad pristinum perditum vivendi modum redeunt: et ob pœnitentiæ impositæ pondus perterriti a confessione horrent, et ita in peccatis tabescere pergunt. Et hic est fructus

(1) *lib. 6. n. 530.* — (2) *Instruct. ad confess. c. 8.* — (3) *lib. 6. n. 509.*

qui in perniciem tot miserorum colligitur ex hujusmodi satisfactionibus, quas convenientes vocant, sed melius dicendæ essent inconvenientissimæ. Cæterum extra casum gravissimæ infirmitatis, aut compunctionis extraordinariæ, non bene ageret confessarius, si pro culpis gravibus adjungeret levem satisfactionem, levem inducentem obligationem; etenim licet (cum expedit) possit adjungi opus quod, habita peccatorum ratione, sit leve, attamen semper debet imponi gravis satisfactio, quæ obliget sub gravi (1).

52. — Notandum 4. circa qualitatem pœnitentiæ, non imponendas pœnitentias perpetuas, aut valde onerosas, ut ingredi religionem, et tanto minus matrimonio ligari, quod omnimodam requirit libertatem; item non imponantur vota perpetua; imo licet pœnitens vellet vovere, v. g. de non relabendo, ei non permittatur nisi ad tempus; ut videat quomodo illud observet. Loquendo autem de pœnitentia conditionata, v. g. aut de jejunando, aut de eleemosynam elargiendo quoties cadet, potest utique illa imponi, et cum imponitur, tenetur pœnitens eam acceptare et exequi, ut recte dicunt *Suar. Laym. Bonac. Salm. et Aversa* (contra *Dianam*, etc.); sed non expedit eam ad longum tempus imponere, quia postea faciliter negligitur et peccata multiplicantur; potest igitur imponi tantum ad breve tempus, ut ad mensem, aut ad aliam confessionem (2). Item advertendum, non esse imponendas pœnitentias publicas pro peccatis occultis; tenetur autem confessarius has imponere, si alia via occurri non possit scandalo dato, vel honori alicujus palam detracto; sed non est adstringendus pœnitens ad publicam pœnitentiam, si ipse renuit, et alio modo possit scandalum reparare, nimirum Sacramenta frequentando, ecclesias visitando, ad aliquam congregationem se aggregando, etc. (3).

53. — Notandum 5. opera satisfactoria debere esse pœnalia, nam (ut advertit *Trident. sess. 14. cap. 8.*) satisfactio non solum debet esse medicinalis in novæ vitæ custodiam, sed etiam ultrix in peccatorum commissorum satisfactionem. Hæc pœnalia opera reducuntur ad jejunium, eleemosynam, et orationem. Sub jejunii nomine veniunt omnia sensuum mortificationum genera. Sub orationis nomine etiam ve-

(1) *Lib. 6. n. 510. in fine. v. Ex his. et 518.* — (2) *n. 511.*
— (3) *lib. 6. n. 512.*

niunt confessiones, Communiones, ecclesiarum visitationes, et etiam actus interni charitatis, contritionis, aut meditationis, qui actus utique possunt imponi in poenitentiam, juxta communem DD. (1). Advertunt tamen tam orationem, quam eleemosynam, et quodcumque opus bonum valere pro opere poenali, ut communiter docent theologi; nam respectu nostri filiorum Adam post statum naturæ lapsæ quaecumque actio virtuosa habet rationem poenæ, quia propter justitiam originalem amissam, omnes proni sumus in malum, et proprias commoditates; ita *Valent. Castrop. Laym. Pitig. Salm.* cum multis aliis (2). Idem novissime scripsit doctus auctor *Instruct. pro novis Confessariis* (3), qui ait: *Hic advertendum nos haud dicere, nec inutilem reputare poenitentiam illam, quaecumque illa sit, quæ injungitur in Sacramento, cum certum sit, quod etiam signum crucis cum Sacramento conjunctum est efficax ad satisfaciendum; tanto magis, quia in statu præsentis naturæ lapsæ omne opus bonum est quodammodo affligens, et poenale. Hoc etiam confirmatur ex S. Francisco de Sales (4), qui sic ait: Alius patitur in jejunando, alius infirmis inserviando, audiendo confessiones, concionando, orando, et similibus actibus. Hæc poena (orandi) præstat alteri poenæ (jejunandi); etenim oratio, præterquam quod domat corpus, offert fructus desiderabiliores. Præsertim confirmatur e S. Thoma, qui dicit: Quælibet oratio habet rationem satisfactionis, quia quamvis habeat suavitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis, ut dicit Gregorius: (super Ezech. homil. 17.): Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur fortitudo carnis (5). Potest etiam imponi in poenitentiam aliquod opus ad quod poenitens tenetur, ut interesse Sacro die festivo, jejunare in vigiliis, sicut etiam communiter dicunt *Sot. Suar. Laym. Sanch. Valent.*, etc., quia cum tale opus sit satisfactorium, tunc per Sacramentum elevatur ad meritum satisfactionis sacramentalis. Hoc po-*

(1) *N. 514. Dubit. 1.* — (2) *Valent. tom. 4. disp. 7. quæst. 14. punct. 3. Castrop. dist. un. p. 21. §. 3. n. 1. Laym. tr. 6. de Sacram. Pœnit. cap. 15. n. 9. Pitig. 2. p. dist. 15. quæst. 1. art. 3. concl. 1. Salmant. tract. 6. de Pœnit. cap. 10. n. 26.* — (3) *Instr. pro nov. conf. p. 1. cap. 16. n. 373.* — (4) *Introd. ad vitam. devotam, cap. 23.* — (5) *S. Thom. Suppl. q. 15. art. 3.*

test fieri, cum dignoscitur poenitens valde debilis spiritus; cæterum regulariter loquendo debet imponi aliquod opus liberum; ideoque quoties confessarius non se manifestat, intelligitur impositum opus distinctum. Attamen si confessarius imponit adesse Sacro per mensem, non tenetur die festivo duobus adesse; ita communiter *Castrop. Bonacin. Coninch. Laym. Sanch. Croix, Salmant.*, etc. Potest etiam imponi opus aliis applicandum, ut animabus purgatorii, ut probabilius dicunt *Lugo, Tournel. Busemb.*, etc. (1). Potest etiam imponi abstineri ab aliquo opere bono, v. gr. a Communionem, et jejunio, sicut probabiliter tenent *Suar. Mol. Lugo, Sporer, et Salm.*, quia talis cessatio utique potest esse actus virtutis, saltem ut experiatur obedientia erga seipsum confessarium. Sed hoc non est practicandum, nisi cum animabus devotis, et nec cum ipsis quidem, cum possit aliis ingeri suspicio talem cessationem esse poenitentiam a confessario impositam (2). Non potest autem poenitens satisfacere per alios, sicut dicebat propos. 15. damn. ab Alexandro VII. Potest vero confessarius hoc concedere poenitenti, ut dicunt *Sot. Suar.*, etc. cum *S. Thoma*; nam tunc non opus jam, sed hujus procuratio esset satisfactio sacramentalis, sicut notant *Laym. Vasq. Bon.*, etc. cum *Mazzotta* (3).

54. — Circa praxim regula hujus requirit, ut imponantur opera carnem coërcentia pro peccatis sensualibus, eleemosynæ pro peccatis avaritiæ, oratio pro blasphemiiis, etc. Sed considerandum quid magis expediat, aut magis utile sit poenitenti. Quamvis autem maxime utile sit imponere Sacramentorum frequentationem, orationem mentalem, et eleemosynas; nihilominus praxis habet has reddi damnosas iis, qui aut nihil, aut parum habuerunt horum usum. Satisfactiones utiles generatim pro omnibus hæ solent esse, nimirum aggregari ad aliquam congregationem: quolibet vesperi (saltem ad tempus) actum doloris elicere, et quolibet mane propositum renovare, dicendo cum *S. Philippo Nerio*: *Domine ne auferas hodie manus tuas a me, ne tui proditor efficiar*; visitare quotidie sanctissimum Sacramentum, et imaginem quoque Mariæ sanctissimæ, ab eis

(1) *Lib. 6. n. 514.* Dubit. 2. — (2) *ibid. v. 7.* Potest. — (3) *de Poenit. qu. 5. in fin.*

perseverantiae gratiam postulando: Rosarii saltem tertiam partem, et ter Salutationem angelicam mane, meridie et vesperi, dicendo: *Mater mea, adjuva me hodie, ne in Deum peccem.* (Hanc tamen poenitentiam, ter recitandi Salutationem angelicam cum praedicta supplicatione, ego plerumque solitus fui injungere, aut saltem consulere iis, qui eam non solebant frequentare): cum cubitum iverint, dicere in lecto: *Si nunc mihi morandum fuisset in inferni igne; aut dicere: Veniet dies quo mihi in hoc lecto moriendum erit:* qui legere sciunt, et potissimum Ecclesiastici, quotidie legere aliquem librum de rebus spiritualibus agentem. Monet autem S. Franciscus Salesius, (1) non esse gravandum poenitentem multis rebus, ne confundatur et terrefiat.

PUNCTUM II.

De acceptatione et satisfactione poenitentiae.

Obligatio acceptandi poenitentiam 55. Obligatio adimplendi eam 56. Qui differt poenitentiam 57. An requiratur intentio satisfaciendi 58. Si poenitens obliviscatur poenitentiae 59. Quid si adimpleat in mortali 60. Qui possit mutare poenitentiam 61.

55. — QUOAD poenitentiae acceptationem, communiter docent DD. teneri sub gravi poenitentem eam acceptare cum illa est rationabilis, quia in hoc confessarius est verus ejus judex, cui ille parere debet. Unde *Suar.* et *Bonac.* post *Trid.* vocant temerariam opinionem *Navar.* et *Cajet.*, etc. qui dicebant poenitentem posse poenitentiam recusare, ut eam in purgatorio satisfaciat (2). Dicit *Busemb.* cum *Soto*, et *Reginal.* quod si poenitens nollet aliam acceptare poenitentiam quam levem, licet mereatur gravem, posset utique confessarius eum absolvere. Sed ego nec huic acquiesco, juxta quod diximus *n. 51. in fine*, et juxta id quod docet *Lugo*; quia sicut peccaret confessarius, qui sine justa causa (ut infirmitatis) vellet levem poenitentiam pro culpis gravibus imponere, ita etiam peccat poenitens, qui graves culpas afferendo, non vult acceptare nisi levem poenitentiam. Caeterum probabiliter dicunt *Suar.* *Layman*, *Concina*, *Busemb.* *Elbel*, *Holz.* et *Sporer*, quod si poenitens putaret

(1) *Instruct. Conf. ff. c. 8.* — (2) *lib. 6. n. 516.*

illam poenitentiam nimis gravem respectu sui peccati, aut saltem suarum virium, et confessarius nollet eam moderari, bene potest ille, recusata absolutione, alium quærere confessarium (1).

56. — Quoad autem poenitentiae satisfactionem, notandum 1. jam peccare graviter qui poenitentiam gravem sibi impositam pro peccatis gravibus non adimplet; sed contra peccat tantum venialiter, qui levem omittit poenitentiam pro culpis levibus impositam, aut pro peccatis jam alias confessis juxta communem. Nec obstat dicere quod Sacramentum restaret incompletum; quia cum sit essentialiter hoc completum, obligatio illud integrandi non est nisi levis, cum materia non est nisi levis; sed Rosarium B. V. licet quinque decadum, non potest esse tale. Dubium majus fit, si imponatur pro poenitentia materia gravis pro culpis levibus aut jam confessis? Volunt tunc Bonac. Conc. et Roncagl. debere sub gravi eam adimpleri; sed probabiliter hoc negant Sotus, Navar. Laym. Lugo, Sporer, Croix, etc. Ratio est quia in tali casu, sicut confessarius non potest imponere sub gravi obligatione gravem poenitentiam, ita nec poenitens tenetur sub gravi eam satisfacere. Non nego tamen cum Roncagl. quod si casu illa peccata, licet venialia, valde disponderent ad mortale, bene potest confessarius imponere poenitentiam gravem, ut liberet poenitentem a periculo mortalis; et tunc poenitens tenetur, si cupit absolvi, ad eam acceptandam, et satisfaciendam sub gravi obligatione (2). An autem circumstantiae poenitentiae, v. gr. flexis genibus, nudis pedibus, etc. importent obligationem gravem, aut levem, hoc dependet ex gravi molestia, quam secum affert circumstantia, ut communiter dicunt DD. (3).

57. — Notandum 2. quod licet non adsit obligatio adimplendi poenitentiam ante Communionem, ut requirebat propositio 22. damnata ab Alexandro VIII, nihilominus peccat qui diutius eam differt, v. g. per annum, et etiam per sex menses, ut recte dicit Mazzotta; sed neutiquam qui per mensem eam differt, modo poenitentia non sit medicinalis, ut advertunt idem Mazzotta et Croix; et modo in posterum posset eam adimplere. Cæterum non peccat graviter qui jejunium feriæ sextæ in sabbatum transferret, aut qui Com-

(1) *Ibid.* — (2) *lib. 6. n. 517.* — (3) *ibid. v.* An autem.

munionem singulorum mensium ad 6. aut 8. dies alios transferret, ut probabiliter dicunt (contra *Salmant.* et *Lugo*) *Suarez*, *Castrop. Spor. Holzm. Mazzot.* cum *Ronc.* (qui tamen recte excipit, si poenitentia esset medicinalis). Imo *Croix* cum *Gob. Steph.*, etc. putat non esse mortale, si ex 10. Communioribus unam omitteret (1). Cæterum qui omittit die statuto poenitentiam adimplere, non ideo deobligatus ab illa restat; nam quando a confessario assignatur dies, semper ille intelligitur accessorie destinatus, nempe ad sollicitandam, non autem ad finiendam obligationem (2). Dicunt tamen *Bonac. Coninch. Gobat.*, etc. apud *Mazzotta* (3), quod si confessarius imponit Communionem singulis B. Virginis festis, aut jejunium quolibet sabbato in ejus honorem, elapso illo die, terminatur obligatio, quia tunc videtur confessarius velle obligare jejunium tantum ad diem illum. Non dubitatur autem quin possit poenitentiae satisfieri eodem tempore pro alteri satisfit præcepto, prout Rosarium recitare dum in festo auditur Sacrum, etc. sicut dictum fuit *Tom. I. Tr. II. n. 30.* Sed cum confessarius imponit duas audire Missas eodem die, intelligitur successive, non autem eodem tempore, ut recte dicit *Mazzotta* (4) cum *Croix*.

58. — Quæritur 1. an poenitentia debeat satisfieri cum intentione ei satisfaciendi? Alii affirmant, ut *Vasq.* cum *Mazzotta* (5), dicendo quod in cæteris præceptis sufficit ponere opus præceptum, sed in hoc requiritur amplius intentio integrum efficiendi Sacramentum. Sed probabiliter negant *Sanch* et *Lug.* (6) cum *Suar.* et cum communi, ut asserit. Utitur *Lugo* alia ratione; sed illa quæ apud me majorem vim facit, est quod poenitens in acceptando poenitentiam utique animum eam adimplendi habet, unde quoties ille ponit opus injunctum, saltem ponit id ex intentione habituali habita, et non retractata poenitentiae satisfaciendi; et in hoc cur non sufficit intentio habitualis, cum habitualis sufficit ad suscipiendum quodlibet Sacramentum? Propterea quisque in quolibet satisfactorio opere, quod ponit, semper intendit voluntate generali satisfacere prius operi debito, quam aliis subrogationis.

(1) *N. 521.* — (2) *lib. 6. n. 525.* — (3) *de Pœnit. qu. 5. v. Dico 4.* — (4) *loc. cit.* — (5) *ibid.* (6) *de Pœnit. D. 24. n. 43.*

59. — Quæritur 2. ad quid teneatur pœnitens, qui oblitus est pœnitentiæ? Alii, ut *Busemb. S. Anton.*, etc., volunt teneri ad repetendam confessionem, ut Sacramentum faciat integrum; sed communiter, et valde et forte magis probabiliter negant *Suar. Vasq. Laym. Castrop.* et alii, et hoc etiamsi culpabiliter oblitus fuisset, ut dicunt *Sot. Navar. Lugo, Salm. Croix et Holzm.*, quia in tali casu pœnitentia reddita est impossibilis, et ex altera est valde dubia lex, an repetenda sint peccata jam semel directe remissa, ut integretur Sacramentum. Attamen si pœnitens putaret confessarium reminisci posse pœnitentiæ impositæ, teneretur certe eundem adire, ut eum de illa interroget (1).

60. — Quæritur 3. an pœnitens in mortali existens possit pœnitentiæ satisfacere? Alii negant, sed communissime affirmant *Suar. Nav. Lugo, Conc. Ronc. Salm.*, etc., quia ex regula generali *S. Thomæ* pluries repetita, finis præcepti non cadit sub præcepto. Opponunt hic quemdam textum ejusdem Angelici: sed *S. Doctor* ibi aliud non dicit quam illud opus in peccato factum merito carere, sed non dicit non satisfacere (2). Communis autem est sententia apud omnes, quod pœnitens, satisfaciendo pœnitentiæ in peccato mortali, non peccet mortaliter. Cæterum judico esse probabile cum *Suar. Laym. Bonacin*, etc. (contra alios) istum saltem peccare venialiter, dum satisfaciendo in mortali impedimentum ponit effectui partiali Sacramenti (3).

61. — Quæritur 4. quinam possit pœnitentiam mutare? Certum est, et commune apud DD. (quicquid dicat *Diana* cum paucioribus) pœnitentem non posse ex se pœnitentiam mutare, etiam in opus evidenter melius; nam sicut non potest pœnitentia nisi a confessario imponi; ita nec potest nisi ab eo solo mutari (4). Dubium fit an possit mutari ab alio confessario, quin repetantur peccata? Negant probabiliter *Castrop. Lugo, Laym. Conc. Holzm. Spor.*, etc., dicendo pœnitentem debere tunc iterum confessionem repetere apud illum confessarium, saltem in confuso, ut ei det notitiam status suæ conscientiae. Sed multi alii etiam probabiliter affirmant, ut *Tolet. Navar. Bonac. Sa*, et probabile dicunt idem *Lugo, Laym. Salm. Holzm. Sporer*, etc.

(1) *Lib. 6. n. 520.* — (2) *n. 522.* — (3) *n. 523.* — (4) *n. 528.*
Resp. 3.

Ratio est quia in hac posteriori confessione non agitur de peccatorum in priori confessione adductorum iudicio faciendo, cum illud jam absolutum sit; sed tantum de imbecillitate pœnitentis priori pœnitentiæ satisfaciendi. Opponitur: sed pœnitentia debet esse medicinalis, et quomodo medicinam præscribet qui infirmi vulnus ignorat? Respondetur quod confessarius ex eadem pœnitentia imposita potest peccatorum, pro quibus illa imposita erat, materiam argumentari, et ita potest se dirigere in commutando aut diminuendo eam (1). Et probabiliter dicunt *Nav. Spor.* et *Tamb.* confessarium non requisitum a pœnitente posse ex se mutare ei pœnitentiam, cum prævidet quod ille verisimiliter perget eam negligere (2). Nonnulli DD. ut *Castrop. Sanch. Bonac.*, etc. permittunt etiam confessario inferiori posse pœnitentiam a Superiore ob casus reservatos impositam permutare. Sed hoc recte negant *Gonet. Suar. Lug. Holzm. Spor. Conc. Coninch. Valenz. Renzi*, etc., quia inferior non habet facultatem mutandi sententiam Superioris in iudicio prius formato; tantum hoc posset admitti cum *Suar. Bonac Renzi, Med.*, etc., cum pœnitens difficulter posset ad Superiorem redire, et contra gravis adesset causa ut mutetur pœnitentia, quia tunc merito præsumitur Superioris conniventia (3). Dubitatur autem an pœnitentia possit mutari extra confessionem? Respondetur: quod si confessarius est alius, certum est non posse fieri; si autem est idem, alii AA. admittunt posse id fieri etiam post 8. dies; sed merito hoc negat sententia communior *Bonac. Suar. Nav. Salm.*, etc. quia vix id permittunt confessario immediate post absolutionem, antequam a confessario discedat pœnitens (4). Attamen facta commutatione semper potest pœnitens eligere primam pœnitentiam, uti docent *Suar. Less. Bonac.* et alii cum *P. Mazzotta*. (5).

(1) *Lib. 6. n. 529.* Dubit. 1. — (2) *ibid. in fin.* — (3) *lib. 6. n. 529.* Dubit. 2. (4) — *ibid.* Dubit. 3. — (5) *de Pœn. qu. 5. c. 2.*

PUNCTUM III.

De satisfactione per indulgentias.

De indulgentiis 62. An quis possit lucrari plenariam ex parte 63. De jubilæo, et de pluribus declaratis circa jubilæum a Benedicto XIV 64. An opera debeant omnia in una hebdomada adimpleri; et hic de oratione, et eleemosyna, et etiam de commutatione 65. An ex invalida confessione auferatur reservatio, et censura 66. An peccet absolutus postea non adimplendo opera 67. Qui reservati obliviscitur 68. Qui peccat in confidentiam jubilæi 69. An antequam damno satisfiat, etc. 70. In jubilæo a quibus casibus, et censuris potest absolvi 71. Nonnulla circa annum sanctum adnotantur 72.

62. — LOQUENDO de indulgentiis in generali, indulgentia definitur: *Gratia qua remittitur pœna temporalis, opere præscripto præstito; idque per absolutionem in subditos, per suffragium in defunctos.* Declaravit autem Trident. sess. 25. Decr. de Indulg. Ecclesiam a Deo habere facultatem indulgentias concedendi, et eam ab antiquis temporibus illis usam fuisse; unde Concilium excommunicatione damnat eum, qui inutiles esse indulgentias diceret, aut qui eam potestatem in Ecclesia esse negaret. Ad lucrandas indulgentias tria requiruntur: 1. Ut adsit causa rationabilis, et proportionata. 2. Ut opera præscripta adimpleantur. 3. Ut persona sit in gratia, saltem cum ultimum opus præscriptum ponit: alioquin non lucrabitur indulgentiam, neque pro se, neque pro defunctis, quicquid dicant alii (1). Deinde notandum 1. indulgentiam non spirare morte concedentis, nisi adsit clausula. *Ad beneplacitum nostrum.* Notandum 2. indulgentias intelligi debere, ut Indulti verba sonant; quia error, licet communis esset, in hoc non supplet. Contra, cum sint gratiæ, large interpretandæ sunt; unde fit, quod si tempus non determinatur, perpetuæ intelligendæ sunt. Notandum 3. indulgentiam esse alteram *plenariam*, sive *totalem*, quæ ab omni pœna liberat: alteram *partialem*, ut sunt *septenæ*, et *quadragenæ*, quibus intelligitur tolli illa pœna, quæ tolleretur per jejunium illorum annorum, aut dierum, qui in Indulto exprimuntur (2).

63. — Dicit autem *Busemb.* non lucrari indulgentiam ple-

(1) *Lib. 6. n. 533.* — (2) *Lib. 6. n. 534 et 535.*

nariam eum, qui ab omni culpa, etiam veniali, non est immunis. Sed multi alii AA., ut *Laym. Wigandt, Sporer, Viva, Pellizar. et Renzi*, tenent, quod quamvis peccatum sit veniale, si non est remissum quoad culpam, neque remitti potest quoad pœnam, ut certum est cum *S. Thom.* (1); nihilominus veniale non remissum non impedit, quominus remittatur pœna debita aliis peccatis jam remissis; quia sicut non repugnat, ut remittatur culpa unius venialis, quin remittatur culpa aliorum; ita etiam de pœna dici potest; et non sine ratione talis esse præsumitur Pontificis intentio (2). In sequenti numero, loquendo de jubilæo, dicemus alia quæ etiam ad hanc indulgentiarum materiam pertinent.

64. — Procedendo igitur ad loquendum de jubilæo, antequam ad dubia, quæ super hac re occurrunt, descendamus, multa hic adnotare oportet, quæ declaravit Benedictus XIV. in sua Constitutione, *Inter præteritos*, edita die 3. Decemb. 1749. (3), in qua (ut ipse alibi declarat) voluit de medio tollere multas quæstiones, quas super hac re DD. agitabant. Ea, quæ declarata fuerunt, sunt sequentia; I. Clausula *Vere pœnitentibus, et confessis*, in jubilæo intelligenda est de vera confessione, contra opinantes non opus esse confiteri eum, qui a culpis gravibus erat immunis; ita in jubilæo; sed pro aliis indulgentiis ait Pontifex hoc pendere ab Indulti verbis, an requirant confessionem uti conditionem, an uti dispositionem (nota quod Clemens XIII. declaravit, semper requiri confessionem ad lucrandas indulgentias). 2. Omnes visitationes ecclesiarum præscriptæ debent uno die compleri, incipiendo a media ad mediam noctem, aut a vespere ad vespere alterius diei. 3. Indulgentiæ concessæ, *Ad beneplacitum nostrum*, morte Pontificis spirant. 4. Indulgentiæ pro vivis non possunt applicari pro defunctis. 5. In jubilæo non potest absolvi hæresis externa. 6. Clausula, *Commutatio votorum fiat dispensando*, intelligitur, ut commutatio non sit multo inferior opere promisso. 7. Facultas commutandi opera pia non intelligitur in confessionem, aut Communionem (præterquam cum pueris), nec in orationem necessariam in visitatione; nec cætera opera præscripta possunt commutari in ea quæ alia causa jam de-

(1) *Suppl. q. 27. a. 1.* — (2) *n. 534. v. Certum.* — (3) *in Bull. tom. 3. p. 140. et edit. Mechl. t. 8. p. 6.*

lentur. 8. In quolibet jubilæo vetitum est confessario absolvere proprium complicem in peccato turpi. 9 Jubilæi facultate non gaudent, qui parati non sunt ad illud lucrandum, et ad operibus præscriptis satisfaciendum. 10. Vota tantum intra confessionem commutari possunt. 11. In jubilæo a confessario semper debet aliqua injungi poenitentia in confessione. 12. Non possunt commutari vota in damnum tertii, et præcipue votum perseverantiæ quod in aliquibus congregationibus emittitur, nam illud contractus naturam assumit. 13. Qui in mortale post confessionem labitur, iterum confiteri debet, si indulgentias jubilæi lucrari cupit, ut saltem ultimum opus injunctum in statu gratiæ ponatur; sed non adest obligatio replicandi visitationes. 14. Ad lucrandas indulgentias sufficit oratio vocalis, et qui mentaliter orat, adjungat aliquam vocalem. 15. Facultate jubilæi semel tantum quis gaudere potest; sed indulgentias, qui opera præscripta repetit, utique pluries lucrari potest: hoc tamen non intelligitur de indulgentiis concessis visitantibus præscriptis diebus aliquam ecclesiam. 16. In concessione facultatis absolvendi a censuris *Bullæ Cænæ* non includitur facultas absolvendi ab hæresi externa. 17. Qui jam est absolutus a censuris, aut dispensatus a voto, non reincidit in eas, si jubilæum non lucratur. 18. Facultas data Monialibus eligendi confessarium intelligitur de approbato ad Moniales (1). Notandum hic denique quod Regulares possunt confiteri apud quemcumque sacerdotem ab Ordinario approbatum etiam secularem, ut declaratum fuit a Gregor XIII. apud *Peyrinum* (2), et etiam ab Alexandro VII. in Constitutione *Unigenitus*.

65. — Quæritur 1. an ad lucrandum jubilæum omnino in alterutra hebdomada omnia opera præscripta perfici debeant? Negant *Castrop. Bonac.* etc.; consentit *Laym.* si aliqua adfuerit causa. Sed affirmant *Sanch. Lugo, Spor. Renzi, Viva*, etc., et his ego etiam adhæreo, tum quia talis est usus fidelium, tum quia videtur is esse Indulti sensus, cum ibi conceditur jubilæum ei qui perficit opera diebus alterius (non autem dicitur *utriusque*) ex duabus hebdomadis. Probabilissimum tamen est confessionem, et Commu-

(1) *Fusius lib. 6. n. 536.* — (2) *Peyr. de privileg. reg. 4. t. 3. c. 4. n. 8*

nionem posse fieri tam in prima, quam in Dominica immediate sequenti (1). Dicunt *Sanch. Ugol. Busemb.* etc. quod qui jubilæum in patria lucrari neglexisset, bene posset illud postea lucrari alibi ubi etiam illud duraret. Dicunt insuper *Bonac. et Diana* posse lucrari etiam in patria, cum ille ex invincibili ignorantia ignoravit jubilæum publicatum fuisse (2). Loquendo hic de opere injuncto ad lucrandum jubilæum, quoad orationem vocalem in visitatione alii requirunt 7. *Pater*, et *Ave*; alii dicunt sufficere quinque. Circa autem eleemosynam, quanta esse debeat, duo consideranda sunt; primo verba indulti, si dicant *uniuscujusque facultate*, aut *prout devotio suggeret*: secunda causa, quia si eleemosyna imponitur in subsidium alicujus piæ operæ, tunc debet esse uniuscujusque viribus correspondens: si autem dumtaxat ad exercendam misericordiam, tunc sufficit quamcumque parvam summam præstare. Etiam pauperes debent eleemosynam largiri; sed pro Religiosis, filiis familias, et pro uxoribus, sufficit, ut cum intelligentia eorum a Superioribus pro ipsis præstetur. Denique quoad jejunia, si quis applicare vellet jejunia ad quæ ex voto, vel alia lege tenetur, hæc utique non sufficiunt (3). Advertendum quod cum datur facultas opera præscripta commutandi, hoc potest efficere quilibet confessarius (etiam extra confessionem), ut declaratur in Bulla indulgentiarum Gregorii XIII. cum ibi dicatur, quod nomine confessarii venit quilibet approbatus; ita *Busemb.* cum *Henriq. et Præpos.* (4).

66. — Quæritur 2. an ob confessionem invalidam in jubilæo auferatur reservatio peccatorum, et an a censuris absolvatur? Cum confessio est nulla culpabiliter, nempe sacrilega, omnino negandum est cum *Lugo et Viva*, etc.; quicquid dicant alii; tum ex regula illa quod *fraus nulli patrocinari debet*; tum magis quia Pontifex in cit. Bulla declaravit non posse facultatibus gaudere, nisi eum, *qui ad consequendum jubilæum præparatus sit*. Si vero confessio sit nulla ex defectu doloris, sed culpa haud cognita, tunc volunt *Lugo, Coninch. Viva*, etc. reservationem auferri, quia tunc poenitenti verus est animus jubilæum lucrandi. Sed hoc non obstante, negant *Bonac. Rodriq. Reginald.*, etc., et huic

(1) *Lib. 6. n. 537.* — (2) *n. 535. v. 4. Qui.* — (3) *n. 538. Quær. XI. et XII.* — (4) *n. 534. v. 15. Quando.*

sententiæ ego adhæreo, dum Benedict. XIV. in Constitut. supra cit n. 64. *Inter præteritos* §. 62. declaravit quod facultates conceduntur *velut præparatio ad consecutionem jubilæi*: igitur non præsumitur Pontificis voluntas esse, ut facultatibus gaudeant ii quos facultates non præparant ad consequentum jubilæum (1).

67. — Quæritur 3. an peccet graviter qui, postquam a reservatis absolutus fuit, reliqua opera præscripta negligit? Affirmant *Suar. Vasq. Filliuc.*, etc.; sed communius negant *Sanch. Lug. Bonac. Castrop. Spor. Salm.*, etc., quia in tali casu non apparet talem adesse obligationem, nec ex jubilæi natura, nec ex Pontificis, aut confessarii præcepto. Cæterum, ut declaravit idem Pontifex, iste in reservationem, aut censuras minime reincideret (2).

68. — Quæritur 4. an qui confitetur in jubilæo, et reservati obliviscitur, possit a quocumque confessario absolvi? Certum est quod possit, si confessarius jubilæi expresse eum a reservatis oblitis absolvere intellexit; secus autem, si hoc non intellexit; ita *Bonac. Vasq. Sayr.* etc.; sed probabilius affirmant *Nav. Sanch. Suar. Viva, Croix*, etc., dum præsumitur confessarius omnia beneficia, quæ potest, poenitenti suo conferre velle. Et idem probabiliter dicunt *Less. Castrop. Sanch. Spor. Viva*, etc. contra alios, de votorum commutatione; quia vi jubilæi poenitens quoddam acquisivit jus ad talem commutationem. Omnes autem conveniunt, quod si quis cœpit confessionem intra jubilæum, potest deinde absolvi ab eodem confessario; et etiam a reservatis post jubilæum commissis, ut probabiliter dicunt *Sanch. Viv. Bos.* et alii (3); idem probabiliter dicunt *Suar. Sanch.* et *Emanuel* (contra *Conc.*) de eo, qui confitetur animo consequendi jubilæum, et deinde non consequitur; dum per absolutionem jam absolute aufertur reservatio quin ab eventu futuro pendeat (4). Si vero poenitens confitetur Superiori extra jubilæum, et recordetur reservati, vide dicenda n. 140.

69. — Quæritur 5. an possit absolvi a reservatis peccans in jubilæi confidentiam? Alii negant, et probabiliter, quia non præsumitur Pontifex velle fovere iniquitatem. Sed alii

(1) *Lib. 6. n. 537. Quær. II. et v. Si autem.* — (2) *ibid. Quær. III.* — (3) *lib. 6. n. 537. Quær. IV. in fin.* — (4) *ibid. Quær. IV.*

communius et probabilius id affirmant, quia non limitanda est facultas sine limitatione concessa. Nec dicere valet ita fovere iniquitatem ea remedia, quæ Superiores peccantibus præparant (1).

70. — Quæritur 6. an virtute jubilæi possit absolvi a censuris, qui aliquem damnificavit, antequam satisfecerit, si adest clausula: *Non absolvetur, nisi satisfacta parte?* Affirmant aliqui DD. dicendo præfatam clausulam potius importare suasionem, quam conditionem; sed negant *Suar. Vasq. Spor. Viva*, etc., et hodie omnino hoc tenendum est, ut declaravit Benedictus in præfata Bulla. Si tamen debitor omnino satisfaciendo non esset, potest utique absolvi; modo satisfaciendi, cum poterit, juramentum præstet, ut in eadem Bulla cautum est. Quod si, cum possit, non satisfaceret, aliqui volunt reincidere in censuras; sed probabilius est oppositum cum *Sa, Bos. Spor. Viva*, etc.; nam ex *cap. Ad reprimendam de Offic. Ord.* reincidentia non incurritur, nisi in lege exprimatur. Cæterum debitor penitus ab omni satisfaciendi debito liberabitur, si pars læsa remittet injuriam; sed hic bene advertit *Croix* cum *Filliuc.* et *Bonac.* contra *Vivam* et *Dianam*, 1 non sufficere monachi offensi remissionem, si injuria in totum monasterium redundat; 2. debitorem liberari, si offensus justam satisfactionem respuit; 3. si debitor non possit tunc sine gravissimo damno suo satisfacere (2), sed hoc intelligendum juxta dicta *Tract. X. n. 65 et 117.*

71. — Quæritur 7. a quibus casibus et censuris possint confessarii absolvere tempore jubilæi? Communis est sententia, cum *Suar. Laim. Vasqu. Spor. Viva* etc., facultatem in jubilæo concessam absolvendi a papalibus, intelligi etiam de episcopalibus; et licet hæretici non possint absolvi, possunt tamen absolvi eorum fautores, et ii qui legunt vel imprimunt libros de hæresi tractantes, et etiam blasphemii hæreticales: ita *Lugo, Sanch. Bos. Suar. Viva, Croix*, etc., quia talia peccata non sunt proprie hæresis formalis (3). Possunt etiam absolvi publici clericorum percussores, et alii nominatim excommunicati, vel suspensi: sed circa censuras nominatim inflictas ab homine, declaravit Papa ab istis posse absolvi tantum ad effectum indulgentias conse-

(1) *Ibid.* Quaer. VI. — (2) *Ibid.* Quaer. VII. — (3) *Lib. 6. n. 537.* Quaer. VIII.

quendi (1). Et quoad irregularitates, dixit quod præscindendo a quæstione, an irregularitates ex delicto habeant rationem censuræ sive pœnæ, super illis dispensari possit tantum, quæ ob censuræ violationem incursæ sunt. (2).

72. — Loquendo de jubilæo anni sancti, præcipue notandum est 1. quod eo tempore omnes indulgentiæ pro vivis suspenduntur; non autem pro defunctis, et pro constitutis in mortis articulo, ut apparet ex Decreto Urbani VIII. apud *Busemb.*; nec indulgentiæ concessæ particularibus ab aliis quam a Papa. Notandum 2. quod in anno sancto suspenditur etiam facultas absolvendi a casibus papalibus, et dispensandi a votis, etc., concessa in ordine ad lucrandum indulgentiam plenariam. Sed non suspenditur facultas data Episcopis a Trident. in *cap. 6. Liceat, sess. 24.*; nec facultas dispensandi super impedimentis matrimonii, aut petendi debitum, etc., quæ facultates Episcopis competunt de jure communi; ita *Busemb. cum Zerul. et Quint.* (3). Addit *Busemb. cum Sanch. et aliis*, nec suspendi facultates Regularibus concessas vi suorum privilegiorum absolvendi a reservatis, etc.; sed Benedictus XIV. in cit. Constit. declaravit oppositum, dicens suspendi omnes facultates tam ad effectum indulgentiarum, quam ob alias causas (4). Idem declaravit ibidem quod per verbum *incolæ* intelliguntur morantes in urbe Romæ, animo ibi per majorem anni partem morandi.

CAPUT. V.

DE MINISTRO SACRAMENTI POENITENTIAE.

73. — MINISTER Sacram. Pœnitentiæ nullus alius quam sacerdos esse potest, nam solis sacerdotibus data fuit peccata remittendi potestas: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, etc. Joan. 20. 22. 23.* Et quod dicit *S. Th.* post sententiarum magistrum, nempe quod in necessitate debeat pœnitens cui potest, etiam non sacerdoti, confiteri, quia tunc supplet Deus, intelligitur, ut explicant alii DD., non de præcepto, sed ut tali actu humilitatis exci-

(1) *ibid. v.* Sed hic Dubit. 1. — (2) *ibid.* Dubit. 2. — (3) *n. 535. Resp. 2.* — (4) *n. 536. ad VI.*

tetur ad contritionem, aut ut solamen, aut consilium recipiat. Dicunt dumtaxat multi cum *S. Antonin. Panorm. Ledesm. Sanch.*, etc. quod in mortis articulo, si desit sacerdos, possunt clerici absolvere a censuris, ne infirmus sepultura, et suffragiis careat: sed probabilius id negant *Lug. Laym. Castrop. Salmant.*, etc., quia hoc nunquam in Ecclesia fuit in usu: tanto magis quod juxta Rit. si excommunicatus cum pœnitentiæ signis decesserit, potest absolvi ejus cadaver ab habente facultatem. Ad hoc autem, ut sacerdos valide hoc Sacramentum ministrare possit, præter Ordinis potestatem requiritur, ut habeat ab Ecclesia jurisdictionis potestatem, et juxta Trid. etiam Episcopi approbationem. Hoc tamen non currit pro Regularibus; dum hi confiteri possunt cuicumque sacerdoti, etiam non approbato, modo a Prælato suo eis concedatur: Monialibus exceptis, quæ, licet exemptæ, sicut statuit Greg. XV., non possunt confiteri, nisi sacerdotibus approbatis pro ipsis ab Ordinario loci (1).

PUNCTUM I.

De approbatione confessarii.

Necessitas approbationis. Non est necessarium examen 74. Si approbatio injuste revocetur. An successor possit ad examen revocare, etc. 75. An sacerdos simplex possit absolvere a venialibus 76. An parochus possit sibi adsciscere parochum alterius diœcesis 77. An ejusdem diœcesis 78. Quinam Episcopus approbare potest 79. An Regulares approbati in una diœcesi, etc. 80.

74. — APPROBATIO non est jam jurisdictionis collatio, sed est judicium a Trident. requisitum de sacerdotis habilitate ad jurisdictionem recipiendam. Super hoc notanda sunt 1. quod licet peccaret Episcopus, qui injuste approbationem alicui negaret, nihilominus sine hac nemo potest confessiones audire, uti constat ex propositione 13. damnata ab Alexand. VII. quæ dicebat: *Satisfacit præcepto annuæ confessionis qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.* Et in quantum ad Regularium privilegia quæ opponuntur, respondent *Salm.* privilegia

(1) *Lib. 6. n. 539. et seq.*

loqui, cum ipsis negata est injuste jurisdictio, non autem approbatio (1). 2. Ad approbationem non requiri necessario examen, sed sufficere prudens Episcopi judicium de habilitate sacerdotis; ita *Laym. Coninch. et Busemb.* Dicunt item *Salmant.* quod licet Prælati interne aliquem reprobareret, tamen approbareret eum externe, hoc sufficeret ad ei conferendam jurisditionem (2). Notandum 3. quod Episcopus potest hanc dare approbationem etiam per alios, nam hic est actus non Ordinis, sed jurisditionis (3).

75. — Notandum 4. approbationem posse limitari quoad personas, et tempus, et locum. Si autem data esset absolute, non dubitatur quin peccaret Episcopus, si justa non existente causa eam revocaret. Dubium restat an talis revocatio injusta non solum esset illicita, sed etiam invalida? Alii negant; sed affirmant *Suar. Lugo, Castrop. Conc. Salm.*, etc., dicendo quod sine justa causa non potest privari confessarius jure suo jam acquisito. Cæterum recte advertit *Lugo*, quod in dubio revocatio præsumi debet justa; et hoc posito, sententia præfata difficulter potest deduci in praxim, dum Episcopo in revocanda approbatione multæ possunt esse causæ, quæ confessario ignotæ sunt (4). Notandum 5. Episcopum successorem ex justa causa ad examen revocare posse omnes confessarios approbatos a prædecessore, etiam parochos, modo vehemens eorum imperitiæ adsit suspicio, ut decrevit S. C. 15. Jan. 1667 (5); et etiam Mendicantes, ut recte dicunt (contra aliquos) *Suar. et Lugo*; et super hoc refert *Cabass. Alexand. VII.* 30. Jan. 1656. in causa Episcopi Andegav. quæ cum diversis Ordinibus regularibus agebatur, damnasce ut erroneam hanc propositionem: *Non possunt Episcopi limitare, seu restringere approbationes quas Regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare.* Et præterea refert decisum fuisse in Concilio status Galliæ Episcopum non teneri reddere rationem revocationis approbationum (6). Notetur hic insuper S. Pium V. in Constitut. *Romani Pontificis*, dixisse quod regulares approbati ab Episcopo prædecessore, ab Episcopo successore examinari de novo poterunt, et si minus idonei reperti fuerint, reprobari. Hinc in-

(1) *Lib. 6. n. 546.* — (2) *n. 545.* — (3) *n. 550. v. 3. Episc.* — (4) *lib. 6. n. 551.* — (5) *apud Lambert. Notif. 9. n. 16.* — (6) *l. 6. n. 552.*

ferunt multi AA. ut *Silv. Mirand. Fagund. Cespida, Nicoli-
lius*, et alii apud *Ferraris*, Vicarium capitularem non posse
auferre facultatem Regularibus ab Episcopo approbatis,
nec ad examen revocare, modo approbatio ab Episcopo data
non esset cum clausula, *Ad beneplacitum nostrum*; tunc
enim morte Episcopi expirat. Nunc restant hic discutienda
4. dubia.

76. — Dubitatur 1. an confessiones venialium factæ sa-
cerdoti simplici sint illicitæ ac invalidæ? Quod sint illicitæ
hodie in dubium revocari nequit post Decr. Innoc. XI. apud
Bonac. (1) 12. Febr. 1679 in quo non solum præceptum
fuit Episcopis: *Ne permittant, ut venialium confessio fiat
sacerdoti non approbato ab Episcopo*; sed præterea hoc
vetitum fuit ipsis sacerdotibus, cum ibi dicatur: *Si quicum-
que sacerdotes secus egerint, sciant Deo se rationem reddi-
turos*. Dubium ergo restat, an hujusmodi confessiones sint
etiam invalidæ? Communissima est sententia quæ negat;
sed cum valde probabile sit talem facultatem non habere sa-
cerdotes simplices directe a Jesu Christo (ut dicunt alii),
sed ab Ecclesia, ut tenent *Suar. Lugo, Bonac. Conc. Ronc.*
etc., puto valde probabile esse cum *P. Conc. Platel.*, etc.,
tales confessiones post Decr. Innoc. XI. hodie esse etiam
nullas; nam non præsumitur Ecclesia velle jurisdictionem
conferre eis, quibus expresse illa talis jurisdictionis probi-
bet usum (2).

77. — Dubitatur 2. an parochus possit adsciscere paro-
chos alterius diœcesis ad audiendas confessiones in sua ec-
clesia? Affirmant *Castropal. Suar. Vasq. Lug. Wigandt,*
Conc. Bonac., etc., dicendo quod parochus in collatione
parochiæ approbatur pro tota Ecclesia, ex eo quod dicit Tri-
dent. (sess. 23. cap. 15.): *Nullum posse confessiones audi-
re, nec ad idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium,
aut ab Episcopis approbationem obtineat*. Ex quo inferunt
omnem parochum approbationem universalem pro tota Ec-
clesia accipere. Sed probabilius hoc negant *Laym. Barb.*
Piasec. Garc. Croix, etc. cum *Lamb.* (3), nam per verba
allata non intellexit Concil. dare parochis approbationem
universalem, sed tantum declaravit quemlibet parochum,
collata sibi cura, sine alia approbatione approbatum rema-

(1) *Bonac. tom. 1. D. 5. q. 7. p. 2.* — (2) *lib. 6. n. 543. v*
uar. — (3) *Notif. 86. n. 7.*

nere a Concilii dispositione; non autem ab Ecclesia, et pro tota Ecclesia, sed a suo Episcopo, et juxta ejus voluntatem, ut confessiones suarum ovium audiat. Et super hoc adsunt plures declarationes S. C. (1). Advertendum hic obiter parochum, qui a cura se abdicavit, non posse confessiones audire sine speciali Episcopi approbatione (2).

78. — Dubitatur 3. an parochus possit sibi adsciscere alium parochum alterius parochiæ, sed ejusdem diœcesis? Affirmant communius, præter citatos DD. *Castropal. Croix*, et *Mazz.*; sed probabiliter hoc etiam negant *Barbosa* cum *Piasec. Homob.* et cum altera declaratione S. C. Et ratio est, cum probabilius sit, ut dictum est, parochum non approbari ab Ecclesia universali, sed ut dictum est, a suo Episcopo, et pro ejus voluntate, quoties nescit Episcopum voluntatem habuisse, se pro tota diœcesi approbandi, ille non potest confessiones audire, nisi tantum in sua parochia: dum facile esse potest, quod Episcopus eum idoneum judicaverit pro uno, et non pro alio loco, nempe pro oppido, et non pro civitate. Recte tamen dicunt *Bonac. Cler.* et *Lambert.* (3) sententiam oppositam bene practicari posse ubi sic fert usus; imo *Wigandt* absolute id admittit, quia dicit talem esse consuetudinem multarum diœcesium.

79. — Dubitatur 4. a quonam Episcopo obtinenda sit approbatio? Sub nomine Episcopi venit quilibet alius Prælati jurisdictione episcopali gaudens, ut gaudent nonnulli Abbates, et capitula Sedibus vacantibus. Venit etiam Episcopus confirmatus, licet non consecratus, sed non qui tantum est electus, aut si Episcopatu se abdicavit *Lug. Salm.* et *Croix* (4). Sed quod magis refert, est ut sciatur quinam intelligatur pro Episcopo proprio, a quo approbatio imperianda est? Alii intelligunt ordinarium poenitentis, alii ordinarium sacerdotis; sed hodie (quicquid dicat *Mazzotta*) procul dubio intelligendus est ordinarius loci ubi confessiones audiuntur, ex Bulla, *Cum sicut*, Innocent. XII. 19. Aprilis 1700. relata per extensum a *Salmant.* (5) (et confirmata a Benedicto XIV. in Bulla *Apostolica indulta*. dat. 3. Aug. 1744.) ubi declaratum fuit, *quosvis confessarios non posse audire confessiones sæcularium in vim Bullæ Cruciatæ*

(1) *lib. 6. n. 544.* Hic dubit 1. — (2) *n. 542. v. 2.* Etiam. — (3) *notif. 86. n. 13.* — (4) *lib. 6. n. 547.* — (5) *tract. 18. de privil. c. 4. n. 80.*

*sine approbatione Ordinarii loci; secus (dixit) invalidæ sunt confessiones, et confessarii suspensi; et concludit his verbis: Reprobata tanquam falsa et temeraria quacumque contraria opinione. Hoc non obstante P. Mazzotta, sustinere contendit improbabilem non esse priorem opinionem, nempe intelligi etiam ordinarium poenitentis, dicendo Bullam Innocentii probabiliter intelligi tantum pro iis confessariis, qui absolvunt contra voluntatem suorum Ordinariorum. Sed nescio quomodo hæc interpretatio locum habere possit, dum expresse Bulla dicit, nullas esse confessiones, quæ fiunt sine approbatione Ordinarii loci, in quo ipsi poenitentes degunt. Et si hoc currit pro iis qui privilegio gaudent Cruciatæ, tanto magis valebit pro eo qui nullo fruitur privilegio, et ita mecum sentiunt Ronc. et Salm. qui scripserunt post Bullam Innoc., se revocando ab eo quod prius docuerant in Tract. de Pœnitent. (1). Dicunt tament Salm. hoc currere pro iis, qui privilegio Cruciatæ donati sunt, non autem jubilæi, aut hujusmodi; sed Benedictus XIV. in alia Bulla *Benedictus Deus* data 25. Dec. 1750. §. 4. declaravit etiam in jubilæo Seculares alium non posse eligere sibi confessarium quam a loci Ordinario approbatum, et Moniales non alium quam approbatum pro Monialibus (2). Advertendum contra valde probabile esse cum Croix, et Salm. (qui hanc sententiam, ut communem habent) parochum posse ubique locorum confessiones suorum subditorum audire. Et circa hoc adest declaratio S. C. (3).*

80 — Quoad Regulares autem ante Innoc. XII. declaraverat Innoc. X. suo Brevis (4), Regulares etiam exemptos, qui confessiones secularium audire cupiunt, approbandos esse ab Ordinario loci: *Regulares in una diœcesi approbatos non posse in alia confessiones audire, sine approbatione Episcopi illius*, sunt verba Brevis, quod postea confirmatum fuit ab Innoc. XIII. in Bulla *Apostolici Ministerii*, et deinde in quadam alia Bulla a Benedicto XIII. (5).

(1) lib. 6. n. 548. v. Tertia sentent. — (2) *ibid.* — (3) n. 548. v. Quær. — (4) Ap. Salm. tr. 6. de Poenit. e. 11. n. 93. — (5) lib. 6. n. 540.

PUNCTUM II.

De jurisdictione confessarii.

Quinam habet jurisdictionem ordinariam, et quinam delegatam 81. An delegata spiret morte, etc. Si habetur a principe aut ad causarum universitatem 82. De consensu præsumpto Episcopi 83. Qui absolvit cum jurisdictione dubia 84. Quis potest sibi eligere confessarium 85. Quilibet potest confiteri approbato 86. Cuinam confiteri possunt peregrini 87. Cuinam Religiosi 88. Cui Moniales 89. De titulo colorato, et de errore communi 90. De jurisdictione probabili 91. An excommunicati, etc. possint absolvere moribundos 92. An sacerdotes simplices coram approbatis 93. Casus excepti 94. De confessario complice in peccato turpi 95. An confessarii simplices coram Superiore possint absolvere, etc. 96. An a casibus papalibus 97. An moribundus teneatur per litteras facultatem petere a Superiore 98.

81. — JAM dictum est alteram esse potestatem Ordinis, quam circa peccatorum absolutionem recipit quilibet sacerdos a Jesu Christo, cum sacerdotio initiatur: alteram potestatem jurisdictionis, quæ ei ab Ecclesia confertur, ut exerceat Ordinis potestatem erga subditos suos, super quos Ecclesia auctoritatem ei concedit. Hæc autem potestas jurisdictionis altera est ordinaria, altera delegata. *Ordinaria* est illa quam habent omnes pastores, ut sunt Papa, Episcopi, Archiepiscopi (cum visitant subditos Suffraganeorum suorum), parochi, et Prælati Religionum. De vicariis generalibus Episcoporum dubitarunt nonnulli AA. an ipsi habeant jurisdictionem ordinariam in foro sacramentali, adeo ut possint confessiones excipere, et aliis facultatem dare, dicendo eorum potestatem esse tantum circa causas fori externi. Sed affirmat sententia communissima, et verior, cum *Fagnan. Hostien. Nav. Azor. Silv. Sanch. Bos. Salm. et aliis*, quia vicarii habent talem jurisdictionem non jam ab Episcopo, sed a Canone, sive a lege, dum ipsi cum Episcopis unum constituunt tribunal, ut apparet ex *cap. 2. de Consuet. in 6. et cap. Romana, de Appellat. in 6. (1)*. *Delegata* autem est illa quæ conceditur ab iis qui habent ordinariam, ut a Papa qui pro tota Ecclesia concedere potest, ab Episcopis pro sua diœcesi, a Prælatis pro suis ordinibus, et a

(1) *Lib. 6. n. 557. et 558.*

parochis pro suis parochiis. Papa delegare potest facultatem contra consensum Episcoporum, et aliorum Prælatorum, et Episcopi et Prælati contra consensum parochorum, et inferiorum Prælatorum, sed non e converso (1).

82. — Notandum 1. jurisdictionem externam terminari morte concedentis, non autem internam, ut dicit *Busemb.* cum aliis; sed melius distinguunt *Sanch.* et *Salm.* dicendo hoc currere, dum delegatio est generalis (sive sit a Papa, aut ab Episcopo); secus autem cum est particularis pro particulari casu aut persona (2). Notandum 2. quod delegatus non potest subdelegare, nisi id sibi expresse concessum est. Excipitur 1. si quis esset delegatus a principe; sed hoc intelligitur, ut explicant *Laym.* et *Castr.* (3), cum talis delegatio facta est alicui pro officio, non autem cum electa est persona intuitu peritiæ suæ, aut cum ei commissæ est alicujus causæ expeditio. 2. Si quis est delegatus ad causarum universitatem, licet non a principe; sed in hoc pariter distinguere oportet cum *Laym.* (4), duobus modis posse alicui delegari jurisdictionem ad causarum universitatem: Primo cum ei committitur aliquod officium cui annexa est jurisdictio, et hoc etiam, licet officium non sit proprium, sed vicarii, verbi gratia, viceparochi, aut vicereactoris, in locum parochi absentis, aut non adhuc sacerdotis. Talis vicarius utique potest jurisdictionem suam subdelegare, non quidem totam, sed pro una aut altera causa, ut communiter dicunt DD., quia huic non solum commissum est parochi exercitium, sed etiam officium, cui officio non solum competit solus usus, sed etiam jurisdictionis delegatio; ita *Laym.* *Castr.* *Sanch.* *Coninch.* *Silv.* et alii cum *S. Thoma* (5) qui dicit: *Vicarius non potest totam suam potestatem communicare, sed potest partem.* Secundo, cum alicui delegata est, non officium, sed jurisdictio tanquam privilegium perpetuum officio suo, aut jurisdictioni annexum, quia tunc talis jurisdictio judicatur tanquam ordinaria, prout est facultas *cap. 6. Liceat.* concessa Episcopis a Trident. Sess. 24. Dicunt autem *Rod. Beja,* et *Viva,* cum *Navar. Peirin. Naldo, Bord.,* etc. quod si Episcopus dat facultatem alicui confessorio absolvendi ab omnibus reservatis, posset hic

(1) *Ibid.* v. Delegata. — (2) n. 559. — (3) *Laym. de Pœnit.* c. 10. n. 14. et *Castr. eod. tit. d. un. p. 13. n. 15.* — (4) *loco cit.* n. 12. v. duobus. — (5) *Quodlib.* 12. a. 31.

subdelegare talem facultatem alteri in aliquo particulari casu; sed melius *Laym.* et *Castrop.* cum *Coninch.* hoc admittunt, si talis facultas concessa est ratione officii; v. g. parochi, aut viceparochi, ut superius dictum est, non autem cum alicui ratione suæ peritiæ, aut probitatis concessa est; nam facultas subdelegandi competit tantum illi cui committitur officium, non autem cui committitur solus usus exercitii jurisdictionis (1).

83. — Notandum 3. ad Pœnitentiæ Sacramentum administrandum non sufficere internum Episcopi consensum, nec præsumptum de futuro, sive sit ratihabitio, nempe quod si sciret, utique assentiretur; quia talis voluntas interpretativa non sufficit ad conferendam pro tempore præsentis jurisdictionem. Sed sufficit contra consensus præsumptus de præsentis, signis externis patefactus, ut esset si quis, Episcopo præsentis et non contradicente, confessiones audiret (2).

84. — Notandum 4. peccare sacerdotem qui absolveret ex dubia jurisdictione. Sed excipiunt casus in quibus urgeret aliqua necessitas, ut esset (sicut dicunt *Elbel*, *Busemb.* *Holz.*, etc.): 1. Si adesset periculum mortis. 2. Si pœnitens deberet satisfacere præcepto annuæ confessionis, et non adesset confessarius qui haberet jurisdictionem certam. 3. Si pœnitens celebrare deberet; aut communicare, et secus incurreret infamiæ notam, aut, addunt *Salm.*, si sacerdos deberet ex obligatione eo die celebrare. Sed in hoc advertere oportet, quod dictum est *Tract. præcedenti* num. 34., quia si quis certus esset de peccato mortali, et non esset certus de contritione, in tali casu recipiendo absolutionem dubiam, non posset communicare; tunc enim possideret præceptum de se probando, quod importat absolutionem certam, non vero dubiam. Cæterum in casibus allatis dicunt AA. citati posse confessarium conditionatam dare absolutionem, *si possum.* Advertunt *Suar. Conc. Reg.* et *Busemb.* expedire tunc quod pœnitens se accuset de aliquo peccato veniali, ut directe ab illo absolvatur, et indirecte ab aliis (3).

85. — Notandum 5. Possunt sibi eligere confessarium ratione suorum privilegiorum, 1. Reges, et principes

(1) *Lib. 6. n. 566.* — (2) *n. 570.* — (3) *lib. 6. n. 571.*

(nempe qui supremo gaudent dominio). 2. Pontificis domestici (1). 3. Episcopi, etiamsi titulares sint, ut dicit *Busemb.* Sed in hoc animadverti debet olim ex *cap. fin. de Pœnit.* tam Episcopos, quam Superiores regulares, ac etiam Prælatos minores exemptos (intelliguntur Prælati rom. Curiae et Superiores regulares locales) potuisse sibi in confessarium eligere quemlibet sacerdotem; nihilominus S. C. declaravit, ut refert *Fagnan.*, quod Episcopi confiteri nequeunt, nisi approbatis ab Ordinariis domicilii ipsorum sacerdotum, sicut explicat *Card. de Lugo*, et hoc confirmatum fuit a Gregorio XIII. 1. Decemb. 1532. ut refert *Fagnan. et Pitton* (2). Concessum est tamen Episcopis secum conducere confessarium jam approbatum, et ei confiteri etiam in aliena diœcesi. Et idem currit pro Cardinalibus, qui præterea Romæ degentes possunt sibi et familiæ suæ confessarium eligere, et eum quocumque eunt, conducere. Quoad parochos autem damnata fuit ab Alexandr. VII. prop. 16. quæ dicebat, eos cuicumque sacerdoti confiteri posse (3). Loquendo communiter de aliis, dixerunt nonnulli AA. posse aliquem confiteri simplici sacerdoti, si approbatus esset inductus, aut incurreret periculum gravis damni, si confiteretur approbato, aut si ille nollet ejus audire confessionem; sed omnes istæ opiniones communiter refelluntur (4). Notandum etiam hic capellanos castrorum non posse milites in stationibus commorantes absolvere sine Pontificis facultate, aut sine Ordinarii licentia, ut pluries declaravit S. C. (5).

86. — Notandum 6. hodie certum esse (quicquid olim erat in usu) cuilibet sæculari licere confiteri cuicumque confessario approbato, etiam contradicente paroco, et etiam pro adimplendo præcepto annuæ confessionis. Nec obstat quod dixit *Joannes Launojus*, confessionem præceptam juxta Concil. Later. in *cap. Omnis, de Pœn. et remis.* faciendam esse proprio paroco, cum ibi dicatur, *confiteatur proprio sacerdoti*, dum pro sacerdote proprio, ut declaravit Clemens VIII. et Clemens X. in Bulla *Suprema* (6), intelligitur de quocumque confessario approbato; et Joan. XXII. in Extrav. *Vas electionis*, damnavit *Joan. Poliacum*,

(1) n. 565. — (2) *ibid.* Dubit. hic. 1. — (3) *ibid.* Dubit. 2. — (4) n. 568. — (5) *apud Zacch. ad Croix l. 6. p. 2. n. 1518.* — (6) *apud Lambert. notif. 18. n. 7.*

qui docuerat nullas fuisse confessiones proprio parochiano factas (1).

87. — Notandum 7. certum et commune esse hodie apud DD., ut docent *Castrop. Vasq. Suarez, Conc. Lugo, Bonac. Salm.*, etc., peregrinos ratione conniventiae Episcoporum, sive melius ex consuetudine universali, posse confiteri cuicumque confessario approbato pro loco ubi illi reperiuntur; et talis consuetudo currit, etiamsi peregrinus proficiscatur e patria sine alibi confitendi, ut dicunt *Pontius, Fill. Renzi, Tambur. Mazz.*, etc. (2): vetitum fuit a Clemente X. dumtaxat in alienam diocesim proficisci in fraudem reservationis; de quo in seq. cap. VII. n. 135. et 136.

88. — Notandum 8. Religiosos sine licentia Prælatorum suorum non posse aliis sacerdotibus extra ordinem suum confiteri, ex privilegio quo gaudent ordines dato ab Innoc. IV. et aliis Pontificibus; et novissime concessum etiam fuit a Bened. XIV. per Brev. *Quod communi*, 30. Mart. 1742. Capuccinis, quibus vi suarum regularum vetitum erat confiteri aliis; sed hi non possunt confiteri nisi approbatis ab Ordinariis loci, vel Regularibus approbatis a Superioribus regularibus. Sed loquendo de Religiosis peregrinantibus, advertendum quod hi, si socium sui ordinis habent, modo ille sit idoneus, huic confiteri debent. Si autem deesset socius, aut alius sacerdos idoneus sui ordinis, confiteri possunt cuilibet idoneo sacerdoti regulari aut seculari. Hoc totum commune est apud DD. *Laym. Ronc. Salm. Tamb. Croix*, etc., et certum est ex verbis Innoc. VIII. mox referendis. Dubium restat an confiteri debeant sacerdoti approbato? ita volunt *Wigandt, Conc. Antoine*, cum aliis paucioribus; sed communissima et verior est sententia opposita, quæ id negat cum *Suar. Escob. Castrop. Ronc. Bordon. Salm. Mazzot. Rodr. Tamb.*, etc. (exceptis Capuccinis qui, ut paulo ante dictum est, ex Bulla Bened. XIV., debent confiteri approbatis). Et id probatur perspicue ex concessionibus Sixti IV. et clarius Innoc. VIII. qui sic dicit: *Nos igitur fratribus hujusmodi quos itinerari, et per eorum superiores mitti contigerit, ut si aliquem presbyterum ido-*

(1) *Lib. 6. n. 564. v. Ex conces. et n. 574.* (2) *n. 569. v. Communiter.*

neum ex professoribus dicti ordinis habere non possint, quemcumque presbyterum idoneum religiosum vel secularem eligere valeant, qui confessiones eorum audire licite possit. Et recte dicunt *Salm.* cum *S. Antonin. Soto et Silv.* quod per to quemcumque alium presbyterum intelligitur quicumque sacerdos simplex idoneus; nam hæc præsumitur etiam esse voluntas Prælatorum in danda suis subditis licentia foras proficiscendi, juxta communem consuetudinem (1). Advertit tamen *Busemb.* hoc intelligi pro non reservatis (2).

89. — Circa autem confessiones Monialium plura hic notanda sunt: I. Confessarii Monialium indigent speciali electione, aut saltem approbatione Episcopi loci, licet Moniales sint exemptæ, et subjectæ Regularibus, ex Bulla *Gregor. XV. Inscrutabilis*, et ex Bulla *Innoc. XIII. Apostolici*, confirmatis a *Bened. XIII.* in Bulla *Pastoralis*; et hoc etiam pro confessione venialium, ut declaravit *S. C. II.* Elapso triennio hujusmodi confessarii suspensi remanent, nisi accedat licentia *S. C.* ut etiam declaravit *S. C.*, et hoc etiam currit pro confessariis conservatoriorum. Si autem confessarius destinatus esset pro supplemento, probabiliter dicit *P. de Alex. Tianen.* cum aliis, quod potest confirmari pro alio triennio: quia ista prohibitio, prout odiosa, stricte sumenda est de electione ordinaria. Notat insuper præfatus auctor, quod alicubi ob confessariorum idoneorum deficientiam permittunt Episcopi illos ultra triennium pergere ad earum confessiones audiendas: advertit item *Bord.* quod licite possint aliquando Maniales respuere confessarium designatum, si justa accedit causa, v. g. si confessarius nimio rigore vir esset, aut suorum propinquorum inimicus, etc. III. Ob diversa Decreta *S. C.* apud *P. de Alex.* nequeunt esse Monialium confessarii I. Vicarii generales. 2. Parochi, cum cura notabiliter pateretur detrimentum. 3. Regulares. 4. Canonici Pœnitentarii. Probabiliter tamen dicit præfatus auctor *de Alex.* permissum esse Episcopo hos eligere, si ita expedire judicaret. IV. Episcopi et Regularium Prælati tenentur bis aut ter in anno exhibere Monialibus sibi subjectis confessarium extraordinarium, ut præcipue statuit *Innoc. XIII.* in Bulla *Apostolici ministerii*,

(1) *Lib. 6. n. 575.* — (2) *n. 574. in fin.*

extensa a Benedicto XIII. ad totum christianum orbem, et ut novissime confirmavit Bened. XIV. in Bulla *Pastoralis*, 5. Augusti 1748. Dicit *Busemb.* cum *Quintanad*, Moniales, si eis non exhibetur extraordinarius, posse sibi eligere confessarium, et citat quamdam declarationem S. C. apud *Barbos.*; sed hæc opinio merito rejicitur a *P. de Alex.* tanto magis quod hodie præfatus Benedictus declaravit in allata Bulla, quod Moniales, tam claustrales quam conservatoriorum, si extraordinarium non obtinent, possunt ad Pœnitentiarium majorem recurrere, qui eis illum assignare debet. Insuper præcipitur in dicta Bulla *Pastoralis*, quod quælibet Monialis, licet confiteri nolit, teneatur saltem se præsentare ad extraordinarium. Præterea ibi præcipitur, ut in mortis articulo cuilibet moniali concedatur confessarius particularis, si eum illa expostulat; et si Monasterium est exemptum, et Prælati regularis illum non concedit, eum assignet Episcopus; et cum Episcopus nec eum designaret, recurratur ad Pœnitentiarium majorem. Insuper ibi disponitur quod si qua Monialis recusabit ordinario confessario confiteri, Episcopus pro certis vicibus ei deputet alium (et in hoc Papa hortatur Episcopos, ne difficiles sint aliquando concedere dictos extraordinarios illis qui efflagitant). Et si monasterium est exemptum, deputetur a Prælato regulari; et cum ille recusaret, concedatur ab Episcopo, et ipso negligente, concedatur a Pœnitentiarario majori. Denique præcipitur ut Prælati regulares bis aut ter in anno assignent Monialibus sibi subjectis confessarium extraordinarium ex approbatis ab Episcopo pro Monialibus, qui (nota) saltem semel sit secularis aut alterius ordinis; secus eum eligat Episcopus; et Papa præcipit ut eo tempore omnino sit prohibitum ordinario confessiones alicujus audire, ne Abbatisæ quidem, aut novitiarum (1).

90. — Restat nunc discutienda multa dubia. Quæritur 1. an in errore communi suppleat Ecclesia jurisdictionem quæ deest confessario? Si error communis est adjunctus cum titulo collorato, sive putativo, certum est apud omnes Ecclesiam supplere; ita *Sot. Navar. Cajet. Sanch. Cardenas, Concin. Antoine*, etc., et probatur ex lege *Barbarius*, ff. de *Offic. Prætor.* et ex cap. *Infamis* 3. q. 7. Ratio est, quia

(1) *Lib. 6. n. 576. et seq.*

alias multæ animæ perirent, ideoque rationabiliter præsumitur Ecclesia supplere; advertit tamen *Sanch.* hoc non currere cum titulus est fictus, sed cum vere est collatus a Superiore, licet sit tantum putativus, quia forte Superiori prohibitum est illum conferre, sicut dicitur in *Novella 44. cap. 1. Anth. de Tabell.* Sed magis dubium est, an Ecclesia suppleat jurisdictionem, cum solus intervenit error communis, sine titulo colorato? Negant *Busemb. Concina, Ronc. Sporer, Holzm.*, etc., dum dicunt quod secus sacerdotes impii hinc occasionem sumerent se simulandi confessarios esse, et errores disseminandi. Sed hæc ratio non convincit, quia quamvis Ecclesia his negaret jurisdictionem, nec damnum impediret; quare probabiliter affirmant *Lugo, Less. Ronc. Castrop. Sanch.*, etc., et dicunt probabile esse iidem *Ronc. Spor. et Holzm.* cum *Carden. Viva, Hen. Elbel*, dum eadem ratio boni communis, quæ pro titulo colorato afferitur, currit etiam pro errore communi (1).

91. — Quæritur 2. an liceat confessario absolvere cum jurisdictione probabili? Hic tres adsunt sententiæ. Prima est pauciorum, nempe *Eliz. Conc. et Antoine*, qui absolute negant: dicunt hi quod ex propositione 1. proscripta ab *Innoc. XI.* non licet uti opinione probabili in Sacramentis conferendis. Secunda est communis et communiter affirmat cum *Less. Filliuc. Cardenas, Lugo, Sanch. Bonac. Castr. Salm. Viva, Croix*, etc.; et moraliter certam appellant *Sanch. Cardenas, Dicast. Tamb. Gormaz*, etc. Alii assignant rationem erroris communis, sed hæc non convincit; ratio vera est consuetudo universalis, quæ est in Ecclesia in absolvendo cum jurisdictione probabili, ut testantur *AA. citati*; et consuetudo utique dat jurisdictionem, sicut docent etiam communiter *Suar. Barbos. Carden. Quaranta*, et *Pelliz.* Et probatur aperte ex *cap. Contingat, de foro compet.*, ubi sic habetur: *Nisi forte hi, quibus delinquentes ipsi deserviunt, ex indulgentia, vel consuetudine (nota) speciali jurisdictionem hujusmodi valeant sibi vindicare.* Neque hic obstat dicta prop. damnata quam opponunt, nam (ut bene respondent *Viva*, et *Wig. cum Gonet.*) propositio loquitur de opinionibus circa ea, in quibus nil potest Ecclesia, ut circa materiam et formam Sacramentorum; sed circa juris-

(1) *Lib. 6. n. 572.*

dictionem supplere quidem potest Ecclesia, et præsumitur eam certe supplere ob bonum animarum: quare confessarius in tali eventu non absolvit cum sententia probabili, sed cum certa. Tertia denique sententia, quam nos sequimur cum *Suar. Marchan. Gobat. Wig. Holzm. Barb. Sporer, Elbel*, et aliis, dicit tunc tantum licere aliquem absolvere cum opinione probabili, cum concurrit aliqua causa graviter rationabilis; aliter non præsumi debet Ecclesiam favere velle nimiae confessariorum libertati. Causa autem rationabilis esset 1. Si poenitens præcipue istius confessarii auxilio indigeret. 2. Si complex peccati sit cognitus confessario qui habet jurisdictionem certam. 3. Si alias adesset periculum faciendi confessionem sacrilegam. 4. Si poenitens timeret incurrere aversionem aut suspicionem nocivam, si confiteretur confessario certam habenti jurisdictionem; aut si alias diutius a confessione abstinere deberet. 5. Si urgeret præceptum annuæ confessionis, aut lucrandi indulgentias peculiares (1). Addo, si jam poenitens aperuisset confessario aliquod suum grave peccatum, et dubitaretur an illud sit nec ne reservatum, ut dicetur n. 142.

92. — Quæritur 3. an in articulo mortis possint omnes simplices sacerdotes absolvere, etiam hæretici, schismatici, aut excommunicati vitandi? Jam compertum est in morte omnes sacerdotes etiam degradatos posse absolvere a quocumque peccato, et censura reservata. Et hoc non solum in articulo, sed etiam in periculo mortis, ut sententia communissima et verior asserit; ita *Navar. Silv. Suar. Sanch. Lugo, Castrop. Salm.*, etc. contra *Sotum* et *Canum*; nam in hac materia idem est de articulo ac de periculo, ut patet ex cap. *Si quis suadente*, 29. caus. 17. q. 4. ubi dicitur: *Nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo*. Et ratio est, quia quilibet fidelis tam tenetur ad confitendum in articulo, quam in periculo mortis. Tale periculum autem judicatur esse in prælio, in longa navigatione, in partu difficili, et in omni periculoso morbo; ita *Sanch.* et *Salm.* qui dicunt idem de quocumque qui esset in periculo probabili incidendi in amentiam, aut esset captivus apud Turcas, et timeret futurum esse, ut eo nullus adventaret sacerdos, ut confiteri posset (2). Sed

(1) *Lib. 6. n. 573.* — (2) *lib. 6. n. 561.*

veniamus ad quæsitum, an sacerdotes ab Ecclesia abscissi, ut sunt hæretici, schismatici, et excommunicati vitandi, possint moribundos absolvere? Affirmant *Sanch. Suar. Navar. Lugo, Salm.* et alii, et probant ex *Trid. sess. 14. cap. 7.* ubi dicitur: *In eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes sacerdotes quolibet pœnitentes a quibusvis peccatis, et censuris absolvere possunt.* Sed negant *Fagnan. Petroc. Concina*, etc., cum declaratione S. C. Et pro hac sententia est *S. Thomas* (1) qui, loquendo de abscissis ab Ecclesiæ communione, dicit, hos tantum posse baptizare in mortis articulo, sed in nullo casu posse aliud ministrare Sacramentum. Nec obstat Concilium quia, ut ajunt, ibi nova lex non conditur, sed tantum declaratur jus antiquum, cum dicatur: *In eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit*, etc. Atque probat *Fagnan.* sicut etiam declaravit S. C. et idem *Nav.* fatetur, olim communem fuisse sententiam cum *Magistro sententiarum, S. Thoma, Scoto, S. Antonin. Ricar. Turrer.* excommunicatos in nullo casu posse absolvere (2). Attamen *P. Lucius Ferraris* in sua *Biblioth. verb. Moribundus*, n. 32. advertit, quod *P. Franciscus Campioni* in *Instruct. ad confess. cap. 41. n. 12.* refert ex *Card. Albitio part. 1. de Inconst. in Fide cap. 13. et 19.* quod prædicta declaratio sacræ Congregationis Conc. adducta a *Fagnano* non reperitur in Concilii regestis: signum quod vel non emanarit, vel expuncta fuerit, uti contraria communi sententiæ, occasione cujusdam Episcopi, cui respondentem affirmative objecta fuit doctrina *Fagnani*; at dubio delato ad *Innocentium XI*, hic jussit suppressi quæstionem, nec amplius dubitari moribundum in defectu alterius sacerdotis valide et licite absolvi ab excommunicato vitando, degradato, aut hæretico.

93. — Quæritur 4. an sacerdos simplex possit absolvere moribundum coram approbato? Prima sententia communissima negat cum *Mol. Sanch. Azor. Bonac. Cardenas, Lugo, Laym. Salmant.*, etc., et probatur ex *Trident. loco cit.* ubi dicitur: *Verumtamen ut pie admodum, ne hac occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum*, et sequuntur alia verba superius relata. Ex præfato textu inferitur 1. Concil. novam non condidisse legem, sed declarasse anti-

(1) 2. p. q. 82. a. 7. ad 2. — (2) lib. 6. n. 560. —

quam, et antiqua lex erat quod sacerdotes simplices tunc tantum absolvere possent moribundos, cum deerant approbati, juxta textus ab AA. cit. allatos. 2. Quod in tantum Ecclesia dat facultatem sacerdotibus simplicibus, in quantum adest necessitas extrema, *ne aliquis pereat*; sed cessat hæc ratio, cum adest approbatus. Contra secunda sententia affirmat cum Nav. Barb. Sayr. Sa, etc., et probabilem appellant Lugo, Viv. Sporer, etc., dicendo verba Concilii esse generalia; *Atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt*. Ad Canones antiquos respondent, eos non loqui de absolutione sacramentali, sed de sola reconciliatione peccatorum publicorum. Hoc non obstante, judico non esse recedendum a sententia opposita; 1. quia in Rit. rom. (*de Pœnit. sub init.*) hoc declaratur expresse, dum dicitur: *Sed si periculum mortis immineat, approbatusque desit confessarius, quilibet sacerdos potest absolvere*. Et quod Rituale declaret antiquum Ecclesiæ usum, constat ex eo quod Paulus V. in sua Bulla dicit, ubi præcipit inviolabiter observari Rituale, cum in eo contineantur ea quæ catholica Ecclesia et ab ea probatus usus antiquitatis statuit. 2. Quia præfata verba Concil. atque ideo, etc. ut dicunt Fagnan. Petrocor. et Auctor. de Offic. confess. apud Croix, non jam ad quoslibet referuntur sacerdotes, sed ad eos dumtaxat de quibus loquitur Concilium in præfato cap. 7., nempe de iis qui ordinariam, aut subdelegatam habent jurisdictionem; tanto magis quod in fine dicti capitis addit: *Extra quem articulum sacerdotes, cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores pro beneficio absolutionis accedant*. En sermo est de simplicibus confessariis (de quibus tantum dici potest quod nihil possunt in reservatis), non jam de simplici sacerdote; et ita declaravit S. C. Conc. ut refert Fagnan. Quod autem sacerdotes etiam simplices possint absolvere in morte, deficientibus approbatis, dicimus hoc non haberi a Trident., sed ab aliis Canonibus, et communi Ecclesiæ consuetudine (1).

94. — Probabiliter tamen conveniunt DD. primæ sententiæ in dicendo, quod sacerdos simplex potest absolvere etiam præsentem approbato in sequentibus casibus: 1. Si ap-

(1) Lib. 6. n. 562.

probatus non potest, nec vult absolvere. 2. Si is sit nominatim excommunicatus, aut suspensus. 3. Si sit approbatus tantum in aliena diœcesi. 4. Si moribundus ita horreret confiteri approbato, ut esset in periculo sacrilege confitendi, ut dicunt *Croix*, et *Mazzot.* ex *S. Thoma*. Et putat *Sporer*, idem esse, si infirmus confiteri non posset approbato sine magna difficultate vel incommodo, aut si ipse putaret simplicem confessarium fore sibi utiliorum. 5. Si confessio jam inchoata esset apud simplicem, quia tunc ille jam acquisivit jurisdictionem; secus autem, si infirmus jam absolutus fuisset (modo non esset circumstantia peccati jam confessi), et secus etiam, si infirmus aliqua excommunicatione reservata esset ligatus, quia tunc, licet confessionem incoepisset apud simplicem, præsente Superiore, debet a Superiore prius ab excommunicatione absolvi, et postea confessionem apud simplicem persolvere. 6. Si approbatus fuisset complex in peccato turpi pœnitentis, sicut declaravit Benedictus XIV (1). Sed super hoc puncto complicitis opus est majore distinctione.

95. — Præfatus Pontifex in duabus Bullis (quarum altera incipit *Sacramentum*, et altera *Apostolici*) dixit confessarium erga complicem *in peccato turpi contra sextum præceptum* privari omni jurisdictione, et excommunicationem papalem incurrere, si excipere audeat illius confessionem. Excipit solam extremam necessitatem mortis, in qua permittit absolvere complicem; modo alius desit sacerdos, etiam simplex, qui infirmum absolvere valeat; aut modo ille sacerdos non possit infirmi confessionem excipere sine gravi scandalo, et infamia approbati. Addit tamen Pontifex quod ille (si potest) tenetur removeere tale periculum scandali, aut infamiæ, sub pœna ejusdem excommunicationis, licet, si illud non removeret, valida esset absolutio (2). Circa hujusmodi Bullas advertendum 1. quod nomine *peccati turpis* contra sextum præceptum, non solum intelligendum est peccatum fornicationis, etc. consummatum, sed etiam tactus, et colloquium obscœnum, quoties mortale attingit. Ita dicunt *Salmant* (3). Contra vero non comprehenduntur culpæ veniales, sive tales sint ob par-

(1) n. 563. — (2) lib. 6. n. 563. v. Probabiliter in fine, et fusius v. 553. — (3) append. de Bulla Cruc. cap. 6. p. 169. x n. 262. —

vitatem materiæ, sive ob defectum deliberationis; ita *Salmant. ibid. n. 277*. Idemque recte dicunt *n. 278*. de mortalibus internis, vel non plene externe significatis, quoniam etiam actio debet esse externe gravis. Nec comprehenduntur mortalia dubia facti vel juris; *Salmant. ibid. n. 280*. (vide id quod dicetur hic infra *n. 142*.) Nec cum dubium vertitur, an pœnitens ipse quoque graviter peccaverit, quia Bulla intelligitur de complici formali in peccato mortali turpi; *Salmant. cit. num. 280. et num. 241*. Advertendum 2. absolutionem impertitam a confessario complici, si pœnitens non adhuc ab alio de peccato turpi absolutus est, esse invalidam etiam quoad alia peccata; secus autem, si ab alio jam absolutus fuisset. Hæc duo videntur certa. Sed concurrunt duo dubia, an incurrat excommunicationem confessarius qui jam non absolvit, sed tantum audit complicem suum in confessione, et fingit eum absolvere? Ego dudum fui pro affirmativa sententia, ex quodam sacræ Pœnitentiariæ responso; sed postea lecta Bulla, *Inter præteritos*, ejusdem Pontificis, inveni declaratum oppositum, cum dicatur ibi: *Non minus sacerdoti complici, qui vel extra mortis articulum confessionem excipit pœnitentis, eumque (nota), absolvit; vel in articulo mortis absolvit, cum alius sacerdos non desit, excommunicationis majoris pœna a nobis imposita fuit*. Alterum dubium est, an Episcopus virtute cap. 6. *Liceat*, Sess. 24. Trident. possit absolvere confessarium qui absolvit complicem suum in peccato turpi. Vide dicenda *Tr. XX. de Privil. n. 37. (1)*.

96. — Quæritur 5. an præsentē Superiore, possit in articulo mortis quilibet confessarius approbatus absolvere infirmum a peccatis, et censuris reservatis? Respondetur distinguendo: Quoad peccata utique potest, quia in morte cessat omnis reservatio, ut declaravit Concilium, adeo ut recte dicunt *Suar. Salmant. Pallud. Navar. Granad. Præpos.*, etc., moribundo a reservatis absoluto, nullam restare obligationem, si convaluerit, se præsentandi Superiori (sed hoc non currit si pœnitens est absolutus in aliqua necessitate, non quidem mortis) (2). Præterea dicunt *Suarez, Lugo, Sanchez, Salmant.*, etc. quod si moribundus habet reservata, et adest confessarius approbatus, non potest sa-

(1) *l. 6. n. 554. 555. et 556.* — (2) *lib. 6. n. 561.*

cerdos simplex absolvere, licet confessarius ille careat facultate super reservatis; dum in mortis articulo (ut supra dictum est) cessat omnis reservatio. Quoad autem censuras reservatas, confessarius simplex non potest coram Superiore absolvere, quia, cum certum sit moribundum, si convaluerit, teneri Superiorem audire, non jam ut denuo absolvatur, sed ut suam obedientiam ostendat, et ut poenitentiam majorem recipiat, si Superior ei illam imponit, secus si non se præsenteret, in eandem incidit censuram, ut docent communiter *Suar. Sanch. Salm.*, etc. ex cap. *Eos qui, de Sent. excom. in 6.* Hinc fit quod si Superior adest, ab eo a censuris infirmus absolvendus est (1).

97. — Quæritur 6. an præsente Episcopo possit quilibet confessarius absolvere moribundum a papalibus? Alii DD. distinguunt, ut *Mol. Suar. Sanch.*, et dicunt non posse, si casus est occultus; quia tunc Episcopus super illo ordinaria procedit jurisdictione ex cap. 6. *Liceat*; et idem dicunt de percussione publica clerici juxta caput *Ea noscitur de sent. Excom.*, ubi dicitur ob talem excommunicationem, si nequeat adiri Pontifex, adeundum esse Episcopum. Contra affirmant posse simplicem confessarium absolvere etiam præsente Episcopo, si casus est publicus (intellige præter clerici percussione), quia tunc eadem ac Episcopus est præditus facultate confessarius simplex. Sed hanc secundam partem communissime negant *Navar. Castrop. Coninch. Aril. Sayr. Corn. Hurtad. Salmant.*, etc. dicentes præfatum textum in cap. *Ea noscitur*, non solum valere pro publica clerici percussione, sed etiam pro qualibet censura papali, dum pro istis eadem currit ratio; et sicut in quæsito antecedenti probavimus, non possunt censuræ absolvi, præsente Superiore. Sed hoc non obstante, non puto improbabilem primam sententiam, cum certum non sit textum præfatum ad omnes extendi censuras (2).

98. — Quæritur 7. an confessarius possit absolvere moribundum a censuris papalibus, cum ille posset facultatem ab Episcopo per litteras impetrare? Negant *Lugo, Bonac. Suar. Croix*, etc.; sed communius et probabilius affirmant *Azor. Castrop. Sanch. Valenza, Conc. Carden. Spor. Salm.*

(1) *N. 563.* Dubit. 1. et n. 567. — (2) *lib. 6. n. 563.* Dubit. II.

Viva, etc., tum quia in petenda facultate per litteras potest subesse periculum manifestationis; tum quia in *cap. Quamvis, de sent. Excom.* impeditus dicitur quicumque aliquo est præpeditus impedimento, quominus Pontificem adire possit (1).

CAPUT VI.

DE OFFICIO ET ALIIS MUNERIBUS CONFESSARII.

De scientia necessaria confessario 99. et 100. Quot sunt munera. confessarii 101. I. De examine 102. et 103. II. De judicio peccatorum 104. III. De instructione 105. IV. De admonitione 106 et 107 Si admonitio non sit profutura 108 ad 112. Si matrimonium est nullum 113 Si sponsi sint parati ad nuptias 114. Si adest obligatio restitutionis. Si admonitio sit postmodum profutura 115. Si pœnitens interrogat, etc. Si adest damnum commune. In dubio an admonitio, etc. 116. V. De absolutione 117. Quae certitudo de absolutione, etc. 118. Si pœnitens pro se habeat opinionem probabilem 119. Si pœnitens negat aut tacet peccatum 120. VI. De corrigendis erroribus. De errore circa Sacramenti valorem 121. Circa restitutionem a qua pœnitens dissuasus est, etc. 122. Aut ad quam non fuit obligatus 123 An possit admoneri pœnitens licentia ejus non petita 124. VII. De obligatione administrandi hoc Sacramentum. An cum periculo mortis, etc. 125. An sacerdos simplex teneatur ad se habilem reddendum 126 et 127.

99. — **C**OPIENTI hoc Sacramentum Pœnitentiæ administrare, primum omnium acquirenda est necessaria scientia, qua hujus magni ministerii officio recte fungi possit. Sed hic advertendum est quod scripsit *S. Gregor.* quod sit *Ars artium regimen animarum.* Et *S. Franciscus Salesius* dicebat, confessarii officium esse maximi momenti et omnium difficillimum. Et ita est: maximi utique momenti est, quia est finis omnium scientiarum, qui salus æterna est: difficillimum, quia 1. requirit notitiam quasi omnium aliarum scientiarum, et omnium officiorum, et artium. 2. Scientia moralis tot materias disparatas complectitur. 3. Illa magna ex parte legibus positivis constat, quarum quælibet juxta proprium sensum et intelligentiam accipienda est. Præterea ob circumstantias, quæ casus dissimiles efficiunt, resolutiones variandæ sunt. Quidam qui eruditos, et theologos magnæ notæ se jactant, moralistas, quos casuistas (nomen

(1) *Ibid.* Dubit. III.

ignominiae apud ipsos) appellant, dedignantur ne cursim quidem legere. Dicunt sufficere, ut confessiones rite excipi possint, principia generalia moralis callere, illis enim posse resolvi, aiunt, omnes casus particulares. Quis negare potest, omnes casus particulares esse his principiis resolvendos? Sed totum opus, et totus labor est in aptando casibus particularibus, tantis diversis circumstantiis irretitis, principia hujusmodi, utque discernatur quodnam principiorum occurrentibus circumstantiis congruat. Nequit id fieri sine magna discussione rationum, quæ pro utraque parte adsunt. Et hoc est illud quod moralistæ effecerunt cum elaborarunt in explicando a quibus principiis multi casus particulares resolvi debeant: præterea hac nostra tempestate, ut dictum est, adsunt tot leges positivæ, tot Bullæ, tot Decreta, quæ nequeunt sciri, nisi casuitæ legantur, qui ea collegerunt, et prout materiarum varietas postulat, ibi opportune illa inveniuntur; ideoque, quo recentiores ii moralistæ sunt, eo antiquis utiliores. Justa ratione motus *Auctor Instructionum pro novis confessariis* (1) affirmat, multos theologos quanto profundiores sunt in scientiis speculative, tanto rudiores in scientiis moralibus, quæ, ut scribit *Gerson* (2), omnium difficillimæ sunt, et nemo doctus, quantumvis sit in his versatissimus, est, cui indies nova non accidant. Ex quo infert, numquam confessario deserendum esse theologiæ moralis studium. Doctissimus *Sperelli* (3) pariter dicit longe errare eos confessarios, qui totos in scholasticæ studio se applicant, æstimantes tempus in morali frustra expendi; *et postea nesciunt distinguere lepram a lepra: qui error* (subjungit) *confessarios simul et pœnitentes in æternam perturbationem trahet*. Peccat igitur absque dubio graviter qui non sufficienter instructus audet confessiones audire: Episcopus qui illum approbat: pœnitens quoque qui noscens ignorantiam ejus, apud ipsum confitetur.

100. — Non negamus autem minorem scientiam exigere in audiendis confessionibus simplicium, et rusticorum, quam curialistarum, negotiantium, Ecclesiasticorum, et similium. Minor item scientia requiritur, ut audiantur confessiones in oppido, quam in civitate; et præcipue si alicubi sit tanta confessariorum inopia, ut pœnitentes deberent aut per lon-

(1) *Part. 1. n. 18.* — (2) *Tract. de Orat.* — (3) *de Episc. n. 3. cap. 4.* —

gum tempus a confessione se abstinere, aut alio proficisci (4). Sed hoc non sufficit ad excusandos aliquos confessarios, qui, cursim lecta aliqua brevi summa morali, temere ad excipiendas confessiones se intromittunt. Oportet saltem ut confessarius sciat I. ad quæ sua jurisdictio se extendat. Advertat hic quisque, sacerdotes seculares, et regulares alterius ordinis non posse audire confessiones Religiosorum sine licentia suorum Prælatorum; exceptis casibus, si iter agent, si alibi morentur, et socium non habeant, aut alium sacerdotem idoneum ejusdem religionis. Et tunc Religiosi possunt absolvi a quocumque simplici sacerdote (exceptis Capuccinis, vide *præc. num. 88.*), dum Superiores tunc, dando licentiam his subditis, intendunt eam dare juxta consuetudinem, scilicet confitendi cuivis sacerdoti idoneo (2). Item quivis confessarius scire debet casus, et censuras reservatas, saltem eas in quas frequentius incurri solet, prout sunt excommunicationes papales quæ sunt in Bulla Cœnæ, hæresis externata, lectio aut retentio, aut venditio librorum hæreticorum, qui ex professo de religione tractant, aut continent hæresim formalem: item quinque casus papales Clementis VIII, qui sunt percussio enormis, aut mediocris clerici vel monachi, simonia realis, aut confidentialis, violatio clausuræ Monialium ad malum finem, violatio immunitatis ecclesiasticæ, et duellum: item excommunicationes a summo Pontifice Benedicto XIV. emanatæ in absolventes complices in materia turpi (3), et in eos qui docent posse a confessario exquiri nomen complicitis, etiam per absolutionis sacramentalis negationem, si revelare recuset (4); et aliæ excommunicationes obviæ, quæ observari possunt in Tractatu de Censuris. Sciat II. distinguere peccatum veniale a mortali, saltem in suo genere, quo communiter occurri solet; et de aliis saltem dubitare sciat. III. Sciat interrogationes quas facere debet: circumstantias peccatorum saltum speciem mutantibus; quid constituat occasionem proximam, quid inducat restitutionis obligationem, item qualis esse debeat dolor, et propositum, et denique remedia ad emendationem efficaciora. Et ut brevibus me expediam, affirmo in statu damnationis esse eum confessarium qui sine sufficienti scientia ad confessiones exci-

(1) *lib. 6. n. 628.* — (2) *n. 575.* — (3) *n. 553.* — (4) *n. 491.*

piendas se exponit. Deus ipse his verbis eum exprobat: *Quoniam tu scientiam repulisti; repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi* (1). Nec excusabit eum Episcopi approbatio cum cognoscit manifeste se inhabilem; approbatio enim non infundit scientiam necessariam, sed supponit. Dico *manifeste*, dum qui tantum dubitaret, bene potest, imo debet quiescere in sui Superioris judicio confisus, si saltem seduliori studio se habilem reddere satagat. At nullus confessarius intermittere debet theologiæ moralis studium, quia ex tot rebus tam diversis, et inter se disparibus, quæ ad hanc scientiam pertinent, multa quamvis lecta, quia rarius accidunt, temporis progressu e mente decidunt, qua de re oportet semper frequenti studio eas in memoriam revocare.

101. — Præterea advertendum plura alia esse confessarii munera, nempe I. Ut pœnitentis conscientiam investiget. II. Ut de peccatorum gravitate, et numero, debitum formet judicium. III. Ut pœnitentem instruat de iis quæ scienda sunt circa Fidem, et mores IV. Ut eum admoneat de suis obligationibus. V. Ut absolvat dispositum. VI. Denique tenetur confessarius emendare errores, quos in audiendis confessionibus commisit.

102. — I. Igitur tenetur confessarius diligenter pœnitentis conscientiam cognoscere. Confessarius est judex; judicis officium importat ut, sicut judex prius rationes cognoscere debet, inde causæ momenta discutere, et denique sententiam proferre; ita confessarius prius conscius fieri debet pœnitentis conscientiæ, postea ejus dispositiones inspicere, et tandem absolutionem impertire aut denegare. Et quoad primum munus, quod est peccata pœnitentis cognoscere, quamvis debitum conscientiam examinandi sit præcipuum pœnitentis, nihilominus (quicquid alii DD. (2) dixerint) non est dubitandum quin, si confessarius cognoverit pœnitentem non satis diligenter conscientiam suam discussisse, tenetur ipse eum interrogare, prius de peccatis in quæ verisimiliter incidere potuerat, et postea de eorum numero, et specie, ut probatur ex *cap. Omnis utriusque, etc. de Pœnit., et Rit. rom.* (3).

(1) *Osee. c. 4. 6.* — (2) *Ap. Lohner. Instr. pag. 33.* — (3) *ib. 6. n. 607.*

103. — Et hic multa advertenda sunt: 1. Perperam eos agere qui rudes dimittunt, ut melius se examinent: hoc *P. Segneri* (1) vocat errorem intolerabilem, et jure optimo, quia hujusmodi omnes quantum laborent, difficulter se examinabunt ut par est, et ita exacte, sicut potest ipse confessarius eos examinare; et contra, cum dimissi sunt, periculum erit ne exteriti difficultate se examinandi, a confitendo retrahantur, et in peccatis obdurescant (2). Qua de re confessarius debet ipse ex hujusmodi poenitentibus peccata exquirere, eos interrogando juxta ordinem praeceptorum, praecipue si sunt famuli, aurigae, muliones, milites, satellites, caupones, et alii id genus, qui aeternae salutis vitam negligentem vivere solent, et rerum divinarum sunt ignari, qui stant procul a concionibus, et ecclesiis. Et hic peior error esset, si ob defectum examinis dimitteret aliquem rudem, qui antea propter ruborem aliquod peccatum reticuerit, licet repetendae essent confessiones multorum annorum, propter majus periculum quod tunc subest, nempe quod si non redeat, peribit. Mihi videor aliquem confessariorem audire sic respondere: *Si non redit, pejus sibi erit malum*. Pulchrum quidem charitatis spiritum! Sed sic non loquuntur qui verum habent zelum animas lucrandi: dicamus melius, qui hoc munere dumtaxat Deo funguntur. Advertat nihilominus confessarius se non teneri tam minute hos interrogare; interroget tantum de peccatis, in quae faciliter incidere possunt, spectata eorum conditione et capacitate (3). Imo cum poenitens, licet rudis, videatur sufficienter instructus, et diligens in confitendo peccata cum circumstantiis suis, juxta statum suum et capacitatem (alio enim modo tenetur se examinare doctus, et alio rudis), tunc confessarius nihil aliud tenetur interrogare (4). II. Notandum cum *Lug. Salm.* et *Dicast.* melius esse, si confessarius singulatim examinet peccata statim ac exponit poenitens, quam ut differat examen usque ad finem; quia aut faciliter confessarius obliviscitur eorum quae audivit; aut obligandus esset poenitens cum suo gravi onere ad repetenda confessa (5). III. Errare eos confessarios, qui volunt certum judicium facere de peccati qualitate, an sit grave, vel leve, exquirendo a rudibus

(1) *Confess. instr. c. 2.* — (2) *lib. 6. n. 607. v.* Sed hæc. (3) *Ibid. v.* Sed hæc. *ad III.* — (4) *ibid. ad II.* — (5) *lib. 6. n. 697. v.* Sed hæc. *ad IV.*

istis, utrum pro mortali habebant, an pro veniali; hi enim multoties respondent ut casus sibi verba suggeret, et hoc experientia testamur (ut ego millies observavi). Quod si confessarius paulo post iterum interroget; respondet modo toto a primo diverso. IV. Advertendum circa numerum peccatorum, quorum habitu aliqui tenentur, cum non possit haberi numerus certus, curet confessarius statum pœnitentis cognoscere, nempe vivendi rationem, applicationem quam impendit ad alia negotia, tempus consuetudinis cum complice, locum ubi potissimum moratus est; et deinde interroget de numero, interrogando pœnitentem, quoties circiter peccaverit in die, aut in hebdomada, aut mense, proponens ei plures numeros, ex gr. ter, aut quater, octies, vel decies, ut videat cui numero potius ille adhæreat; et si pœnitens numero majori adhæret, optimum factu erit, si iterum interrogetur de numero majori, sed in hoc, ut bene advertit *Busemb.*, confessarius non sit nimis sollicitus, et anxius ad formandum certum iudicium de numero peccatorum; notet frequentiam in genere, et in confuso iudicium faciat, apprehendendo peccata quotquot sint apud Deum. Aliqui DD. dicunt, circa peccata interna habituatorum, ut sunt peccata odii, delectationum, et desideriorum pravorum, sufficere plerumque interrogare de tempore, per quod duravit malus habitus; sed hoc mihi omnino non satisfacit, quia potest esse quod aliquis sit magis intentus ad externa negotia, aut moretur ubi pauciores sibi occurrent pravorum cogitationum occasiones, alius erit magis alio animi passione allectus; ideoque opus est interrogationes generales adhibere, de propria applicatione, de loco, de animi inclinatione, etc., ut formet iudicium majoris, vel minoris frequentiae actuum internorum. Cæterum post duas, vel tres interrogationes, non debet angî confessarius, si ei iudicium quod facit, videtur esse nimis confusum; nam ex conscientiiis implicatis, et confusis moraliter impossibile est maiorem claritatem sperare. V. Regulariter loquendo non expedit ut confessarius reprehendat pœnitentem in confessionis cursu, ne ille exterefactus omittat aliquod peccatum. Nihilominus expedit aliquando intra confessionem ei proponere malitiam alicujus gravioris peccati, modo statim ei præbeatur animus dicendo: *Sed nunc vis vere vitam mutare? eja ergo, fac ut hæc confessio sit bona: noli timere; dic omnia peccata,*

quoniam ab omnibus te absolvam. VI. Oportet animadvertere, quod licet confessiones generales sint utilissimæ, nihilominus confessarius non sit nimis rigorosus ad procurandum ut confessiones præteritæ repetantur (1); nam præsumptio stat pro validitate, quoties error non sit manifestus, ut ait *Segneri*. Nec lapsus sunt certa indicia confessiones fuisse nullas, præcipue si per aliquod tempus non ceciderit, aut si antequam caderet, sibi aliquam vim intulerit. Aliud tamen iudicium fieri debet, si pœnitens plerumque statim ceciderit, post duos nempe vel tres dies a confessione facta, quin aliquo modo tentationi obstiterit; tunc enim videtur moraliter certus doloris ac propositi defectus.

104. — II. Cum confessarius peccata audiverit tenetur iudicium facere de gravitate, et numero eorum, quia licet, ut valide absolvat, sufficiat ut peccatum cognoscat, saltem sub confusa ratione peccati; attamen ut licite absolvat, debet prudens formare iudicium uniuscujusque culpæ, saltem in iis quæ communiter occurrunt; nam alias magis obscuras et minus usuales sufficit ut audiat et absolvat, ut sunt coram Deo; *Lugo, Holzmann, Salm. Spor.*, etc. (2). Advertendum hic sæpius errare confessarios qui iudicium certum formare cupiunt de peccati quantitate, utrum sit grave, aut leve, interrogando pœnitentes rudes, quomodo illud tenebant in conscientia, an tamquam mortale vel veniale. Hi plerumque respondent ad sortem, et dicunt quod prius in os venit, et hoc experientia cognoscitur (sicut mihi mille milles accidit), quod si mox confessarius iterum eos interrogat, dicunt totum oppositum. Præterea hic advertendum, quoad pœnitentis obligationem, quod si ille advertit confessarium non apprehendere gravitatem peccati sui, tenetur illum monitum facere, alias ejus confessio erit sacrilega. Et ita pariter si peracta confessione, advertit confessarium non percepisse suum peccatum, debet illud repetere.

105. — III. Confessarius tenetur instruere pœnitentem cum observat, aut prudenter judicat illum necessaria Fidei, et salutis ignorare. Sufficiet cæteroquin quod tunc, antequam absolutionem ei impertiatur, eum instruat circa mysteria principalia, prout dictum est *Tom. I. Tr. IV. n. 3*, quia quoad cætera necessaria de præcepto, sufficit quod pœ-

(1) *Lib. 6. n. 605.* — (2) *n. 627.*

nitens promittat, quod se instruere faciat ab aliis, saltem quoad substantiam; et confessarii qui nimia charitate fervent, non recusant eos docere per seipsos. Debet pariter confessarius instruere pœnitentem circa obligationem compensandi famam, honorem, aut bona, occasionem vitandi, scandalum illatum reparandi, correctionem faciendi, aut eleemosynam largiendi, quando id tenetur. Item animadvertendum quod si pœnitens accedit indispositus, tenetur confessarius (ut docent *Laym. Suar. Busemb. Spor., etc.*) pro viribus efficere, ut eum disponat ad absolutionem (1). Circa quod nescio quomodo excusari possint coram Deo illi confessarii desides, qui ibi cognoscunt pœnitentem non esse satis dispositum, eum a se dimittunt, dicendo ei inurbano modo: *Discede hinc, te absolvere non possum, redi inposterum.* Ego dico cum AA. citatis, confessarium quoties pœnitentis confessionem suscipit, sub rigorosa charitatis obligatione, quantum facere potest, teneri ut ad absolutionem eum disponat, ei proponendo illius peccatorum turpitudinem, gratiæ divinæ efficaciam, damnationis periculum, et his similes veritates. Nec sua referre debet quod in hoc tempus insumatur, et quod reliqui pœnitentes abibunt, ne tantum expectent. Ille tunc non tenetur aliorum bona prospicere, sed tantum pœnitentis sui: pro hoc dumtaxat illo tempore Deo rationem redditurus est, non pro aliis. Satius est (dicebat *S. Franciscus Xaverius*) paucas confessiones audire, et rite factas, quam multas, et temere properatas, et sine fructu. Quot istorum ad me venerunt indispositi, et ego, divino auxilio opitulante, disponere curavi: et dispositos tuto, et mea maxima consolatione absolutos dimisi! Saltem hoc inserviet ut bene instituatur ad redendum dispositum pœnitentem pro tempore, quo redditurus erit.

106. — IV. Confessarius tenetur admonere pœnitentem. Sed ut admonitiones convenientes faciat, non debet confessarius tantum cognoscere speciem, et numerum peccatorum, sed etiam eorum originem et causas, ut remediis opportunis occurrat. Nonnulli confessarii interrogant tantum de specie, et numero peccatorum, et nihil amplius: si vident pœnitentem dispositum, eum absolvunt; sin minus, quin aliquid eis dicant, statim eum dimittunt, dicendo: *Abi, non*

(1) *Lib. 6. n. 608. v.* Hic adverto. —

possum te absolvere. Non ita boni confessarii agunt: hi prius indagare incipiunt originem, et mali gravitatem, interrogando de peccandi consuetudine, de occasionibus, de tempore, de loco, de personis, cum quibus, quibus rerum circumstantiis; sic enim melius poterunt poenitentes corripere, eos ad absolutionem disponere, et remedia salutaria adjungere.

107. — His interrogationibus adhibitis, et cognita morbi origine ac gravitate, confessarius ad debitas animadversiones faciendas procedat. Et quamvis ipse tamquam pater debeat in charitate poenitentes auscultare, tamen ut medicus tenetur (quantum opus est) eos monere et corrigere, eos praesertim qui multis mortalibus gravati ad Poenitentiae Sacramentum raro accedunt. Et hoc munus etiam adimplere debet, si poenitens aliqua illustri fulgeat qualitate, nimirum si fuerit magistratus, princeps, sacerdos, parochus, aut Praelatus, si de aliqua sui muneris omissione sine nimio animi sensu se accusaret. Ait Benedictus XIV. in Bulla *Apostolica Constitutio*, data 26. Jun. 1749. §. 22. confessarii admonitiones concionibus ipsis esse efficaciores; et jure merito, quia concionatorem latent circumstantiae particulares quae confessario aperte innotescunt; ideoque multo melius poterit debitas adhibere animadversiones et remedia, quae morbis expediunt, applicare; et ita etiam confessarius tenetur poenitentem admonere de aliqua ignorantia culpabili, si qua laborat, sive haec sit juris naturalis, sive positivi. Quod si poenitens teneretur ignorantia culpabili, tunc si ea esset circa media scitu necessaria ad salutem, aut illa bono communi officiat, omnino debet confessarius ab hac ignorantia eum remove, et veritatem docere, licet nullus speretur fructus.

108. — Sed quaeritur: si ignorantia esset circa alia, et esset invincibilis, adeo ut poenitens esset in perfecta bona fide, an confessarius eum teneatur admonere de veritate, etiamsi ex admonitione nullus speraretur fructus? Nonnulli DD. affirmant, ut *Adria. Wigandt, Conc.* et alii pauci cum *Eliz. et Gonzalez* (licet hi excipiunt ignorantiam circa praeccepta humana); hanc opinionem novissime etiam tutatus ex pluribus *P. Liborius de Jesu, Carmelita Excalceatorum*, in suis controversiis dogmaticis; sed ex hoc non multum sibi decoris adeptus est, dum rationes quibus utitur

sunt nimis tenuis furfuris. Rationes quas adducit sunt eædem, quæ in oppositionem adducuntur. Contra negat sententia communis et vera, cum *Cano, Suar. Nav. P. Sot. Cord. Laym. Sanch. Lug. Vasq. Castropal. Bonac. Ronc. Coninch. Anacl. Escob. Roncagl. Sporer, Elb. Viva, Holzm. Salm.* et aliis innumeris (1), et in hoc invenio convenire duos alios AA. doctrinæ valde rigidioris, nempe *Habert* et *Antoine*; loquendo *Habert* de matrimonio irritato ex aliquo occulto impedimento, dicit: *Si adversum malum occultum, et invincibiliter ignoratum nullum appareat remedium, et gravia incommoda prævideantur, dissimulandum est (a confessario) impedimentum, et conjux in bona fide relinquenda.* Et pariter *Antoine* sic scribit: *Si probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale pœnitentis, vel grave scandalum, etc., differenda est monitio, et petenda dispensatio* (2).

109. — Auctores nostræ sententiæ probant 1. afferendo textum *S. Augustini* relatum in *can. Si quis, de Pœnit. d. 7.* Sed cæteroquin satis congrue hunc textum solvit *Conc.*, quia revera ad rem non facit; potius facit auctoritas *S. Bernardi* (*Serm. 41. in Cant.*) qui dicit: *Mallem aliquando tacuisse, et dissimulasse, quod agi perperam deprehendi, quam ad tantam reprehendisse perniciem.* Probant 2. ex *c. Quia circa, de Cosan.* ubi interrogatus *Innoc. III.* circa aliquos qui matrimonio copulati erant ex dispensatione subreptitia, respondit ad Episcopum: *Dissimulare poteris, cum ex separatione grave videas scandalum imminere.* Sed hæc Decretalis ne satis quidem probat, dum dubium est an Pontifex ita respondendo voluisset forsitan dispensare super impedimento, ut dicitur, in radice matrimonii. Cæterum præfata sententia probatur ratione validissima, nempe ex duobus malis minus permittendum est, ut vitetur majus; quare confessarius in nostro casu tacere debet et permittere pœnitentem (in bona fide constitutum) in peccato materiali versari, ut ipse a formali liberetur, veritatem rei non aperiendo; nam Deus tantum peccatum formale punit, et ab hoc solo se offensum iri declarat; ideoque per consequens dicimus confessarium aliter agendo peccare. Sed hæc ratio melius expendetur in responsionibus ad ea quæ opponuntur.

(1) *Lib. 6. n. 610.* — (2) *ibid.*

110. — Objiciunt 1. illud Ezechielis: *Si me dicente ad impium: impie, morte morieris, non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua: impius in impietate sua morietur; sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Ezech. 33. 8.* Sed quis non videt hic loqui de impio, qui est in mala fide, et quem tenetur utique confessarius omni casu corripere, ut resipiscat? Et sic intelligendi sunt alii textus Scripturæ, ac sanctorum Patrum, qui in contrarium afferuntur. Objiciunt 2. *cap. Qui scandalizaverit, 3. de Reg. Jur.* ubi dicitur: *Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.* Sed ut responsio intelligatur, oportet percipere casum, de quo loquebatur Beda, auctor hujus textus. Beda (referente Glossa) loquebatur de eo, de quo dixit Jesus Pharisæis: *Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, etc. Matth. 15. 11.* Itaque loquendo Beda de scandalo mero Pharisæico, ideo dicit, quod licet Pharisæi scandalizarentur, vel, ut melius dicam, admirarentur doctrinam tamquam laxam, utilius erat hoc scandalum permittere, quam veritatis expositionem omittere. Quid ergo ad nostrum casum? Opponunt 3. quamdam doctrinam *S. Thomæ* (1); sed ibi loquitur clare *S. Doctor*: dicit enim veritatem non lædi, cum a concionatore, cujus munus est eam patefacere, veritas tacetur, sed cum illa mutilatur, nempe cum pars ejus patefit, et pars tacetur, adeo ut ex taciturnitate partis aliquis error in alios diffunditur; v. gr. si concionator diceret, in tertio gradu non licere contrahere matrimonium inter propinquos, auditores inducerentur ad credendum, utique licere in quarto. Opponunt 4. et dicunt, confessarii esse etiam munus doctoris, ideoque illum teneri ad docendum veritatem. Respondetur quod confessarius non tantum doctoris, sed etiam medici fungitur officio; unde cum observat medicinam, nempe admonitionem in pœnitentis perniciem redundare, debet ab illa abstinere. Et licet sit doctor, quia tamen munus est charitatis, a Redemptore institutum dumtaxat in bonum animarum, debet ille utique veritatem docere, sed circa illa dumtaxat quæ pœnitenti prosunt, non autem circa ea quæ nocitura sunt, ideoque ait *S. Thomas* (2), loquendo de eo qui docendi

(1) *In 4. d. 38. q. 2. a. 4. q. 1. ad 3.* — (2) *2. 2. q. 43. a. 7. ad 2.*

officium habet: *Contrarium veritati non doceat, sed veritatem* (nota) *secundum congruentiam temporis et personarum proponat ille, cui incumbit officium docendi.*

111. — Opponunt 5. hujusmodi ignorantiam pœnitentis in hoc casu non esse invincibilem, sed vincibilem, dum ipsi patet via ad veritatem cognoscendam; et si vincibilis est, est etiam culpabilis. Sed respondetur quod, ignorantia ut sit culpabilis in aliquo, non sufficit quod cognoscere possit veritatem, sed necesse est ut ei superveniat dubium præcepti, alias ignorantia ejus ex necessitate invincibilis est. Certum autem est, ut docet *S. Thomas* (1), eam esse ignorantiam invincibilem, *quæ studio superari non potest.* Quo igitur studio superari quis potest ignorantiam suam, si nulla de illa dubitatio aut saltem de obligatione quam habet illam vincendi, venit ei in mentem? Propterea dicunt DD. *S. Antonin. Silv. Gers. Suar. Cajet, Navar. Armil. Castrop. San. Vasq. Sayr. Salm., etc.* (2) ad constituendam ignorantiam vincibilem, opus esse ut homo advertat præceptum, aut saltem obligationem ad illud advertendi; nam sicut ad hoc, ut ad legis observantiam teneamur, necesse est ut lex sit nobis intimata; ita, ut teneamur ad advertendum ad legem, opus est ut nobis indicetur talis obligatio per ejus notitiam, aut saltem per dubitationem de illa; quare scite concludit loquendo de hoc puncto *P. Segneri* (3): *Tunc ignorantia invincibilis est, cum personæ principium dubitandi non suboritur, et consequenter nullus ei modus effertur, ut errorem suum vincat.*

112. — Opponunt 6. et dicunt sic: Si talis pœnitens admonitus esset, jam ille peccaret, cum tunc reus jam fieret ignorantiae vincibilis; ergo est semper indispositus ad absolutionem. Sed hoc argumentum, cui valde innituntur adversarii, mihi videtur parum sapientiæ eorum dignum. Quis non videt fallaciam quæ involvitur, et responsionem claram quæ patet? In pœnitente non est necessaria dispositio interpretativa, nempe quod si ille in tali aut tali rerum conflictu reperiretur, non peccaret, quando ad id omnino non reflectit; quia aliter, si confessarii præsumere vellent interpretativas pœnitentium indispositiones, paucos possent

(1) 1. 2. q. 76. a 2. — (2) n. 1. v. 2. — (3) lib. 1. Confess. Instruct. c. 7.

absolvere, dum possent judicare quod multi eorum, quibus filii interfecti fuissent, certe odio moverentur in interfectores; si a tyrannis essent tormentis tenati, a Fide deficerent; sufficit ergo in pœnitente eam dispositionem actua-lem invenire, ut absolvat; nempe ut hic et nunc statuatur amplius non peccare in quocumque casu generali. Et sic sufficit pro absolutione, quod pœnitens *hic et nunc* sit dispositus per voluntatem actualem; nec obstat quod esset indispositus per interpretativam, nempe si a confessario monitus esset. Itaque (concludamus) ex his oppositionibus dignoscitur quam persistere nequeat sententia opposita. Sicut etiam (mihi lubet aliquantulum ad alia divertere) sunt labantes quædam aliæ opiniones quas hodie tutari volunt nonnulli, qui jactare videntur rigidioris esse nominis. Cæteroquin commendare mihi nunquam fuit animus eos auctores, qui, ut animarum bono consulerent, conscientiarum habenas nimis laxare voluerunt; quia licet Dominus velit omnes homines salvos fieri, sed vult ut per legum suarum observantiam salventur. At nec laudare possum alios, qui nimis conscientias coërcere quærunt, assignando multas leges quibus Deus noluit, aut saltem non manifestavit se velle nos teneri. Nescio utrum scrupuli sit faciendum animas ad certas nimis rigidas opiniones adstringere cum periculo earum totalis perniciæ? quam approbare opiniones nimis benignas. Quod pejus est, nunc temporis tot libri contumeliis, acerrimis objurgationibus, et satyricis aculeis suffulti circumferri conspiciuntur vicissim inter auctores tam rigidæ quam benignæ sententiæ; quod quidem scandalo toti Ecclesiæ est, et obloquendi inimicis materiam offert. Et pariter pro veritate in propatulo collocanda, eam magis dubiis et tenebris offundit: dum ex hujusmodi dicendi ratione quilibet facile existimat non rationem, sed potius susceptæ sententiæ adhæSIONem, ac concitati animi æstum eos ad sic scribendum compulisse, et qui ex adhæSIONe et animi æstu loquitur, nec sibi fidem assequitur, nec alios persuadat.

113. — Sed unde discessimus revertamur. Ex præfata cummuni sententia infertur 1. cum *Laym. Sanch. Lugo, Castrop. Salm. Holzm. Hab. Antoine*, et aliis communiter, quod in casu quo pœnitens contraxisset matrimonium invalidum ob aliquod occultum impedimentum, et in bona fide

versaretur; et contra esset periculum infamiæ, scandali, aut incontinentiæ, si ei aperiretur nullitas; tunc confessarius debet eum relinquere in bona fide, usquedum ei dispensatio impetrabitur; excepto, si dispensatio statim et faciliter obtineri possit a Papa; aut saltem ab Episcopo juxta communem, et valde probabilem sententiam (1); quod si non vacat tempus adeundi Papam, et aliter imminet periculum scandali, aut infamiæ, potest Episcopus dispensare in impedimentis etiam dirimentibus post matrimonium contractum; vide *Tract. XX. de privil. n. 56*. Sed in eo casu quo si forte uxor se accusat negasse debitum viro, quæritur an possit confessarius eam obligare ad illud reddendum? Multi affirmant, ut *Lugo, Sanch. Coninch. Cordub. Henriq. Escob. Lod. Croix*, etc., quia tunc illa (uti dicunt), cum putet matrimonium esse validum, tenetur sequi dictamen conscientiæ. Sed in hoc tutior mihi videtur opinio *Soti, Hurtad. et Bonac.* quod tunc confessarius ei dicat in genere, quod illa nequit absolvi, si obligationi suæ satisfacere renuit; et quod jam scitur mulierem teneri suo viro debitum reddere (2). Sed si matrimonium contractum non est, sed jamjam contrahendum est nulliter, quæritur an confessarius debeat monere pœnitentem de nullitate, cum animadvertit monitionem profuturam non fore? Alii absolute negant; alii affirmant; sed probabilius *Castrop. et Salm.* dicunt regulariter loquendo in eo casu faciendam esse monitionem, præsertim si impedimentum oritur ex consanguinitate, quia tunc nulla subest infamia in suspendendis nuptiis; tanto magis quod hujusmodi impedimentum facile postea potest cognosci ab ipsismet sponsis, et tunc peccatum eorum facile ex materiali potest fieri formale. Quare in tali casu, cum semper subsit aliqua spes fore ut prosit, non est omittenda correctio, ita *Layman*; sed si omnino desperetur fructus, dicunt iidem citati AA. *Laym. Castr. Salm.* cum *Croix*, et *Aver.* quod confessarius tacere debeat usquedum impetrabit dispensationem (3).

114. — Sed hic congruit loqui de quodam casu facilis eventus, et difficilis resolutionis. Quomodo se gerere debeat confessarius, si sponsis in ecclesia jam paratis pro celebrandis nuptiis, alter eorum in confessione aperiret im-

(1) *Lib. 6. n. 612.* — (2) *n. 611.* — (3) *lib. 6. n. 612.*

pedimentum occultum, et non possit sine infamia, aut scandalo matrimonium differre? Nonnulli DD. suadent ut poenitens voveat castitatem, saltem ad tempus, ut possit in differendo matrimonio hæc causa proponi. Sed merito dicunt *Ronc. et Instructor pro nov. Confes.* quod hoc remedium periculo non caret, quia faciliter potest pro prætextu cognosci. Alii autem tenent permittendum esse tale matrimonium, quin aliqui dei dicatur. Sed valde probabiliter, et communissime docent *Suar. Pignat. Cab. Sanch. Bonac. Roncag. Salmant.*, etc. cum Benedicto XIV. (1) quod in tali casu, et in tali rerum angustia potest dispensare Episcopus; et hanc facultatem dicunt *Sanch. Ronc. Castrop. Coninch. Vasq. Val. Salm. Elbel.* etc. Episcopum posse aliis etiam delegare, etiam generaliter, dum annexa est officio episcopali. Imo dicunt, et quidem non sine fundamento, *Ronc. et Instructor*, etc. præfatus cum auctoritate *Pignat.* quod, cum in hoc casu lex impedimenti reddatur nociva, posset parochus aut alter confessarius prudens declarare talem legem non obligare. Advertunt tamen pro majori securitate, et etiam pro reverentia erga Ecclesiæ leges recurri debere ad sacram Pœnitentiarium, ut ab ea obtineatur dispensatio (2).

115. — Hinc infertur 2. cum *Cano, Suar. Ponc. Laym. Sanch. Lug. Vasq. Coninch. Ronc. Salm.* et aliis etiam communiter, quod ubi omnino desperetur fructus, omittenda est etiam admonitio alicujus restitutionis faciendæ, quia evitari debet prius damnum spirituale proximi, quam temporale alterius. Et idem dicunt *Suar. Lugo, Sanch. Laym. Ronc. Vasq. Castrop. Salm.* si ex admonitione timeantur scandala, infamiæ, aut rixæ; quia semper melius est malum formale avertere, quam materiale (3). Animadvertunt tamen *Ronc. et Viva* cum *Laym.* non ita facile judicari debere poenitentem cognita veritate parere nolle; et si non statim, saltem cum animi commotio sedata erit. Imo ait *Lugo* cum aliis, admonitionem non esse omittendam, licet scandalo futura sit, cum spes fulget scandalum brevi fore ut cesset; sed hæc doctrina intelligi debet sicut docet Benedictus XIV, nempe quod locum habeat in casu quo, tacente confessario, peccator in malo obfirmaretur, cum scandalo aliorum; aut

(1) *De Synod. l. 9. c. 2. n. 2.* — (2) *lib. 6. n. 613.* — (3) *n. 614. v.* Infertur II. et III.

cum pœnitens in proxima versatur occasione peccatorum saltem cogitationis, quibus olim solitus fuit assentiri (1). Animadvertunt contra *Lugo*, *Tamb.* et *Busemb.* confessarium posse relinquere pœnitentem in bona fide, et differre ad tempus opportunius admonitionem, si pro tunc timet, ne æquo animo eam haud ferat (2).

116. — In duobus tamen casibus omittendum non est quin confessarius veritatem pœnitenti aperiat. Primus, quando pœnitens eum interrogaret: quia tunc procul dubio confessarius veritatem ei aperire debet, dum non esset amplius nunc invincibilis ignorantia (3). Secundus casus est, cum ex ejus ignorantia damnum spirituale communitati futurum fuisset, ut docent communiter *Lugo*, *Busemb.* *Avers.* *Salm.* *Dicast.*, etc. (4), quia tunc confessarius admonere tenetur pœnitentem, licet admonitio pro tunc ei scandalo sit; nam talis pœnitens, cum videat a nemine se absolvi, nisi resipiscat, speratur fore ut saltem intra aliquod temporis emendetur; contra non obstat quod pro illo tunc admonitio sit ei occasio ruinæ, quia confessarius est minister non tantum constitutus pro consulendo bono particularium pœnitentium, sed etiam pro bono totius reipublicæ christianæ, ideoque præferre debet bonum commune bono privato sui pœnitentis. Omnino igitur a confessario admonendi sunt principes, gubernatores, Prælati, parochi, et confessarii, qui officio suo desunt, sive injuste administrando justitiam, sive eligendo indignos ministros, sive conferendo officia aut beneficia indignis, sive in vana impendendo fructus suorum beneficiorum cum scandalo aliorum, aut indebite Sacramenta ministrando; nam ignorantia istorum difficulter erit invincibilis, et licet esset invincibilis, semper damnum afferret communitati, saltem ob scandalum, dum alii de facili putant esse licitum quod vident factitari a Superioribus. Et sicut docet Benedictus XIV. in laudata Bulla *Apostolica*, idem practicandum est cum iis qui Sacramenta frequentant, ne alii ab eis pravum sumant exemplum (5). Quid autem faciendum sit a confessario in dubio, utrum correctio profutura, an nocitura sit, dicunt *Lugo*, *Dicast.* *Salm.*, etc. tunc librandum esse timorem

(1) *N. 616. v. Excip. III.* — (2) *n. 609. 9. v. Si etiam.* — (3) *n. 616. v. Excip. II.* — (4) *n. 615.* — (5) *lib. 6. n. 615. v. Excipe tamen.*

damni et spem utilitatis, et eligendum quod videtur præponderantius. Cæterum, regulariter loquendo, in dubio semper potius vitanda sunt mala formalia, quam materialia; idem *Conc.* loquendo de correctione fraterna, dicit quod in dubio utrum illa profutura an obfutura sit, omittenda illa est, quia imprudenter operatur (sic ille scribit) qui dubitando, se conjicit in periculum causæ esse proximo alicujus peccati (1).

117. — V. Confessarius tenetur absolvere pœnitentem cum est dispositus. Circa hanc dispositionem multa advertenda sunt: 1. Perpaucos esse pœnites, præsertim rudes, qui præposito actu doloris ad confitendum accedant. Nonnulli confessarii putant satis suo muneri fecisse, si dumtaxat hujusmodi pœnites sequenti modo interrogent: *Eja, postulasne a Deo veniam de omnibus his?* (quod revera non est verus actus doloris): *Te pœnitet ex corde omnium peccatorum?* et nullo alio verbo interposito, absolutionem eis elargiuntur. Aliud sane est bonorum confessariorum institutum; hi enim inprimis elaborant, ut pœnites (sermo est de iis qui lethalibus tenentur) verum dolorem et detestationem peccatorum concipiant, et prius per attritionis actum eos præparent, v. gr. *Fili mi, ubi nunc esse deberes in æternum? in inferno. In illo igne semper cruciandus esses.... Nec tibi ulla spes amplius restaret, ut te illinc eripere posses... Ibi esses moraturus ab omnibus derelictus, a Deo rejectus per totam æternitatem... Igitur tene pœnitet Deum offendisse, propter infernum quem meruisti?* Advertendum hic est non fieri actum attritionis, si quis diceret, se pœnitere peccati commissi, quia meruit infernum, sed opus habet ut dicat se pœnitere offendisse Deum, propter quod meruit infernum. Postea curet ut eliciatur actus contritionis hoc modo: *Fili mi, quid egisti? peccasti in Deum summum et infinite bonum: nullam illius rationem habuisti: avertisti faciem tuam ab eo: projecisti eum post tergum tuum: contempsisti amicitiam, et gratiam ejus: eja ergo, quia offendisti Deum, bonitatem infinitam nunc ex toto corde te pœniteat. Detestare, et odio habe super omnia mala omnes injurias, quibus immerito Deum tam bonum affecisti: nonne jam promptus es mil-*

(1) N. 616. v. Utrum.

lies mori, potius quam hæc in posterum committere? Advertendum 2. regulariter loquendo teneri confessarium absolvere dispositos, sed posse etiam absolutionem differre eis, cum cognoscit id expedire, ut docent communiter DD. (1). An autem hoc expediat nec ne facere sine pœnitentis consensu, vide dicenda *Tract. ult. punct. II.* cum sermo erit de recidivis. Advertendum 3. confessarium certum fieri debere de pœnitentis dispositione, ut possit eum absolvere, dum actus pœnitentis (in quibus consistit dispositio) sunt materia Sacramenti Pœnitentis; sed sicut in cæteris Sacramentis, quia materia est physica, physica debet esse etiam certitudo; ita in hoc quia materia est moralis (cum sit interna, adeoque parum sensibus perceptibilis), sufficit certitudo moralis; juxta regulam S. Thom. (2), qui dicit: *Certitudo non est similiter quærenda in omnibus, sed in unaquaque materia secundum proprium modum*: unde sufficit confessario pro absolutione impertienda, ut prudens judicium probabile de pœnitentis dispositione habeat, ut scribit *Instructor Confess. nov.* (3), quin obstet aliqua prudens suspicio in contrarium de dispositione. Idem dicunt P. Card. P. Mazzot. et P. Suar. qui ita scribit: *Sufficit ut confessarius prudenter et probabiliter judicet pœnitentem esse dispositum.* Idem docet Catech. rom. (de Pœnit. part. 2. n. 82. v. nota.): *Si audita confessione (sacerdos) judicaverit neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in detestandis dolorem pœnitenti omnino defuisse, absolvi poterit.* Itaque juxta Catechismum absolvere potest pœnitentem, quoties non judicat ei omnino defuisse dolorem; nam cæteroquin præsumendus est adfuisse in pœnitente qui jam confessus est (4).

118. — Hic occurrit loqui de illa magna quæstione hodie adeo controversa inter DD., an confessarius possit et debeat absolvere eum qui vult sequi aliquam opinionem quam probabilem judicat, licet confessarius uti talem non habeat? Si pœnitens est indoctus, adeo ut nequeat sibi formare conscientiam rectam ex probabilitate illius opinionis, certum est tunc eum non posse absolvi. Sed dubium restat cum pœnitens est capax sibi formandi conscientiam rectam, an

(1) *Lib. 6. n. 462.* — (2) *2. 2. q. 47. a. 9. ad 2.* — (3) *Instruct. p. 1. c. 15. n. 360.* — (4) *lib. 6. n. 57. et 461.*

possit et debeat confessarius eum absolvere? Negant *Fagn. Elizar. Antoine* et alii rigidioris sententiæ fautores, dicentes in Sacramento Pœnitentiæ confessarium esse judicem et pœnitentem debere stare iudicio iudicis sui. Sed sententia communis docet confessarium in eo casu posse et debere absolvere sub gravi (saltem si confessio facta fuerit de materia gravi, dum dicunt *Suar. Sanch., etc.* (1) negare absolutionem de materia levi non excedere veniale). Ita *Navar. Sot. Azor. Suar. Salm. Med. Castrop. Valent. Sayr. Vasquez, Laym. Roncagl., etc.* et in hoc consentiunt etiam AA. probabilioristæ, ut *Wig. Pontas. Victoria, et Cabass.*; sed præcipue notandum est quod docent *Navar. et S. Antoninus. Navar.* (2) dicit: *Si sint contrariæ doctorum opiniones....; et (confessarius) credit evidenti se textu vel ratione niti, pœnitentem dubia, non debet eum absolvere; at si confessarius non adeo forti ratione utitur, vel pœnitens utitur pari vel fere pari, et habeat aliquem pro se doctorem clarum, poterit eum absolvere, ut post Adrianum tenuimus c. Si quis d. 7. n. 66.* Audiamus etiam *S. Antoninum* (3): *Caveat confessor, ne sit præceps ad dandam sententiam de mortali, quando non est certus, et clarus; ubi.... sunt variæ opinioniones... consulet quod tutius est; non tamen contemnet contrariam opinionem tenentem, ne propter hoc (nota) deneget absolutionem.* Excipit tamen postea: *Si autem omnino conscientia confessarii dictaret illud esse mortale, quod est idem quod dicit etiam Navar., et quod nos pariter hic infra advertemus, nempe cum pœnitentis opinio confessario omnino falsa videtur.* Confirmat postea alibi (4) *S. Antoninus* quod supra retulimus, dicendo: *Si credit (confessarius) quod sit peccatum, debet ei conscientiam facere: sed dato quod ille non vellet cognoscere illud esse peccatum, nihilominus tenetur eum absolvere, hoc cum grano salis intelligendum est, nempe cum pœnitens tenet suam opinionem fundamento valido esse innixam; et contra confessarius eam pro omnino falsa (ut dictum est) non habet, dum subjungit immediate post Sanctus: Quia ex ratione et non ex protervia hæc opinio est.* Idem dicit *S. Raymundus* (5): *Unum tamen consulo, quod non sis*

(1) n. 604. — (2) *Man. Cap. 26. n. 4.* — (3) *Part. 3. tit. 17. cap. 16. §. 2.* — (4) *part. 3. tit. 10. cap. 20. in fin.* — (5) *lib. 3. de Poenit. §. 21.*

nimis pronus judicare mortalia peccata, ubi tibi non constat per certam scripturam...., alias possent induci homines in desperationem. Idem quoque dicit doctissimus Sylvius (1) loquendo de superfluo mulierum ornatu: Si confessarii non possint clare percipere, utrum sibi sit mortale aut veniale, persuadeant ut pœnitens abstineat: si tamen nolit, non ei faciant conscientiam de mortali, neque absolutionem negent. En quomodo loquuntur uniformiter auctores tam antiqui quam moderni.

119. — Ratio autem est hujus sententiæ, quia pœnitens, facta confessione, habet jus certum et strictum ad absolutionem; unde confessarius gravem illi irrogat injuriam, quoties pœnitentis opinio ei non videtur omnino falsa. Nec valet dicere quod pœnitens non est dispositus, cum sequi renuit confessarii judicium; nam respondetur quod confessarius non est judex opinionum, quas pœnitens sequi teneatur, sed tantum dispositionis sui pœnitentis, ut patet ex *Trid. sess. 14. c. 5.* ubi dicitur: *Sacerdotes in hoc tantum sunt judices, in quantum ipsi, auditis peccatis, debent impertiri aut denegare absolutionem pœnitentibus pro eorum dispositione, et eis pro modo culpæ pœnitentiam imponere: Dominus noster J. C... sacerdotes... (verba Trident.) reliquit præsides, et judices ad quos omnia mortalia crimina deferantur... qui, pro potestate clavium, remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntiarent, etc.* Itaque in quantum ad opiniones quæ ad pœnitentis dispositionem pertinent, aut in quantum ad administrationem Sacramenti (v. g. si confessarius judicaret se jurisdictione carere super tali casu) pœnitens confessarii judicio stare debet. Sed in quantum ad alias opiniones quæ respiciunt pœnitentium obligationes generales, confessarius non est judex, nec potest eum obligare ad suas sequendas opiniones, imponendo ei tot novas leges ad quas prius non tenebatur, adeo ut ad recipiendam absolutionem teneatur a suis desciscere opinionibus ipsi probabilibus visis, et forte probabilioribus. Contra pœnitens cum peccata sua confessus sit, et cum habeat sufficiens fundamentum, quo licite possit aliquam sententiam sequi, non potest confessarius sine gravi injustitia absolutionem ei denegare, nisi cum illam opinio-

(1) 2. 2. q. 154. art. 2.

nem omnino falsam habet (1). Dico omnino falsam, nam licet dicant *Lugo, Laym. Sanch. et Croix* cum *Suar. et Carden.* confessarium teneri absolvere poenitentem, licet illius opinionem pro falsa haberet: et idem dicit *Sotus: Quis sacerdos existimet opinionem esse falsam, non tamen inde existimare debet sibi non licere ipsum absolvere, siquidem propter probabilitatem excusabitur ille a culpa.* Nihilominus hoc intelligendum est, ut scite explicat *Sanch.*, cum illa opinio jam probabilis existimata esset inter DD. auctoritatis probatæ, et aliquam (addendum est) verisimilitudinem haberet; non vero quando confessarius ex opinione propria aliquod haberet principium, cui sibi videretur nulla responsio congrua dari posse, et contra cognosceret poenitentis opinionem (licet ab aliquibus DD. defensam) falso fundamento inniti; quia tunc dico cum *Nav. et S. Antonin.* (verba cujus superius relata sunt) non posse, nec debere absolvi poenitentem, nisi a sua opinione descisceret. Certum in controversia præfata, ubi altera sententia (sed paucorum) affirmat peccare confessarium, si absolvit poenitentem sequi volentem opinionem, quæ non videtur omnino falsa, adversus suam: altera vero (quæ communis, et tantorum AA. modernorum, et antiquorum) dicit peccare, si non absolvit, ubi ejus confessionem suscepit; non video quomodo tutus esse possit in conscientia ille confessarius, qui ei denegat absolutionem (2). Quomodo autem se gerere debeat confessarius in opinionum delectu, et an uti debeat rigidioribus, an benignioribus, vide dicenda *Tom. IV. Append. IV. §. I.* ubi loquar de prudentia confessarii.

120. — Præterea quæritur, quomodo se gerere debeat confessarius cum poenitente, cujus suspicatur, aut scit aliquod peccatum, quod ipse negat, aut reticet? distinguendum est: Si extra confessionem, et ex scientia propria, certum est quod tunc non potest eum absolvere; modo prudens non adsit dubium, quod poenitens de illo jam apud alium confessus sit. Si vero duntaxat suspicatur, aut scit ex aliorum relatione, et poenitens illud negat, plerumque non potest ei tunc denegari absolutio, dum in hoc foro credendum est poenitenti tam pro, quam contra. Attamen abs re non est quod dicit *Elbel*, quod si confessarius audiret pecca-

(1) *Lib. 6. n. 604.* — (2) *lib. 6. n. 604. v.* Cæterum.

tum a testibus ita fide dignis, ut moraliter fieret certus, non debet ei absolutio impertiri; quia regulæ locus est in dubio, non autem in facto moraliter certo (1). Si vero confessarius cognovit peccatum ex confessione complicitis, tunc prius non potest utique de eo in particulari interrogare poenitentem, nisi specialem obtinuisset licentiam ab altero complice; sed tantum potest interrogare in generali: et pariter in hoc non debet esse multus in repetendis interrogationibus, ut revelationis periculum vitet. Nihilominus probabiliter dicunt *Laym. Silvest. Navar. Spor. et Holzm.* quod potest aliquam interrogationem etiam particularem adhibere, si illa communiter fieri solet personis talis conditionis, v. g. sponsis si inter se nimis confidenter usi sint: servis, si aliquid dominos defraudaverint, etc. Sed difficultas major extat, an absolvendus sit complex, cum, his adhibitis diligentis, ille tacet peccatum? Alii affirmant absolvendum esse conditionate; alii absolute; sed melius sentiunt *Suar. Dicast. Croix, Viva, etc.*, quod cum confessarius moraliter certus est poenitentem sacrilege occultare peccatum, non potest eum absolvere, sed voce submissa debet aliquam recitare orationem ad occultandam absolutionem, quam ei denegat (2). Quoad autem obligationem qua tenetur confessarius esse in gratia, cum audit confessiones, aut saltem cum impertitur absolutionem; et an excusetur in casu extremæ necessitatis; vide dicenda in *Tom. IV. Append. III. de examine Ordinand. n. 11.*

121. — VI. Tenetur confessarius ad corrigendos errores, quos in excipiendis confessionibus commisit, aut in danda absolutione. Sed hic plura distinguenda sunt: 1. Cum erravit circa Sacramenti valorem, verb. gr. si absolutionem non protulit, aut si eam carens jurisdictione impertitus est: tunc, si ille erravit inculpabiliter, non tenetur cum suo dedecore, aut alio gravi incommodo poenitentem admonere: quia talis admonitio est solius charitatis, quæ ad tantum non obligat; ita commun. *Lugo, Salm. Spor. Viva, Elbel,* et alii Excipitur si talis confessarius esset parochus, aut si poenitens esset in mortis articulo, aut in gravi periculo non amplius confitendi constitutus. Si vero erravit ex culpa gravi; quæritur 1. an teneatur ad admonitionem cum suo gravi

(1) N. 631. — (2) lib. 6. n. 631. v. Si autem.

incommodo? Negant *Bonac. Suar. S. Anton. Navar.*; et id probabile vocant *Salmant. cum Vasquez, Hurtad., etc.* tum quia (dicunt) non videtur tale præceptum cum tanto onere obligare, cum hoc Sacramentum a sola charitate administratur; tum quia sicut poenitens non teneretur cum tali gravamine ad confitendum; ita nec confessarius tenetur ad efficiendum ut talis confessio valida fiat. Sed recte affirmant *Lugo, Tamb. Leand. Sporer, Viva, et Elbel*, quia licet confessarius ex charitate confessiones excipiat, semper tamem ac eas suscipit, tenetur postea ex quasi contractu ad Sacramentum administrandum modo quo debet; et sic 1. rationi satisfacit. Respondetur ad 2. aliam esse poenitentis obligationem ab illa confessarii; quia si poenitens nosset suæ confessionis invaliditatem, poterit saltem postea per contritionem, aut per aliam confessionem malo suo prospicere, sed confessarius non potest eum in ignorantia relinquare cum tanto illius damno (1).

122. — II. Si confessarius sua gravi culpa poenitentem a restitutione deobligavit, tunc tenetur etiam cum suo gravi incommodo (licentia tamen ab eo petita) eum admonere; alias admonitionem omittendo tenetur ipse ad restitutionem: intelligitur, quoties si tempore debito poenitentem admonuisset, jam ille restituisset; ita communiter *Lugo, Castrop. Bonac. Viva, Spor. Salm. Elbel, etc.* Et scite hic advertunt *Lugo, Bonac. et Busemb.* quod si confessarius jam admonuisset poenitentem priusquam impotens fieret, tunc licet poenitens non restituisset, ad nihil ipse tenetur; quia cum consilium sit mere auctoritativum, sufficit quod confessarius tempore opportuno illud revocet, juxta dicta *Tract. X. num. 44. et seq.* Dicitur tempore opportuno, quia si forte poenitens tempore confessionis erat dispositus ad restitutionem, si admonitus fuisset, et postea facta sibi admonitione nollet restituere, tunc recte dicit *de Lugo* (quidquid *Antoine* dicat) confessarium ipsum teneri ad restituendum, quia tunc ejus consilium jam fuit proxima causa damni (2). Sin autem confessarius graviter in hoc non peccavit, non tenetur ad admonitionem cum suo gravi incommodo, sed tenetur cum aliquo levi incommodo, ut dicunt *Lug. Spor. Elb., etc.* quia quilibet tenetur cum levi suo in-

(1) *Lib. 6. n. 619.* — (2) *n. 621. v.* Sed quid.

commodo ad reparandum, cum potest, damnum grave proximi (1). Sed hic quæritur an confessarius in tali casu admonitionem omittendo teneatur ad restituendum? Negant *Sanch. Cajet. et Navar.* dicentes quod cum confessarius non læserit justitiam, non tenetur ad admonitionem, nisi ex charitate quæ non obligat ad restitutionem. Sed communius, et melius affirmant *Lug. Spor. Salm. Elb. Viva, Arriag.*, etc., quia ejus consilium (licet inculpabiliter datum) prosequitur ad influendum in creditoris damnum: quare cognito errore, tenetur ex justitia ad removendam damni causam (2); non secus ac si quis sine culpa gravi incendisset domum proximi, si potest sine gravi incommodo, tenetur ex justitia ad illum extinguendum, sicut communiter dicunt *Less. Laym. Lugo, Bonac. Trul. Salm.*, etc. (3).

123. — III. Quando autem confessarius non jam deobligasset pœnitentem a restitutione, sed tantum omisisset eum admonere, tunc si inculpabiliter omisit, non tenetur cum gravi suo incommodo ad eum admonendum, ut supra dictum est; sed tenetur etiam cum aliquo incommodo, ut dicunt DD. cum aliquali proportionem ad reparandum damnum creditoris. Si vero neglexit sua culpa gravi, tunc tenebitur admonere cum majori incommodo. Sed hic præterea quæritur an confessarius, omissa debita correctione, teneatur ad restitutionem? Multi multa sentiunt. Alii affirmant de quolibet confessario, quia quilibet confessarius (ut dicunt) tenetur ex officio pœnitentem docere de sua obligatione; ita *Mol. Vasq. Navar. Sayr. Filliuc.*, etc.; alii affirmant de solo parochus, ut *Less. et Antoine*, affirmando quod parochus tenetur impedire quominus subditi sui damnum aliis inferant. Sed universaliter id negat sententia communissima et verior cum *Cabass. Azor. Suar. Castrop. Sanch. Bonac. Lug. Valenz. Coninch. Salm. Croix*, etc.; et ratio est quia confessarius licet teneatur ad monendum pœnitentem, sed ex sola charitate, non ex justitia; et loquendo etiam de parochus, licet ex justitia teneatur ad monendos subditos, talis obligatio tamen versatur tantum circa eorum bona spiritualia, non autem temporalia. Et hoc currit, etiamsi confessarius aut parochus ex malitia admonitionem negligeret, ne pœnitens

(1) *Ibid.* v. Hoc. — (2) *lib. 6. n. 621. v.* An autem. — (3) *lib. 3. n. 994.*

restitueret; quia tunc deest influxus positivus in alterius damnum, qui semper requiritur pro restitutionis obligatione, sicut dictum est *Tract. X. n. 36. (1)*.

124. — Restat hic discutienda magna quæstio, quæ inter DD. agitur, nempe an confessarius, non petita licentia pœnitentis, possit eum admonere de errore in confessione commisso. Nos paucis expediemur. Affirmant universaliter loquendo *Suar. Petrocor. et Spor.*, et probabile putant *Laym. Castrop. Bonac. Salm.*, etc., dum dicunt hanc admonitionem spectare ad perficiendam confessionem, quæ imperfecta relicta est. Sed nos dicimus cum sententia communissima, quod distinguendum est: Si iudicium completum est per absolutionis collationem, tunc non potest confessarius sine pœnitentis licentia cum eo de errore colloqui; quia talis admonitio esset exprobratio illius peccati, quæ confessionem redderet odiosam: ita *Sot. Silv. Sanch. Valent. Graf. Diana, Reginald. Megal. Croix*, etc. cum *de Lugo*, qui dicit contrarium repugnare theologorum communi sensui. Secus autem, ut recte dicunt *Croix, Stoꝝ*, et *Arriaga*, si confessarius non adhuc absolutionem impertitus fuisset, quia tunc iudicium non est adhuc absolutum; aut si non recte protulerit absolutionem, tunc bene posset pœnitentem admonere, siquidem tunc nulla evenit peccati exprobratio (2).

125. — VII. Loquamur denique de obligatione quam habent sacerdotes de administrando Pœnitentiæ Sacramento. Sacerdotes simplices regulariter loquendo non tenentur ad illud ministrandum, nisi in casu extremæ necessitatis. Parochi vero tenentur toties quoties rationabiliter expetiti sunt a subditis, qui opportune illud petunt. Vide dicta *Tract. VII. n. 24*. Sed hic quæritur 1. an sacerdos simplex aut simplex confessarius (quia quoad parochum vide dicta *Tract. VII. n. 28*.) teneatur cum periculo vitæ ad absolvendum moribundum in peccato mortali existentem? Negant *Sot. Sa, Navar. Coninch. et Lugo* probabile putat, dum ille potest per contritionem sibi consulere; excipit tantum *Coninch.* si moribundus ea laboraret ignorantia, ut nesciret elicere actum contritionis. Sed sententia verior affirmat cum *Suar. Tourn. Lorca*, et *Valent.*; quia licet possit mo-

(1) *Lib. 6. n. 621.* — (2) *lib. 6. n. 622.*

ribundus per contritionem supplere, tamen cum hæc sit difficilis, negari non potest quin, si inabsolutus relinquitur, in magno suæ damnationis periculo manserit. Unde fit quod sicut in casu quo proximus sine tua absolutione certe peribit, teneris ad mortem certam subeundam, ut eum absolvas; ita in casu quo ille in probabili damnationis periculo manet, teneris te exponere probabili periculo mortis; nam in æquali periculo quisque tenetur postponere vitam temporalem suam vitæ æternæ proximi (1).

126. — Quæritur 2. an sacerdos simplex teneatur se habilem reddere pro excipiendis confessionibus, cum videt indigenas suos esse in gravi necessitate spirituali ob confessoriorum penuriam? Apud nullum auctorem de re morali tractantem hoc dubium inveni discussum; tantum ad manus mihi pervenit quidam libellus, cui titulus (*Parroco di Villa p. 308.*), cujus autor est R. D. Joseph Jorio, cujus doctrinam ac pietatem varia opuscula, quæ edidit, satis comprobant; ibi ex italico hæc transcribo: *Qui solertia pro audiendis confessionibus pollet, et observat in suo oppido confessoriorum penuriam, et videt, aut non frequentari, aut male haberi tale Sacramentum, tenetur illud administrare. Et, si ætate non multum processit, tenetur in conscientia ad se habilem reddendum.* Affert idem auctor auctoritatem *Pat. Pavonis, Societ. Jesu*, viri admodum docti et pii, qui in suis operibus italicis sic scribit: *Munus meum, qui sacerdos vocor, est me Prælato meo parere, cum mihi imponit ut confessionem excipiam, et legitimo impedimento non præpedior: quia Prælatus potest id mihi præcipere, et ego nullam rationem habeo ut talentum otiosum teneam etc. Insuper mihi inest debitum me Episcopo offerendi, ut facultatem confessiones audiendi ab eo expostulem, cum animadverto in gravi necessitate esse populum ob confessoriorum deficientiam.* Et revera (subjungo hic aliquas reflexiones quas animo rependi super hoc puncto, cui parum sacerdotes animum intendunt) certum est sacerdotes esse a Deo electos non solum ut sacrificent, sed etiam principaliter esse constitutos, ut animarum saluti incumbant; sicut enim divinus Pater misit Filium suum pro mundi salute, ita Christus Dominus constituit sacerdotes in suum locum

(1) *Lib. 6. n. 624.*

suffici, ut pro se legatione fungerentur: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Joan. 20. 21.* Quapropter sacerdotes vocantur, nunc lux mundi, nunc sal terræ, nunc Dei coadjutores. Idcirco etiam Trid. sess. 23. c. 14. præcipit ut promovendi ad presbyteratum prius *ad docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac (nota) ad ministranda Sacramenta.... idonei comprobentur.* Et S. Thomas (1) dicit, quod Dominus ad hunc finem instituit Ordinem sacerdotum in sua Ecclesia, ut ipsi Sacramenta aliis ministrent: *Et ideo posuit Ordinem in ea, ut quidem aliis Sacramenta traderent.* Præcipua autem obligatio sacerdotum est circa administrationem Sacramentorum Eucharistiæ, et Pœnitentiæ; dum ideo duplex eis confertur potestas sacrificandi nempe, et absolvendi a peccatis. Et animadvertatur quod Dominus Spiritum sanctum in sacerdotes infudit præcipue, ut absolvant a peccatis, prout legimus apud Joan. loc. cit. v. 22. et 23. *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Itaque cum hoc sit sacerdotum præcipuum munus, et unus ex principalibus finibus, cur Deus eligit aliquem ad sacerdotium, dico quod sacerdos tenetur ad se habilem reddendum ad illud, saltem cum necessitatem cognoscit ob aliorum deficientiam, ne ab Apostolo exprobreetur quod in vacuum gratiam recepit.

127. — Hoc posito quomodo excusabitur a peccato ille sacerdos, qui sua socordia negligit audire confessiones, aut se habilem reddere ad illas audiendas, cum videt gravem necessitatem, qua oppidum suum premitur? Ego nescio quomodo iste possit non exprobrari a Domino, et immunis esse a pœna quam minatus est in servum pigrum, qui talentum datum negotiationi abscondit, ut habetur ex *Matth. 25. 25. et seqq.* qui textus ab expositoribus (*Cornelio a Lapide, Calm. et Tirino, cum Ambrosio*) explicatur proprie de iis qui opera sua procurare possunt, et negligunt salutem animarum: *Notent hoc (ait Cornelius) qui ingenio, doctrina, aliisque dotibus sibi a Deo datis non utuntur ad suam aliorumque salutem ob desidiam, vel metum peccandi; ab his enim rationem poscet Christus Dominus in die judicii.* Ad-

(1) *Suppl. q. 34. a. 1.*

modum terrore plenæ sunt comminationes Domini in negligentes sacerdotes: *Si me dicente ad impium, impie, morte morieris; non fueris locutus... ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Ezech. 33. 8.* Nec dicant hujusmodi sacerdotes obligationem suam satis explere, si alio modo animabus subveniant, nempe instruendo, corrigendo, orando; non sufficit, dico; quia ipsi tenentur succurrere proximis in eo quod ipsis opus est ad salutem. Si frater ciborum opus habet, non sufficit eum de vestibus providere. Sæpe accidit in oppidulis quod plures forte non egent instructione, aut monitione, quia forte jam sunt satis instructi, et correcti, sed deest ipsis sacerdos qui eorum confessiones excipiat. Nec valet dicere officium audiendi confessiones esse opus charitatis, et charitatem non obligare cum tanto incommodo, quia est labor insumendus pro acquirenda scientia requisita ad Poenitentiae Sacramenti administrationem; quia respondetur, quod licet tale exercitium sit charitatis, nihilominus est munus quod ortum non habet a simplici charitatis motivo, sed ex officio proprio sacerdotali (ut dictum est) cui ex divina institutione hoc munus adnexum est, et cui sacerdos satisfacere tenetur, cum id populi necessitas expostulat. Denique neminem juvat se excusare allegando insufficientiam, et imbecillitatem suam; quoad insufficientiam, suppositis antea dictis, ille tenetur ad studendum, et ad se idoneum efficiendum; quoad autem imbecillitatem, qua quis putaret cum merito excusari, nempe cum humilitatis sensu; audiat quid dicit *S. Franciscus Salesius*. Sanctus appellat falsam humilitatem eorum qui recusant saluti animarum vacare, sub colore quod propriam debilitatem cognoscunt. Dicit totum hoc esse artificium amoris proprii, et humilitatis perversæ, qua prætenditur propriam socordiam specioso prætextu colorare. Subjungit quod Deus, nobis aliquid ingenii concedendo, intendit ut nos illo utamur: unde vere humilem se ostendit qui illo utitur, et obedit. Superbo nihil audendum est assumere, tanquam sibi fidenti; humilis contra animo magno esse debet, quia non suis viribus innititur, sed spem in Deum collocat, cui placet suam Omnipotentiam exaltare nostra imbecillitate; et ideo concludit, humilem omnia aggredi posse.

CAPUT VII.

DE CASUUM RESERVATIONE.

Reservatio est jurisdictionis restrictio 128. Ignorantes non excusantur a casu, bene quidem a censura. Differentia inter casus papales, et episcopales. 129. Qui reservare possit, etc. De casibus Regularium 130. De reservatione injusta; et an Superior absolvendo posset ad alium remittere pro non reservatis, etc. 131. An peccata venialia, aut interna, aut non consummata, etc. 132. Quando inferior potest absolvere, etc.; et an pœnitens debeat se præsentrare, etc. 133. Si injuste negatur facultas, etc. Si negatur a lraelato regulari 134. De peregrinis, quando casus est reservatus tantum extra, aut tantum in patria 135. Quomodo intelligendum in fraudem reservationis 136. An qui peccat in patria possit absolvi extra illam ab habente facultatem 137. An possit absolvi in patria qui peccat extra? Et an peccans in patria, possit absolvi a censura extra illam? Et an peccans extra, incurrat censuram ibi reservatam? 138. Qui recipit in bona fide absolutionem a simplici confessario 139. Qui obliviscitur de reservato apud Superiorem, etc. 140. An ex confessione nulliter facta apud Superiorem, etc. 141. An simplex possit absolvere dubie reservatum 142. Qui post confessionem cognoscit pro certo reservatum 143. Qui peccat in confidentiam licentiae 144. An licentia extendatur ad peccata post illam commissa 145. De facultatibus Episcoporum, et regularium remissive 146.

128. — RESERVATIO casuum definitur: *Est negatio jurisdictionis circa aliquod peccatum.* Hinc notandum 1. communissimam sententiam esse cum *Sanch. Castrop. Holzm. Tambur. Wigandt, Coninch. Antoine Fagnan. Croix*, et aliis (contra *Roncagl. Salmant. Ciera*, etc.) ignorantes non excusari a reservatione, licet invincibiliter eam ignorassent; quia reservatio non est pœna quæ respicit peccatores, ut supponunt adversarii, sed est restrictio jurisdictionis respectu confessoriorum; et hoc aperte præcipitur a *Trid. sess. 14. c. 7.* ubi dicitur: *Nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam (nota) non habet, jurisdictionem.* Unde concludit quod sacerdotes nihil possint in reservatis. Nec valet dicere cum *Salm.* et *Ronc.* quod licet reservatio directe respiciat confessarios, et limitet eorum facultatem, attamen finis reservationis respicit pœnitentes, ut a peccatis reservatis exterreantur; unde fit quod, cessante fine adæquato in ignorantibus, cessat etiam reservatio. Quia respondetur quod finis reservationis est non solum ut

fideles avertantur a reservantis, sed etiam (ut dicunt *Fagnan.* et alii) ut prolapsi convenientes recipiant poenitentias, admonitiones, et remedia quæ non conveniunt ab aliis applicari, quam a Superioribus qui semper existimantur prudentiores, et magis idonei, sicut exprimitur in *Trid. loc. cit. Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur.* Ex quo deducitur evidenter quod etiam in ignorantibus non cessat finis adæquatus reservationis (1).

129. — Ex hoc deducitur, ut etiam communiter dicunt AA. citati pro nostra sententia, quod etiam in casibus ab Episcopis reservatis, quibus annexa est censura, licet ignorantes a censura excusentur, cum in ipsis desit contumacia necessaria pro incurrenda censura, nihilominus non excusantur a reservatione; nam hæc est differentia inter casus papales et episcopales, quod papales (exceptis duobus qui reperiuntur reservati sine censura, nempe accusatio sollicitationis contra sacerdotem innocentem, ut habetur ex Bulla *Sacramentum* Benedicti XIV. et receptio donorum a Regularibus, ut dictum fuit *Tract. XIII. n. 8. in fin.*) principaliter sunt reservati ob censuram. Et idcirco ignorantes ab illis excusantur circa reservationem, ut docent communiter *Suar. Castr. Sanch. Layman, Mol. Cajet. Gonet. Wigant, Abelly, Salm. Croix, Ciera, Viva, etc.* (contra *P. Concinam*, quem unicum reperiō adversum): dum ignorantia certe excusat a censura, ut dicemus *Tract. XIX. n. 8.* et ut expressum est in *cap. 2. de Constit. in 6. (2).* Contra in casibus episcopalibus, quia principaliter reservatur peccatum (licet injungatur censura, ideoque ignorantes sicut non eximuntur a peccato, ita nec a reservatione; dum, ut dictum est, propter reservationem super illo peccato penitus sublata est confessario jurisdictio (3).

130. — Notandum 2. casus reservare posse omnes Superiores qui potestate ordinaria gaudent, prout sunt Papa, Episcopi, Prælati religionum, et etiam qui potestate quasi episcopali fulgent, sicut declaravit S. C. Conc. apud *Fagnan.*; non autem parochi, nam ipsis saltem ex consuetudine hæc facultas abrogata est (4). Dictum est Prælatos religio-

(1) *Lib. 6. n. 581.* — (2) *lib. 6. n. 580.* — (3) *lib. 6. n. 581.* Dubit 2. — (4) *n. 578.*

num posse etiam reservare casus, sed ut decrevit Clemens VIII. tantum undecim reservare possunt et non ultra, sine consensu Capituli generalis pro tota religione, aut provincialis pro provincia. Casus autem determinati fuerunt a Clemente, et sunt sequentes: 1. Apostasia. 2. Egressio nocturna, et furtiva a monasterio. 3. Sortilegium. 4. Peccatum mortale contra paupertatem. 5. Furtum mortale de bonis monasterii. 6. Peccatum carnale opere consummatum. 7. Perjurium in judicio. 8. Cooperatio abortu foetus animati, etiam effectu non secuto. 9. Occisio vel gravis percussio cujuscumque personæ. 10. Falsificatio manus, vel sigilli Officialium monasterii. 11. Malitiosum impedimentum, retardatio, aut aperitio litterarum a Superioribus ad inferiores, vel contra. An autem Prælati possint infligere censuram super alio casu, illum non reservando, affirmat *Busemb.*, sed communius et probabilius negant *Lugo*, *Sanch.* *Diana* et *Holz.* (1).

131. — Notandum 3. reservationem non posse emanari sine justa causa; quare dicunt nonnulli reservationem injustam esse invalidam, quia Trident. dedit hanc facultatem Prælati reservandi casus in ædificationem, non in destructionem: sed sententia communior et verior cum *Laym.* *Suar.* *Lug.* *Holz.* *Ciera*, etc. dicit illam fore graviter illicitam, sed validam; quia sicut potest Prælati non concedere facultatem pro aliquibus casibus, ita potest etiam reservare eam (2). An autem possit Superior absolvere a reservatis, et pro aliis remittere poenitentem ad inferiorem, alii admittunt propter consuetudinem; sed hæc consuetudo communissime negatur a *Salm.* *Cano*, *Nav.* *Laym.* *Castrop.* *Salm.* *Croix*, etc. Tantummodo hoc permittitur a Præfatis AA. in casu rarissimo magnæ necessitatis, puta si Superior præpeditus esset aliquo gravissimo negotio, et contra poenitens esset in necessitate communicandi, et repugnantiam ostenderet bis peccata sua confiteri (3).

132. — Notandum 4. posse etiam reservari venialia, ut communiter admittunt *Suar.* *Lugo*, *Ciera*, *Holz.* *Conc.*, etc. contra *Vasq.*; quia licet non adsit obligatio confitendi venialia, attamen ipsa remitti nequeunt per Sacramentum, nisi ex Ecclesiæ jurisdictione; ideoque sicut illa hanc ne-

(1) *N.* 583. — (2) *n.* 579. — (3) *lib.* 6. *n.* 595.

gare potest, ita etiam limitare (1). Et ita pariter reservari possunt peccata interna, ut etiam communiter dicunt *Sot. Silv. Suar. Croix, Ant.*, etc. Nec obstat dicere Ecclesiam non judicare de peccatis occultis; dum respondetur quod Ecclesia reservando non est quod judicet de peccatis internis, sed judicat de absolutione illorum, quæ est actus externus (2). Cæterum prudentia exposcit (et hoc fert usus) ne reserventur nisi mortalia, et graviora (juxta normam datam a Concilio, quo dicit *atrociora quædam et graviora crimina*), et externe gravia, unde communiter docent *Lugo, Sanch. Suar. Bonac. Granad. Ciera*, etc.: peccatum leve in quantum est externum non cadit sub reservatione, licet interne esset grave; quia Superiores non intendunt reservare, nisi peccata externe gravia, et insuper consummata, et perfecta in specie sua. Hinc recte dicit *P. Mazzotta*, non reservari incestum, et sodomiam extra vas peractam, neque sodomiam imperfectam, puta inter marem et foeminam, ut dicunt insuper *Silv. Azor. Bonac. Tourn.* etc. (3).

133. — Notandum 5. quod, cum non adiri potest Superior potest inferior indirecte absolvere a reservatis, urgente aliqua causa, v. g. ut videtur scandalum, aut infamiae nota, aut ut satisfiat præcepto paschali, aut si poenitens alias diutius perseverare deberet in mortali, ex eo quia Superior longe abest; ita communiter *Suar. Laym. Castrop. Conc. Wigandt, Salm. Ciera, Viva*, etc. (4). Dictum est *indirecte*, quia cessante impedimento, tenetur postea poenitens se præsentare Superiori, ut directe absolvatur a reservatis; ratio est quia confessarii simplices, ut declaravit Trident. (*Sess. 14. c. 7.*), *extra articulum mortis nihil possunt in reservatis*; unde extra mortis articulum, licet impedimentum esset perpetuum, si casus est episcopalis, et impedimentum casu cessaret, semper recurrendum est ad Episcopum pro absolutione directa. Et si casus est papalis, et impedimentum est perpetuum, et poenitens ne ad Episcopum quidem recurrere posset (ut debebat, cum non posset adire Papam) etiam obtenta absolutione in casu necessitatis a confessario simplice, debet saltem se præsentare Episcopo (5); vide dicenda *Tract. XX. n. 45.* Et advertendum quod tunc,

(1) *n. 582.* Dubit. 1. — (2) *Ibid.* Dubit. 2. — (3) *ibid.* Dubit. — (4) *n. 585.* — (5) *lib. 6. n. 585.* Dubit. 1.

si peccatum est reservatum cum censura, non se præsens tando, reincidit in censuram, ut dictum est *n. 96. in fine.* Cum autem quis haberet peccata reservata, et cum esset in necessitate communicandi, si nullus adesset qui haberet facultatem, an iste teneatur confiteri simplici confessario; et an si confiteatur, debeat illi narrare tam reservata, quam non reservata, vide dicta *Tract. XV. num. 27. et 28.* ubi diximus teneri confiteri ea, saltem cum necesse est ut confessarius iudicium certum formare possit de ejus dispositione; unde addimus hic, quod si confessarius interrogat, debet omnia manifestare; nam, sicut recte animadvertit *Lugo*, licet poenitens non teneatur per se ad aliquod peccatum aperiendum, attamen tenetur illud exponere, cum de illo interrogatur a confessario, qui jus habet noscendi totam conscientiam poenitentis, tum ut cognoscat ejus dispositionem, tum ut remedia applicet, in quibus duobus ille est verus iudex (1). An autem quilibet confessarius absolvere possit moribundum a papalibus, præsente Episcopo, vide *præc. num 97.*

134. — Notandum 6. licet Superior injuste negaret facultatem, inferiorem non posse absolvere a reservatis, sicut communiter docent *Sot. Suar. Laym. Lugo, Ciera, Salm.*, etc., quidquid dicant *Henriq. et Diana*; nam sicut est valida reservatio injusta (ut dictum est *num. 131.*), ita etiam valida est injusta negatio facultatis (2). Cæterum proculdubio graviter peccant Episcopi, qui injuste negant facultatem; et peccant etiam contra justitiam, cum ex tali denegatione notabile damnum subditorum animæ patientur; ita communiter *Lugo, Suar. Coninc. Quintanad. Fagund. Diana et Ciera*, ex *S. Thoma*; præcipue (ait *Ciera*) si poenitens adduci non possit ut adeat Superiorem. Contra Superior juste semper denegare potest facultatem, donec poenitens notitiam necessariam ei non affert ad reparandum publicum scandalum, aut damnum; nam alias a nemine tamquam indispositus absolvi potest; *Suar. Lugo*, etc. (3). Advertendum tamen hic circa Regulares, 1. quod (ut habetur ex *Bulla 26. Urbani VIII.*) declaravit *Clemens VIII.* quod si Superior regularis negat facultatem confessario depu-

(1) *Ibid.* Dubit. 2. et 3. — (2) *n. 586. ad 4.* — (3) *lib. 6. n. 586. ad 6.*

tato, potest hic *pro ista vice* (ut loquitur Bulla) absolvere poenitentem, et ita communiter asserunt DD. *Lugo, Gabriel, Avers. Bus. Salm.* cum *P. Viva*, qui dicit, quod *pro ista vice* intelligitur toties quoties Superior injuste negat facultatem. Et idem dicunt *Pelliz. Dian. Quintanad.* si illam denegat alteri Religioso doctiori, et prudentiori, licet non deputato; et idem dicit *Pelliz.* si denegatur eidem poenitenti. Advertendum 2. quod propter privilegium concessum fratribus minoribus, omnes Regulares semel possunt absolvi a reservatis per eorum confessarios, licet super reservatis careant facultate, *Suar. Diana, et Rodriq.* (1).

135. — Notandum 7. circa peregrinos: peregrini in quantum ad casum reservationem plerumque judicandi sunt juxta leges diœcesis in qua reperiuntur. Unde fit quod si peccatum est reservatum tantum in illa diœcesi, non potest peregrinus absolvi a simplici confessario, etsi illud peccatum non est reservatum in sua patria; ita tenent, contra aliquos, communius et verius *Suar. Lugo, Banac. Conc. Wigandt, Ciera, Diana, Salm.*, etc. cum quadam declaratione S. C. Ratio est quia hodie peregrini, stante communi consuetudine, non absolvuntur jam ex consensu præsumpto suorum Ordinariorum, ut supponunt adversarii, sed ex voluntate Ecclesiæ universalis. Contra reservatio non respicit poenitentes, ut dictum est n. 128, sed confessarios dumtaxat; unde ipsi non possunt absolvere ab illis peccatis tantum, super quibus limitata est facultas (2). E converso si peccatum est reservatum tantum in patria, non autem in illa diœcesi, bene potest peregrinus absolvi ab unoquoque confessario, ut recte docent *S. Antonin. Cajetan. Lugo, Suar. Bonacin. Cabassut. Concin. Roncag. Mazzot. Salmantic.*, etc., quia hæc est consuetudo approbata communiter ab Episcopis, et Pontificibus, nempe ab Eugenio IV. (ut testatur *Lugo*) et præcipue a Clemente X. in sua Bulla *Superna*, edita 21. Junii 1670. Modo (limitavit Clemens) non esset quod poenitens proficisceretur a patria sua in fraudem reservationis: *Posse autem* (sunt verba Pontificis) *regularem confessarium in diœcesi in qua est approbatus, confluentes ex alia diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa ubi idem confessarius est approbatus, absol-*

1) *ibid.* ad 5. (2) *lib. 6. n. 588.*

vere ; nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse. Bulla loquitur proprie de confessariis regularibus, ut observatur ; sed intelligitur etiam pro sæcularibus, ut recte dicunt *Croix*, *Viva*, et *Roncagl.* et ut declaravit etiam S. C. (1).

136. — Quomodo autem intelligenda est clausula illa in fraudem reservationis, multæ et diversæ adsunt opiniones. *P. Mazzot.* cum *Tamb.* et aliis intelligit, cum casus est deductus in forum contentiosum ; sed hæc explicatio nihil concludit, dum Pontifex loquitur de foro sacramentali, non autem de externo. Episcopus *Milante* intelligit quando pœnitens peccasset in confidentiam absolutionis, sed non cum alio proficisceretur, ut facilius ibi absolvi posset : sed nec huic explicationi assentiri valeo : Pontifex enim non loquitur de iis qui peccant, sed de iis qui migrant in fraudem reservationis. Alii alias applicationes afferunt ; sed communius, et probabilius *Lugo*, *Ronc. Viva*, cum *Porcella*, et *Fagund.* et *Instruct. Confess. nov.* cum *Passerino* explicant, quando pœnitens fine unico et principali proficiscitur, ut alibi facilius absolvatur, et ut proprii pastoris iudicium aufugiat ; quia tunc proprie dicitur intervenire fraus, quando elusoria redditur lex ; et quidem lex reservationis eluditur, cum pœnitens principaliter e patria migrat ut in alia diœcesi faciliter absolvatur. Contra non migrat in fraudem, qui aliquo proficiscitur alio fine, v. gr. lucrandi indulgentias, aut fine alia negotia agendi, aut citius vel cum minori incommodo confitendi, aut reperiendi confessarium non cognitum, aut prudentiorem a quo melius dirigi possit, et per quem sperat uberiores conscientiae pacem fore consecuturum (2).

137. — Dicit autem *Roncaglia*, quod pœnitens, qui discedit aufugiendi fine proprii pastoris iudicium, in aliena diœcesi non potest ne a confessariis quidem, qui super reservatis habent facultatem, absolvi, quia tunc etiam migraret in fraudem (3). Sed contradicunt *Milante*, et *Viva*, cum *Suar. Nav. Lug. Bonac.* cum communiori DD. qui dicunt quod si casus est reservatus in utraque diœcesi, peregrinus

(1) *N. 589. v. Idque.* — (2) *lib. 6. n. 589. v. Quomodo.* — (3) *ibid.*

libere absolvi potest ab habente facultatem; et hæc opinio non videtur improbabilis, quia revera tunc non videtur poenitens committere fraudem in reservationem, cum eat ad confessarium approbatum etiam pro reservatis (1). Præterea dicit *Mansi*, et adhæret etiam *Ronc.*, non posse absolvi qui extra patriam peccatum commisisset reservatum in patria, hoc fine ut postea extra absolvatur. Sed etiam circa hoc oppositum sentio, quia peccator tunc non diceretur discessisse in fraudem reservationis, ut absolveretur, sed alio se contulisse, ne reservationem incurreret (2).

138. — Contra recte dicunt *Castrop. Suar. Coninch. Conc.* (quicquid dicant alii) non posse absolvi in patria a reservato poenitentem qui peccavit in monasterio Regularium, licet exempto, quia quamvis hæc monasteria sint exempta etiam quoad locum, ut dictum est *Tract. II. n. 29.*, nihilominus nec per hoc potest eum absolvere confessarius, cui limitata est jurisdictio super tali casu. Et idem currit propter eandem rationem, si poenitens peccasset extra diocesim, licet ibi talis casus non esset reservatus. Ita etiam dicimus cum *Ronc.* et *Wigandt*, contra alios, non posse absolvi a confessario simplici poenitentem extra diocesim a censura quæ in patria est reservata, quia totam facultatem confessarii simplices ad absolvendum a censuris habent ex *cap. Nuper., de Sent. excomm. in 6.* ubi expresse dicitur quod confessarii absolvere nequeunt a censuris reservatis (3). Dicimus etiam cum *Avers.* et *Mazzot.* quod si peregrinus peccat in alia diocesi, ubi ille casus est reservatus, non potest ibidem absolvi a simplici confessario, tum quia ibi ratione delicti jam incurrit reservationem; tum quia confessarius (sicut dictum est *n. 135.*) non potest absolvere exterum, nisi juxta limites jurisdictionis sibi ab Ordinario suo concessæ. Advertendum tamen quod talis peregrinus jam incurrit reservationem, ut dictum est, non vero censuram illi annexam, ut recte dicunt *Suar. Silv. Conc. Sal. Avil. Sayr. Mazz.*, etc. contra aliquos; nam in *cap. A nobis, de Sent. excomm. in 6.* dicitur solos subditos comprehendi sub excommunicatione lata ab Episcopo futuris delictis. Et ratio, quia censura non incurritur, nisi ab iis qui non tantum subditi sunt, sed etiam contumaces; pere-

(1) *N. 587.* — (2) *n. 589. v. Quomodo.* — (3) *lib. 6. n. 590.*

grinus contra, licet fiat subditus ob peccatum, nihilominus non potest dici contumax (1).

139. — Quæritur 1. an pœnitens qui bona fide confitetur reservatum confessario simplici, aut si obliviscitur illius, sit valide absolutus? Negat *Antoine*, dicendo simplicem confessarium, cum nihil possit in reservatis, non posse ne indirecte quidem absolvere ab illis. Sed communior est sententia opposita affirmans (ut fatetur ipse *Antoine*) cum *Suar. Castr. Lugo, Conc. Salmant.*, etc., et etiam est probabilior, quia confessarius simplex, licet careat jurisdictione circa reservata, non autem caret ea in non reservata; quare jam non reservata directe absolvuntur, et indirecte reservata; nam mortalia non possunt absolvi nisi omnia simul, cum non possit unum remitti, non remisso alio; et cum hæc sententia sit communis, et valde probabilis; si forte falsa esset, saltem supplet Ecclesia quoad jurisdictionem, juxta dicta *num. 91.* (2)

140. — Quæritur 2. an pœnitens confessus Superiori, si obliviscitur reservati, possit postea de illo a quovis absolvi? *Prima* sententia affirmat cum *Lugo, Sanch. Castr. Ciera, Salm.*, etc. dicens tunc præsumi Superiorem solvendo velle etiam eum liberare ab omni vinculo reservationis, sicut pariter dictum est *num. 69.* de jubilæo. *Secunda* sententia contra negat cum *Suar. Silv. Angelo, Con. Antoine*, etc., quia ad auferendam reservationem, ut dictum est, requiritur ut peccatum subjiciatur judicio Superioris, ut ab eo competentem recipiat pœnitentiam, et medicinam; adeo ut non debet judicari ablata reservatio, nisi adsit specialis præsumptio quod Superior voluerit eam auferre. Ratio equidem est valde valida; qua de re hæc sententia mihi videtur probabilior, ad differentiam sententiæ relatæ *num. 69.* quia ibi ratione jubilæi conceditur pœnitenti privilegium posse absolvi a quocumque confessario. Hoc non obstante primam sententiam improbabilem putare nequeo; nisi adesset specialis præsumptio quod Superior distulisset absolutionem, si audisset confessionem etiam reservati (3).

141. — Quær. 3. an auferatur reservatio per confessionem invalidam Superiori factam. Respondetur: si confessio est invalida, sed inculpabiliter, communiter affir-

(1) *N. 591.* — (2) *n. 596. v. Quaer. I.* — (3) *lib. 6. n. 597.*

mant *Cajetan. Suar. Lugo, Wigandt, Castr. Bonacina, Ronc. Coninch. Holzm. Croix, et Salm*, (contra *Concinam*), quia tunc jam ex una parte Superior intendit actualiter, et absolute pœnitentem liberare tam a peccato quam a reservatione; et ex alia parte, jam pœnitens subjecit peccatum suum Superioris judicio, et ab ipso jam recepit remedia et pœnitentiam, quam semper tenetur adimplere, licet postea percipiat confessionem fuisse invalidam ut advertit *Bon.* Nec valet dicere quod Superior, et tanto minus delegatus non auferunt reservationem, nisi per absolutionem; quia quoad Superiorem, bene potest ipse concedere illam extra Sacramentum; et in eo casu bene præsumendum est auferre velle; et in quantum ad delegatum, licet iste non possit sine absolutione eam auferre, nihilominus tunc judicatur posse eam auferre ex voluntate ipsius Superioris, aut saltem virtute consuetudinis approbatæ ex auctoritate communi DD. (1). Major difficultas fit, quando confessio est sacrilega, tunc dicunt absolute *Holz. Viva, Ronc. Conc. et Croix* non auferri reservationem, quia non præsumitur Superior velle, ut subditus ex suo scelere beneficium reportet. Sed pariter communius affirmant *Suar. Lugo, Castr. Bonac. Vasq. Filliuc. Salm. Cajet. Coninch. etc.*, et non improbabiler, quia alius est finis confessionis, qui est remittere peccatum; alius est finis reservationis, qui est ut subjiciatur peccatum judicio Superioris, et hic jam obtinetur; et licet Superior ex voluntate interpretativa nollet, nihilominus jam vult voluntate actuali illam auferre. Secus autem dicendum (ut recte advertunt *Lugo, Suar. et Vasq.*), si pœnitens culpabiliter taceret peccatum, aut addit *Suar.*, si ipse confiteretur reservatum sine animo illud vitandi, aut pœnitentiæ satisfaciendi, modo postea non mutaret voluntatem (2). Et secus etiam currit de confessione sacrilega, aut invalida facta in jubilæo, ut dictum est *præc. n. 67.*, quia ibi alia procedit ratio.

142. — Quæritur 4. in dubio an pœnitens nec ne incurrit aliquod reservatum, an possit a simplici confessario absolvi? Respondetur: quando dubium est facti, nempe utrum peccatum fuerit veniale, an mortale, et an mortale fuerit nec ne consummatum, tunc apud omnes (excepto

(1) n. 598. (2) *Lib. 6. n. 598. v. Quæst. IV.*

Wigandt) pro certo habetur quod possit; ita *Suar. Sanch. Lug. Conc.* et alii; quia reservatio utpote odiosa, est stricte interpretanda, unde intelligenda de peccatis certe gravibus, et consummatis, ut dictum est *n. 132*. Si vero dubium est circa jus, nempe quando controvertitur inter DD. an aliquod peccatum sit vel non reservatum confessario; in hoc casu negant *Conc. Wigandt*, et *Antoine*, cum *Armil.*, dicentes quod confessarius non potest absolvere cum jurisdictione quæ tunc ei dubia facta est. Sed etiam in tali casu AA. citati, et communiter etiam affirmant *Filliuc. Hurtadus, Bonac. Sa, Henriq. Anaclet. Elbel, Viva, Spor. Salm.*, etc., et hoc sive dubium sit positivum, sive negativum, quia in utroque currit eadem ratio; dum in dubio confessarius possidet facultatem absolvendi. Præterquam quod, cum hæc sententia sit communis, et probabilissima, in casu quo forte esset falsa, supplet Ecclesia. Nec obstat dicere quod *Clemens VIII.* suo Decreto prohibuit confessariis privilegiatis absolvere a casibus Bullæ *Cænæ*, licet essent *dubie reservati*; et quod pariter in *Extrav. Perlectis*, vetitum est Episcopis absolvere a percussione gravi clericorum, etiam in dubio an sit gravis vel levis; quia respondetur quod ambæ hæc prohibitiones magis confirmant nostram sententiam: ergo dicimus: In aliis casibus reservatis, exceptis his duobus, recte potest dari absolutio, nam *exceptio firmat regulam*. Sed hic notandum quod *Clemens* (ut referunt *Ronc. et Antoine*) anno 1602. moderavit præfatum Decretum, auferendo illa verba *etiam dubie reservatis* (1). Limitant autem nostram sententiam *Sanch. Bonac.*, etc., in casu quo illud peccatum reservatum judicaretur in foro externo; sed hæc limitatio merito etiam refellitur a *Lug. Escob. Spor. Tamb. et Salm.*, quia differt forum externum ab interno. In illo attenditur præsumptio, et non præstatur poenitenti fides. Sed in hoc sacramentali omnino creditur poenitenti, donec non constet de opposito (2).

143. — Quæritur 5. an qui confessus est simplici confessario dubie reservatum, omnino liberetur a reservatione, etiamsi postea illud cognoscat certe reservatum? Negat *P. Conc.*; sed affirmant communiter *Lugo, Dicast. Aversa, Spor. Viva, Sanch. et Salm.* cum aliis; quia cum

(1) *Lib. 6. n. 600 v.* Quær. I. — (2) *ibid. v.* Limitant.

confessus sit peccatum tanquam dubie reservatum, jam directe absolutus est (ut fatetur ipse *P. Conc.*) ideoque remanet directe reservatio ablata. Alius est casus, ut diximus *præc. n. 34.*, quando poenitens confitetur peccatum uti dubium, et deinde recordetur esse certum, quia tunc tenetur ipse iterum confiteri ut certum, ut suppleat integritati, et ut exponat confessario, ut revera fuit in conscientia; sed in casu nostro, remisso peccato, est jam, ut dictum est, ablata reservatio; unde cessat obligatio adeundi Superiorem, ut liberetur ab illa (1).

144. — Quæritur 6. an possit absolvi a reservatis, qui peccavit in confidentiam licentiæ? Aliqui dubitarunt; sed communior sententia affirmat cum *Sanch. Lug. Fill. Bon. Molfes. Salm. Aver.*, etc. Ratio est, quia, esto superior nolit ut subditus ansam capiat occasione licentiæ, attamen non intendit postea absolutionem negare poenitenti, quem vere poenitet sui peccati et proponit illud vitare. Idem diximus de jubilæo *n. 70.* (2).

145. — Quæritur 7. an licentia data pro reservatis extendi possit ad peccata post ipsam commissa? Respondetur non extendi jam, si licentia datur pro solis peccatis speciatim nominatis, aut pro numero determinatis; secus vero si indefinite conceditur; ita communissime *Lugo, Ronc. Bonac. Passerin. Præpos. Aver. Dicast. Salm.*, etc.; excipitur tamen, si poenitens, cui præsertim licentia concessa est, aliud peccatum committeret post notabile tempus, v. gr. post mensem, aut si licentia concessa fuisset intuitu aliqujus festivitatis particularis (3).

146. — Quoad autem facultates Episcoporum absolvendi a casibus papalibus occultis, et impeditis, vide dicenda *Tract. XX. de privil. n. 36. v. Dubitatum fuit. et n. 38. et quoad facultates Regularium, vide ibidem ex n. 95. et seqq.*

(1) *Ibid. v. Quær. II.* — (2) *n. 601.* — (3) *lib. 6. n. 601. Quær. IV.*

CAPUT VIII.

DE SIGILLO CONFESSIONIS.

Obligatio sigilli 147. De iis qui tenentur ad sigillum 148. An teneatur qui est requisitus de consilio a confessario ex pœnitentis licentia 149. An consultus ab ipso pœnitente 150. An qui legit folium confessionis 151. Cadunt sub sigillo. I. Peccata etiam levia. II. Peccata complicitis, sed ex licentia pœnitentis potest admoneri complex 152. III. Objectum peccati. IV. Pœnitentia. V. Circumstantiae, sed non impertinentes. VI. Revelationes, et virtutes quando, etc. VII. Scrupuli 153. VIII. Defectus naturales 154. Casus de pœnitente surdo 155. Casus in quibus non adest obligatio sigilli. De licentia pœnitentis; et an liceat eum admonere intra confessionem, quin ab eo petatur licentia 156. Casus in quibus lædatur sigillum. 1. Qui diceret in monasterio, etc. 157. Qui diceret in oppido, etc. 158. II. Qui utitur notitia confessionis ad gubernationem, cum gravamine, etc. 159. Si redit pœnitens malae conscientiae 160. An confessarius possit sibi cavere de damnis, etc. 161. An possit praeberi schedula confessionis, etc. 162. Si pœnitens minetur mortem, etc. 163. An liceat uti opinionibus probabilibus, etc. 164.

147. — SIGILLUM sacramentale inducit obligationem tacendi peccata et omnia alia in confessione manifestata in ordine ad absolutionem etiam colloquendo cum ipsomet pœnitente: et hæc obligatio est ita stricta, ut confessarius in nullo casu et tempore possit ea revelare, licet mortem subiturus esset. Ut clarius super hac materia valde implicata procedam, adnotemus hic primo loco eos qui tenentur ad sigillum: secundo ea quæ cadunt sub sigillo: tertio casus in quibus lædatur sigillum: quarto casus in quibus non lædatur.

148. — Et primo loco adnotabimus eos, qui tenentur ad sigillum. Generaliter loquendo, tenentur omnes ii, ad quos quocumque modo pervenit notitia confessionis. Sed loquendo in particulari, tenentur 1. Confessarius, qui frangendo sigillum tria peccata committeret: sacrilegii ob injuriam quam infert Sacramento, injustitiæ qua afficit pœnitentem et etiam detractionis, si peccatum non esset publicum. Confessarius, si forte interrogaretur de peccatis auditis, potest recte affirmare etiam juramento se nihil audisse; nam de omnibus, quæ ipse in confessione excepit, nullam habet scientiam communicabilem; ita communiter *S. Anton. Suar. Laym. Wigandt, Antoine, et alii cum S.*

Thoma (1) qui dicit: *Potest jurare, se nescire, quod scit tantum ut Deus.* Et hoc etiamsi, ut dicunt *Lugo, Vasq. Suar. Laym. Croix*, etc. (contra *Conc.*) confessarius requisitus esset ad respondendum non ut homo, sed uti Dei minister: aut si requisitus esset ad respondendum sine æquivocatione, ut dicunt *Lugo, Holzm. Croix*, etc.; nam tunc ille jam respondet sine æquivocatione, nempe intelligitur sine illo æquivoco quod potest licite omitti; nam contra interrogans non habet jus ut ei respondeatur sine illo æquivoco quod non potest omitti sine peccato. Si vero confessarius interrogatur, an vel ne dederit absolutionem poenitenti, respondere debet: *Functus sum officio meo.* Sed sic dicere aliquando etiam suspicionem negatæ absolutionis afferre potest; unde omnibus istis interrogationibus temere factis semper satius erit respondere exprobando sic: *Suntne interrogationes faciendæ!* Si autem accideret casus quod confessarius non absolvisset, et clericus interrogaret, utrum poenitens communicaturus sit? Confessarius respondere debet: *Interroga eum, an velit communicare* (2).

II. Tenetur etiam ad sigillum Prælati qui requisitus fuit de licentia pro casibus reservatis, ut recte dicunt *Suar. Lugo, Conc. et Salm.* (contra *Castropal. et Vasq.*); quia secus redderetur odiosa confessio. III. Interpretes. IV. Qui audiret aliquod (etiam casu inculpabiliter) a poenitente prolatum in ordine ad confessionem, ut dicunt commun. *Bonac. Laym. Castrop. Salm.*, etc. contra *Sot.* Ita pariter qui auscultat peccatum voce elata confessum, sed in aliqua necessitate naufragii, conflictus, etc.; secus autem si poenitens tantum ad suam confusionem vellet publice confiteri; *Castr. Coninch. Salm.*, etc. V. Omnes quibus aliquid sacrilege revelatum est; communiter *Laym. Holzm. Salm. Conc. Spor.*, etc. VI. Laicus qui dolo se finxisset confessarium; *Suar. Lugo, Ronc.* et alii communiter contra *Sotum*, et *Vasq.* VII. Qui alterius rudis confessionem scripsit. Nonnulli addunt etiam poenitentem sub eodem sigillo sacramentali teneri ad reticenda ea quæ confessarius ei dicit; sed hoc negat communis et vera sententia cum *Layman, Wiggandt, Suar. Castrop. Bonac. Salm. Holzm. Busemb.*, etc. quia revera jus sigilli institutum est in poenitentium bene-

(1) *In 4. dist. 21. q. 3. a. 1. ad 3.* — (2) *lib. 6. n. 645.*

ficiū. Omnes tamen conveniunt cum *Holz.* pœnitentem vinculo secreti naturalis teneri ad reticenda a confessario sibi dicta, quorum propalatio potest illi damno esse; et ego subjungo tale vinculum esse strictius simplici naturali; dum consilia ab aliis data sunt spontanea, sed illa confessarii data sunt ex officio et obligatione; unde infero quod rarissimus esse posset casus in quo pœnitens tale secretum licite revelare posset, cum damno confessarii (1).

149. — Quæritur 1. an doctor, quem confessarius consulit de licentia pœnitentis, teneatur ad sigillum sacramentale? Negant *Castrop. Vasq. Tamb. Diana*, etc. dicentes tunc peccati notitiam non haberi ex confessione, sed ex manifestatione facta ex licentia, et consequenter nomine pœnitentis; unde sicut non teneretur ad sigillum sacramentale, qui consultus esset ab ipsomet pœnitente, ita nec requisitus pœnitentis nomine. Sed communius et probabilius affirmant *Silv. Navar. Lugo, Laym. Bonac. Spor. Croix. Petrocor. Ronc. Mazzot. et Viva*, et expresse docet *S. Thomas* (2). Ratio est quia eadem Sacramenti institutio exigit ut remaneat sigilli obligatio unicuique ad quem pervenit notitia peccati causa confessionis, alias confessio semper redderetur odiosa. Opponit *Tamb.* quod pœnitens in danda licentia præsumitur voluisse abstrahere illam notitiam ab obligatione sigilli; sed nos respondemus cum *Lugo*, et *Spor.* quod imo præsumitur oppositum, nempe quod quilibet pœnitens, dando licentiam, eam det majori quam imponere potest restrictione, cum agatur de re tam odiosa quam est peccata sua propalare (3). Advertendum tamen hic quod, non obstante sigillo, doctor qui consilium dedit, donec iudicium per absolutionem non perfectum est, potest libere loqui de illo casu cum confessario, et cum aliis in consilium convocatis, quia moraliter sic intelligitur fuisse data licentia. Advertendum etiam, quod si evenerit unquam quod duo confessarii semotim peterent consilium ab eodem doctore de pœnitentis licentia, dicit *Lugo*, quod non potest doctor cum secundo loqui de circumstantiis auditis a primo, et ignotis secundo; sed pace tanti doctoris, ego contrarium sentio, quia cum pœnitens det licentiam secundo confessa-

(1) *Lib. 6. n. 647.* — (2) *In 4. dist. 21. q. 3. a. 1 q. 3. et a. 2. ad 4.* — (3) *lib. 6. n. 648.*

rio loquendi de casu cum eodem consultore, sicut certe credendum est nihil aliud velle pœnitentem quam consilium rectum, ita etiam certe præsumendum est illum consentire, ut consultor dicat quicquid scit, et quicquid dicendum sit, ut bonum præbeat consilium (1).

150. — Quæritur 3. an teneatur ad sigillum ille quem ipse pœnitens consulit de confessione quam alii facere intendit? Affirmant *Tamb. Conc. Spor. Antoine, Croix, Diana*, etc., dum dicunt quod dum oporteat pœnitentibus consilium capere ut bene confiteantur, si consultor non teneretur ad sigillum, confessio redderetur odiosa. Sed probabilius negant *Suar. Castrop. Avers. Henriq.*, etc. Ratio est quia sigilli sacramentalis obligatio non oritur nisi ex sola confessione sacramentali, ad finem recipiendi absolutionem facta, ut docent omnes cum *Vasq. Suar. Gabriel, Coninch. Castrop.* cum eodem *P. Conc.* et cum *S. Thoma* (2) qui dicit: *Sigillum sacramentale confessionis non se extendit, nisi ad ea de quibus est sacramentalis confessio.* Unde fit quod consiliarius in quantum ad notitiam ei præstitam ad consilium ab eo capiendum (non autem absolutionem), tenebitur ille quidem ad sigillum naturale, non autem sacramentale. Ad rationem oppositam respondetur quod timor revelationis redderet consultationem jam odiosam, sed non confessionem. Si unquam consultatio in aliquo casu esset necessaria ad confessionem, non negamus tunc revelationem reddituram fore confessionem odiosam; sed hunc casum nescimus reperire, quod quis ut confiteatur, debeat absolute alios consulere præter confessarium. Secus autem esset, meo iudicio, contra *Henriq.*, si pœnitens consuleret confessarium, ut postea apud ipsum confiteretur de ipsismet, quæ tunc illi aperit: quia tunc illa consultatio iudicatur confessio proxime inchoata, dum facta est ad recipiendam ab eo ipso absolutionem (3).

151. — Quæritur 1. an teneatur ad sigillum qui legit chartam, ubi pœnitens scripsit suam confessionem? Affirmant *Spor. Ronc.* et alii pauci; tum quia illa scriptura est proxime ordinata ad confessionem futuram; tum quia manifestatio talis scripturæ redderet odiosam confessionem; sed

(1) *lib. 6. n. 648. ad Notandum II.* — (2) *In 4. d. 21. a. 1. 3. v. Sed contra.* — (3) *lib. 6. n. 649.*

negant communissime, et probabilius *Sot. Nav. Suar. Bonac. Wig. Sayr. Laym. Coninch. Lugo, Castrop. Holzm. Viva Elbel, Salm., etc.*, quia sigillum non contrahitur in præparatione ad confessionem, sed dumtaxat in confessione actuali aut proxime inchoata, ut superius diximus. Et cum scriptura ordinarie non sit necessaria ad confitendum, respondetur ad secundam rationem oppositam (pari modo ac responsum est in quæstione antecedenti) quod timor revelationis scripturæ redderet odiosam scriptionem, non autem confessionem. Recte tamen excipiunt 1. *Lugo, Spor. Holzm., etc.*, si illa scriptura confecta esset a muto qui non posset aliter confiteri. 2. Si esset epistola ad Superiorem scripta pro obtinenda licentia reservatorum. 3. Si illa charta, ut recte dicunt *Viva, Wigandt*, cum ipso *de Lugo*, esset consignata sacerdoti pro confessione facienda, quia tunc etiam habetur tanquam confessio inchoata; aut (addunt) si illa charta relictæ esset casu in confessionali post factam confessionem. Cæterum extra hos casus, ut dicunt *Laym. Castrop. et Spor.* qui legeret hujusmodi scripturas (et tanto magis qui eas proderet) non potest excusari a peccato gravi, nisi sciret certo ibi contineri levissima peccata. Addunt amplius *Laym. et Spor.*, quod peccata ibi contenta non possent revelari, nisi in casu maximæ necessitatis, ut esset ad salvandam rempublicam, aut vitam innocentis (1).

152. — Secundo loco adnotantur quæ cadunt sub sigillo, et sunt: 1. Omnia peccata pœnitentis ab illo manifestata animo se accusandi (non autem si narrata fuissent per modum simplicis narrationis) etiam venialia licet minima; nam in materia hujus sigilli certum est apud omnes non dari parvitatem materiæ; et hoc licet pœnitens indispositus recessisset sine absolutione (2). II. Peccata complicitis a pœnitente manifestata etiam sine necessitate (3); jam dictum est *præc. num. 41.* nunquam licere confessario interrogare pœnitentem de nomine complicitis. An cum licentia possit admonere complicem; negant *Tamb. cum Vasq.* dicentes peccata complicitis etiam cadere sub sigillo sacramentali, adeo ut confessarius nequeat de illis loqui, non petita licentia tam pœnitentis quam complicitis. Sed affirmat vera sententia cum *S. Anton. Gers. Adri. Navar. Lug., Ronc. Croix, etc.*

(1) *N. 650.* — (2) *lib. 6. n. 637.* — (3) *n. 640. ad II.*

nam sigillum sacramentale ad nihil aliud institutum est, nisi ut pœnitentes libenter se confiteantur, quin timeant ne futurum si ut peccata sua sciantur. Nec valet dicere quod alias confessio redderetur aliis odiosa; nam responderetur quod illud tantum odium confessionis evitandum est, quod retrahit pœnitentes a confessione, non autem illud quod movet impios ad optandum ne eorum complices confiteantur. Cæterum confessarius non debet esse importunus in petendis licentiis replicatis petitionibus, nam illis licentiis quæ non sunt omnino spontaneæ et plene liberæ, etiam obtentis, ille nec uti poterit (1).

153. — III. Cadit etiam sub sigillo objectum peccati, v. g. si filius accusatur se odisse patrem, quia ille rixatus est: rixa patris esset objectum peccati, quæ rixa non potest manifestari a confessario, ut communiter *Filliuc. Viva, Renzi, Spor. et Tamb.* Probabiliter tamen hi duo postremi AA. dicunt, quod si quis v. g. confiteatur se gavisum de homicidio in publica platea commisso, homicidium non caderet sub sigillo, quia tunc non censetur voluisse secreto ligare, quod publice notum est. Cæterum est regulariter accepta ab omnibus illa regula, quod non cadunt sub sigillo omnia illa quorum manifestatio non inducit periculum revelationis directe aut indirecte, nec gravamen pœnitentis (2). IV. Pœnitentia imposita si illa est gravis, imo melius dicendum, si non est de minimis, quæ plerumque solent imponi pro venialibus levissimis. V. Omnes circumstantiæ peccatorum etiam explicatæ post absolutionem, quoties illæ detectæ sunt in ordine ad confessionem; v. gr. si quis confiteretur Ordinibus initiatum fuisse cum esset spurius, aut se jactasse pro docto cum esset ignarus; ignorantia tunc et esse spurium cadunt sub sigillo. Et hoc currit etiam in dubio an circumstantiæ declaratæ sint nec ne in ordine ad confessionem ut communiter dicunt *Suar. Bonac. Salm. Tamb. Croix, et Mazzotta* (3). Cæterum recte notant *Coninch. Tannerus et Diana*, quod non adest obligatio sigilli de illis quæ a pœnitente tantum per accidens narrantur, et minime ad confessionem vel ad peccatorum explicationem conferunt (4). VI. Cadunt sub sigillo revelationes, et virtutes, cum detegun-

(1) n. 641. Dubit. 1. — (2) *Ibid.* Dubit. 2. — (3) *lib. 6. n. 637. ad II.* — (4) n. 641. v. III. Pœnitentia. ad IV.

tur confessario ad manifestandum aliquem defectum commissum, aut propriam ingratitudinem erga Deum; secus vero si manifestantur tantum ut confessarius statum animæ suæ cognoscat. Ita scite distinguunt *Lugo, Croix, Ronc. Mazzotta et Viva*. VII. Cadunt sub sigillo scrupuli et scrupulositas, quam pœnitens in exponendis peccatis suis, vel in declaranda conscientia sua ostendit, ut recte dicunt *Coninch. Lugo, et Granat. contra Marchant.*, quia saltem in obliquo est materia confessionis. Secus autem esset, dicit *Lugo*, si scrupulositas non appareret ex pœnitentis relatione, sed appareret ex modo ipso confitendi, sed huic nec acquiescere valeo, dum rationabiliter dicunt *Castrop. Hurtad. Coninch. Spor. Tamb.*, etc., quod multi ægre ferunt se haberi et vocari scrupulosos, præcipue si sunt Prælati, et confessarii, aut iudices, etc.; quia esse scrupulosus saltem est defectus naturalis, cum sit signum perplexæ et confusæ mentis, et tales defectus naturales per confessionem cognitos non licet propalare, ut mox dicemus. Quapropter ego non admitterem, nisi loquamur de sæcularibus, qui cum dicuntur esse scrupulosi potius laudantur, dum sic habentur timoratae conscientiae (1).

154. VIII. Cadunt etiam sub sigillo (ut jam innuimus, defectus naturales pœnitentis, v. gr. quod sit surdus, balbutiens, pauper, ignarus, etc. quoties habetur eorum notitia ex confessione, ut dicunt communiter *Suar. Lugo, Busemb. Roncagl. Mazzot.*, etc. Et hoc etiamsi pœnitens exponeret tales suos defectus sine necessitate, sed solum ad meliorem suorem peccatorum explicationem, ut recte notant *Lugo, Salm. Croix*, etc.; secus autem, ut subjungunt communiter iidem AA. citati, si illorum manifestatio nihil ad confessionem referret; nam tunc non censetur pœnitens velle eos subjicere sigillo; imo etiamsi vellet subjicere, dico quod non posset, dum ille impertinenter eos manifestat (2). Quod dicunt *Lugo, Navar. Ronc. Mazzot.* et alii cum *Diana* (qui eam opinionem vocat communem, sed verum non est, ut videbimus) nec cadere sub sigillo defectus qui innotescunt ex ipsismet actionibus pœnitentis, aut ex modo confitendi, v. gr. quod sit rudis, halbutiens, aut naturæ impatientis, irresolutæ, etc., quia tunc (ut loquuntur) non est

(1) n. 644. — (2) lib. 6. n. 642.

quod manifestantur, sed committuntur in confessione; *Spor. Tamb. Conc. Antoine, Renzi*, etc. refellunt, dicentes quod quoties ipsi percipiuntur causa peccatorum explicationis, propalatio eorum redderet odiosam confessionem: nec acquiescere valeo illi quod dicunt iidem AA. *Spor. Tamb. et Conc. cum Wigandt, et Viva*, quod non adsit sigillum pro talibus defectibus, si a pœnitente referuntur, ita ut ex circumstantiis appareant communiter noti, quia tunc (ut dicunt non præsumitur pœnitens eos narrare, nisi ut notos, dum recte dicit *Holz. m.* eorum manifestationem posse aliquo modo retardare pœnitentes a confessione. Nihilominus hoc intelligitur tantum pro iis defectibus quorum manifestationem ex se ægre ferre potest pœnitens, ut esset dicere quod sit hebes mente, natura iracundus, rudis, incapax, pauper (si ille est civilibus natalibus); non vero cum sunt defectus qui rubori aut exprobationi ei non sunt, ut est esse cæcus, surdus, mendicans, et huiusmodi, et contra jam communiter innotescunt. Nec etiam puto licere plerumque, contra id quod dicit *Lugo*, manifestare peccata commissa a pœnitente dum confitetur, v. g. convicia illata ab eo in confessarium, et huiusmodi, quia in hoc indirecte manifestaretur aut absolutio denegata, aut aliqua vehemens objurgatio. Quod autem dicit *Roncagl.* quod si pœnitens communiter nosceretur nimis prolixus, et molestus in confitendo, confessarius non frangit sigillum, si ab eo aufugeret, ut liberaretur ab illo tædio; hoc potest admitti, sed tantum quando communiter una simul ille pœnitens haberetur bonæ conscientiae; secus autem dicerem, si adesset suspicio quod ejus conscientia sit gravata etiam culpis gravibus.

155. — Loquamur hic de illo casu facili eventu, sed qui apud AA. non invenitur discussus. Quæritur quid faciendum confessario, si quis confitendo confuse de materiis gravibus, et interrogatus a confessario de circumstantiis, et de habitu, cognosceretur esse surdus, dum non respondit, aut respondit abs re; et contra confessarius ob adstantes non posset vocem elevare? Ego sic dico: Si circa principium confessionis animadvertit pœnitentem esse surdum, tunc ei imponere debet ut tempore et loco opportuno redeat, cum non adsint qui eum audire possint; et interim potest circumstantibus indicare ejus surditatem, cum illa est communiter nota. Sed si in progressu confessionis id animad-

verteret, tunc non potest confessarius elata voce ei imponere ut redeat, quia aliis suspicionem ingereret illum de materia gravi confessum fuisse; ideoque in tali casu dicerem, quod confessarius cum peccata meliori modo quo possit, intelligere curaverit, absolutionem det pœnitenti absolutam, si probabiliter eum judicat dispositum; conditionatam, si de dispositione dubitat; et pœnitentiam in hoc casu debet adungere levem, cum alii eam audituri sunt (1).

156. — Tertio loco adnotamus casus ex quibus non oritur obligatio vel fractio sigilli. I. Cum confessio fuit ficta, aut pravo fine facta, v. g. furandi, seducendi confessarium, aut ei illudendi. II. Si quis diceret aliquod, et se protestaretur id dicere sub sigillo confessionis, in hoc nunquam adest sigillum sacramentale, quia tale sigillum oriri nequit, nisi a solo Sacramento (2). III. Si confessarius dicit in generali confessionem fuisse de materia levi. Dico *de materia levi*, quia esset fractio sigilli dicere eam fuisse de pluribus venialibus, aut nominare aliquam culpam, licet minimam, in particulari, cum in hoc sigillo non detur parvitas materiæ: ita communiter *Laym. Suar. Lugo, Sal., etc.* (3) IV. Si laudat conscientiam pœnitentis, sed in hoc advertere debet, ne suspicionem det malæ conscientiae aliorum qui eodem tempore forsitan sibi confessi essent. V. Si dicit se aliquem confessum fuisse, modo pœnitens ei non vetuisset ne se proderet; aut modo ille clam ad confitendum non venisset, ut advertunt *Navar. Busemb. Holzm. Sporer, etc.* VI. Si generaliter loquitur se audivisse tale quoddam peccatum in confessione, ita tamen ut moraliter non possit in pœnitentis cognitionem venire; sed in hoc cæteroquin confessariis non modica cautio adhibenda est, præsertim loquendo in oppidis; quia sæpe ob circumstantias personæ, aut oppidi auditores facile possunt venire in cognitionem, aut saltem in suspicionem pœnitentis. VII. Si utitur notitia habita extra confessionem, modo non manifestet aliquam circumstantiam ex sola confessione cognitam. Et in hoc etiam caute procedendum est, quia aliquando, si non est revelatio, saltem potest esse circumstantibus periculum scandalii, cum apprehendere possint sic confessiones revelari (4).

(1) *Lib. 6. n. 644. v.* Fetes hic. — (2) *n. 636.* — (3) *lib. 6. n. 640.* — (4) *n. 638.*

VIII. Si manifestat aliquid ex licentia pœnitentis, quod certe licitum est, ut docent *Nav. Laym. Lugo, Conc. Wigandt, Roncagl.* et alii communiter cum *S. Thoma* (1) contra *Sotum, Durandum*, et alios pauciores, qui dicunt non posse pœnites hanc dare licentiam; sed nos dicimus cum communi, quod tale sigillum, sicut tantum in pœnitentium favorem impositum est, ita ipsi possunt remove. Advertendum tamen, quod ut confessarius uti possit tali licentia, debet esse 1. expressa; 2. omnino spontanea; unde non potest uti ea, qui unquam eam obtinisset minis, aut metu reverentiali, ut esset si eam obtinisset replicatis petitionibus, postquam pœnitens in principio renuisset eam dare. Quapropter semper consultum est ut inducatur pœnitens ad loquendum extra confessionem de eo, quod patefacere debet; 3. non sit revocata, quia pœnitens semper potest eam revocare; et idem puto currere, quando censetur pœnitens in alio casu, si adesset, fore ut eam revocaret, quia tunc uti tali licentia videtur fore ut redderet etiam odiosam confessionem. Advertendum hic cum *Henriq. Graffis*, et *Diana*, quod in dubio an confessarius nec ne locutus fuisset de licentia, potius credendum est confessario quam pœnitenti, aut ejus hæredibus, v. g. quando confessarius ex licentia pœnitentis detegit restitutionem faciendam. Præterea advertendum interdum talem licentiam facto concedi a pœnitente, nempe cum ille ex se de rebus in confessione manifestatis loqui incipit, ut comm. docent. *Tann. Bonn. Suar. Conc. Antoin. Roncagl. Buf. Salm.* et alii cum *Lugo*, qui præterea advertit quod tunc perseverat jam iudicium sacramentale, cum illa licentia censeatur moraliter conjuncta cum confessione facta (2). Jam dictum est *præc. n. 124.* nunquam licitum esse monere pœnitentem, non petita ab eo licentia de errore in confessione commisso. Licitum est tamen intra confessionem monere de omnibus defectibus commissis, et peccatis confessis etiam in præteritis confessionibus, ut communiter *Lugo, Salm. Wigandt, Conc. Antoin. Roncagl. Sporer*, etc, (quicquid dicant *Diana* et *Fagund.*) quia sæpe pertinet ad confessarii officium meminisse rerum præteritarum, quoties censentur prodesse pœnitenti. Ne quis dicat pœnitentem retinere jus sigilli etiam in nova con-

(1) *In 4. Dist. 21. q. 3. a. 2.* — (2) *lib. 6. n. 651.* —

fessione, quam facit; imo dicendum est potius confessarium in actu confessionis habere jus dicendi quicquid prodest pœnitenti, et sciendi ea omnia, quorum notitia potest inservire ad melius monendum pœnitentem (1). Et hoc dicunt etiam communiter præfati AA. licere confessario hoc facere immediate post absolutionem (2).

157. — Quarto loco notantur casus, quando læditur sigillum. Regula generalis est quod læditur sigillum, quoties utitur confessione, directe vel indirecte revelando peccatum, aut in pœnitentis gravamen. Sed descendamus ad casus particulares. I. Frangit sigillum, qui diceret se in tali monasterio audivisse peccatum grave cujusdam Religiosi, aut diceret quod ibi committuntur peccata gravia, licet personam reticeret, quia tunc quilibet ejusdem monasterii damnum pateretur; ita communiter *Suarez. Busemb. Diana, Conc. Castr. Laym.*, etc., quidquid dicant *Escob. Henriq.* etc., idem dicit *Diana* cum *Maldero*, si diceret se audivisse peccatum alicujus Religiosi talis ordinis. Sed probabiliter huic contradicit *P. Conc.*; dum hoc dicere non censetur sigilli revelatio, nec gravamen pœnitentis, nam in quolibet ordine communiter adsunt Religiosi pravi; modo illa non esset religio strictæ observantiæ (3). Dicit etiam *Diana* quod confessarius alicujus monasterii Monialium scandalum afferret, si concionando nominaret defectus in confessione auditos. Sed hoc etiam intelligendum est cum grano salis, nempe in casu quo nominaret aliquam culpam particularem alicujus Monialis, aut illius monasterii; secus autem si loqueretur in communi de defectibus quæ communiter in omnibus monasteriis committi solent aut possunt; alias qui audit confessiones in monasteriis, nunquam posset ibi concionari; quod dicendum non est, et communiter oppositum fert usus, et constat ex cap. *Si sacerdos*, afferendo *num. seq.* (4).

158. — Quæritur autem an frangat sigillum qui diceret in tali oppido committi talia peccatorum genera, quæ ipse audivit in confessione? Negant *Navar. Ren. Fagund.*, etc.; sed communissime et merito affirmant *Suar. Bonac. Tamb. Laym. Lugo, Con. Diana, Viva Castrop.*, etc., si locus est

(1) *N. 653.* — (2) *n. 652.* — (3) *lib. 6. n. 654.* — v. Dubit. 2. — (4) *n. 654. sub. init.*

parvus; quia tunc revelatio, cum redundaret in infamiam communitatis, redundaret etiam in gravamen pœnitentis. Secus autem si oppidum est magnum, et delicta sunt publica, ut dicunt idem AA. *Lugo, Conc. Viva, etc. cum Petrocor. et Habert*, qui recte hoc permittunt tunc etiam concionatoribus, modo non manifestent vitia, contra quæ invehuntur, se audivisse in confessione; et modo non descendant ad circumstantias particulares, et disserant in generali, ut dictum est cap. *Si sacerdos de offic. jud. ord.*, ubi hoc habetur: *Si sacerdos sciat pro certo, aliquem esse reum alicujus criminis, vel sic confessus fuerit... non debet eum arguere nominatim, sed indeterminate* (1). Dubium tamen restat quodnam oppidum dicatur parvum, et quodnam magnum. Ego sic dicerem, sicut aliorum etiam coepi consilium, ut dici possit: *Hic regnat*. v. g. blasphemia, requireretur ut oppidum constaret saltem tribus millibus personis circumter; sed minus si tantum diceretur: *Hic committuntur multa peccata gravia*, quin nominentur in specie. Ut nominetur autem aliquod peccatum afferens infamiam, (quod tamen esset etiam publicum) meo judicio requiritur ut oppidum sit valde populo frequens, v. g. 6. aut 7. millibus animarum. Si concionator vero haberet notitiam peccatorum extra confessionem, potest majore libertate loqui; sed pariter cautione utendum est, ne suspicionem revelationis ingeret illis qui ei confessi sunt (2).

159. — Frangit sigillum qui utitur notitia confessionis ad externam gubernationem in pœnitentis gravamen. Hoc est contra id quod scribit *Sambovius*, innixus multis AA. antiquis *Adrian. Valent. cum S. Bonavent. et S. Thoma* (3). Sed *Clemens VIII. Decr. 1594. die 26. Maji* hoc prohibuit dicens: *Tam Superiores pro tempore existentes, quam confessarii qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur*. Et licet hoc decretum fuerit editum tantum pro regularibus Prælatiis, recte tamen *Croix et Holzm.*, quicquid dicat *Habert*, tenent extendi etiam ad sæculares, cum certe ratio currat etiam de ipsis, nempe quia

(1) *Ibid. v. Dubit. 1.* — (2) *lib. 6. n. 654 v. Dubit. 1.* — (3) *Suppl. q. 11. a. 1. ad. 3.*

alias confessio redderetur odiosa. Præterquam quod clarius hoc factum est ex alio Decreto S. C. publicato ex mandato Innoc. XI. anno 1682. quo sequens propositio damnata fuit: *Scientia ex confessione acquisita uti licet modo fiat sine directa aut indirecta revelatione, et gravamine pœnitentis; nisi (en quod damnatum fuit) aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cuius comparatione prius merito contemnatur.* Deinde statuit: *Mandantes etiam universis Sacramenti Pœnitentiæ ministris, ut ab ea (doctrina) in praxi deducenda prorsus abstineant.* Itaque ex præfato Decreto vetitum est uti notitia confessionis in pœnitentis gravamen, licet ex non usu majus damnum ei eveniret. Hinc recte dicunt *Croix, Viva, Holzm. et Mazzot.* (contra id quod etiam dicit *Sambov. cum S. Anton.*) numquam licere ex notitia confessionis remove indignum ex officio, aut ei negare suffragium ad electionem officii, aut beneficii, aut negare ei Sacramenta, aut a servo auferre claves, aut præterita benevolentiae communicatione privare, aut ei torvum oculum ostendere, claves arcæ abscondere, fores claudere (1). Ita nec etiam licitum est (nec clam) negare Communionem pœnitenti, aut eum monere, postquam ei dene-gata fuit absolutio, ut diximus *præc. n. 124.*, et ut hic dicunt communiter *Tourn. Conc. Mazzot. Croix, Holzm., etc.* contra *Petroc.* qui pro se citat *S. Bonavent. S. Thomam, S. Antonin.* et alios, qui olim tenebant posse negari; sed hodie oppositum certum est ex Decret. Innoc. XI. superius relato. Dicunt contra *Castr. Bon. Habert, Ant., Spor., etc.* posse confessarium ex notitia confessionis cautiorem se reddere in custodiendis bonis, et in socordia sua removenda, modo non ingeratur suspicio peccati, nec adsit exprobatio aliqua pœnitentis; et huic adhæret *S. Thomas* (2) dicens: *Potest (confessarius) dicere Prælato, quod diligentius invigilet, ita tamen quod confitentem non prodat.* Sed hæc omnia reprobant *P. Conc.* et non immerito, dum hæc in praxim deducendo difficulter quis evitare potest omne periculum revelationis aut gravaminis. Cæterum advertendum 1. regulam ab omnibus acceptam esse, etiam a *P. Concina*, licere uti notitia confessionis, quoties non subest nec gravamen, nec revelatio; unde bene potest confes-

(1) *Lib. 6. n. 651.* — (2) *Suppl. q. 11. a. 1. ad 1.*

sarius ex illa mores suos componere, pro poenitente orare, humanius cum eo tractare, casui studere, in interrogationibus se dirigere, aut instruere, aut alios monere in generali, ab aliquo damno cavere (1). Et ita etiam dicimus quod, sublato periculo revelationis aut gravaminis, confessarius sciens pollutam esse ecclesiam, potest, imo debet abstinere a celebratione, ut dicunt *Lug. Aver. Tamb. contra Coninch. Sporer, Silvest.*, etc. (2). Advertendum 2. quod si quis prætenderet beneficium, et Superior extra confessionem sciret ipsum esse indignum propter aliquem defectum ætatis, aut scientiæ etc. non solum potest, sed etiam debet ei denegare suffragium, licet ex confessione cognovisset aliquod ejus crimen, ut dicunt *Merbes Natal. de Alex. et Petroc. cum S. Thoma* (3). Nec obstat quod poenitens tunc posset suspicari ex confessione ei denegari beneficium, quia licet adsit obligatio vitandi rationabiles suspiciones, non autem suspiciones, et conjecturas leves et irrationabiles, quasi facile calidi suspicantur, ut docent *Lugo cum Medin. Castr. Scot. et Croix, cum Gob. Tamb. Gorm. et S. Thoma* (4) qui dicit: *Si emotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in confessione auditum, vel ad aliquam (nota) probabilem suspicionem habendam de ipso, nullo modo Prælati deberet subditum removere* (5).

160. — Dicit *Roncaglia*, et merito, quod si confessarius cognoverit ex confessione, aliquem esse malæ conscientiae, non potest ideo (sine alia causa sufficienti) se excusare ab eo audiendo, si ille iterum redit ad confitendum, quoties ex excusatione aliis ingeret suspicionem; secus autem dicendum, si confessarius esset solus, et aliquo prætextu abiret, aut se excusaret ne eum audiret. Sed huic ultimo acquiescere nequeo, quia talis fuga aut excusatio redderet confessionem odiosam tam poenitenti, quam aliis in genere; nam si fideles scirent confessarios ex notitia confessionis posse prætextus fingere ut eos aufugiant, hoc eis occasio esset ut confessionem odio haberent. Unde dico quod in tali casu confessarius tunc tantum potest poenitentem non audire, cum jam prius ex alio motivo statuerat aliam non excipere confessionem (6).

(1) *Lib. 6. n. 657 v. Communiter.* — (2) *n. 660.* — (3) *in 4. d. 21. q. 3. a. 1. ad 4. et vide lib. 6. n. 657. v. Si vero.* — (4) *Quodlib. 5. a. 13.* — (5) *lib. 6. n. 661.* (6) *n. 659. v. No-*
d. sub fin.

161. — Quæritur 1. an confessarius possit se cavere ab aliquo damno sub aliquo prætextu, si cognosceret ex confessione sibi parari insidias in vitam et bona? Si abest revelatio sigilli et poenitentis gravamen, proculdubio potest; sed dubium restat, utrum possit, quando ex confessarii actionibus insidias parantes argumentari possent confessionem factam a complice de insidiis paratis? Permittunt *Castrop. Wig. Laym. Petroc.*, etc. quia tunc, ut dicunt, confessarius non revelat peccatum confessum, sed tantum confessionem peccati factam. Sed merito negant *Lugo, Sanch. Ronc. Salm. Mazzotta*, etc., quia tunc semper intervenit revelatio indirecta, dum, talibus circumstantiis positis, non tantum revelatur confessio, sed indirecte etiam peccatum confessum, aut saltem præbetur rationabilis suspicio.

162. — Quæritur 2, an cum confessarius requisitus est de schedula confessionis, possit eam exhibere poenitenti non absoluto? Diversæ adsunt sententiæ, sed communior et probabilior cum *Laym. Ronc. Croix, Spor, Elbel, Holzm.* etc. (contra *Bonac. et Lugo*) ita distinguunt: Si schedula loquitur de sola confessione, illa non debet negari; quia si negaretur, ex una parte revelaretur poenitentis indispositio; ex alia, si concederetur, non jam testificaretur, absolutio data, sed tantum confessio facta, quæ jam revera facta est. Secus autem, si confessarius deberet scribere schedulam, quod poenitens sit absolutus; quia tunc non obstat sigillum, cum mendacium juxta omnes sit intrinsece malum, et in nullo casu dicendum est. Attamen si schedulæ essent jam impressæ, et ibi assereretur etiam absolutio data (quod a Prælatis permitti nunquam deberet), tunc mihi videtur probabile cum aliis (quos consului), licite posse eam præberi etiam non absolutis, saltem cum palam eam petunt, quia tunc confessarius nec dicit nec scribit aliquod mendacium, sed tantum facit illam actionem præbendi schedulam, quam cæteroquin negare non potest, quin poenitentis indispositionem manifestet (1).

163. — Quæritur 3. an confessarius possit vitare poenitentem qui ei minatur mortem, ob absolutionem quæ ei denegatur? Respondetur cum *Lugo*, et *Ronc.* quod bene potest ab eo aufugere, quoties non datur aliis suspicio dene-

(1) *Lib. 6. n. 639.*

gatae absolutionis; nam illæ minæ jam non sunt confessio, aut peccata narrata in confessione; sed sunt peccata commissa intra confessionem. Quod si non posset aufugere quin suspicionem istam ingerat, tunc pro absolutione recitare potest aliquam orationem. Nec obstat dicere quod ista videretur simulatio administrationis Sacramenti; quia tunc eveniret simulatio, quando diceret illam orationem, ut crederetur absolutio; secus vero cum profert tantum ut liberetur ab illa vexatione. Potest etiam, ut dicit *P. Cardenas*, ut liberaretur a vexatione, proferre formam ita: *Ego te non absolvo*, prolato verbo non submissa voce: vide dicenda in *Tom. IV. Append. III. de exam. Ordinand. n. 16. (1)*.

164. — Quæritur tandem 4. an liceat in hac materia sigilli uti opinione probabili? *Gobat. Croix, Diana*, etc. dicunt tantum expedire ut teneantur opiniones quæ magis favent sigillo: sed melius dicit *P. Viva*, non licere uti scientia acquisita per confessionem, nisi quando moraliter certum est, aut saltem probabilissimum (adeo ut oppositum non sit probabile) non adesse aliquam fractionem sigilli, aut aliquod gravamen pœnitentis. Et duplici ratione hoc asserit: primo quia sic requirit reverentia debita Sacramento; sed hæc ratio sufficienter non convincit, dum dicunt multi graves AA. *Pontius, Sanch. Salon. Vasq.*, etc. non deberi majorem reverentiam quam probabilem tam præceptis divinis, quam Sacramentis. Secundo propter periculum gravaminis pœnitentis, quia etiam gravamen probabile odiosam reddit confessionem. Hæc ratio est valde fortis, et effecit ut a prima sententia ad hanc venirem: quandoquidem ex una parte non licet uti opinione probabili in præjudicium juris certi quod possidet proximus, ut jam dictum est *Tom. I. Tr. I. n. 21.*; ex alia parte certum est quod pœnitens possidet jus ne gravetur ex sua confessione; quare non licet confessario uti aliqua opinione, quæ potest afferre probabile gravamen pœnitenti (2),

(1) *N. 659.* — (2) *lib. 6. n. 633.*

CAPUT IX.

DE SOLLICITATIONE IN CONFESSIONE.

Bulla Gregorii XV. 165. Punct. I. Claus. I. In actu etc. 166. Claus. II. Sive ante, etc. 167. Claus. III. Occasione confessionis 168. Prætextu confessionis. 169. Claus. IV. Extra confessionem, etc. An requiratur simulatio, etc. 170. Punct. II. Casus in quibus denuntiandum est 171. Casus in quibus non 172. Si mulier sollicitat confessarium 173. An confessarius divertens ad tactus, etc. 174. Si emendatus, etc. 175. Punct. III. An pœnitens possit absolvi antequam denuntiet; et an teneatur epistolam, etc.; et si, cum possit ex se, repugnet, etc. 176. De excommunicatione quam incurrit 177. Si admonitio non est profutura 178. Debet fieri denuntiatio, licet non probetur, etiam ab aliis qui sciunt, etc.; et licet sit occulta sollicitatio 179. Punct. IV. Quid si sollicitatio dubia 180. Qui laudat pulchritudinem, etc. 181. Casus particulares 182. De inhabilitate sollicitantium ad celebrandum 183.

165. — Ex Bulla Gregor XV. tenentur confessarii ad monendos pœnitentes de obligatione denuntiandi Episcopis illos sacrilegos confessarios qui eos ad turpia sollicitassent. Primum omnium juvat hic adnotare verba præfatæ Bullæ, anno 1622. *Omnes sacerdotes, tam sæculares, quam regulares, qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta inter se, sive cum aliis quomodolibet in actu sacramentalis confessionis, sive ante, sive post immediate, seu occasione, vel prætextu confessionis, etiam confessione non secuta, sive extra confessionis occasionem in confessionario, aut in loco quocumque ubi confessiones audiuntur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare vel procurare tentaverint, aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones sive tractatus habuerint. Et inde subjungitur: Mandantes omnibus confessariis, ut suos pœnitentes, quos noverint fuisse, ut supra, ab aliis sollicitatos, moneant de obligatione denuntiandi sollicitantes, seu tractantes, etc. inquisitoribus, et locorum Ordinariis.*

PUNCTUM I.

Expenduntur clausulæ appositæ in Bulla Gregorii.

166. — CLAUSULA I. *In actu sacramentalis confessionis.* Ad hoc sufficit ut confessio inchoata sit, licet non perfec-

Et hic nota denuntiandum esse confessarium qui intra confessionem daret chartam pœniteni, in qua ad venerea eam incitaret, ut habetur ex propositione 6. damnata ab Alexandro VII; idem currit si in confessione diceret pœniteni ut expectet domi: aut si interrogasset ubi habitet, et deinde ad eam accederet et sollicitaret, quoties ex circumstantiis dignosceretur quod interrogatio facta sit fine sollicitationis; ita recte dicunt *Bonac.* et *Bordon* (1).

167. — Clausula II. *Sive ante, sive post immediate.* Illud *ante immediate* intelligendum est ita stricte, ut nullum intercedat intervallum inter sollicitationem et confessionem, ut communiter dicunt *Bos. Passer.* et *Delben.* apud *Ronc.* Si autem, dum mulier ante sedem confessionalem confessura manet, confessarius non casu, sed ex proposito manibus aut pedibus eam tangeret, certe denuntiandus esset. Si vero confessarius eam sollicitasset occasione quod pœnitens petiisset ab eo confiteri, dicimus cum *Bordon.* (contra *Salm.*) non propter hanc clausulam denuntiandum eum esse, sed per clausulam III. *Occasione confessionis*, quoties confessarius uteretur illa petitione ad eam sollicitandam; secus vero cum uteretur ea tantum ad colloquendum, et deinde tentatus sollicitasset (2). Pariter illud *post immediate* intelligitur quando nulla alia intermediat actio, ut communiter *Salm. Potestas, Hurtad. Peyr.,* etc. Hinc dicit *Potestas*, quod cum pœnitens jam discessisset a confessionali, et hic postea eam sollicitaret, non est denuntiandus; sed si immediate post confessionem ei diceret: *Expecta paulisper*, et post aliquod intervallum (non autem die sequenti) accederet, et eam sollicitaret, tunc denuntiandus est, licet in principio de alio negotio tractaret, quia tunc ille tractatus prudenter præsumitur fictus. Nihilominus quidam doctor hoc negabat, et non abs re, si illud negotium, de quo in principio loquitur confessarius, esset magni momenti, et prætextus non appareret. Proculdubio denuntiandus est, si diceret pœniteni: *Hodie me expecta domi tuæ*, et postea nulla occasione negotii magni momenti eam sollicitaret. Idem currit, si statim a confessione in aliquem locum secretum conducirer. Idem, si immediate post confessio-

(1) *Lib. 6. n. 676.* — (2) *n. 677.*

nem illa accedente ad sibi deosculandum manum, ipse malitiose adstringeret manum illius (1).

168. — Clausula III. *Occasione, vel prætectu confessionis*. *Occasio* intelligitur quando confessarius invitat poenitentem, vel poenitens confessarium ad veram confessionem: *Prætectu* vero ad confessionem fictam. Et 1. in quantum ad *occasionem*, si confessarius requisitus a poenitente ad excipiendam ejus confessionem, sermonem alio diverteret, et eam sollicitaret, jam ex hac clausula denuntiandus est, licet non adhuc in confessionali sedisset, nec mulier genuflexisset, ut dicunt communiter *Castrop. Salm. Ronc. et Potestas* (2). Idem hoc currit, licet mulier peteret crastino confiteri, ut recte dicunt *Conc. et Mazz.* contra *Quarti*, et *Leand.* Nec obstat dicere quod talis sollicitatio non est proxima ad confessionem, quia jam verificatur quod sit prætectu confessionis (3). An autem denuntiandus sit confessarius quia ob peccatum auditum a poenitente postea accedit domum ejus ad ibi eam sollicitandam: negant *Nav. Trullench. Salm.*, etc., quia tunc (dicunt) confessarius non utitur occasione confessionis, sed tantum notitia in confessione habita. Sed probabilius affirmant *Roncagl. Conc. Mazzotta, Potestas, Bordon, Lexan.*, quia revera tunc jam occasione confessionis sollicitat, cum sollicitatio impulsus habeat a confessione; et rationabiliter præsimitur confessionis notitia ad sollicitationem usum fuisse, cum, audita mulieris fragilitate, interrogat v. g. de ejus habitatione, si ibi sola moretur, etc., aut (ut dicit *P. Conc.*) si confessarius cum tali poenitente nunquam antea familiariter usus esset, et postea, cognita ejus levitate, accederet sollicitaturus, aut litteris sollicitaret, aut requisitus de confessione, promitteret se eam auditurum, modo illa pravo suo desiderio consentiat (4).

169. — II. In quantum ad *prætectum* confessionis, certe denuntiandus est confessarius qui prius exposceret poenitentem, an velit confiteri, et postea eam sollicitaret, ut recte dicunt *Conc. Ronc. Bordon. et Mazzotta*. Secus vero qui licentiam a Superiore peteret ut in domum mulieris se conferat prætectu confessionis, sed finis esset eundi ad eam

(1) *Lib. 6. n. 677.* — (2) 678. — (3) *ibid.* Dubit 1. — (4) *lib. 6. n. 678.* Dubit. 2.

tentandam, ut recte dicunt *Salmant. Roncag. Bordon. et Tancred.*, quia tunc confessionis prætextus non est respectu pœnitentis, sed Superioris. An debeat denuntiari confessarius qui cum pœnitente convenit, ut se infirmam simulet, et prætextu confessionis ad se eum advocet; affirmant *Fag. Mazz. Conc.*, etc.; sed communius et probabilius negant *Ronc. Escob. Bordon. Diana, Leand. Trullench.*, etc., quia non est quod tunc fiat sollicitatio prætextu confessionis, sed sub tali prætextu executioni mandatur eorum indigna conventio; adeoque prætextus non inservit ad sollicitandum, sed ad domesticis illudendum, ne de malo suspicentur. Tanto minus mulier teneretur ad denuntiandum, si illa prætextu confitendi confessarium sollicitaret, et ille consentiret. Secus autem esset, si confessarius mulierem sollicitasset, licet extra confessionem, sed illa repugnante ob timorem ne videretur, confessarius ei insinueret, ut se simulet ægrotam et tali prætextu illum ad se advocet; quia tunc recte verificatur quod prætextus confessionis sit motivum quo ille ad sollicitandum pergat, et consensum mulieris obtineat. Ita etiam puto denuntiandum fore confessarium vocatum a matre ad audiendam confessionem filiæ, et illæ sub tali prætextu accedit ad colloquendum cum filia pravo fine, et eam sollicitat. Ita etiam censeo denuntiandum esse eum qui vocatur ad absolvendam mulierem sensibus destitutam, et ille sub tali prætextu, sive occasione accedit ad eam, et inhoneste eam tangit. Item dicendum cum *Escob. et Diana* de confessario qui in confessionali, aut in alio loco electo ad audiendas confessiones, pro audienda confessione, ut simulat, sollicitat pœnitentem (1).

170. — Clausula IV. *Extra confessionis occasionem in confessionario, aut in loco quocumque, ubi confessiones audiuntur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones, sive tractatus habuerint.* Notant *Escob. et Ronc.* quod illud *simulantes ibidem confessiones audire*, intelligitur quando tam mulier simulat confiteri, quam confessarius audire confessionem, inferentes id ex verbo *simulantes* quod comprehendit utrumque. Sed melius dicunt *Castr. Trullench. Fa-*

(1) N. 679. —

gund. et Diana, quod ut denuntiandus sit, sufficit quod confessarius maneat in confessionali, aut in alio loco electo ad audiendas confessiones, et ibi muliere genuflexa ipse eam sollicitat; nam tunc facto ipso confessarius jam simulat confessionem, dum ita sufficienter efficit, ut adstantes credant quod mulier confiteatur. Secus autem esset, si extra confessionalem sedem eam sollicitaret, dum illa sistit, aut sedet (1). Dictum est *extra confessionalem*; sed hic suboritur aliud dubium, an sit denuntiandus qui sollicitat, aut tractat de turpibus in confessionario, confessionem non simulando? negant *Castr. Escob. Ronc. Salm.*, etc. ratione ducta ex verbis in Bulla: *In confessionario, aut in loco quocumque electo, simulantes ibidem confessiones audire.* En igitur (dicunt) quod præter confessarii locum, requiritur etiam simulatio. Sed probabilius dicimus cum *Potestate, Diana, Conc. et Mazzot.* quod si confessarius sollicitat extra confessionarium, tunc, ut denuntiandus sit, requiritur simulatio confessionis; sed si ille sollicitat in confessionario, sufficit ut adsit solus tractatus inhonestus. Et hoc probatur ex Decr. Pauli V. 10. Julii 1614. quo præcepit procedi in confessarios, *qui tractant cum mulieribus in confessionali, extra occasionem confessionis de rebus inhonestis.* Itaque juxta hoc Decretum non requiritur jam aliqua simulatio. Opponitur quod hoc Decretum jam moderatum sit a Greg. sua Bulla; sed respondetur quod nullum Decretum censetur revocatum, nisi subsequens sit omnino oppositum, adeo ut non possit aliter explicari; sed hic recte potest explicari Bulla Gregorii, quod simulatio non requiritur respectu confessionarii, sed alterius loci ad confessionem electi, dum verba *simulantes ibidem*, apposita sunt immediate post verbum *electo*. Additur quod juxta aliud Decretum inquisitionis rom. relatum in Opere præcipitur denuntiatio omnium illorum *qui abusi sunt Sacramento Pœnitentiæ, confessionem, aut confessionarium adhibentes ad fines inhonestos* (2).

(1) *Lib. 6. n. 680.* — (2) *lib. 6. n. 680. v. Dixi.*

PUNCTUM II.

Qui denuntiari debent.

171. — **HODIE** ex Bulla *Sacramentum* Benedicti XIV. 1741. (quicquid ante illam dixerint nonnulli AA.) omnino denuntiandi sunt confessarii sollicitantes: 1. Licet jurisdictione privati sint. 2. Licet sollicitatio fuerit mutua. 3. Licet pœnitens consenserit (et hic advertendum quod juxta Decretum relatum in Opere (1) pœnitens quæ consentit, non tenetur delictum suum aperire, imo super illud nec debet interrogari). 4. Licet sollicitatio multo abhinc tempore evenierit (2). Item ex Bulla Gregorii XIII. denuntiandus est laicus qui se simulat confessarium et sollicitat (3). Insuper denuntiandus est confessarius sollicitans, licet de tali delicto aliunde fuerit accusatus, convictus, et in eum animadversum sit, ut recte dicunt *Bonac. Diana, Salm.*, etc. contra aliquos (4). Præterea proculdubio denuntiandus est qui pœnitentem sollicitat, ut ipsa seducat aliam ad secum peccandum; et hoc tum ratione Decreti allati n. 170. in fine, tum ex Bulla Greg. qui imponit denuntiandos omnes, qui *in confessione personas ad inhonestas inter se, sive (nota) cum aliis quomodolibet... sollicitare... tentaverint*. Et idem currit, si confessarius in confessionalis tractaret ut pœnitens cum alio peccaret, uti constat ex præfata Bulla *Sacramentum*, ubi imponitur denuntiatio, licet *sollicitatio* non pro seipso, sed pro alia persona peracta fuerit (5).

172. — Contra non adest obligatio denuntiandi 1. confessarios qui sollicitant ad alia peccata non inhonestas, ut communissime, et recte dicunt *Castrop. Bonac. Holzm. Ronc. Mazzotta*, etc. contra paucos; quia talis obligatio nullibi expressa legitur. Nec obstant verba Bullæ, *illicitos et inhonestos sermones, sive tractatus*, adversarii opinionem suam firmando super verbo *illicitos*, quia respondetur quod utrumque verbum *illicitos, et inhonestos* ad idem refertur, sicut apparet ex contextu totius Bullæ (6). 2. Defunctos, nam pro ipsis omnino cessat finis tam emendationis, quam animadversionis (7). 3. Pœnitentes qui sollici-

(1) N. 681. et 700. — (2) n. 687. Quær. IX. — (3) n. 688. (4) n. 687. — (5) n. 691. Quær. XIII. — (6) lib. 6. n. 684. — (7) n. 692.

tant in confessione, ut communiter docent DD. contra *Caramuel.*, me quidem admirante, nam in aliis est ita benignus, ne dicam laxus, et hic tam severus, sed præter rationem, dum pro legibus poenalibus regula communis est quod illæ non se extendunt ad casus similes. Neque hic certe eadem currit regula de poenitentibus ac de confessariis, propter multa motiva quæ patent, et præcipue propter suspicionem quæ intervenire posset revelationis sigilli, si confessarii denuntiassent poenitentes (1).

173. — Sed quæritur 1. an mulier quæ sollicitavit confessarium teneatur illum denuntiare, si ipse consensum præstitit. Affirmant *Ronc. Felix, Potestas, Salm. Mazz.*, etc. dicentes quod ex Bullæ sensu debet imponi poenitentibus denuntiare non tantum confessarios sollicitantes, sed etiam illos qui in confessionali habent tractatus turpes. Sed negant *Bonac. Castropal. Hurtad. del Bene, Trul.*; et *Diana* vocat hanc opinionem probabilem, et tutam; et adhæret etiam *Ronc.* dicendo cum *Bordon.* quod per tractatum inhonestum intelligitur ille, cujus auctor est confessarius; sed ratio, quæ mihi validior pro hac tuenda sententia videtur est, quod in Bulla Gregorii illis solis poenitentibus debent confessarii imponere onus denuntiationis, *quos noverint fuisse ab aliis sollicitatos*. Poenitentes sollicitantes dici non possunt sollicitati; unde ex verbis Bullæ videtur deduci, quod mulier sollicitans potest, si vult, denuntiare confessarium, sed ad id non tenetur: tum quia in eo casu faciliter se exponit periculo, ne infamia propria manifestetur a confessario denuntiato: tum quia non præsumitur Pontifex voluisse imponere mulieri, quæ sollicitavit confessarium, onus tam grave ut ipsamet debeat eum accusare, ideoque Pontifex expressit illa verba, *quos noverint sollicitatos*. Quidam dicere voluit hanc opinionem postea fuisse reprobata a Benedicto XIV. in Bulla *Sacramentum*, dat. 1. Jun. 1741.; sed perperam hoc venditat, (§. 2.) dum Pontifex nihil aliud dixit, nisi quod debeat denuntiari, *licet sollicitatio inter confessarium et poenitentem mutua fuerit*. Sed magni interest inter mutuam sollicitationem, et illam poenitentis, cui confessarius consentit; dum DD. recte distinguunt primum a secundo casu, ut videre est apud *Potes-*

(1) n. 689.

tatem (1), ubi dicunt sollicitationem mutuam evenire, cum confessarius sollicitatus a Pœnitente ad unam inhonestatis speciem, ipse sollicitat eam ad aliam; ut dicetur numero sequenti; aut cum confessarius sollicitatus in principio dissentit, aut sermonem alio divertit, et postea aliquo intervallo elapso eam sollicitet; et in his casibus mutuæ sollicitationis, dicebant plures AA. *Castrop. Peyrin. et Acuma*, quod non aderat obligatio denuntiationis: sed hæc opinio est illa quam damnavit Benedictus. Et merito, nam in talibus casibus jam verificatur quod pœnitens vere sollicitata fuerit; sed in nostro casu quando confessarius simpliciter consentit, non verificatur, nec potest dici mulier fuisse sollicitata. Quando autem confessarii cooperatio dicenda sit vel simplex consensus, aut etiam sollicitatio, hoc pendet a circumstantiis, a discursu, et facto, quæ inter ipsum et pœnitentem intercedunt (2).

174. — Quæritur 2. an denunciandus confessarius, qui sollicitatus ad copulam, divertit ad tactus? Affirmant *Salm. Leand. et Diana*; sed probabiliter negant *Castropal. Escob. Hurtad. Trullench.*, etc. Ratio, quia mulier ad copulam sollicitans virtualiter provocat eum ad tactus, qui in copula continentur, atque ordinarie ad copulam præmittuntur: unde tunc vere accidit, quod confessarius (ut mox supra dictum est) non sollicitat, sed sollicitatus consentit. Secus tamen (ut recte ajunt *Castrop.* et alii) dicendum, si ille sollicitatus ad fornicationem, diverteret ad sodomiam, vel contra; quia istarum turpitudinum una non continetur in alia (3).

175. — Quæritur 3. an debeat denunciari confessarius sollicitans jam emendatus? Negant *Sotus, Molfes. Lugo, Castrop. Sor. Escob. Fagun. Trullen. Hurt.*, etc.; et hæc opinio probabilis appellata est a *P. Viva*, et ab *Instructore*, etc. Ratio est (ut dicunt) quia tunc cessat finis principalis denuntiationis qui est emendatio rei. Dicunt autem signa emendationis esse: 1. Si multo abhinc tempore non amplius mulierem tentavit, licet hæc pluries ad eum regressa esset. 2. Si per tres annos bene vixit. 3. Si Religiosus factus est. 4. Si habetur pro viro rectæ conscientiae, et vix

(1) *Tom. 2. de Denunc. n. 581.* — (2) *lib. 6. n. 681.* — (3) *n. 682.*

semel atque iterum in id prolapsus sit, aut si senex factus est, aut si post sollicitationem statim se poenituit. Advertit tum *P. Viva* ea signa non sufficere, nam ipsa debent emendationis iudicium moraliter certum constituere. Sed hoc non obstante, ego cum *Suar. Azor. Salm.*, etc. iudico absolute probabiliorem sententiam oppositam, nempe quod etiam emendati denuntiandi sunt, quia Ecclesia in tali delicto non solum requirit rei emendationem, sed etiam animadversionem ad aliorum exemplum (1).

PUNCTUM III.

Quis tenetur ad denuntiandum.

176. ANTEQUAM ad punctum descendamus, tria notabilia advertere oportet: primum quod poenitentes sollicitati absolvi nequeunt, antequam fiat denuntiatio; et si forte justo detinentur impedimento, debent saltem promittere quamprimum id se esse facturos. Notanda sunt verba Bullæ Sacramentum Benedicti XIV. ubi clarius id exprimitur: *Caveant diligenter confessarii ne poenitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius, denuntiationem ad effectum perducen-tes, delinquentem indicaverint competenti iudici vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac permittant* (2). Sed hic dubitatur an poenitens, qui personaliter non potest denuntiare, teneatur id facere per litteras aut per alios? Affirmant *Salm.* et huic opinioni adhæreo ego etiam cum *Viva* et *Ronc.* (quicquid dicant alii), quoties moraliter non adsit periculum infamiæ: quia poenitens tenetur tali debito, modo quo potest, satisfacere, unde si personaliter non potest, tenetur saltem per litteras. Nec obstat quod dicetur *Tr. XX. n. 44.*, nempe quod si poenitens habens casum reservatum est impeditus, ut se præsentet Superiori, non tenetur per epistolam; quia ibi obligatio est adeundi personaliter Superiorem, ut ab eo recipiat monitionem; sed hæc obligatio, juxta verba Pontificis, est ut tantum Prælato indicet delinquentem, ut remediis opportunis damno, quod ille afferre potest, consulat (3). Hæc

(1) *Lib. 6. n. 686.* — (2) *n. 693.* — (3) *lib. 6. n. 699*

autem denuntiatio per litteras, si Episcopo eam deferre nolit, potest mitti Romam. Confessarius autem, si ipse denuntiationem ex auctoritate Episcopi excipere velit, si eam nequit scribere, satis erit ut Prælatum certiore faciat de confessarii nomine, et de qualitate sollicitationis, quin mentionem faciat de consensu, vel dissensu a pœnitente præstito. Dictum est *si eam excipere velit*. Cæterum advertunt *Viva, Tamb. et Ronc.* non expedire in praxi ut confessarius hoc sibi onus suscipiat hujusmodi denuntiationes afferendi, nisi cum in aliquo casu raro observasset nullum aliud remedium suppetere quo damno communi prospici possit (1). Dicunt præterea *del B. ne et Instr. etc.*, quod si mulier valde repugnaret Episcopum adire, potest illa alium expectare confessarium, qui velit denuntiationem referre Episcopo, si præsens confessarius id facere recusat. Et eo casu quo pœnitens induci non posset ad denuntiandum etiam per confessarium, refert *P. Mazzot.* Decretum ubi dictum est quod tunc recurrendum est ad Sedem apostolicam pro opportuno remedio, et interim non absolvatur; et testatur idem auctor quod aliquando Sedes apostolica in casu magni ruboris aut alicujus vani timoris, pro illa vice a denuntiationis onere liberavit (2).

177. — Secundo advertendum est quod pœnitens, qui, cum posset, non denuntiat intra mensem (qui computatur a die quo obligatio advertitur), incurrit excommunicationem ipso facto (3). Sed hic dubitatur, an illa denuntiatione executâ, possit absolvi ab excommunicatione a quocumque confessario? Negant *Salm. Diana, Mazzot. etc.*; sed affirmat probabiliter doctissimus *Christianus Lupus*, cui adhæret *Ronc.* dicens quod reservatio hujus censuræ durat usquedum durat contumacia; et hoc recte confirmatur ex verbis Decreti relati in opere (4), ubi dicitur quod pœnitens non potest absolvi ab excommunicatione, *se prima non avra soddisfatto al suo obbligo*: infertur igitur quod, cum satisfecerit suo muneri, potest absolvi. Contra vero hic advertendum, quod si quis injuste accusaret, sive cooperaretur ad accusandum de sollicitatione aliquem sacerdotem innocentem, incurreret reservationem papalem, sed absque cen-

(1) *ibid. v.* Advertunt. — (2) *ibid. v.* Dicunt autem. — (3) *n. 693.* — (4) *lib. 6. n. 693. v.* An autem.

sura, prout dictum est *præc. num. 129. ex Bulla, Sacramentum, §. 3. Benedicti XIV. ubi dicitur: Quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per seipsam innocentes confessarios impie calumniando vel sceleste procurando, ut id ab aliis fiat, impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis aut minis, aut alio quovis modo, etc.* Advertunt tamen *Salmanticenses* (1), id intelligi de suasionem efficaci, ita ut ipsa sit causa injustæ damnationis secutæ. Adduntque (2) intelligi, nisi suasio ante executionem denuntiationis efficaciter revocetur.

178. — Tertio animadvertendum est, quod licet monitio denuntiationis, quæ imponenda est, profutura non sit, etiam facienda est, ut scite advertit *Pater Ronc.*, tum quia hic agitur de damno communi, juxta dicta *num. 116*, tum quia in Bulla Gregor. obligatio non est imposita pœnitentibus, sed confessariis, ad admonendos sollicitatos, ut denuntient, etc. (3).

179. — Hinc notandum primo quod denuntiatio facienda est a pœnitente, licet ille sollicitationem probare non possit, ut recte dicunt *Castrop. Bord. et Bannez*, et opinio opposita, quam pauci tenent, videtur utique reprobata per *propos. 5. damnatam ab Alex. VII. (4). 2.* Recte asserunt *Suarez, Castrop. Salmant.* et alii communiter, denuntiationem non tantum faciendam esse a pœnitentibus sollicitatis, sed etiam ab unoquoque qui id sciat, modo id sciat a personis fide dignis, ut exprimitur in Decreto (5), ubi dicitur quod denuntiandi in fine sunt omnes illi, de quibus notitia habetur Pœnitentiæ Sacramento se abusos fuisse. Et hoc currit, licet sollicitatio sciretur sub secreto naturali, ut recte dicunt *Escob. Castr. Trull. Salm.*, etc., quia nulla adest obligatio servandi secretum etiam promissum cum juramento, quando alioquin adest damnum commune; excepto casu, si secretum sit manifestatum ad consilium capiendum. 3. Proculdubio facienda est denuntiatio, licet occulta sit sollicitatio, ita communiter *Salm. Ronc. Fill. Trull. Bannez*, etc., nec obstat dicere leges pœnales esse stricte interpretandas, quia talis regula non currit in casu (ut esset noster) quo si teneretur stricta obligatio, lex inutilis redderetur.

(1) *Salm. Append. tr. 6. de Bulla Cruc. c. 6. n. 231. et 232.* — (2) *ibid. cit. n. 232. in fin.* — (3) *lib. 6. n. 694.* — (4) *n. 695.* — (5) *lib. 6. n. 695. in fine.*

PUNCTUM IV.

De sollicitationibus dubiis.

180. — **QUÆRITUR** primo an cum sollicitatio est dubia, denuntiatio facienda sit? Distinguere oportet: si factum, aut dictum fuit certa sollicitatio, et tantum dubitatur de sollicitante, tunc denuntiatio certe facienda est, ut Superior saltem de persona inquirere possit. Superiori tamen abstinendum est ab inquirendo, si ei facile non est se certum reddere de persona, ad evitandum periculum infamia notandi aliquem innocentem. Quod si persona est certa, et tantum dubitatur utrum dictum, aut factum sit vera sollicitatio, tunc communius, et probabilius, dicunt *Ronc. Conc. Potestas, Bonac. Salm.*, etc. cum *Instructore pro Confess.* non adesse obligationem denuntiandi; ita ex *reg. 49. Jur. in 6. In pœnis benignior interpretatio facienda*; tum quia in dubio nemo fama sua privandus est; tum quia denique delicta dubia non sunt dicenda delicta (1). Excipitur tamen primo, nisi vehementia indicia essent (v. g. de prava vita, aut mala fama confessarii) quæ moralem certitudinem formarent, ut dicunt *Ronc. Conc. Boss. Instructor*, etc. Excipitur 2. cum *Bon. Acun.*, etc. si verba de se sollicitationem præ se ferrent, licet dubitaretur de intentione, dum præsumptio intentionis accipienda est juxta verborum proprietatem. Secus autem si in oppositum adesset præsumptio fraudis; puta si mulier aut ejus conjuncti cum confessario aliquam habuissent contentionem, aut si illa esset aliquantum mente hebes (2). In casu vero quo indicia alicujus essent momenti, licet non sufficientia ad certificandum denuntiationis debitum, conveniret ut saltem certior fieret Superior, ad hoc ut in posterum se dirigere possit.

181. — **Quæritur 2.** an denuntiandus sit confessarius, qui, dum pœnitens confitetur, ejus pulchritudinem laudat? Alii affirmant, alii negant; sed melius incedit *Escob.* qui dicit in hoc considerandas esse circumstantias, et præsertim discursus qui in confessione tenebatur. Dicunt alii denuntiandum esse confessarium, qui colloquens cum serva

(1) *N. 702.* — (2) *lib. 6. n. 702.*

in confessione, laudat dominam, ut illi hoc referat; et idem dicunt si donum grande, et insolitum daret pœnitenti. Sed nos dicimus etiam attendendas esse circumstantias, v. g. si pœnitens est pauper, si est conjuncta, si illa prius alio dono confessarium donavit, etc. (1).

182. — Hic nonnullos casus particulares referemus in quibus DD. censent denuntiandum esse confessarium. Primo, si confessarius diceret pœnitenti: *Ego te ducerem in uxorem, si essem sæcularis*; ita *Salmant. Potest. et Diana contra Bordon.*, quia revera sunt verba nimis excitativa ad venerem. 2. Si diceret: *Expecta me hodie domi tuæ, quia te allocuturus sum*; et postea, quin de alio negotio loquatur, aut de neniis locutus eam sollicitaret. 3. Si illi diceret: *Hæc tua peccata cadere me fecerunt in pollutionem*; *Ronc. Bord. et Potest.* 4. Si mulieri petendi confiteri diceret: *Nolo te audire in confessione, ne aliquid mihi contingat, quia amore tui captus sum*. 5. Si diceret: *Si quis tibi pecuniam daret, peccares?* et illam affirmantem non reprehenderet, aut si reprehenderet, postea oblata ei pecunia, eam sollicitaret. 6. Si diceret: *Promitte mihi quod, cum domum tuam veniam, facis quod volo*; cum mulier confitetur de turpibus cum alio patratis, et diceret: *Cur etiam non es mecum humana?* aut ei confitendi de turpi desiderio erga illum, responderet: *De hoc loquemur post confessionem*. Si objurgaret concubinam suam, quod cum alio peccavit, addendo minas, et contumelias; aut si objurgaret eam de peccatis cum aliis, et non de iis secum commissis (2). Ita etiam denuntiandus esset qui diceret pœnitenti: *Dic mihi quanti me amas?* aut: *Sentis in te eas tentationes erga me, quas ego experior erga te?* aut: *Vellem te semper videre, et esse juxta te*; aut: *Tua causa somnium prævum passus sum*; aut: *Ingrata mihi es, quia non me amas*.

183. — Notandum hic denique, quod Benedictus XIV. in Bulla *In generali Cong.* in confessarios sollicitantes, (aut Sacrificio ad sortilegia abutentes) præter pœnas prius latas, addidit perpetuam inhabilitatem ad celebrandum, dicendo quod sollicitantes *in actu sacramentalis confessionis, sive illius occasione, et prætextu, præter pœnas a jure inflictas,*

(1) N. 703. — (2) lib. 6. n. 70

perpetuam etiam inhabilitatem incurrant ad Sacrificii celebrationem. Hic dubitatur primo, an hæc inhabilitas incurratur ante sententiam declaratoriam? Ex una parte videtur negandum, dum in simili casu, nempe simoniaci, qui incurrit inhabilitatem ad recipienda beneficia, jam requiritur sententia, ut docent *Molin. Nav. Laym. Castr. Salm.*, etc. Sed hoc non obstante affirmandum est, quia juxta sententiam communem *Laym. Castropal. Anacl. Salm. Vivæ, Mazzot.*, etc. sententia requiritur ad illas poenas, quæ positivæ dicuntur, et indigent actione, non vero ad privativas, quæ important aut inhabilitatem ad aliquod jus acquirendum, aut jure acquisito utendum: et ita reapse loquuntur DD. communiter de inhabilitate, quam habet beneficiatus, qui omisit officium, ad percipiendos fructus beneficii. Quoad autem primum casum simoniaci, dicendum est DD. rationes particulares pro illo habuisse, quæ ad nostrum casum non faciunt. Dubitatur 2. an ab hujusmodi inhabilitate excuset ignorantia invincibilis? In hoc videtur dicendum idem ac dictum est de irregularitate ex delicto (1); quare vide dicenda *Tract. XIX. loquendo de Censuris n. 84.* An autem in hac possit dispensare Episcopus, vide dicenda *Tract. XX. de Privilegiis, n. 53. (2).*

(1) *N. 351.* — (2) *n. 705.*

FINIS TOMI SECUNDI.

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

Liguori, Alfonso Maria <<de'>> ,

Sämmtliche Werke des heiligen Alphons Maria von Liguori

Bd.: 3,2

Regensburg 1842

Th.u. 227 n-3,2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10785943-7